

491.55

4.19

Գ. Մ. ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆ

Պարսիկ
Երկրի

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՐԵՎԱՆ

245
0.19
ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Գ. Մ. ՆԱԼԲԱՆԴԻԱՆ

ՊԱՐՍԻՑ ԼԵԶՎԻ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

(ՀԵՉՅՈՒՆԱՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ, ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ,
ԶԵՎԱՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ)

Քույլատրված է ՀՍՍՀ բարձրագույն և միջնակարգ մասնագիտական կրթության միջխառնության կողմից որպես ուսումնական ձեռնարկ Սրեանի պետական համալսարանի արևելագիտության ֆակուլտետի ուսանողների համար

ԵՐԵՎԱՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՐԵՎԱՆ — 1980

Խմբագիր՝ դոց. Ա. Ա. Զ. Պապոյան
Գրախոս՝ պրոֆ. Զ. Գ. Փափազյան

ՆԱԼԻՔԱՆԻՅԱՆ Գ. Մ.

Ն101 Պարսից լեզվի քերականություն: (Հնչյունաբանություն, բա-
ռագիտություն, ձևաբանություն): Ուս. ձեռնարկ համալս.
արևելագիտ. ֆակ. համար:—Սր.:—Սրևանի համալս. հրատ.,
1980.—452 էջ.

Ձեռնարկի առաջին հատորը ընդգրկում է ժամանակակից պարսից
լեզվի կազմավորման համառոտ պատմությունը, զարգացման շր-
ջանները, հնչյունաբանությունը, բառագիտությունը: Նկարագրված
են քերականական համապատասխան կարգերը, խոսքի մասերին
ընդողջ բառափոխության ու բառակազմության յուրահատկույուն-
ները: Քերականությունը շարադրված է համաժամանակյա (սինխրո-
նիկ) հայեցակետով՝ պարսից դասական և ժամանակակից գեղար-
վեստական գրականության լեզվական տվյալների հիման վրա:

Նախատեսվում է ուսանողների, ասպիրանտների, ընդհանրապես
պարսկերենի ուսումնասիրությամբ զբաղվողների համար:

4602000000

19-79

411 (Պարս)

704(03)-79

81.2 (պարս)—2Ղ73

2502565258

Налбандян
Георгий Мкртычевич

ГРАММАТИКА ПЕРСИДСКОГО ЯЗЫКА

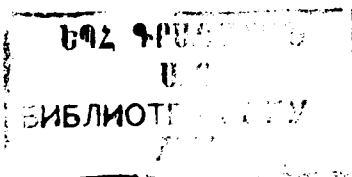
(Фонетика, лексикология, морфология)

(На армянском языке)

Издательство Ереванского университета

Ереван—1980

© Երևանի համալսարանի հրատարակչություն, 1980

Ե Ր Կ ՈՒ Խ Ո Ս Բ

Հայոց մեջ Օտար լեզուների ուսումնասիրութիւնը ունի բազմահարուստ ավանդույթներ: Հնուց ի վեր հրապարակվել են զանազան լեզուների՝ բազմաոսասկ մեծ ու փոքր քերականութիւններ:

Արեւելյան լեզուներից հայերը ուշադրութիւն են դարձրել թուրքերենի, արաբերենի և պարսկերենի վրա:

Թուրքերենի ու արաբերենի վերաբերյալ ունենք մի շարք արժեքավոր բառարաններ, այլև բազմաթիվ դասագրքեր ու քերականութեան ձեռնարկներ: Չնայած պարսկերեն լեզվի ուսուցման կարևորութեանն ու անհրաժեշտութեանը՝ ինչպես պարսկահայ գաղութում ընդհանրապես, այնպես էլ հայագիտութեան համար մասնավորապես, այնուամենայնիվ, թերևս զարմանալի թվա, սակայն փաստ է, որ բազում դարերի ընթացքում պարսկերենի համար կազմվել և հրապարակի վրա է միայն Գևորգ Դպիր Պալատցու պարսկերեն-հայերեն բառարանի սկզբում զետեղված Հակոբ Տյուզլյանի, չամառ Օտ քերականութիւն պարսկական բարբառոյ, մի հին աշխատութիւն |1826 թ. |:

Պարսկերեն լեզվի ուսումնասիրութիւնն ունի որոշ ավանդույթներ համաշխարհային և հայրենական գիտութեան մեջ:

Պարսկալեզու գեղարվեստական խոսքի և գիտական մտքի գանձերը ուսումնասիրվում են ոչ միայն Սովետական Միութեան կենտրոնական համալսարաններում և գիտութիւնների ակադեմիայի համապատասխան ինստիտուտներում, այլև մանկավարժական ինստիտուտներում ու գիտահետազոտական այլևայլ հիմնարկներում:

Հատկապես մեր հանրապետութիւնում անընդհատ ընդլայնվում է այս բնագավառով զբաղվող կամ հետաքրքրվող գիտական հասարակայնութեան շրջանակը: Մինչև դեռ մինչև այժմ հրապարակի վրա չկա մայրենի լեզվով պարսկերենի քերականութեան մասին որևէ աշխատութիւն, որը գոնե ընդհանուր գծերով նկարագրած լինէր պարսից լեզվի կառուցվածքը, նրա առանձնահատկութիւններն ու քերականական ընդհանուր համակարգը:

Երևանի պետական համալսարանում ունեցած երկա-
րայա պաշտոնավարութեան ընթացքում անկամբ զգա-
ցել ենք, թե ուսանողութիւնը որքան դժվարութիւն
ներ է կրում մայրենի լեզվով պարսկերենի փերակա-
նութեան ձեռնարկ չունենալու պատճառով:

Նշված բացը լրացնելու, պարսկերեն լեզվի ուսու-
ցումը դյուրացնելու նպատակով, ահա, մենք կատարե-
ցինք՝ ինչ որ մեր համեստ կարողութիւնը ներքե
մեզ անելու:

Ընթերցողին ներկայացվող սույն աշխատութիւնը
ստեղծվել է համանուն դասընթացի՝ տղերիս հեղի-
նակի դասախոսութիւնների հիման վրա, որոնք կար-
դացվել, լրացվել ու մշակվել են տարիների ընթաց-
քում՝ մեր իրանագիտական կենտրոններից մեկի՝ Երե-
վանի պետական համալսարանի արևելագիտութեան ֆա-
կուլտետի իրանական բանասիրութեան բաժնում:

Պարսից լեզվի փերակալութեան, ներկա ա-
ռջին հատորը ընդգրկում է ընդարձակ ներածութիւն,
ժամանակակից պարսկերենի հնչյունաբանութիւնը,
բառագիտութիւնը և ձևաբանութիւնը:

Ներածութեան մեջ համառոտակի շարադրված է պար-
սից լեզվի կազմավորման պատմութիւնը, բնութագրը-
վում են նրա զարգացման շրջանները, ցույց է տրը-
վում պարսկերեն լեզվի տեղը իրանական լեզուների
համակարգում, ինչպես նաև հնդեվրոպական լեզուների
ընտանիքում:

Հնչյունաբանութեան բաժնում մանրամասն վեր են
լուծված պարսկերենի գրութիւնը, հնչյունաբանու-
թիւնը, շեշտադրութիւնը:

Բառագիտութեան բաժնում տրված է բարձր յամակող-
մանի քննութիւնը, նրա բաղադրիչների իմաստաբանական
հարաբերութիւնների վերլուծութիւնը: Ըստ ամե-

նայնի ցույց են տրված պարսկերեն լեզվի բառային
կազմի համալրման ուղիները, ժամանակակից պարսկե-
րենի դարձվածաբանութեան առանձնահատկութիւնները:
Այստեղ մանրամասնութեամբ ուսումնասիրված են պարս-
կերեն լեզվի բառապաշարի հիմնական շերտերը, տրված
է պարսից լեզվի հիմնական բառակազմի բնութագիրը:

Ձևաբանութեան բաժնում տրված է լեզվի ձևաբանա-
կան վերլուծութիւնը ըստ խոսքի մասերի: Մանրա-
մասն նկարագրված են ժամանակակից պարսկերենի փե-
րականական կարգերը, զանազան խոսքի մասերին բը-

նորոշ բառափոխութեան ու բառակազմութեան համակարգերը:

Բերականոթյունը կազմված է համաժամանակյա/սինխրոնիկ/ հայեցակետով՝ պարսից դասական և ժամանակակից գեղարվեստական գրականութեան լեզվական տվյալների հիման վրա:

Աշխատութեան վերաբերյալ տեսական ուսումնասիրութիւններին ու գրական աղբյուրներինց բացի, հեղինակը լայնորեն Օգտագործել է նաև պարբերական մամուլը, բառարաններ, ուսումնական ձեռնարկներ, իր անձնական գրառումներն ու դիտողութիւնները: Հանիր որ աշխատութեան մեջ բերված բնագրային վկայութիւնները հասնում են հազարների, հեղինակը հնարավոր է համարել չնշել աղբյուրը:

Այդ երկերը նշվում են համառոտ մատենագրութեան մեջ:

Ինչպես արդեն ասվեց, գիրքը ստեղծվել է դասընթացի դասախոսութիւններինց և կարող է, այդպիսով, ծառայել որպես ձեռնարկ՝ պարսկերենը ուսումնասիրողների համար: Սակայն այն ուսումնական ձեռնարկ է՝ բառիս նեղ իմաստով և նախատեսված է միայն ուսանողութեան համար:

Աշխատութիւնը ընդարձակութեամբ և բովանդակութեամբ իր տեսակի մեջ առաջինն է: հայ ընթերցողի համար հալասարապես նոր կամ նորաստեղծ է:

Հեղինակը խորապես գիտակցում է, որ պարսկերեն լեզվի հետ կապված բոլոր հարցերը չեն, որ աշխատութեան մեջ լուսաբանվում են նույն մակարդակով ու խորութեամբ: Այդ հանգամանքը մասամբ բացատրվում է նրանով, որ դեռևս առանձին հարցեր կամ ընդհանրապես մշակված չեն, կամ էլ պատշաճ մշակման չեն ենթարկված: Մասամբ կարող են լինել և հեղինակի թերացումներ: Ուստի և քրախոսագիտութեամբ կրնդունվի բարեկամական ամեն մի քննադատութիւն:

Հ Ե Ղ Ի Ն Ա Կ

Մ

Ն Ե Ր Ա Ծ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

Պարսկերենը իրանի պետական լեզուն է: Բացի իրանից, պարսկերեն խոսվում է նաև Տաջիկական ՍՍՀ-ում, Ուզբեկական ՍՍՀ-ի որոշ քաղաքներում (Սամարղանդ, Բուխարա), Հնդկաստանում, Աֆղանստանում, Պակիստանում:

Պարսկերենը պատկանում է իրանական լեզուների արևմտյան խմբին, մյուս բոլոր իրանական և հնդկական լեզուների հետ միասին կազմելով հնդեվրոպական լեզվաընտանիքի հնդիրանական կամ արիական ճյուղը:

Հինեղով աշխարհի հնագույն լեզուներից մեկը՝ այն ունի գրավոր հարուստ ավանդույթներ:

Պարսից լեզվի պատմության մեջ տարբերվում է զարգացման երեք շրջան՝ հին, միջին և նոր:

Հին շրջանը ընդգրկում է 6-4-րդ դդ. մ.թ. առ հայտնի է մեզ հին պարսկերեն անունով:

Հին պարսկերենը, որ նախպես ցեղային լեզու էր (փարսուա ցեղի), զարգանալով բարձրանում և հասնում է ժողովրդի լեզվի աստիճանին և դառնում նոր կազմավորված պարսկական էթնոսի ընդհանուր համաժողովրդական լեզուն:

Պարսկական մյուս ցեղերի լեզուները կամ ձուլվեցին նրա հետ, կամ էլ մնացին որպես տարածքային բարբառներ:

Հին պարսկերենը մեզ ավանդված է սեպագիր արևանագրություններով, որ թողել են Աթեմնյան Բազավորներ կյուրոսը, Դարեհը, Բեհրթեսը, Արտաքսերքսեսը և ուրիշներ: Պարսկաստանի հին մայրաքաղաքներում՝ Պերսեպոլիսում (Թաթբե Ջամշիդ), Սուզայում (Շուշ), Եֆթաթում (Համադան):

Ավելի մեծ ու ընդարձակ արևանագրությունները գտնվում են ժայռերի վրա՝ Բիսթունյան, Ալվանդի, Նաղշ-ե Ռոստամի դամբարան-ժայռում, Խորխոռի ժայռի վրա՝ վանում:

Մի շարք այլ արձանագրութիւններ էլ, որոնք
ավելի համառոտ են, փորագրված են պալատների պա-
տերին, սյուների վրա, կան և ավելի անշշանները՝
զանազան մետաղե ու կավե ամանների, փոքրիկ բուր-
գերի, ճաղկամանների և այլ իրերի վրա:

Հին պարսկական սեպագիր արձանագրութիւններն
ուրեւն պատմական մեծ արժեք: Նախ՝ մենք իրանի հը-
նագույն պատմութեան մասին տեղեկութիւն ենք ստա-
նում բուն աղբյուրից: այդ արձանագրութիւնները
փորագրված լինելով ժայռերի վրա, ո՛չ մի նորամու-
ծութեան չեն ենթարկվել և մեզ հասել են անաղարտ
ձևով, հարազատորեն պահելով իրանի հարավ-արեւմտյան
հնամենի լեզուն:

Հին պարսկերենը լինելով հնդեվրոպական հնագույն
լեզուներից մեկը, մեծ չափով նպաստում է այդ լեզու-
ների համեմատական քերականութեան ուսումնասիրու-
թյանը: Հին պարսկերենի քննութիւնը հնարավորու-
թիւն է տալիս ըմբռնելու նրա հետագա զարգացման
փուլերը, այդ թվում նաև ժամանակակից լեզվի համա-
կարգը, բացահայտելու նրա կառուցվածքն ու Օրինա-
չափութիւնները:

Ժամանակակից պարսկերենում կան այնպիսի երևույթ-
ներ, որոնք, իբրև հնագույն Օրինաչափութիւնների
մնացորդներ, բացատրվում են պարսից լեզվի հին վի-
ճակի տվյալներով:

Հին պարսկերենը իր ձևաբանական համակարգով թե-
քական տիպի լեզու է: Ի տարբերութիւն ժամանակա-
կից իրանական լեզուների, այդ թվում արդի պարսկե-
րենի, այդ լեզվում քերականական կարգերն արտահայտ-
վում են ներքին թեքումով ու մասնիկաւորումով:

Այստեղ մասնիկներն Օրգանապես միացած են արմա-
տին, և հաճախ նույն մասնիկը արտահայտում է մի քա-
նի քերականական իմաստներ թիվ, սեռ, հոլով և
այլն/:

Քերականական իմաստները հին պարսկերենում ար-
տահայտվում են նաև արմատի հնչյունափոխութեամբ:

Հին պարսկերենի հոլովման համակարգը դեռ որոշ
չափով պահպանում էր հնդեվրոպական նախնական բը-

նույժը, այսինքն՝ հիմնականում թեքական տիպի էր, և ըստ հոլովվող բառի սեռի /իգական, արական, շե-գոթ/, ինչպես նաև թվի /եզակի, երկակի, հոգնակի/՝ հոլովումը կատարվում էր վերջավորությունների փոփոխությամբ:

Ուներ ութ հոլով:

Հին պարսկերենում որոշ շափով պահպանվել են հնդեվրոպական հիմք լեզվի դերանունների առանձնահատկությունները: Այսպես, Օրինակ՝ հին պարսկերենը ևս անձնական դերանվան Տ-րդ դ-ի համար գործածում է ցուցականը: Հնդեվրոպական լեզվում հեռու առարկան նշանակող ցուցականներն են գլխավորապես ա, ո, և -ն /ձայնավորները՝ անորոշ/: Այդ հնդեվրոպական v -ն գտնվում է հին պարսկերենի ava, hauv ցուցականների մեջ, որը նույնպես ցույց է տալիս հեռու առարկաներ: Օրինակ՝

hya imam bumim odd, hya avam asmanam odd.

,,զրը ստեղծեց այս երկիրը, որը ստեղծեց այն երկիրներ,,:

ինչպես հնդեվրոպական հիմք լեզվում, այնպես էլ հին պարսկերենում, դերանունները գոյականի նման բոլոր թվերի մեջ միևնույն հիմքը չեն պահում: այլ կերպ ասած՝ եզակին և հոգնակին տարահիմք են / soup letive /, մեկը մի հիմքից է կազմվում, մյուսը՝ այլ: Օրինակ՝ հնդեվրոպական *egō և *mes, հին պարսկերեն adam ,,ես,, և amāxam ,,մենք,,: ինչպես նաև հոլովման ժամանակ՝ անձնական դերանվան առաջին դեմքը ուղղականում ունի մի հիմք, մյուս հոլովները՝ տարբեր հիմքեր, որոնք միշտ m ռեզայինով են /հմատ. ուղղ. adam, հայց. mām, սեռ. տր. manō, maiy/:

Հին պարսկերենը ունեցել է բայերի խոնարհման բարդ համակարգ: Այստեղ մի բայը կարող էր ունենալ բազմաթիվ ինքնուրույն հիմքեր: ըստ որում, եթե տրված լինի որևէ մեկ ևնը, հնարավոր է է որոշել մյուս ևները: խոնարհումը կրում է գերազանցապես թեքական բնույթ: Բայերն ունեն երկու կանոնավոր ժամանակներ՝ ներկա և անցյալ անկատար: Միևնույն հիմքը կարող է կազմել ներկան և անցյալը /տորիս-

տը /, Օրինակ՝ ներկա- bara(n)tiy , նրանք բերում
 են , /հմտ. սանսկր. bharanti , հայ. -բերել, անց-
 յալ՝ abara , նա բերեց , /հմտ. սանսկր. abharat,
 հայ. -բ-բեր /:

Ապառնի ժամանակի ու մի հետք չի պահպանվել, սա-
 կայն ստորադասական եղանակի բայերը գործածվում էին
 նաև ապառնի ժամանակի իմաստով: Հին պարսկերենի բա-
 յերի եղանակները չորսն են. սահմանական, ստորադա-
 սական, ըղձական և հրամայական:

Բայական հիմքերի ուսումնասիրությունները ցույց
 են տալիս, որ հին պարսկերենն ունի հնդեվրոպական
 հիմք լեզվի վերջավորությունների բոլոր տեսակնե-
 րը, ըստ որում՝ սահմանական ներկայում և ստորադա-
 սականում՝ առաջնային վերջավորություններ, Օրինակ՝
 եզակի 1-ին դեմք -mīy , անցյալում և ըղձականում՝
 երկրորդային վերջավորություններ. Օրինակ՝ եզակի
 1-ին դեմք - m : Հատուկ վերջավորություններ ունի
 հրամայականը: Այստեղ ամբողջությամբ պահպանված է
 նաև ներգործական և լեզոք սեռի բայերի վերջավորու-
 թյունների տարբերակումը: Հրամայական եզակի ներկա
 2-րդ դեմք -diy , հրամայական եզակի լեզոք 2-րդ
 դեմք -xuvā:

Պետք է նշել, որ միայն Դարեհի և Զսերքեսսի կող-
 մից թողած արձանագրություններում է, որ հին պարս-
 կերենը ներկայացվում է որպես իր թեթևանությունը
 դեռևս անաղարտ պահպանած լեզու: Բայց դա արդեն
 հին շրջանի վերջն է: Ավելի ուշ շրջանի արձանագր-
 ությունները /Արտաքսերքեսս 1-ինի, Արտաքսերքեսս
 2-րդի/ արդեն վկայում են, որ թեթևանությունը ըս-
 կըսել է քայքայվել, վերջավորությունները հետզհետե
 վերանում էին, թեթևումը պարզվում էր: Իսկ Արտա-
 քսերքեսս 3-րդի արձանագրությունների լեզվից երե-
 վում է, որ այդ ժամանակ /4-րդ դար մ.թ.ա./ հին
 պարսկերեն լեզուն արդեն կորցրել էր իր հարուստ թե-
 թևանությունը և ստացել էր նոր որակ: Այդ շրջանի
 արձանագրությունները ցույց են տալիս, որ քերական-
 նական սեռը իր անկման շրջանն է ապրում, այսինքն՝

հին հնդեվրոպական սեռային տարբերությունները
 միայն մասնակիորեն են արտահայտվում: Ծուցական դե-
 րանունները և ածականները պահպանել են որոշ սեռա-
 յին տարբերություններ, իսկ գոյականների սեռը ու-

ըռշվում է միայն այդ խոսքի մասերի հետ կապակց -
վելու միջոցով: Նույն անկման վիճակն է ապրում
նաև երկակի թիվը:

Ինչպես արդեն նշվեց, հոլովումը հին պարսկե-
րենում իրացվում է վերջավորութայունների փոփոխու-
թյամբ: սակայն այստեղ ևս նկատվում է այդ համա-
կարգի աստիճանական քայքայում, տարբեր հոլովների
վերջավորութայունները նույնանում են և պահանջ են
առաջադրում հոլովական իմաստներ արտահայտելու նոր
միջոցի: Այստեղ արդեն հոլովական վերջավորութայն
հետ միասին՝ հանդես են գալիս նաև նախդիրներն ու
ետադրութայունները: Այսպիսով, հոլովումը գնում է
դեպի պարզեցում: Տրական հոլովը այլևս առանձին
գոյութայուն չունի: հին սեռականի մեր ստանձնել է
տրական հոլովի բոլոր գործառութայունները:

Ներգոյական հոլովը սովորաբար ստանում է 2 ե-
տադրութայունը /բացառությամբ հատուկ անունների/,
Բացառական հոլովին հաճախ նախորդում է hača նախ-
դիրը:

Այսպիսով, նախդիրների և ետադրութայունների գոր-
ծառութայունը վճռական արժեք է ստանում:

Գերազանցապես թեթևակա՞ն բնույթի խոնարհման մեջ
ևս նկատվում է վերլուծական համակարգին անցնելու
միտում, հանդես են գալիս խոնարհմանը նպաստող 0-
ժանդակ բայեր: Այսպես, Օրինակ՝ պատճառականի իմաս-
տը արտահայտելու համար հին պարսկերենը կորցրել է
իր նախկին —aya վերջածանցը:

Բներքսեսի կողմից վանում թողած արևանագրու-
թյան մեջ կան հետևյալ տողերը:

dipim naiy nipištam akunauš.

„նա գրել էտվեց արևանագրութայունը,“:

Այստեղ kunou բայը Օգտագործված է որպես 0-
ժանդակ բայ, ինչպես հայերենում՝ „տալ,“ բայը՝
գրել տալ հարադրութայան երկրորդ եզրում:

Հին պարսկերենի բայական նախածանցները այլևս
ինքնուրույն չեն, նրանք միշտ դրվում են բայից
առաջ և երբեք չեն անջատվում բայից:

Լեզվի զարգացման այս արագ ընթացքը պայմանա-

վորված է պարսից ժողովրդի կյանքում տեղի ունեցած պատմական որոշակի իրադարձութուններով, որոնց ճշգրիտ հաշվառումը միայն հնարավորութուն կտա լեզվի զարգացման ու նրա կրած փոփոխութունների մասին հանդեպ ճշգրիտ եզրակացութունների:

Պարսիկները, լինելով մեծ նվաճողներ, շատ հեռու էին գնացել իրենց սահմաններից, և նրանց լեզուն, որը նախապես ցեղային էր, հետագայում բարեհաջող պատմական պայմանների շնորհիվ՝ դարձավ մի հսկայական կայսրութայն լեզու: Ինչպես է, որ այս պայմաններում պարսկերենը շփվել է այլ քերականական համակարգեր ունեցող լեզուների հետ, կրել նրանց ազդեցությունը և իր զարգացման ընթացքում ձեռք բերել նոր, մինչև այդ չեղած Օրինաչափութուններ, ձևավորվել ու կատարելագործվել է դրանց համաձայն: Բերականական այդ նոր իրականությունների առկայությամբ էլ բացատրվում են պարսկերենի որակական փոփոխությունները պարսից ժողովրդի պատմութայն տարբեր շրջաններում:

Պարսից լեզվի կրած ձևափոխությունները և նրա ինքնուրույն զարգացումը հիմք լեզվից անկախ՝ չեն փոխել նրա հնդեվրոպական բնույթը: Այդ բոլոր փոփոխություններով ու նորամուծություններով հանդերձ, պարսկերենը ընդհանուր գծերով պահպանել է իր հնդեվրոպական հիմք լեզվի քերականութայն, հիմնական բառամբերքի և հնչյունային կազմի: հիմնական արտահայտություններն ու Օրինաչափութունները:

Հին պարսկերենի վերը նշած ձևաբանական նոր միտումները լայնորեն տարածվեցին և փոխեցին նրա բունույթը, սկիզբ դնելով պարսից լեզվի նոր, հաջորդ փուլին՝ միջին պարսկերենին, որը նախորդի համեմատությամբ՝ արդեն գերազանցապես վերլուծական տիպի էր:

Միջին շրջան: Սա ընդգրկում է մ.թ.ա. 4-րդ դարից մինչև մ.թ. 10-րդ դարը և ներկայացվում է միջին պարսկերեն անունով: Սա նույնպես տարածված էր իրանական բարձրավանդակի հարավ-արևմտյան մասում, ինչպես ցույց է տալիս ինքը անվանումը, միջին պարսկերենը ներկայացնում է պարսից լեզվի զարգացման միջին աստիճանը:

Միջին պարսկերենը տարածված է եղել Աքեմենյան ղինաստիայի անկման ժամանակից/ մ.թ.ա. 4-րդ դար/, մինչև նոր պարսկերենի կազմավորումը ընկնող ժամանակաշրջանը:

Եթե չհաշվենք մեզ ավանդված պարսկական դրամները՝ վրա հիշատակված առանձին անձնանուններն ու տիտղոսները, ապա մ.թ.ա. 3-րդ դարից մինչև մթ. 3-րդ դարի կեսը ընկած ժամանակաշրջանի պարսկերենի զարգացումը արտացոլող և ո՛չ մի նյութ մեզ չի ավանդվել:

Այսպիսով, չունենք մոտավորապես վեց դար ընդգրկող ժամանակաշրջանի լեզվի զարգացումը ցույց տրվող որևէ բնագիր: Եվ միայն Սասանյան ղինաստիայի հաստատումից հետո է, որ հանդես են գալիս քիչ թե շատ նշանակութուն ունեցող միջին պարսկերենի հուշարձաններ:

Միջին պարսկերենը Սասանյան ղինաստիայի պետական լեզուն էր: Այն ավանդված է մեզ զանազան արձանագրություններով ու գրքերով:

Սասանյան թագավորներ Արդեշիր Պապականը (224-241 թթ.), Շապուհ 1-ինը (241-272 թթ.) մի շարք արձանագրություններ են թողել Նաղշե Ռոստամում, Նաղշե Ռաջաբում, Հաջիաբադում: Ավանդված են նաև Ներսիի (293-302 թթ.) թողած արձանագրությունը՝ Փայթուհիում, Շապուհ 2-րդինը (309-379 թթ.), Շապուհ 3-րդինը (383-388 թթ.)՝ թաղե Բոսթանի ակադեմիայի վրա, որոնք, սակայն, փոքրածավալ են:

Արձանագրություններին հետևում է Սասանյան գրականութունը, որը պարունակում է թարգմանական, կրոնական, այլև աշխարհիկ թեմայով գրված նյութեր: Միջին պարսկերենի թարգմանական գրականության մեջ են մտնում հիմնականում Ալեստայի առանձին մասերի թարգմանությունները, ինչպես Վենդիդատի, Յասնայի, Նեյրանգեստանի, Վշտասպ Յաշտի, Վրսպերեդի և այլն թարգմանություններն ու մեկնաբանությունները:

Կրոնական գրականության մեջ կարևորագույն տեղ են բռնում Բունդհոշենը, Արտավիրաֆ Նամակը, Դինկարտը: Կրոնական գրականության մյուս հիշատակարաններն են՝ ,Ռեվայաթները, ,Ավանդութունները, ,

„Ձամասպ-նամակ, , , Անդարձի Աթուրպատի Սարսպանդան, , , „Անդնամակներ, , | „Իրատագրքեր, , | և այլն:

Մեզ ավանդված միջին պարսկական՝ աշխարհիկ բովանդակութեամբ գրականութեանը ծավալով ամենափոքրն է, սակայն իր պատմական արժեքով՝ խիստ նշանակալի: Այստեղ կարևորագույնն է „Քարնամակի Արտախշիթի Պապական, , պատմական վեպը՝ Արտաշիթ Պապականի մասին: „Թաղթարի Զարիրան, , | „Զարիրի հրշատակը, , | Մի այլ պատմական վեպ է, որը հայտնի է նաև „Գոշթասպյան շահնամ, , կամ „Փահլավի շահնամ, , անունով:

Մյուս աշխարհիկ երկերից են „Մատիթանի շաբրանգ, , կամ „Վաթրանգ - նամակ, , -ը „Մատվածք շախմատի մասին, , , „Շահրաստանի հայե էրանշահր, , | „Իրանի քաղաքները, , | „Պրախթե ասուրիք ու բուզ, , | „Արմավենին ու այծը, , | պոեմը:

Հիշատակութեան արժանի են նաև „Ֆարհանգի պահլավի, , և „Իվաթայնամակ, , | „Տերերի գիրքը, , | գործերը:

Միջին պարսկերենն ունի երկու գրութեան, որոնք հիմքում ընկած է արամեական այբուբենը: Մեկը գործ էր անվում արձանագրութեանների մեջ, մյուսը՝ գրքերի:

Միջին պարսկական գրքերի լեզուն խիստ անկախ է՝ խճողված սեմական, հատկապես արամեական բազմաթիվ բառերով: Այդ բառերը գրվում էին արամեական արտասանության համաձայն, բայց կարդացվում էին միջին պարսկերեն: Այսպիսի Օտարախան գրութեանը կոչվում էր հուզվարեշ:

Մեզ ավանդված միջին պարսկական գրականութեանը, իբրև մնացորդ երբեմնի ծաղկած գրականութեան, ամենշան չէ: Եվ զարմանալի է, թե այդ տարօրինակ այբուբենով, գրութեամբ ու բառակազմով՝ միջին պարսկերենը ինչպես է այդքան զարգացել ու առաջադիմել:

Գրական այդ հուշարձանները լեզվական հարուստ նյութ են պարունակում: Դրանց շնորհիվ մենք գաղափար ենք կազմում հիշյալ լեզվի բառապաշարի և նրա քերականական կառուցվածքի մասին:

Միջին պարսկերենը, ի տարբերութիւն իր հարուստ թեքականութեամբ հայտնի հին պարսկերենի, գերազանցապես վերլուծական տիպի լեզու է:

Այստեղ բացակայում են հոլովի, սեռի քերականական կարգերը: Բոլոր անվանական խոսքի մասերին բնորոշ է թեքական ձևերի բացակայութիւնը, իսկ բառերի շարահյուսական գործառութիւնները արտահայտվում են հիմնականում նախդիրների, ետադրութիւնների, իզաֆեթի ու շարադասութեան Օգնութեամբ:

Բերականական սեռի ջնջումը պարսկերենում տեղի ունեցավ մակեդոնական շրջանում, հետևաբար միջին պարսկերենը, ինչպես նաև նոր պարսկերենը քերականական սեռի տարբերակում չունի: Միջին պարսկերենում կա եզակի և հոգնակի թիվ: Երկակի թիվը, որ կար հին պարսկերենում, այստեղ արդեն չկա:

Հոլովաձևերի կորուստը և նախդիրների կիրառութիւնները վերաբերում են միջին պարսկերենի նախորդ շրջանին, որով և հին պարսկերենից միջին պարսկերենին անցնելու շրջանի հոլովական միջին ձևեր չկան: Գալով թեքմանը, այն միջին պարսկերենում բուն իմաստով վերաբերում է հոգնակի ձև և *ihō* վերջավորութիւններին, որոնք ավելանում են բառի հիմնական ձևի վրա:

Թեքականութեան բայբայման հետևանքով մեծ փոփոխութիւնների է ենթարկվել բայական համակարգը: Չգալի զարգացում են ապրել վերլուծական, նկարագրական բայական ձևերը: Այստեղ վերլուծական ձևերը սովորաբար բաղկացած են լինում երկու կամ ավելի բայաձևերից, որոնցից մեկը միշտ արտահայտված է Օժանդակ բայով: Նոր ապառնի ժամանակի վերլուծական ձևի կազմութեան, կրավորական սեռի, պատճառական բայաձևի նոր կազմութիւնները հանդես են գալիս որպես անցյալ ժամանակի նոր բայաձև՝ կազմված անցյալ դերբայից և այլն:

Նոր շրջանի Դարսից լեզվի պատմութեան մեջ այս շրջանը սկսվում է 9-րդ դարից և հարատևում

է առ այսօր:

7-րդ դարի առաջին կեսին Սասանյանների պետութիւնը՝ իրանը, ընկավ արաբական տիրապետութեան տակ:

Պարսից ժողովուրդը ենթարկվեց պատմական մեծ փորձութեան: Արաբների ձեռքին նվաճողական խոշոր գործիք էր կրօնը: Նվաճված իրանը հարկադրոված էր ընդունել իսլամը: Ի վերջո, Ջրաղաշտի հայրենիքում իսլամը հռչակվեց պետական կրօն:

Սակայն իրանի քաղաքակրթութիւնն ու անցյալի հոգևոր մշակույթը չուներ զոհվելու, իսկ նրա լեզուն պահպանվելով՝ իր ստորմաղորդութիւնն ցուցաբերեց ընդդեմ արաբների բռնի ուժացման:

Պարսիկներն ընդունելով իսլամը, խալիֆաթում ճանաչվում էին իրավահավասար անդամներ և սկսում մուսուլման գործել պետական մարմինները: Այսպիսով, իրանի նորաստեղծ պետութիւնը թեև համարվում էր արաբական, իրականում դեկլարվում էր պարսից քաղաքագետների, գորավարների ու մուսուլմանութեան կողմից: Հատկապես Աբբասյան խալիֆաթի Օրոֆ բարձրագույն և ամենապատասխանատու մեծ վեզիրի, պետական գործեր տնօրինողի պաշտոնները հանձնվեցին պարսից վեզիրական տոհմերին՝ Բարմակիդներին, Աֆշինին: Ընդհանրապես, Աբբասիդների պետութիւնը կիսապարսկական, կիսաարաբական մի պետութիւն էր, այն ընդօրինակել էր իրանի Սասանյանների պետութեան համակարգն ու նրա մշակույթը:

Իրանի ազգային լեզուն իսլամի ընդունումից հետո էլ շարունակում է մնալ առանց փոփոխութեան, և իրանի տարբեր շրջաններում ու գավառներում մինչև իսլամը տարածված բարբառները պահպանում են իրենց գոյութիւնը: Միակ բանը, որ բնականաբար անխուսափելի էր, որոշ բառերի մուսուլման էր պարսկերենից՝ արաբերենի և, փոխադարձաբար, արաբերենից՝ պարսկերենի մեջ, որ բխում էր երկրի կառավարման ընթացքի անհրաժեշտութիւնից: Հատկանշական է, որ արաբների նվաճման առաջին շրջանում արաբերենի փոխութիւնները պարսկերենից անհամեմատ ավելի շատ են, քան պարս-

կերենինը՝ արաբերենից: Եվ դա բնական էր. պարսիկները ավելի քաղաքակիրթ ժողովուրդ էին, ունեին պետական համակարգի ղեկավարման հարուստ ավանդույթներ ու բարձր մշակույթ և զրանց համապատասխան մշակված տերմինոլոգիա, որը և յուրացրին արաբները: Իսկ պարսիկների փոխառությունները արաբներից այդ շրջանում սահմանափակվում են իսլամի վարդապետության հետ կապված մի շարք բառերով:

Սակայն անհերքելի է, որ միջին պարսկերեն /պահլավերեն/ լեզուն ու նրա գրությունը մի քանի պատճառներով անկում էին ապրում: Նախ՝ այս լեզուն և գրությունը զգալիորեն ավելի խրթին էին, քան արաբերենն ու նրա գրությունը. իսկ միջին պարսկերենի /պահլավերենի/ բառապաշարն ու արտահայտչական միջոցները շատ ավելի սահմանափակ էին՝ համեմատած արաբերենի հետ: Այս պարսիկների առկայությունը խալիֆաթի ղեկավար կազմում միայն քաղաքական-վարչական բնույթի էր. նրանց շնորհիվ խալիֆաթի քաղաքական-տնտեսական և զարգաբարակտն բնագավառներն էր ներթափանցում իրանի, հատկապես Սասանյանների հարուստ մշակույթը: Արաբների նվաճման առաջին հարյուրամյակում արաբերեն են թարգմանվում իրանի գիտությունն ու գրականության հուշարձանները: Միջին պարսկական /պահլավական/ թարգմանական գրականության միջոցով արաբները հաղորդակից են դառնում հույն ու հնդիկ գրական, գիտական ու փիլիսոփայական հարուստ ժառանգությանը: Պարսից մշակույթը, միջին պարսկական /պահլավական/ գրականությունը դառնում են մի առատ աղբյուր արաբական նոր մշակույթի կերտման ասպարեզում, որով և բարձրանում է արաբների, նրա գրության հեղինակությունը, այլև սրանց յուրացման անհրաժեշտությունը:

Այս բոլորի հետ միաժամանակ կարևորվում էր և այն, որ արաբներնը պետական, պալատական լեզու էր, մի հանգամանք, որն ավելի էր նպաստում նրա տարածմանն ու զարգացմանը: Այսպիսով մի կողմից՝ գնալով ավելի էր զգացվում արաբների կարիքը, մյուս կողմից՝ այն հետզհետե ա-

վելի շատ էր բավարարում հոգևոր կարիքները: Ուստի, բնականաբար, յուրաքանչյուր պարսիկ, որն ունենում էր իրանում կամ իսլամական երկրներում, «ասպարեզ դուրս գալ», «անհրաժեշտաբար դիմում էր արաբներին: Բացառված է, որ արաբ իշխանները ևս ջանք էին ինչ-յում այդ լեզվի մասսայականացման ու տարածման համար: Սակայն անկախ դրանից՝ պարսիկներն իրենք, իրենց ստեղծագործութունները տարածելու նպատակով, շահագրգռված էին գրելու գիտական պաշտոնական լեզվով, որը հենց արաբներն էր:

Փաստերը վկայում են, որ որոշ գիտնականներ ստեղծագործել են արաբներն լեզվով, ապա սովյալ թաղաթի բնակչության կամ նրա իշխանի պնդմամբ թարգմանել են պարսկերեն, կամ էլ՝ հակառակը:

Նշված պայմաններում միջին պարսկերենը անխուսափելիորեն ընկավ ճգնաժամի մեջ, հասավ անկման եզրին:

Այնուամենայնիվ, այն հարստեց շնորհիվ ֆարսի գիտուն ու գործունյա մոզպետների ջանքերի և Բաղդադի ու այլ վայրերի գիտնականների հովանավորության ու պաշտպանության, ինչպես և շնորհիվ այն բանի, որ դեռ երկար ժամանակ արևմտյան իրանում, որի ժողովուրդը խոսում էր միջին պարսկերեն կամ նրան մոտ մի բարբառով, միջին պարսկերեն առանձին գրական երկեր ու առասպելներ դեռ շրջանառության մեջ էին: Պահլավերեն գիրն ու գրականությունը՝ այդ շրջանում սովորական էր, և երբեմն մուսուլման բանաստեղծներն ու գիտնականները դրանք թարգմանում էին արաբերեն կամ «դարի լեզվով»: Այդպիսին էր, Օրիակ՝ «Վիս ու Ուամիլը», որը, ինչպես երևում է նրա բովանդակությունից, եղել է նախաիսլամական շրջանի միջին պարսկական գրքերից: սրա բնագիրը մեզ էի հասել: Աբբասյանների ժամանակ պարսիկ մոզպետները ինչպես ֆարսում, այնպես էլ Բաղդադում՝

զբաղվում էին գրական, գիտական գործունեությամբ 9-րդ դարում, Մամուների ժամանակ, Աթուր ֆարսեադ ֆարոխզադան մոգպետը մի քանի հատորով հրատարակեց գրադաշտական վարդապետության դավանաբանութունների ժողովածու՝ Դինֆարտը, որը պարունակում էր նաև Ավեստայի մի մասի մեկնաբանութունները:

Դրանից առաջ և հետո, մինչև 13-րդ դարը Սասանյանների ժամանակներին վերաբերող մի շարք միջին պարսկական աշխարհիկ ու կրոնական գրքեր, ինչպես նաև Ավեստայի առանձին մասերի՝ Յաշտերի որոշ մեկնաբանութուններ հրատարակվում են զրադաշտական մոգպետների ու դաստուրների կողմից:

Դհարկե, շատ գրքեր մեզ չեն հասել, որոշ գրքեր էլ հայտնի են միայն շնորհիվ նրանց թարգմանութան, ինչպես, Օրինակ՝ «Վիս ու Մամինը», «Բահրամ Զուբինեամակը», «Նամեյե թանսորը», կան գրքեր, որոնց բնագրերը կորած են, սակայն ավանդված են արաբերեն թարգմանությամբ: Դրանցից են «Բելիլե ու Դեմե», «Հազար ու մեկ գիշեր», «Խոդայեամե», և այլն:

Այս բոլորից կարելի է հետևեցնել, որ պահլավական գիրն ու գրականութունը մինչև 12-13-րդ դարերը, այսինքն՝ մինչև մոնղոլների արշավանքը, իրանի տարբեր վայրերում դեռևս գտնվել է գործածության մեջ: Դրա լավագույն ակագույցը 13-րդ դարից մեզ ավանդված պահլավական ձեռագրերն են:

Այսպիսով, ակնհայտ է դառնում, որ մինչև 12-13-րդ դարերը զրադաշտականները իրանում դեռևս զբաղվում էին կրոնական, գիտական ու գրական գործունեությամբ:

Հայտնի է Ջարդոշտ Բահրամ Փաժդուի վկայութունը: Նա մոնղոլների արշավանքների ժամանակաշրջանում ալքել է իտրասանի շրջակայքում հայրը՝ Բահրամ Փաժդուն, նույնպես եղել է ժամանակի զրադաշտական գիտնականներից և պահլավերենին ու «դարի լեզվին», քաջ գիտակ, Հիշյալ վկայութան մեջ ասված է. «Հայրս Ջարդոշտնամակն ու Արտավիրաֆեամակը թարգմանեց դարի լեզվով, իսկ ես

այդ երկու գրքերը վերածեցի շափածոյի, :

Այդ նույն ժամանակ և դրանից հետո իր զարգացման բարձրագույն աստիճանին էր հասել ու համարած գործածութեան մեջ էր մտել «դարի լեզուն» :
Ինչպես հայտնի է, արաբական տիրապետութեանը համընկնում է զարգացող ֆեոդալիզմի դարաշրջանին, հատկապես 8-րդ դարից մինչև 11-րդ դարը : Այս շրջանում կենտրոնախույս ուժերը, հակառակ խալիֆայի ջանքերի, քայքայում էին նրան և հող ստեղծում նրա տրոհման ու մասնատման և անկախ ֆեոդալական իշխանութիւնների առաջացման ու ձևավորման համար :

Արաբական խալիֆայի ժայթաղակցից, որի հետևանքով առաջին հերթին անկախութեան ձգտումները իրականացան իրանական հողի վրա : Ապակենտրոնացման միտումները ուժեղ էին արտահայտվում իրանի մանավանդ արևելյան մարզերում : 9-րդ դարում մեկը մյուսի հետևից անկախացան էին իրանական մարզերը և հաջակում անկախութեան : Մեկը մյուսին հաջորդում են թահերիդների (821-873), Սաֆարիդների (867-903), Սամանիդների (875-999) և այլոց հարստութիւնները :

Բաղաբազան-տնտեսական և մշակութային բնագավառներում 10-րդ դարի իրանը բաց է անում իր պատմութեան ամենահարուստ էջերից մեկը :

Սամանիդների պետութեան սահմանները շահ իսմայիլի ժամանակ (892-907) տարածվում էին Բուխարայից մինչև Պարսից ծոցը, Հնդկաստանի սահմաններից մինչև Բաղդադի շրջակայքը :

Սակայն ֆեոդալիզմի զարգացման Օրինաչափութիւնները այնպիսիք էին, որ նույնիսկ իրանի պես մի երկիր, որ անցյալում ուներ կենտրոնացված միապետութիւն, այնուամենայնիւ, մնաց արտոհայտնի տարբեր մանր իշխանութիւնների և չկարողացավ վերականգնել միասնական անկախ մի պետութիւն : Սամանիդների պետութիւնը և սահմանափակվեց իր սկզբնական ճրանտօքսանիայում, խորասանում, իր գերիշխանութեան տակ ունենալով մի երկու մանր վասալական իշխանութիւններ : Բայց

և այնպես այդ սահմաններում էլ Սամանիդները կարողացան ստեղծել բարձր մշակույթ:

Այսպիսով, իալիֆաթի արևելյան մարզերում ըստեղծվում են պայմաններ, որոնք այդ շրջաններում տիրող կենդանի լեզվին հնարավորություն են ընձեռում դուրս գալու բաղաձայն ու մշակութային կյանքի ասպարեզ: Զատեղով հասնելու անկախության տեղական արիստոկրատիան բնականաբար դիմում էր իր ազգային հին մշակութային ավանդույթներին, ձգտում այդ ավանդույթները Օգտագործել որպես գաղափարական զենք՝ արաբական տիրապետության ու արաբական մշակույթի դեմ:

Այդ հողի վրա իրանի բնակչության որոշակի շրջաններում լայն զարգացում է գտնում այսպես կոչված Շոուբիյե գաղափարական շարժումը, որն իր առջև նպատակ է դնում, ի հակադրություն արաբական մշակույթի, վերականգնել, պրոպագանդել ու զարգացնել տեղական, սեփական մշակութային ավանդույթները:

Հասկանալի է, որ այս պայմաններում աճում է հետաքրքրությունը նաև տեղական բնակչության լեզվի նկատմամբ: Եթե արաբական տիրապետության առաջին շրջանում իրանի իշխող դասը ձգտում էր տիրապետել արաբերեն լեզվին, ապա Զ-րդ դարի երկրորդ կեսից արդեն դիտվում են հակառակ միտումներ:

Տեղի բնակչության լեզուն հաստատեղով որպես գրական ու պետական լեզու, տեղական հարստությունները և նրանց հարող շրջանները դրանով իսկ հաստատում էին իրենց քաղաքական ու մշակութային անկախությունը արաբական իալիֆաթից: Իալիֆաթի տիրապետությունից անկախ՝ առաջին փաստական ֆեոդալական պետությունների կազմավորումը, ինչպես արդեն նշեցիք, տեղի է ունենում խորասանի, Սիստանի, Մավերաննահրի տարածքներում, այսինքն՝ այն վայրերում, որտեղ հիմնական բնակչությունն արդեն խոսում էր պարսկերենով:

Զ-րդ դարի երկրորդ կեսից արդեն սկսվում է արաբերեն լեզվի դուրս մղվելը գրավոր գործածու-

թյունից: Սրա հիմնական պատճառը, իհարկե, այն էր, որ որպես գրական լեզու իշխող դասերի շատ նեղ՝ վերնախավային շերտերին սպասարկող արարե-րենք իրանի ժողովրդի լայն ղանգվածների համար միշտ մնում էր Օտար:

Իրանի բնակչութունը բոլոր ժամանակներում էլ իր բարբառներով էր խոսում: Երբ միջին պարսկերենը խոսակցական ու հասկանալի էր կենտրոնական իրանում, ֆարսում ու արևմտյան սահմաններում, այդ նույն ժամանակաշրջանում խորասանում ու Մավերանահրում տարածված ու գործածական էր դարին: Դարին մեկն էր արևելյան բարբառներից, որը խաչավորվելով տեղական բազմաթիվ բարբառների ու խոսվածքների հետ՝ դուրս եկավ հաղթանակով և բարենպաստ պայմանների շնորհիվ զարգանալով՝ բարձրացավ գրական լեզվի աստիճանի, սկիզբ դնելով պարսկերեն լեզվի զարգացման նոր փուլի, որ կոչվում է նոր պարսկերեն կամ ֆարսի դարի:

Նոր պարսկերենի լեզվական շրջան անվան տակ

պայմանականորեն հասկացվում է պարսից լեզվի պատմութայն այն փուլը, որով վկայված գրավոր աղբյուրները արաբատա են: Այսպիսով, այս շրջանի սկիզբը վերաբերում է 9-10-րդ դարերին: այն հարատևում է մինչև մեր Օրերը: Նոր պարսկերենի հնագույն հիշատակարանները Աբաս Մերվեցու մի քանի տող բանաստեղծութայուններն են, ապա Շահիդ Բահլեցու, Աբու Շարուբի, Հանզալե Բաղեղեյսիի, Վասիֆ Սիստանցու, Աբու Հաֆազ Սողդիի, Ռուզաֆիի, Ֆերդոուսու ստեղծագործութայունները: Այնհրածնշտ է նշել, որ նոր պարսկերեն գրական լեզվի մշակման գործում առաջնութայունն ու նախապատմութայունը պատկանում է խորասանի ու Մավերոնահրի բանաստեղծներին ու գրողներին: Հատկապես հետարաբական տիրապետութայն առաջին ամենանշանավոր գործիչներ Ռուդաֆին, Ֆերդոուսին, Լասեր խոսրովը, Օմար Խայամը դուրս են եկել խորասանից ու Մավերոնահրից:

Պատահական չէ նաև այն, որ Ղազնևի ու Սել-

Ջուկ սուլթանների պալատներում ստեղծագործող առավել նշանավոր բանաստեղծները Միստանից, Խորասանից ու Մավերոննահրից են, Օրիենակ՝ Բալհեցի Օնսորին, Միստանցի ֆարրոխին, Սարախսի Անվարին, Նիշապուրցի Մոեզզին և այլն:

Նոր պարսկերենը իրանի արևելյան շրջաններից ու Մավերոննահրից արագորեն տարածվում է նաև երկրի արևմտյան ու հյուսիսային շրջաններում: 11-րդ դարի սկզբին սկսում են այդ լեզվով գրել Մերվիկասպյան շրջանի Գուերգանի բանաստեղծները, 11-րդ դարի 40-ական թվականներին այդ լեզվով իր հիասքանչ բանաստեղծություններն է գրում Թավրիզցի Ղաթրանը: Այդ ժամանակ իսֆահանում այդ լեզվով իր գիտական ու փաստանրամատչելի հորինվածքներն է շարադրում Ալիթեման: Այդ ժամանակաշրջանին են վերաբերում պարսկերեն լեզվով հեղինակած առաջին պտմագրական աշխատությունները և այլն: 11-րդ դարի երկրորդ կեսին նոր պարսկերեն գրական լեզուն արդեն հսկայական հեղինակություն ու ազդեցություն է սեռում, որի շնորհիվ նրա գործածության շրջանակները տարածվում են նույնիսկ պարսկալեզու երկրների սահմաններից դուրս՝ Ատրպատական, Աֆղանստան, Հյուսիսային Հնդկաստան և այլն/:

Ինչպես նշվեց, նոր պարսկերենը Սամանիդների Օրոֆ հաստատվեց որպես պետական պաշտոնական լեզու: Այն ժամանակվանից, լեռնաձի քաղաքական իշխանության հաճախակի փոփոխության, պարսկերենը շարունակում է կատարել նույն դերը նաև Ղազնևիդների /10-11-րդ դդ./ միապետության, Սելջուկների /11-12-րդ դդ./, Խորեզմշահների /12-13-րդ դդ./ և ավելի մանր ֆեոդալական պետություններում: Նույնիսկ մոնղոլական տիրապետության ժամանակաշրջանում մոնղոլ խաները իրենց արտաքին հարաբերությունները վարում էին պարսկերեն լեզվով: Այդ լեզուն որպես պաշտոնական լեզու է մնում Թեյմուրիդների և ավելի ուշ՝ Բուխարայի ու այլ խանությունների, Սաֆավիների ու միջնադարյան այլ հարստությունների ժամանակ:

Նոր պարսկերեն գրական լեզուն միասնական էր պարսկալեզու բոլոր երկրներում, թեև տարբեր տարածքներում տարածված խոսակցական լեզուները աչքի էին ընկնում իրենց ինքնատիպությամբ ու բարբառային առանձնահատկություններով:

Այսպիսով, իրանի հարավարևմտյան բարբառի հիման վրա բարձրացած միջին պարսկական գրական լեզուն ճգնճամ պարելով՝ ի վերջո իր տեղը զիջեց արևելյան իրանի բարբառների հիման վրա գրական լեզվի աստիճանի բարձրացած նոր պարսկերենին՝ դարձին:

Արաբական տիրապետության ժամանակաշրջանում պարսկերենը մեծ դիմացկունություն ցուցաբերեց ընդդեմ արաբերենի մեջ բունի ձուլման: Պարսից լեզվի քերականական կառուցվածքը պահպանվեց ամբողջությամբ, պահպանվեց նաև բառային կազմի հիմնական մասը: Այնուհանդերձ, պարսկերենը զգալի լատիով հարստացավ՝ ի հաշիվ արաբական բազմաթիվ բառերի փոխառության:

Նոր պարսկերենը կամ ուղղակի պարսկերենը, ի տարբերություն հին իրանական լեզուների, վերլուծական տիպի լեզու է:

Նոր պարսկերենում բացակայում են հոլովական կարգը, սեռի քերականական կարգը, անվանական խոսքի մասերի շարահյուսական հարաբերությունները արտահայտվում են վերլուծական տարբեր միջոցներով՝ նախդիրներով, ետադրություններով, շարադասությամբ, իզաֆեթային կառուցվածքով և այլն:

Թեթևանության քայքայման հետևանքով նոր պարսկերենում արդեն ջնջված են գոյականների ու ածականների ձևաբանական տարբերությունները: Մեծ փոփոխությունների է ենթարկվել բայական համակարգը, այստեղ զգալի զարգացում են ապրել վերլուծական, նկարագրական բայական ձևերը՝ կազմությամբ բարդ կատարյալի ձևեր՝ բաղադրված անցյալ՝ դերբայից, Օժանդակ բայերի Օգնությամբ, ապառնի ժամանակի ձևեր, կրավորական սեռի, կերպի ձևեր և այլն/:

Զորդ դարում արդեն դառնալով գրական լեզու՝ պարսկերենը իր գոյության մեկ հազարամյակի ընթացքում կրել է զգալի փոփոխություններ: Ընդ

որում, այդ փոփոխութիւնները հիմնականում վերաբերում են նրա բառային կազմին: այսպես՝ շատ բառեր, որոնք լայնորեն գործածվում էին դասական շրջանի գրականութան մեջ, դուրս են եկել շրջանառութունից, դրա փոխարեն՝ պարսից լեզվի բառապաշարի մեջ թափանցել, այն համալրել են թուրք-մոնղոլական, եվրոպական մեծ թվով բառեր:

Այլ եւլի նվազ չափով են փոփոխութիւնները քերականական կառուցվածքի մեջ 10րիւնակ՝ նախդրներին գործառութիւնների փոփոխութիւնը, 18 ստաղբութիւնների գիտարկութիւնների փոփոխութիւնը, էնկլիտիկ դերանունները, առանձին բայաձևեր և այլն/:

9-19-րդ դդ. պահանջել են մեծ քանակութեամբ գրական հուշարձաններ և պատմական աղբյուրներ:

20-րդ դարի սկզբից պարսից գրողների շրջանում նկատվում է գրական լեզուն խոսակցական լեզվին մոտեցնելու ձգտում:

իրանական հեղափոխութիւնների շրջանում 1906-1911 թթ. / անկախութեան և սահմանադրութեան համար մղվող պայքարի հետ միաժամանակ՝ տեղի էր ունենում լեզվի դեմոկրատացման լայն պայքար:

Պարսից լեզուն ազատվում է արաբական բարդ ու խրթին դարձվածքներից ու ոճերից, այսպես կոչված բարձր ու փքուն՝ վերամբարձ ոճից: Լեզվի մեջ թափանցում է ժողովրդական խոսակցական տարրերի կենդանի հոսք: Մի շարք գրողներ իրենց հերոսների երկախոսութիւններում աշխատում են արտացոլել խոսակցական լեզվի առանձնահատկութիւններն ու տեղական խոսվածքները /Ձամալզադե, Հեղայաթ և ուրիշներ/:

Այնուհանդերձ, մինչև այժմ էլ դեռ շարունակվում է պահանջել՝ գրավոր և բանավոր լեզուների տարբերութիւնները: բարձր ոճում դեռևս գործածվում են բառային և քերականական հնաբանութիւններ:

Ժամանակակից իրանին բնորոշ են մեծ թվով լեզուների բարբառներն ու տեղական խոսվածքները: Դրանք զգալիորեն տարբերվում են պարսկերեն գրական

Լեզվից: Իրանի ողջ տարածքի վրա մեծ տարածում է գտել թեհրանի խոսակցական լեզուն (թեհրանի բարբառը):

Իրանի տարբեր շրջաններում թեհրանի բարբառի մեջ մուտք են գործում զանազան այլ բարբառների տարրեր, իսկ որոշ երևույթներ էլ հատուկ են միայն թեհրանին և այլ շրջաններում չեն հանդիպում:

Թեհրանի բարբառը գրական նոր լեզվի մեջ մտնող ման ամենուհիմնական աղբյուրներից մեկն է: Այդ մասին են վկայում իրանի խոշորագույն գրողների և հրապարակախոսների ստեղծագործությունները:

ԳՆՈՒԻ ԱՌԱՋԻՆ
ՀՆՁՅՈՒՆԱՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Արտասանական գործարաններ

Արտասանական ապարատը բաժանվում է մի քանի գործարանների, որոնցից յուրաքանչյուրը հնչյունաբանության համար ունի առավել կամ նվազ նշանակություն: Այդ գործարանները սկսվում են թոփերից և վերջանում բերանի ու քթի խողովներով:

Թոփերը զետեղված են կրծքի խողովում, որ նույնպես որոշ դեր է խաղում հնչյունների արտասանության գործում, քանի որ մատակարարում է անհրաժեշտ նյութ՝ Օդի հոսանք և, այդպիսով, շրտորհիվ միջկողային և ստոծանու մկանների՝ հանդիսանում է Օդի արտաշնչող /էքսպիրատոր/:

Բառերի վանկային կազմությունը և շեշտը արդյունք են կրծքի խողովի գործունեության:

Թոփերը, որ արտաշնչող Օդի պարկ են՝ զետեղված կրծքի խողովում և հենված ստոծանու վրա, բրոնխային ծյուղների միջոցով միանում են շնչափողի հետ: Վերջինս մի խողովակ է, որ կազմված է կոճիկային Օղակներից և գտնվում է որկորի առաջին մասում: Դա թոփերից դուրս եկող և այնտեղ ներշնչվող Օդի ճանապարհն է:

Շնչափողը վերին ծայրը կազմում է կոկորդո /larynx /, որը ևս արտասանության գործում խաղում է կարևոր դեր: Դա կազմված է մի քանի շարժուն կոճիկներից, որոնք մկանների և մաղասամաշկի միջոցով միանալով իրար, ձևացնում են խողովակի շարունակությունը: Այդ կոճիկներից առաջինն է մատանեձև կոճիկը՝ սա իր նեղ կողմով

դարձել է դեպի առաջ, իսկ հաստ մասով լոր համա-
պատասխանում է մատանու ահրն/՝ դեպի ծոծրակը:
Դրանց վրա առջևի կողմից բարձրանում է վահա-
նակ կռճիկը, որը կազմելով անկյուն լոր հայտ-
նի է աղամարննոր անունով/, ետևի կողմում միա-
նում է մատանեակ կռճիկի հաստ մասի հետ: Վերջի-
նիս վրա բարձրանում են երկու բրզան կամ շերե-
փան ճկուն ու շարժուն կռճիկներ:

Այս բրզան կռճիկներից սկսվում են ձայնալա-
րերը (chordae vocales), որոնք առջևի կողմում
միանում են վահանակ կռճիկի մեացրած անկյան գա-
գաթում: Այսպիսով, ստացվում է ձայնանցքը, որով
անցնում է Օդի հոսանքը: Այս անցքը բաժանվում է
երկու մասի, որոնցից մեկը գտնվում է երկու բր-
զան կռճիկների մեջտեղը, իսկ մյուսը կազմում է
նրա շարունակութունը՝ մինչև վահանակ կռճիկը:

Շնորհիվ բրզան կռճիկների շարժան և ձայնա-
լարերի ձգվելու ու թուլանալու, ձայնանցքի եր-
կու մասերն առանձին-առանձին, այլև միասին կա-
րող են առաջացնել Օդի հոսանքի համար անհրաժեշտ
անցքի զանազան մեք և մեծութուններ:

Բոլոր ձայնավոր և ձայնորդ հնչյունները հե-
տևանք են ձայնալարերի թրթռալու: Առոգանությու-
նը՝ հնչերանգը և շեշտը նույնպես կախում ունեն
ձայնալարերի գործունեութունից: Վերջապես, ձայ-
նալարերի որոշակի գործունեութունն առաջացնում
է որոշ կոկորդային աղմկային հնչյուններ:

Կոկորդի շարունակությունը՝ մինչև բերանի խո-
ռոչի սահմանները կազմում է սոսորդը (pharynx),
որ արտասանության տեսակետից առանձին կարևորու-
թյուն չի ներկայացնում:

Սոսորդի, քթի խոռոչի և բերանի խոռոչների սահ-
մանում գտնվում է փափուկ քիմքը (palatum molle),
որ կազմում է կոշտ քիմքի (palatum durum),
շարունակությունը և խոռոչների նկատմամբ կատա-
րում է դռնակի դեր:

Փափուկ քիմքի ճայրը, որ գնդի մե ունի, կոչ-

վում է լեզվակ / ս յ ս | a | : լեզվակի գործուն
մասնակցութեամբ արտաբերվող հնչյունները կոչվում
են ուվուլյար :

Շնչեղուց փափուկ քիմքը կախած ղրություն է
ուեննում, և Օղի հոսանքը թթի խոռոչով ազատ անց-
նում է դեպի ղուրս, ապա ղրսից՝ դեպի թոփերը :
Արտասանութեան ժամանակ փափուկ քիմքը սովորաբար
բարձրանում է և փակում թթի խոռոչը, բացառութեամբ
ռնգային հնչյունների արտասանութեանից : Այս դեպ-
քում փափուկ քիմքը նույն ղիրթն է ընդունում, ինչ
որ շնչեղու միջոցին :

Քթի խոռոչը կազմված է երկու թթամասերից
(choanae), որոնք իրարից բաժանվում են մի ուղղա-
հայաց միջնորմով :

Քթի խոռոչը ձայների վերաբերմամբ խաղում է
միայն արձագանքողի (ռեզոնատորի) դեր և անկարող
է փոխել իր ձևը կամ առաջացնել տեղական աղմուկ :
Արա մասնակցութեանն առաջ է բերում հնչյուննե-
րի՝ ռնգային գունդավորում, որ այլապես կոչվում է
ռնգայնացում (նազալիզացիա) :

Բերանի խոռոչն ամփոփվում է երկու՝ վերին և
ստորին ծնոտների մեջտեղում : Սա հնչյունների ար-
տասանութեան գլխավոր հնոցն է և արտաբերութեան
համար ունի նույն նշանակութեությունը, ինչ երգի ժա-
մանակ՝ կոկորդը : Այս հանգամանքը բացատրվում է
հետևյալով : 1/ բերանի խոռոչում են առաջանում
այն բոլոր աղմուկները, որոնք ձայնին տալիս են
այս կամ այն հնչյունի կերպարանքը, որով և առաջ
են բերում բաղաձայն հնչյունների համարյա ամբողջ
կազմը : 2/ բերանի խոռոչը կատարում է դերը արձա-
գանքողի, որի ձևը ենթակա է փոփոխության, նայած
թե՛ ինչ դիրքերնդունեն բերանի խոռոչի շարժուն
գործարանները՝ շրթունքները, լեզվի առջևի, միջին
և ետին մասերը : Բերանի խոռոչում առաջացած տար-
բեր արձագանքների անմիջական հետևանք են բոլոր
ձայնավորները : Այսպիսով՝ մինչդեռ թթի խոռոչը,
որպես արձագանքող, խաղում է ոչ այնքան գործուն
դեր, բերանի խոռոչի դերը միանգամայն գործուն է՝
շնորհիվ հիշյալ շարժուն գործարանների :

Բերանի խոռոչի սահմաններում են գտնվում հետևյալ գործարանները, որոնք, ըստ գործառութայն, բաժանվում են երկու խմբի՝ ակտիվ և պասիվ:

Ա. Ակտիվ կամ շարժուն գործարանները հետևյալներն են.

1/ Փափուկ փոխքը լեզվակով:

2/ Լեզուն. սա այն նշանավոր գործարանն է, որի անունը, շնորհիվ նրա կատարած խոշոր դերի, հատկացվել է հոգեբանական, բնախոնական և Կրթիկական երևույթները մի ամբողջ շարքի, որ կազմում է մարդկային լեզուն: Պետք է տարբերել լեզվի հետևյալ մասերը՝ կողքեր, ծայր, հիմք, բայց արտասանության համար ամենակարևորը վերևի փափուկ մասը կամ մեջքն է, որ արտասանության ժամանակ զանազան շարժումներով և ձևերով հպվում է բերանի առաստաղին՝ փոփոխ, կամ շոշափում այն: Այդ շարժումները, սակայն, պայմանավորվում են լեզվի հիմքի այլ մասերի փոփոխություններով:

Կարևոր է հիշել լեզվի մեջքի երեք մասերը՝ առջևի, միջին և ետին:

3/ Նրթունքները /գլխավորապես ստորին/:

Բ. Պասիվ կամ անշարժ գործարանները հետևյալներն են: Կոշտ փոփ, Լնդեր, ատամներ և մասամբ՝ վերին շրթունքը: Մինչդեռ լեզուն և ստորին շրթունքը մուրճի դեր են կատարում, անշարժ գործարանները ներկայանում են որպես զնդան և ենթակա են նրանց հարվածներին:

Այսինքն գործարանների շարժումների ժամանակ բերանի խոռոչում առաջանում են մի շարք խոլերնդոտներ, որոնք արգելակում են Օդի ազատ հոսանքը: Այդ խոլերնդոտները լինում են երկու տեսակի.

1/ հպում, երբ լեզուն կամ ստորին շրթունքը միանում կամ հպվում են համապատասխան պասիվ գործարաններին. 2/ ճեղք, որ առաջ է գալիս երկու կարգի /շարժուն և անշարժ/ գործարանների՝ կիսով չափ միանալու դեպքում: Արտասանելիս՝ հրկման դեպքում ստացվում են պայթյուն և պայթական

հնչյուններ, որոնք լինում են պարզ և բաղադր-
յալ: Մինչդեռ ճեղքն առաջ է բերում շփման աղ-
մուկ և այսպես կուլած շփական /ֆրիկատիվ/ հըն-
չյուններ /սպիրանտներ/:

Անհրաժեշտ է տարբերել հնչյունները տառերից,
հնչույթները /ֆոնեմաները/ գրույթներից /գրաֆե-
մաներից/: Եկատր ունենալով ուսումնասիրվող ա-
ռարկայի դիտողական կարևորությունը, պետք է պայ-
մանավորվել հնչույթները ներկայացնել գրույթնե-
րի մեով, գիտակցելով, իհարկե, համապատասխան զու-
գորդման ներկայությունը, այսինքն՝ յուրաքանչ-
յուր հնչույթին հատկացնելով համապատասխան գը-
րույթը և հակառակը: Այս նպատակով ամենահարմար
միջոցն է գործածել լատինական այբուբենի տառեր՝
որոշ լրացումներով: Լատինական տառադարձություն
գործածելը ունի երկու առավելություն՝ 1/ կխու-
սափենք գիտական նպատակով գործածվող նշանները
սովորական տառերի հետ շփոթելուց ու ազատ կլի-
նենք սխալ արտասանության վտանգից և 2/ կծանո-
թանանք այն միջոցներին, որոնք գործադրվում են
լեզվաբանության մեջ և արդեն մեծ չափով կիրառ-
ված են պարսից լեզվին վերաբերող ուսումնասիրու-
թյուններում:

Պիմելով այս տառադարձությանը, մենք պետք է
անհրաժեշտաբար յուրաքանչյուր գրույթի հետ զու-
գորդենք համապատասխան արտասանական և լսողական
պատկերներ, քանի որ ոչ լեզվի արտասանական և ոչ
էլ լսողական տարրերը չեն գտնում: Իրենց արտա-
հայտությունը տվյալ գրույթների մեջ: Այսպես,
Օրինակ՝ է հնչյունն արտասանական կողմը կազ-
մում են հետևյալ բնախուսական երևույթները և նը-
րանց պատկերացումները: 1/ աշխատանքի կենտրո-
նացում բերանի առջևի մասում: 2/ լեզվի առջևի
մասի հպում աստամների արմատներին: 3/ քթի խո-
ռոչի փակում փափուկ քիմքի միջոցով: 4/ ձայնա-
լարերի թրթիռի բացակայություն: Նույն հնչյու-
նը ունի հետևյալ լսողական տպավորությունները
և համապատասխան մտապատկերները: 1/ լսողական
/ակուստիկական/ պայթյուն: 2/ մաքուր հնչյուն
առանց ռեզային գույնավորման, 3/ խուլ /և ոչ թե
հնչյուն/ ձայն:

ՁԱՅՆԱՎՈՐՆԵՐԸ ԵՎ ՆՐԱՆԵՑ ԱՐՏԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ձայնավորների տարբերութիւնը բաղաձայններից կարող է լինել արտասանական և լսողական:

Արտասանական տարբերութիւնն այն է, որ մինչդեռ բաղաձայնները հետևանք են բերանի խոռոչի յուրահատուկ աղմուկների, բերանի խոռոչը ձայնավորների վերաբերմամբ կատարում է միայն արձագանքողի դեր, փոփոխելով իր դիրքը շնորհիվ շարժուն գործարանների և, այսպիսով, առաջացնելով այս կամ այն ձայնավորին հատուկ տեմբրը:

Ձայնավորների լսողական տարբերութիւնը բաղաձայններից կախված է նրանից, թե ինչպիսի տպավորութիւն է ստացվում ձայնավորները և բաղաձայնները լսելիս՝ միայն աղմուկ [աղմկային հնչյուններ], թե՞ երաժշտական ձայն [ձայնավորներ և ձայնորդներ]։

Ասկայն ձայնավորների տարբերութիւնը բաղաձայններից բացարձակ է, այլ՝ հարաբերական անցումներով: Միջնորդական նշանակութիւն ունեն ւ, ո, ո₂ և հնչյունները, որոնք իրենց որոշ հատկութիւններով նույնանուն են ձայնավորների հետ/բերանի խոռոչի արձագանք, Օդի ազատ հոսք/ իրենց մյուս հատկութիւններով դրանք պատկանում են բաղաձայնների թվին [սովորաբար վանկակազմիչ չեն, արտասանութեան ժամանակ ստացվում է նույնպիսի հրպուս կամ ճեղք, ինչպես աղմկայինների դեպքում]։

Այս է պատճառը, որ մի կողմից՝ ձայնորդ ւ, ո, ո₂, ո հնչյունները, ինչպես ձայնավորները, հակադրվում են աղմկայիններին, մյուս կողմից՝ ուսուսումնասիրվում են որպես բաղաձայն հնչյուններ՝ աղմկայինների հետ միասին:

Նկատի ունենալով, որ բոլոր բերանային հնչյունների արտասանութիւնը հետևանք է շարժուն գործարանների որոշ աշխատանքի, որի ժամանակ անշարժ գործարանները կատարում են միայն պասիվ, դեր, այդ հնչյունները, ուրեմն և ձայնավորները, կարելի է բաժանել երկու տեսակետով՝ ըստ ակտիվ և ըստ պասիվ գործարանների: Ակտիվ գործարաններից գլխավորն է լեզուն: Ձայնավորների արտասանութեան

Ժամանակ լեզուն քիմքի նկատմամբ կարող է ընդունել հորիզոնական կամ ուղղահայաց դիրք, ձևացնելով երեք հորիզոնական և երեք ուղղահայաց դրոթյուններ։

Ըստ լեզվի հորիզոնական ուղղութայան՝ ձայնավորները լինում են առաջնալեզվային, միջնալեզվային և ետնալեզվային։ Սրանք կոչվում են ետին, միջին և առաջին կարգի ձայնավորներ։

Քիմքի նկատմամբ ընդունելով ուղղահայաց դիրք՝ լեզուն ձևացնում է ստորին, միջին և բարձր դրոթյուններ։ այս երեք դիրքերն էլ պարզ որոշվում են բերանի խոռոչի բացվածքի չափով։ Ըստ այդմ՝ ձայնավորները լինում են ստորին բարձրացման, միջին բարձրացման և վերին բարձրացման։ Այս ստորաբաժանման ձայնավորներից յուրաքանչյուրը կարող է լինել բաց և փակ, կամ լայն և նեղ ըստ անգլիական հնչույթաբանների։

Այսպիսով, մենք ծանոթացանք երեք կարգի ձայնավորներին՝ /ետին, միջին, առաջին/։ այդ կարգերից յուրաքանչյուրը պարունակում է վերին, միջին և ստորին բարձրացման ձայնավորներ, իսկ սրանցից յուրաքանչյուրը, ասվեց, կարող է լինել փակ և բաց։

Սակայն ձայնավորների վերջնական դասակարգման համար կարևոր է ծանոթանալ և շրթունքների դերին։ Վերջինս կայանում է նրանում, որ յուրաքանչյուր կարգի ձայնավորների արտասանության ժամանակ շրթունքները երբեմն դեպի առաջ են ուղղվում, ձևացնելով շրջանաձև անցք, որ կարող է լինել լայն և նեղ։ Այդ դեպքում փոխվում է բերանի խոռոչի ձևը, ըստ այդմ՝ նաև ձայնավորի տեմբրը, ուրեմն և բրնույթը։ Այդ բրնույթը կոչվում է շրթնայնացում /լաբիալիզացիա/։ երեք կարգից յուրաքանչյուրը կարող է լինել շրթնայնացումից ազատ կամ շրթնայնացած։ Երեք շրթնայնացած կարգերից յուրաքանչյուրը նույնպես կարող է ունենալ վերին, միջին և ստորին ձայնավորներ, իսկ և բաց տոնավորումներ։

Այժմ ցույց տանք գրական պարսկերենի ձայնավորները՝ համապատասխան բաժանումներով։

Պարսկերենն ունի 6 միաբարբառ՝ պարզ ձայնավոր
/մոնոֆտոնգ/ և 2 երկբարբառ /դիֆտոնգ/ հնչյուն-
ներ:

Պարսկերենի միաբարբառներն են ä, e, o, a, u, i
/ä, ɛ, ɔ, a, u, i/, որոնք կարող են ներկայացվել հե-
տևյալ հնչյունական-դիտողական գծապատկերով:

u	/ու/	i	/ի/
o	/օ/	e	/է/
a	/ա/	ä	/ä/

Այստեղ տարբերվում են երկու կարգի ձայնավոր-
ներ՝ առաջնալեզվային կամ առաջնային կարգի և ետ-
նալեզվային կամ ետին կարգի ձայնավորներ:

Միջնալեզվայիններ կամ միջին կարգի ձայնավոր-
ներ չկան: Առաջնալեզվային ձայնավորներն են՝ i, e, ä
/ի, է, ä/, ետնալեզվային ձայնավորներն են՝ u, o, a
/ու, օ, ա/:

Վերին բարձրացման ձայնավորները շատ փակ չեն, սը-
րանց արտաբերման ժամանակ լեզուն գտնվում է հնարավոր
ամենաբարձր դրուժյունից քիչ ցած, իսկ միջին բարձ-
րացման ձայնավորները բավական փակ են: ըստ լեզվի
դիրքի՝ նրանք ավելի մոտ են վերին բարձրացման,
քան ստորին բարձրացման ձայնավորներին:

Ստորին բարձրացման ձայնավորները այնքան էլ
բաց չեն: սրանց արտաբերման ժամանակ լեզուն ամե-
նաստորին դիրքից զգալիորեն բարձրանում է:

Բոլոր ետնալեզվային ձայնավորները շրթայնա-
ցած են, իսկ բոլոր առաջնալեզվայինները շրթայնա-
ցած չեն: Բացի նշված որակական հատկանիշներից,
պարսկերենի ձայնավորներին բնորոշ է նաև ամանա-
կական/քանակական/ հատկանիշը: ըստ նշված հատ-
կանիշի՝ ձայնավորները լինում են երկար և կարճ:

երկար ձայնավորներն են՝ i, u, a /ի, ու, ա/

կարճ ձայնավորներն են՝ e, o, ä /է, օ, ä/:

Այս ձայնավորների համար առաջնայինը որակական
բնութագրուժյունն է, իսկ ամանակականը երկրորդա-
կան է: կարճ և երկար ձայնավորների քանակական
տարբերուժյունը բոլոր դիրքավորումների մեջ է է,
որ հստակ է զգացվում: Երկար ձայնավորները բոլոր

դիրքերում պահում են իրենց որակը, իսկ կարճ ձայնավորները փոփոխվում են՝ կախված հնչյունազուգորդումներից: Անշեշտ վանկում կարճ ձայնավորները զգալիորեն կրճատվում են, իսկ երկար ձայնավորները պահպանում են իրենց տևողութունը: Օրինակ՝ teké |թեթե-, պտոր-, |, ֆոտո |շոթոր-, ուղտ-, | բառերում առաջին անշեշտ վանկի կարճ ձայնավորը արտասանվում է շատ ավելի կարճ, քան շեշտակիր երկրորդ բաց վանկի կարճ ձայնավորը, իսկ bini |բինի-, ֆիթ-, |, donó |դոնա-, խեղդ-, իմաստուն-, | բառերի առաջին վանկի երկար ձայնավորը, չնայած շեշտակիր է, արտասանվում է երկար՝ այնպես, ինչպես երկրորդ շեշտակիր վանկի երկար ձայնավորը:

ä -ն |ն| առաջնալեզվային, ստորին բարձրացման, բաց, կարճ |երբեմն միջին տևողությամբ|, ո՛ր շրթայնացած հնչյուն է, որը պարսկերենի այբուբենում հատուկ նշան չունի: Այստեղ գործածվում է միայն այդ հնչյունը կարդալու ֆաթհ կամ զեբար նշանը: ä -ն |ն| իր արտասանությամբ հիշեցնում է անգլերենի oo -ն՝ map, bad բառերում: Սրա արտաբերման ժամանակ լեզվի ծայրը հրկվում է ներքին ատամնաշարին, իսկ լեզվի մեջքի միջին մասը փիւ բարձրացած է: ä -ն |ն| ընդհանրապես կարճ ձայնավոր է, սակայն շեշտակիր վանկում ձայնեղ բաղաձայնից առաջ գտնվելիս արտասանվում է ավելի երկար, Օրինակ՝ sät |սյտ- , օգլուխ-, |:

ä -ն |ն| զգալիորեն կարճ է արտասանվում հատկապես անշեշտ բաց վանկում, իսկ բաղաձայնից առաջ գտնվելիս: Օրինակ՝ sätär |սյթյտ- , ճանապարհորդութուն-, |:

ä -ի |ն| Օրինակներ: äst |յստ-, է-, |, Pählävi |փհլյվի-, պահլավերեն-, |, äbäd |յեբյդ-, հավիտենականութուն-, |, äbr |յբր-, , ամպ-, |, äbrizäm |յբրիշյմ-, մետաքս-, |, baxkände |բխշանդե-, պարզևող-, |, bäd |բյդ-, , վառ-, |, bädän |բյդյն-, մարմին-, |, täs |թյշթ-, տաշտ-, |, hämdäm |հյմդյմ-, համաշունչ մտերիմ, ընկեր, ցավակից-, |, hämtäk |հյմթյթ

-, ճանապարհորդակից, , /
, սպիտ, , / և այլն:

lābxānd

լահբխանդ-

ա-ն լա/ ետնալեզվային, ստորին բարձրաց-
ման բաց հնչյուն է: Շեշտակիր վանկից առաջ գրու-
նվելիս իր արտասանական տևողութունը չի կորցը-
նում: Այսպես՝ bāradār | բարադար-, , եղբայր, , /
moxalefār | մոխալեֆար-, , հակառակութուն, , ան-
համաձայնութուն, , /: ա-ն լա/ սակավ է հան-
դիպում շեշտակիր վանկից հետո, սակայն այս դիր-
քում ևս իր հնչյունական երանգը պահպանում է:
Իսկ արտասանության տևականութունը՝ ոչ: Օրի-
նակ՝ xodra | խոդրա-, , իրեն, , /:

Ի տարբերություն ուսերենի և հայերենի ա-
բի լա/, պարսկերենի ա-ն լա/ շրթնայնացած է
հատկապես, երբ շեշտակիր է, ըստ որում՝ այն եր-
բմե իրոք փոխվում է օ-ի: Օրինակ՝ omād Օմադ,
ամադ-, , եկավ, , / բառի մեջ, իսկ ռեզային հնչյուն-
ներին նախդաս լինելու դեպքում ոչ միայն օ-ի
անցում է տեղի ունենում, այլև օ-ի միջոցով՝ ս-ի
լու/, Օրինակ՝ hāmmam | համամ-, , բաղնիք, , /
hāmmam | համամ/ բառի համար, , xone | խունե -
, , տուն, , /: xone | խանե/ բառի համար, , nun
| նուն-, , հաց, , /: nan -ի | նան/ համար/ և այլն:

Այս անցումը գրական լեզվի մեջ ավարտված չէ
և միայն նկատելի է բարբառներում: Օրինակ՝ թեհ-
րանի բարբառում այն կարելի է համարել արդեն ավարտված:

Մի խոսքով՝ պարսկերենի ա-ն լա/ ետնալեզ-
վային, ստորին բարձրացման, բաց, երկար ձայնա-
վոր է՝ թեթև թեթևմով դեպի , , օ, , :

ա-ի լա/ Օրինակներ: | on | ջան-, , գյուղ, ,
հոգի, , / agah | ագահ-, , տեղյակ, , / | avdan
| ջավդան-, , հավիտենական, , / | āna | աշնա-, ,
ծանոթ, , / ab | աբ-, , ջուր, , / | forsi | ֆարսի
, , պարսկերեն, , / | ādi | ջադի-, , ուրախութուն
, , / | ād | ջադ-, , ուրախ, , / | sepahdar | սե-
փահդար-, , զորապետ, , / | raz | ռազ-, , գաղտնիք, ,
/ | rahnāma | ռահնամա-, , ուղեցույց, , / | xal
| խալ-, , խալ, , / և այլն:

օ -ն/է/ առաջնալեզվային, միջին բարձրացման կարճ, սակայն որոշ դիրքերում երկար ձայնավոր հնչյուն է:

Բառասկզբում օ -ն համեմատաբար ավելի բաց է արտասանվում, քան բառամիջում կամ բառավերջում գտնվելիս: Անշուշտ, բաց վանկում, հատկապես խուշ բաղաձայնից առաջ գտնվելիս՝ այն որոշ չափով կըրճատվում է: Օրինակ՝ seräs /սեփնս-,,ապա,,/:

օ -ի ավելի բաց տարբերակը գոյանում է կիսաձայն y -ին նախադաս լինելիս, այստեղ այն արտասանվում է համարյա i -ի /ի/ նման և հենց i-ով էլ տառադարձվում է: Օրինակ՝ biya /բիյա-,,արի,,/ piyado /փիյադե-,,ոտքով,, հետիոտըն,,/:

Պարսկերենի այբուբենում այն չունի հատուկ նշան: Գործածվում է այդ հնչյունը կարդալու քառրե կամ զիր կոչվող նշանը:

օ -ի Օրինակներ. žagerd /շաքերդ-,,աշակերտ,,/ gel /գել-,,ցեխ,,/ del /դել-,,սիրտ,,/ ežešāš /էշեշաշ-,,խառնակութուն,,/ estežamōt /եսթեդամ-,,դիմադրութուն,,/ estemalōt /եսթեմալ-,,փաղաքանք, սփոփանք,,/ kešmōkeš /քեշմ-,,քեշ-,,քաշքշում,,/ kerdar /քերդար-,,գործ, արարք,,/ fehrest /ֆեհրեսթ-,,ցանկ,,/ ferestadān /ֆերեսթադան-,,ուղարկել,,/ serošk /սերեշք-,,արտասուք,,/ gereftān /գերեֆթան-,,սկզբնել,,/ և այլն:

Պարսկերենի իզաֆեթը արտասանվում է ,, օ ,, Օրինակ՝ abe pšk /աբե փաք-,,մաքուր ջուր,,/ ketabe žagerd /քեթաբե շաքերդ-,,աշակերտի գիրքը,,/ šilāme mān /շիլամե ման-,,իմ գրիչը,,/:

Զհնչվող, այսպես կոչված, համը "ի" -ն նույնպես արտասանվում է ,, օ ,, /է/ Օրինակ՝ xane /խանե-,,տուն,,/ so /սո-,,երեք,,/ žode /շոդե-,,եղած,,/ lane /լանե-,,բուն-միջ,,/ mive /միվե-,,միրգ,,/ kafe /քաֆե-,,նրժար,,/ šāhere /շահերե-,,կահիրե,,/:

i -ն /ի/ առաջնալեզվային, վերին բարձրացման, երկար ձայնավոր է, որն ընդհանրապես փակ

հնչյունն է, հատկապես՝ շեշտի տակ:

i -ի Օրինակներ՝ did /դիդ-, տեսավ, /
pir /փիր -, օբեր, /tir /թիր -, նետ, /
in /ին-, այս, /tängidän /ջանգիդան-,
կռվել, /xäsmgin /խսմգին-, զայրաբան, /
zibo /զիբ-, զեղեցիկ, /ziräk /զիրսք-,
ճարպիկ, /förib /ֆորիբ-, խաբուսթյուն, /
mixäk /միխսք-, մեխակ, /և այլն:

Օ-ն ետնալեզվային, միջին բարձրացման, շրթ-
նայնացած, ընդհանրապես՝ միջին փակվածությամբ
կարճ, սակայն որոշ դեպքերում նաև երկար ձայնա-
վոր է: Պարսկերենի այբուբենում որոշակի նշան
չունի, բայց համապատասխանում է զամմե-ին կամ
փիշ-ին:

Օ-ի Օրինակներ՝ gol /գոլ-, վարդ, /soxän
/սոխան-, խոսք, /ostoxan /օստոխան-, ոսկոր, /
/ostad. /օստադ-, վարպետ, /mošt. /մոշթ
-, բուռնեցք, /hizom /հիզոմ-, վառելախայտ, /
/pänjom /փանջոմ-, հինգերորդ, /porseš
/փորսեշ-, հարցում, /kofo /քոֆ-, որտեղ, /
/gonfošk /գոնջեշթ-, ճնճողակ, /možgan
/մոժգան-, թարթիչներ, /և այլն:

u -ն /ու/ ետնալեզվային, վերին բարձրաց-
ման, փակ, շրթնայնացած երկար ձայնավոր հնչյուն
է:

Պարսկերենի այբուբենում արտահայտվում է
,, , , տառով:

u -ի Օրինակներ՝ kur /քուր-, կույր, /
surät /սուրսթ-, քերես, /šokuh /շոքուհ
-, շուք, շքեղություն, /šuride /շուրիդե-
-, խելացնոր, /mäšul /մաշղուլ-, զբաղված, /
bum /բում-, երկիր, /gisubänd /գիսուբանդ
-, ծամկալ, /kuze /քուզե-, կուժ, /kudäk
/քուդսք-, կտակ, /sudmänd. /սուդմանդ-, Օզ-
տակար, /dusti /դուսթի-, բարեկամություն, /
և այլն:

Պարսկերենի ձայնավորների աղյուսակ
| միաբարբառներ |

Շարք	Ու շրթնայնացած		Շրթնայնացած
	Առաջնա- լեզվա- յին	Միջնա- լեզվա- յին	Ետնալեզվա- յին
Լեզվի բարձ- րացման աստի- ճանը			
Վերին բարձրացման	ı /ի/	-	u /ու/
Միջին ,,	e /է/	-	o /օ/
Ստորին ր	ä /յ/	-	a /ա/

Ինչպես տեսնում ենք, պարսկերենի ձայնավորները մեծ չափերով տարբերվում են հայերենի ձայնավորներից: Պարսկերենի ձայնավորները ութն են, Վեց միաբարբառ և երկու երկբարբառ: Հայերենն ունի վեց միաբարբառ ձայնավորներ, իսկ երկբարբառներ չունի:

Պարսկերենի միաբարբառ ձայնավորներն էլ չեն համընկնում հայերենի միաբարբառներին:

Պարսկերենում գոյություն ունի ä /յ/, որը բացակայում է հայերենում: Եվ, ընդհակառակը, հայերենն ունի օ, օ, որը բացակայում է պարսկերենում:

Հայերենի և պարսկերենի a /ա/ հնչյուններն ունեն միանգամայն տարբեր որակական բնութագիր: պարսկերենում այն ետնալեզվային շրթնայնացած հնչյուն է, իսկ հայերենում շրթնայնացած չէ: Հայերենի ձայնավորներին բնորոշ են միայն որակական հատկանիշներ, իսկ պարսկերենի ձայնավորների համար բնութագրական է նաև ամանակական հատկանիշը՝ երկար կամ կարճ լինելը:

* Հայերենը ունի մի ձայնավորից և յ կիսաձայնից բաղկացած՝ ոյ, ույ, այ և այլ երկհնչյուններ:

Երկբարբառներն են՝ ,, eի ,, ,, ,, ,, ou ,, / Eյ ,
Օոն / ,

Ինչպես բոլոր լեզուներում, այնպես էլ պարսկերենում երկու տարբեր ձայնավորների միասնութունը մեկ վանկի մեջ տալիս է երկբարբառ։ Այստեղ երկու ձայնավորների միասնության մեջ երկրորդ ձայնավորը հանդես է գալիս իբրև երկբարբառի ոչ վանկարար տարր, միայն առաջինն է, որ պահում է այդ հատկութունը։ Երկբարբառներ հանդիպում են միայն բաղաձայններից առաջ, հատկապես բառասկզբում և բառավերջում։

ou | օոն | երկբարբառի Օրինակներ. Ծնած
| օոն բաշ - ,, սին լեզորներ ,, , | օսլ | օոն ջ - ,, գագաթ ,
օուրայ | օոն արաղ - ,, թղթեր ,, , | օուրաց | օոն արանգ
,, գահ, փառք ,, , | օսլոդ | օոն լաղ - ,, երեխաներ ,, , |
յօսնոն | ջոոն շան - ,, զրահ ,, , | յօուր | ջոոն ար - ,,
բունութուն ,, , | յօս | ջոոն - ,, գարի ,, , | մօս | մոոն -
,, վազ ,, , |

օի | էյ | երկբարբառի Օրինակներ. օիւտ | էյ
վան - ,, սրահ, դահլիճ ,, , | մօիտտ | մեյմուն - ,, օկա-
պիկ ,, , | յօիտտ | ջեյհուն - ,, խոն խարյա գետր ,, , |
մօի | մեյլ - ,, հակում, ցանկութուն ,, , | ոօի
| մեյ - ,, սրինգ ,, , | քօիմե | խեյմե - ,, վրան ,, , |
քօի | փեյ - ,, ոտք ,, , | և այլն։

ԲԱՂԱՃԱՅՆՆԵՐ

Բաղաձայն են կոչվում բոլոր աղմկային հնչյունները։

Այս կարգի հնչյունների գլխավոր տարբերությունը ձայնորդներից կազմում է տեղական յոթահատուկ աղմուկը, որի պատճառն այն է, որ արտասանական ապարատի | գլխավորապես բերանի խոռոչի | միջով անցնելիս՝ Օդի հոսանքը ուժգնապես խփում կամ շրփվում է ճանապարհի խոչընդոտներին։

Սակայն աղմկայինների արտասանության ժամանակ էլ բերանի խոռոչը ներկայանում է որպես արձագանքող։

Բաղաձայնները կարելի է բաժանել մի քանի տեսակետներով: 1/ ըստ ձայնալարերի /հետևապես և ձայնի/ մասնակցության: 2/ ըստ խոլընդոտի տեսակի: 3/ ըստ այն տեղի, որտեղ առաջանում է խոլընդոտը: 4/ ըստ աղմուկի ուժի: 5/ ըստ ձայնի գործարանների շարժան աստիճանի:

ՇՔԵ ձայնալարերը չեն մասնակցում աղմկայիններին արտասանությանը, այդ բերանի խոռոչում առաջացած աղմուկը կազմում է աղմկային հնչյունի ամբողջ էությունը: Զայնալարերի մասնակցության դեպքում վերոհիշյալ աղմուկը կազմում է աղմկայինի գլխավոր հատկությունը: Ըստ այսմ առաջին դեպքում ստացվում են բոլոր խուլ, իսկ երկրորդ դեպքում՝ ձայնեղ, հնչյունները:

Պարսկերեն գրական լեզվին հատուկ են հետևյալ ձայնեղ և խուլ հնչյունները:

Չայնեղ՝ b, d, g, j, v, z, ʒ, ʒ', h, j:

խուլ՝ p, t, k, č, f, s, x, š:

Տառադարձության գրույթների հայերեն համարժեքները հետևյալներն են:

b - բ, d - դ, g - գ, ʒ - ջ, v - վ, z - շ, ʒ - ջ, ʒ' - ջ', h - հ, j - յ, տառի հնչյունը երկբարբառների մեջ, Օրինակ՝ այս էմ և այլն:

p - փ, t - փ, k - ք, č - լ, f - ֆ, x - խ, š - շ:

Ըստ խոլընդոտի տեսակի կամ աղմուկի առաջացման մեկ՝ աղմկայինները լինում են պայթական, շփական և կիսաշփական:

Պայթական աղմկայինները ստացվում են այն դեպքում, երբ փափուկ քիմքը փակում է թթի խոռոչը, իսկ բերանի խոռոչում, այլև սոսորդում ու կոկորդում, շնորհիվ գործարանների հպման, արտաշնչվող Օդի ճանապարհը փակված է լինում: Սակայն Օդի հոսանքի ճնշման տակ վերանում է խոլընդոտը, և լքսվում է պայթյուն: այսպես են արտասանվում հետևյալ աղմկայինները՝ bp - բփ, dt - դփ, gk - գք և այլն:

Շփականները կամ ֆրիկատիվ աղմկայինները առա-

Ջանում են այն դեպքում, երբ արտասանող գործա-
րանների միջև գոյանում է ճեղք։ Օրի ճնշված հոս-
քը շփվելով անցքի պտտերին, դուրս է գալիս, և
ստացվում են շփական հնչյուններ /սպիրանտներ/։
Այդպես են՝ v, f, z, s, շ, ճ, x, փ, h
/վ, ֆ, զ, ս, ժ, շ, խ, դ, հ/։

Հնչյունները ըստ կազմության լինում են պարզ
և բարդ։ պարզ են այն հնչյունները, որոնք արտա-
բերվում են կամ որևէ փակվածքի պայթյունով, կամ
որևէ ճեղքվածքով։ Բարդ են այն հնչյունները, ո-
րոնց արտաբերությունը կատարվում է միաժամանակ
և փակվածքով, և ճեղքվածքով։

Կիսաշփական /սֆրիկատ/ են կոչվում այն բարդ
աղմկայինները, որոնք բաղկացած են պայթական և
համապատասխան շփական տարրերից։ այսպես են՝
ճ, յ /ւ, ջ/։ Սրանց բաղկացուցիչը, անբաժան տարրե-
րը են՝ t + ճ, d + շ։

Ըստ խոլընդոտի տեղի աղմկայինները լինում են
բերանային, սոսորդային, կոկորդային։

Կոկորդային / laryngales / աղմկայինները
ստացվում են այն դեպքում, երբ ձայնալարերը մո-
տենալով՝ առաջացնում են հպում կամ նեղ անցք։
Կոկորդային շփական է /"h"/-ն, որ սովորաբար
խուլ է։ Գա և կոկորդային պայթական աղմկային
հնչյուն, որի նշանն է ք, ք, /հանգե/, այլև
,, ջ ,, տառի համապատասխան հնչյունը։

Սոսորդային աղմկայինները նույնպես լինում
են շփական և պայթական։ Սրանց արտաբերման ժա-
մանակ հպումը և ճեղքը ստացվում է փափուկ քիմ-
քի և լեզվի ետին մասի համապատասխան շարժումնե-
րով։ Սոսորդային շփական են x -ն և ք -ն /խ,
ղ/։ Այստեղ գործուն մասնակցություն ունի նաև
լեզվակը։ Այդ պատճառով նշված հնչյունները կոչ-
վում են նաև լեզվակային /ուվուլյար/։

Բերանային են կոչվում մյուս բոլոր աղմկային
բաղադրյալները։ Այս հնչյունների դասակարգումը
կարելի է կատարել երկու տեսանկյունով։

1/ ըստ ակտիվ գործարանների աշխատանքի։

2/ ըստ պասիվ գործարանների աշխատանքի։

Հստ ալմ և բերանային աղմկայինները կարող են լինել լեզվային և շրթնային։ Իսկ նայած այն բանին, թե լեզվի մեջքի ո՞ր մասն է բարձրանում դեպի ֆիմբր, ստացվում են ետնալեզվային, միջնալեզվային և առաջնալեզվային աղմկայինները։

Շրթնային բաղաձայնների արտասանության ժամանակ խոլընդոտն առաջանում է կամ երկու շրթունքների միջև, կամ ստորին շրթունքի և վերին առամնաշարի հանդիպման տեղում։ Առաջին դեպքում ստացվում են երկշրթնային բաղաձայնները (bilabiales), որոնցից են b -ն, p -ն /բ, փ/ և m /մ/ ձայնորդը։

Մյուս կողմից՝ Օդի հոսանքը շփվելով ստորին շրթունքի և վերին առամնաշարի միջև եղած ճեղքի պատերին, ուղղվում է դեպի վերին շրթունքի ներքին պատը և այնտեղ ևս տեղական աղմուկ է առաջ բերում։ Ստացվում են շրթնատամային - (dentilabiales) շփականները՝ v -ն, f -ն/վ, ֆ/։

Ետնալեզվային բաղաձայնները - Այս կարգի բաղաձայններ առաջ բերելու նպատակով լեզվի ետին մասը բարձրանում է դեպի փափուկ ֆիմբր և առաջացնում խոլընդոտ, որից ազատվելով, Օդի հոսանքը ուղղվում է դեպի կոշտ ֆիմբրն ու վերին լինդը և աղմուկ է առաջ բերում։ Ստացվում են, այդպիսով, k, g /ք, գ/ պայթականները։

Միջնալեզվային բաղաձայններ գոյանում են այն դեպքում, երբ լեզվի միջին մասը շարժվում է դեպի միջին ֆիմբր (palatum) և խոլընդոտ առաջացնում։ Խոլընդոտը հաղթահարելուց հետո Օդի հոսքը, ղիպվելով վերին լինդին, առաջացնում է աղմուկ։ Այդ կարգի բաղաձայններից է y /յ/ շփականը։

Միջնալեզվային են լինում նաև k-ն, g-ն /ք, գ/, երբ նրանց հաջորդում կամ երբեմն նրանցից առաջ գտնվում է h, o, i ձայնավորներից որևէ մեկը։

Առաջնալեզվային բաղաձայնները գոյանում են

լեզվի առջևի մասի գործողութայամբ, երբ լեզվի
աջող մասը հսկում կամ մոտենում է վերին ատամ-
նաշարին կամ դրանց արմատներից դեպի քիմքն ըն-
կած մասին /ալվոլոլին/։ Դրանցից են՝
d, t, s, z, ʒ, ʃ, r | ʔ, ʁ, ɥ, ɛ, ɛ, ɛ, ɛ, ɛ | և այլն։

Պարսկերենի բաղաձայնները. - Ժամանակակից.

գրական պարսկերենում կա 29 բաղաձայն.

Պայթականներ՝ p, b, d, t, k, g, (s)

/փ, բ, դ, թ, ֆ, զ/ | :

Կիսաշփականներ՝ ʃ ʒ - /չ, ջ/ | :

Շփականներ՝ f, v, s, z, š, ž, l, m, n, ɲ, x, ʁ, h

/փ, վ, ս, զ, շ, ժ, Լ, մ, ն, ջ, խ, դ, հ/ | :

Բրթառան՝ r - /ր/ | :

Աղմկային պայթական հնչյուններն են՝

p, b, t, d, k, g, (ʔ) - /փ, բ, թ, դ, ֆ, զ/ | :

p - ն /փ/ և b - ն /բ/ երկշրթնային պայթա-
կան բաղաձայններ են՝ p - ն՝ խուլ և b - ն՝ ձայ-
նող։ p - ն շնչեղացված հնչյուն է։ p - ի շրն-
չեղութունը հափկապես զգալի է բառավերջում, ինչ-
պես նաև ձայնավորներից առաջ գտնվելու դեպքում։
Սակայն բաղաձայններից առաջ գտնվելիս նրա շնչե-
ղութունն աննշան է։

p - ի Օրինակներ. pa /փա/ - , ութ, , , / papuz
/փափուշ - , , կոշիկ, , , / papoi /փափեյ - , , հետա-
պնդում, , , / pust /փուսթ - , , կաշի, , , / pudino
/փուդինե - , , դաղձ, , , / piramun /փիրամուն - , ,
շրջակայք, , , / pip /փիփ - , , թխամորձ, , , /
päsavänd /փասավանդ - , , Խտաղրութուն, , , / ʒöp /
չօփ - , , ձախ, , , / ʒöspidän /չօսփիդան - , , կպո-
նել, , , / ʒeipur /շեյփուր - , , շեփուր, , , և այլն։

b - ի Օրինակներ. bini /բինի - , , քիթ, , , /
bazi /բազի - , , խաղ, , , / bumi /բումի - , , բնիկ, , , /
ʒub /չուբ - , , փայտ, , , / ab /աբ - , , ջուր, , , /
aʒub /աշուբ - , , խառնակութուն, , , / bordbar /
բորդբար - , , համբերող, , , / bab /բաբ - , , ղուռ, , , /

Babel |Բաբել-, Բաբելոն, |, abpos |աբփաշ
 -, Յնցուդ, |, sib |սիբ-, ինձոր, | և այլն:
 ւ-ն |թ| և ձ |ղ|-ն առաջնալեզվային աղմը-
 կային պայթական բաղաձայններ են, որոնցից ւ-ն
 խուլ է, իսկ ձ, -ն՝ ձայնեղ: Մրանց արտասանության
 ժամանակ լեզվի ճայրը վեր է բարձրանում և հրպ-
 վում վերին ատամնաշարին: ւ-ն ք-ի նման շքն-
 շեղացված է, իսկ ձ -ն՝ ուլ:

ւ-ի Օրինակներ. iäbrik |թփբրիթ-, շնոր-
 հավորանք, |, ielarat |թեջարաթ-, առևտուր, |,
 tizdösti |թիզդյասթի-, ժրաջանություն, |,
 miting |միթինգ-, միտինգ, |, zešt |զեշթ-
 , սոգեղ, |, dusti |դուսթի-, բարեկամություն, |,
 žört |շյորթ-, պայման, |, iärdid |թյորդիդ-,
 կասկած, մերժում, |, ostadi |օսթադի-, վար-
 պետություն, |,

ձ-ի Օրինակներ. diyanöt |դիյանյոթ-, բա-
 րեպաշտություն, |, dudi |դուդի-, ծխող, |,
 kord |թորդ-, թուրդ, |, dörd |դյորդ-, թավ,
 döžänd |դյոջանդ-, դաժան, |, amöđän |ա-
 մյոջան-, զաւ, |, donež |դանեշ-, զիտություն, |
 և այլն:

կ-ն և ց-ն |թ, գ| ետևալեզվային, պայ-
 թական, աղմկային բաղաձայններն են՝ կ-ն՝ խուլ,
 իսկ ց-ն՝ ձայնեղ: Այս հնչյունները արտաբեր-
 վում են լեզվի ետևի մասի կոշտ քիմքին հպվե-
 լով ու պայթումով: կ-ին ևս, ինչպես մյուս
 խուլ պայթականներին, բնորոշ է շնչեղացումը:

կ-ի Օրինակներ. kuček |քուչեթ-, փոքր, |,
 öndök |յնդյոթ-, թիւ, |, Ozbäk |օզբյոթ-,
 ուզբեկ, |, kine |քինե-, թեն, |, kešik |թե-
 շիթ-, պահակ, |, žekäm |շեթյամ-, փոր, ստա-
 մոքս, |, kise |քիսկ-, թսակ, | և այլն:

ց-ի Օրինակներ. gušt |գուշտ-, միս, |,
 öbğ |յմբ-, շուն, |, bozorg |բոզորգ-,
 մեծ, |, geran |գերան-, թանկ, |, gšrmagšrm
 |գյորմագյորմ-, ջերմաջերմ, |, gorgino
 |գորգինե-, մուշտակ, | և այլն:

,, , -ն կոկորդային պայթական. աղմկային
 խուլ բաղաձայն հնչյուն է:

Այս հնչյունը արտասանելիս թոքերից դուրս
եկող Օղը իր ճանապարհին, ձայնալարերին հպվե-
լու հետևանքով, հանդիպում է խոչընդոտի, սա-
կայն Օղի հոսանքի ճնշումից ձայնալարերը ակըն-
թարթորեն բացվում են՝ դուրս թողնելով կուտակ-
ված Օղը: Այս եղանակով գոյացած աղմուկը ընկալ-
վում է որպես թեթև պայթյուն:

Այս հնչյունը հանդիպում է միայն արաբական
ծագում ունեցող բառերի մեջ, հատկապես գրական
արտասանության ժամանակ: Օրինակ՝ *rob' |րոբ' -*
», քառորդ», |ox' |ջող -», մաս», | և այլն:

Խոսակցական լեզվում այս հնչյունի արտասա-
նութունը սահմանափակ է: այն որպես առանձին
հնչյուն հստակորեն չի արտասանվում: Այդ է պատ-
ճառը, որ հաճախ պարսկերեն լեզվի քերականու-
թյունների և ձեռնարկների մեջ այն երբեմն նույ-
նիսկ չի արտացոլվում: Սակայն անհրաժեշտ է այն
դիտել որպես ինքնուրույն հնչույթ, քանի որ ոչ
միայն ունի իրական արտասանութուն, այլև իմաս-
տատարբերիչ նշանակութուն: Օրինակ՝ *mān' |ման' -*
», արգելք», | և mān' |ման-, աս», |:

Այս հնչյունը հանդիպում է միայն բառախիջում
կամ բառալերջում, ըստ որում բառախիջում, ձայ-
նավորների միջև գտնվելիս, հաճախ սղվում է: Օ-
րինակ՝ *so'at' |սա'աթ' | so'at' |սասթ», ժամ», |*
իսկ բաղաձայնից առաջ գտնվելու դեպքում սղվե-
լիս՝ նրան նախորդող ձայնավորը երկարում է, և
այսպիսով, կարծես թե ստացվում է ձայնավորի
կրկնակի արտասանութուն: Օրինակ՝ *iā'min*
|թա'մին-, պահպանվում», |:

Աղմկային շփական բաղաձայններն են:

l, v, s, z, š, ž, x, ç, h |ֆ, վ, ս, զ, շ, ժ
խ, ղ, հ |:
f -ն |ֆ| և v -ն |վ| շրթնատամային
շփական բաղաձայններ են, որոնց արտաբերման ժա-
մանակ ներքին շրթունքները կպնում են վերին ա-
տամնաշարին՝ արանքում թողնելով նեղ ճեղքեր, ո-
րոնցով Օղը դուրս մղվելով՝ գոյացնում է նշված
հնչյունները: f -ն խուլ է, v -ն՝ ձայնեղ:
v -ի ամենաաղմկային տարբերակին կարելի է

հանդիպել միայն բառակազմում և բառամիջում բա-
ղաձայն հնչյուններից հետո գտնվելիս:

v -ի Օրինակներ. vadi |վադի-,,հովիտ,,|,
vajef |վաշեֆ-,,տեղյակ,,|, vejahöt |վե-
ջահօթ-,,գեղեցկութուն,,|, vösväse |վօսվօսե-
,,կասկած,,|, bödv |բօդվ-,,սկիզբ,,|, bövv
|բօվվ-,,մթնոլորտ,,|, töv |թօվ-,,տաքութուն,,|
այլն. pärvärdön |փարվարդօն-,,սնուցանել,,| և

f -ի Օրինակներ. totur |ֆոթուր-,,նը-
վազութուն,,|, faxr |ֆախր-,,պարծանք,,|,
töfrih |թփրիհ-,,զբոսանք,,|, söf |սօֆ-
,,առաստղ,,|, töfrid |թփրիդ-,,մեկուսացում,,|,
sefid |սեֆիդ-,,սպիտակ,,|, söfö |սօֆօթ-
,,ճանապարհորդութուն,,| և այլն:

s -ն |ս| և z -ն |զ| առաջնալեզվային, շը-
փակն, աղմկային բաղաձայններ են, որոնցից s -ն՝
խուշ, z -ն՝ ևայնեղ հնչյուն է:

Այս հնչյուններն արտաբերվելիս՝ լեզվի մեջ քի
առջևի մասը մոտենում է վերին առամենաշարի ստո-
րին եզրին: Հստ որում՝ լեզվի ծայրը մի քիչ ի-
ջեցված է լինում, իսկ վերին և ստորին կտրիչ ա-
ռամներն իրար մոտենալով՝ թողնում են մի նեղ ճեղք,
որով Օղը սուլելով արտահոսում է՝ նախպես շփվե-
լով լեզվի առջևի մասին և կոշտ փմփրն:

s -ն արտաբերվում է ավելի նեղ ճեղքով, քան
z -ն, քանի որ լեզուն ավելի է մոտեցված ա-
ռամներին:

s -ի Օրինակներ. pust |փուսթ-,,կեղև,,|,
pasox |փասոխ-,,պատասխան,,|, sib |սիբ-,,
խնձոր,,|, sir |սիր-,,կուշտ,,|, saf |սաֆ-
,,մաքուր,,|, dörh, naxr |հարթ,,|, aseman |ա-
սեման-,,երկինք,,|, gilas |գիլաս-,,կեռաս,,|,
eskenas |եսքենաս-,,թղթադրամ,,|, mosälsäl
|մոսալսալ-,,գնդացի,,| և այլն:

z -ի Օրինակներ. ruz |ռուզ-,,Օր,,|,
roz |ռազ-,,զաղտնիք,,|, riz |ռիզ-,,մա-
շրր,,|, bozi |բազի-,,խաղ,,|, bazar
|բազար-,,շուկա,,|, bözr |բօզր-,,քառակուսի
արմատ,,|, hazer |հազեր-,,ներկա, առկա,,|,
rüzoz |ռազազ-,,բրնձավճառ,,| և այլն:

Տ-ն |զ| և Շ-ն |ժ| առաջնալեզվային, շփա-
կան բաղաձայններ են՝ Տ-ն խոն և Շ-ն՝ ձայ-
նեղ: Այս հնչյունները կոչվում են երկֆոնոսային,
քանի որ արտաբերելիս արտասանական գործարանները
միմյանց մոտենում են երկու տեղում՝ գոյացնելով
երկու ֆոնոս: Այստեղ նախ լեզվի ծայրը մոտենում
է վերին ատամնաշարին, ապա լեզվի մեջքի միջին
մասը՝ կոշտ քիմքին: Այս հնչյունների արտասանու-
թյան ժամանակ շրթունքները թեթև կըրացված են և
շարժված են դեպի առաջ:

Տ-ի Օրինակներ. *senidān* |շենիդան-,,ըլը-
սել,,/,, *širin* |շիրին-,,քաղցր,,/,, *porsoš*
|փորսոշ-,,հարցում,,/,, *muš* |մուշ-,,մուգ,,/,,
guš |գուշ-,,պահնջ,,/,, *šures* |շուրեշ-
,,խոպուսթյուն,,/,, *šamsir* |շամշիր-,,թուր,,/,,
sane |շանե-,,ուս,,/,, և այլն:

Շ-ի Օրինակներ. *šar* |ժարֆ-,,խոր,,/,,
šarbin |ժարֆբին-,,խորաթափանց,,/,, *doš*
|դեժ-,,ամրոց,,/,, *garoš* |գարաժ-,,ավտոտակ,
գարաժ,,/,, *vaše* |վաժե-,,բառ,,/,, *vašgun*
|վաժգուն-,,պայրիվերո,,/,, *reže* |ռեժե-,,երթ,,
pāšmorde |փաժմորդե-,,թառամած,,/,, *pāšuheš*
|փաժուհեշ-,,հետազոտություն,,/,, և այլն:
x-ն |խ| և Կ-ն |ղ| սոսորդային |ուվուշ-
յար| շփական հնչյուններ են, որոնցից x-ն՝ խոն ք
իսկ Կ-ն՝ ձայնեղ է:

Սրանց արտասանության ժամանակ լեզվակը մոտե-
նում է լեզվի մեջքի ամենաետին մասին, ըստ որում
երկու գործարաններն էլ հավասարապես գործուն են:
Այնուամենայնիվ, գլխավոր գործարանը լեզվակն է:

x-ի Օրինակներ. *xābār* |խաբար-,,ըլուր,,/,,
xane |խանե-,,տուն,,/,, *xoršid* |խորշիդ-,,ա-
րեգակ,,/,, *xorx* |սորխ-,,կարմիր,,/,, *xālx* |
թալխ-,,ղաւը,,/,, *doxtār* |դոխթար-,,աղշիկ,,/,,
šuxi |շուխի-,,կատակ,,/,, *pasox* |փասոխ-,,պա-
տասխան,,/,, և այլն:

Կ-ի Օրինակներ. *boš* |բաշ-,,այգի,,/,,
šazi |շազի-,,ղատավոր,,/,, *royšān* |ռոտղան
-,,սյուղ,,/,, *mōš* |մաղա-,,ուղեղ,,/,, *nošro*

/նողրե-, արծաթ, /, ořaz /աղաղ-, սկիզբ, /,
 Կöřaz. /դժբղաղ-, կովկաս, /, Կöđäm /դնդան
 -, քալ, /, köloř /քալաղ-, ազաղ, /, Կöiđi
 /դեյլի-, մկրատ, /,

հ-ն կոկորդային, խուլ շփական, աղմկային
 բաղաձայն է: Ստացվում է այն դեպքում, երբ ձայ-
 նալարերը մոտենալով՝ առաջացնում են հսկում կամ
 նեղ անցք: հ-ի աղմուկն աննշան է, հատկապես
 բառավերջում՝ ձայնավորից հետո գտնվելիս համար-
 յա չի լսվում:

հ-ի Օրինակներ. hadese /հադեսե-, պա-
 տահար, /, hasel /հասել-, բերք, /, mahi /
 մահի-, ձուկ, /, beheřt /բեհեշթ-, ղրախտ, /,
 mohemm /մոհեմ-, կարևոր, /, mah /մահ-,
 ,ամիս, /, řah /շահ-, թագավոր, /, hämahäng
 /համահանգ-, ներդաշնակ, /, hodud /հո-
 դուդ-, սահմաններ, /, kutah /քութահ-, կարճ, /
 և այլն:

Ծանոթություն. - Բոլոր խուլ, շփական, աղմկա-
 յին բաղաձայնները /բացի հ-
 ից/ արտաբերվում են ավելի
 ուժգին, քան նրանց համապա-
 տասխանող ձայնեղները: Ստեղծ-
 ված անցքը նրանց արտաբերման
 ժամանակ ավելի նեղ է և հա-
 մապատասխանորեն դուրս մղ-
 վող Օդից առաջացած շփման
 աղմուկը ավելի ուժեղ:

Կիսաշփականներ. - ě /է/ և ʝ /ջ/ հնչյուննե-

րը առաջնալեզվային լեզվաքմային կիսաշփականներ
 են, որոնցից ě-ն խուլ է, ʝ-ն ձայնեղ է: Սը-
 րանց արտաբերման ժամանակ լեզվի առջևի մասը հրպ-
 վում է ալվեոլին և վերին առամնաշարի ներսի մա-
 սին: հսկումը, սակայն, պայթյունով չի ավարտվում,
 այլ աստիճանաբար փոխվում է ճեղքի: Սրա շնորհիվ
 էլ է ě և ʝ կիսաշփականները արտասանվում են փա-
 փուկ:

ě-ի Օրինակներ. ěřp /լեժփ-, ձախ, /,
 kuřek /քուլեթ-, փոքր, /, ěmče /լեմձե-, ջե-
 րեփ, /, ěřidän /լեջիդան-, ճաշակել, /,
 řěřcořme /սըրլեջմե-, ակն, աղբյուր, /, řěřcoře

խմբաւե-,,տնակ,,/ soxðn'cin խորանշին-,,
 բամբասող,,/ pičarič փիւլափիւ-,,ողորուն,,/,
 և այլն:

յ-ի Օրինակներ. Դաշե լըագեբ-,,չգո-
 ղական,,/ Դիբ լըիբ-,,գրպան,,/ Կոսոս լըո-
 նուն-,,խեւազար, խեւազարություն,,/ Կոնցիս
 լըանգըուն-,,չաւասեր,,/ bäsif լըմսիջ-,,պատ-
 րաստություն, գորահավաք,,/ xoroj լիարեջ-,,
 դուրս,,/ ähjar լահջար,, քարեր,,/ և այլն:

Ձայնորդ հնչյուններ խղեր/

Ձայնորդ են կոչվում m, n, r, l, y լմ, ն, ր, լ, յ/ բաղաձայնները: Արանք էլ տարբերվում են աղմկա-
 յիններից նույնպիսի հատկութեամբ, ինչպես և ձայ-
 նավորները, այն է՝ նույնպես լուսն են սեփական աղ-
 մուկ, որ առաջանում է Օդի ճնշված հոսքի ճանա-
 պարհին գտնված արգելքները հաղթահարելուց: Ար-
 րանց հատուկ աղմուկը ևս, ինչպես և ձայնավորնե-
 րինը կախված է արձագանքողի մերց, որ ընդունում
 է բերանի խոռոչը այդ հնչյունների արտասանութեան
 ժամանակ: Ձայնորդ հնչյունների մեջ գերակշռող
 նշանակութեան ունի ոչ թե աղմուկը, այլ հըն-
 շուն ձայնը: Ձայնորդ բաղաձայնները մյուս բա-
 ղաձայններից տարբերվում են նրանով, որ ընդուն-
 նակ են նաև վանկ կազմելու:

Պարսկերենի ձայնորդներն են՝ m, n, r, l, y

լմ, ն, ր, լ, յ/

m-ն լմ/ երկշրթնային, շփական ռեզային
 ձայնորդ հնչյուն է: Արտաբերվում է երկու շրթ-
 ների հպումով, ըստ որում Օդի հոսքը դուրս է
 գալիս քթի խոռոչով. և ոչ թե բերանով, և, այս-
 պիսով, m-ին տալիս է ռեզային երանգ:

m-ի Օրինակներ. māhlul լմհլուեր-,,
 լուծված,,/ māšam լմշամ-,,հոտառություն,,/

* Վանկային ստոր լմ, ն, ր, լ-ն/ եղել են հընդ-
 եվրոպական հիմք լեզվում. այս դեպքում նրանք
 կոչվում են սոնանտ և նշանակվում են մի կլոր
 նշանով՝ տառապատկերի տակ, Օրինակ՝ ր, ր, ց, յ:

motāxasemin /մոթախասեմին-, քղզվող կողմեր, ք, /
 motehāmmēd /մոթեհամմեդ-, քղզվաբանված, ք, /, nām
 /նամ-, խոնավ, ք, /, name /նամե-, նամակ, ք, /, bam
 /բամ-, տանիք, ք, / և այլն:

n -ն /ն/ առաջնալեզվային, շփական ռեզա-
 յին ձայնորդ հնչյուն է: Սրա արտաբերման ժամա-
 նակ լեզվի ծայրը բարձրանում է վեր և հպվում
 ալվեոլի ամենավերին մասին: Այդ ժամանակ փափուկ
 քիմքն իջնում է՝ բաց անելով թի խոռոչի անցքը,
 որտեղից էլ Օղը արտահոսում է, բաղաձայնին տա-
 լով ռեզային արձագանք:

n -ի Օրինակներ. nam /նամ-, անուն, ք, /
 nevestān /նեվեշթան-, քրեկ, ք, /, nārdeban
 /նարդեբան-, սանդղղթ, ք, /, kändōn /քանդան-,
 փորեկ, պոկեկ, ք, /, rōngin /ռանգին-, քղուսավոր, ք,
 zābandan /զաբանդան-, քղզվագետ, ք, / և այլն:

l -ն /լ/ առաջնալեզվային, շփական ձայնորդ
 հնչյուն է: Սրա արտաբերման ժամանակ լեզվի ծայ-
 րը բարձրանում է դեպի վեր և հպվում ալվեոլին,
 սակայն լեզուն ամբողջովին փակում է ու կողքե-
 րը իջեցնում և, այսպիսով, Օղը արտահոսում է
 լեզվի կողքերով: Այդ պատճառով էլ l -ն /լ/
 կոչվում է կողքային-առաջնալեզվային:

l -ի Օրինակներ. lozem /լազեմ-, անհրա-
 ժեշտ, ք, /, lozum /լոզում-, անհրաժեշտություն, ք,
 lalezar /լալեզար-, կակաչանոց, ք, /, lane
 /լանե-, բռնյուն, ք, /, lābalāb /լաբալաբ-, բեր-
 նեբերան, լեփլեցուն, ք, /, bal /բալ-, թև, ք, /,
 mal /մալ-, սպրանք, ք, /, fil /ֆիլ-, փիղ, ք, /,
 dāil /դալիլ-, պատճառ, ք, /, ākol /ալկոլ-,
 սպիրտ, ք, /, alubalu /ալուբալու-, բալ, ք, / և այլն:

r -ն /ր/ առաջնալեզվային թրթռուն ձայնորդ
 բաղաձայն է: Սրա արտաբերման ժամանակ լեզվի ծայ-
 րը բարձրանում է դեպի ալվեոլի վերին մասը և
 թրթռում, որի հետևանքով փոխ առ փոխ ստեղծվում
 է մերթ հպում, մերթ ճեղք:

r -ի Օրինակներ. rōzm /ռոզմ-, ռազմ, պատե-
 րազմ, մարտ, ք, /, ru /ռու-, դեմք, ք, /, rič /ռիչ-
 -, մորուք, ք, /, divar /դիվար-, պատ, ք, /, didar

Ղիղար-, տեսակցութուն,, |, tirbaran | թիր-
բարան-, զնդակահարութուն,, |, gerd | գերդ-,
կլոր,, |, gārdes | զարդեշ-, զբոսանք,, |,
karpārdaz | քարփարդազ-, զործակատար,, |, և այլն:

յ, ւ, -ն | յ/ միջնալեզվային, շփական ձայ-
նորդ հնչյուն է, որը արտաբերվում է լեզվի մի-
ջին մասի և կոշտ քիմքի մասնակցությամբ: Այստեղ
լեզուն մոտենում է կոշտ քիմքին, և ճեղքը սա-
ջանում է լեզվի մակերեսի մեջտեղում:

Սակայն առաջացած ճեղքը բավականին լայն է:
Ուստի և գոյացող աղմուկը աննշան է: այստեղ գե-
րակշռողը ոչ թե աղմուկն է, այլ հնչուն ձայնը:

Գարսկերենի ւ -ն ավելի ուժգին արտաբերվում
է ձայնավորներից առաջ, քան նրանցից հետո գտնը-
վելիս: Զայնավորներին ետադաս լինելիս՝ այն ար-
տասանվում է համեմատաբար ավելի թույլ:

Գարսկերենի այբուբենում ւ հնչյունը գրու-
թյան առանձին նշան չունի: Այն արտահայտվում է
| ի/ ձայնավորի գրույթով:

յ, ւ, -ի Օրինակներ. pay | փայ-, ցոտ,, |,
jay | ջայ-, տեղ,, |, yeilaχ | յեիլաղ-, ամա-
ռանոց,, |, ayo | այա-, արդյոք,, |, yōzdon |
յձզդան-, արարիչ,, |, besyar | բեսյար-, շատ,, |,
saye | սայե-, շվաք,, |, yoji | յաղի-, պարս-
տամբ,, | և այլն:

ինչպես տեսնում ենք, պարսկերենի բաղաձայն-
ները որոշ չափով տարբերվում են հայերենի բա-
ղաձայններից:

Հայերենի 29 բաղաձայնների դիմաց պարսկերե-
նը ունի միայն 23:

Հայերենում եղած որոշ բաղաձայններ բացակա-
յում են պարսկերենում:

Այսպես. պարսկերենում չկան 1. կիսաշփական
ձայնեղ ձ, խուլ փ, ճ և շնչեղ խուլ ց, 2. պայ-
թական խուլ, ետնալեզվային կ, լեզվատամնային
տ և երկշրթնային պ խրանց համապատասխանող հրու-
յունները պարսկերենում շնչեղացված են |, 3.
շփական ձայնորդ միջատամնային ր հնչյունները:

Եվ, ընդհակառակը, պարսկերենում գոյություն ունի կոկորդային պայթական աղակային խոսք, այսպես կոչված էյեր կամ նույն արտասանությամբ՝ համզե բաղաձայնը, որը բացակայում է հայերենում:

Պարսկերեն լեզվի բաղաձայնների շախմատ

	Պ ա Ր Գ					Բ ա Ր Գ				
	Ն փ ա կ ա ն					Պ ա յ Թ ա կ ա ն			Կ ի ս ա ռ փ ա կ ա ն	
	ձ ա յ ն ո Ր Գ ն Ե ր					կ զ Վ ն Ե ր	Խ ո Ս Կ	Կ զ Վ ն Ե ր	Կ ի Ս Կ	Խ ո Ս Կ
	ձ ն Գ ա յ ի ն	Ք ի Ք ո Ւ Ն	Կ Վ Վ ն Կ Վ Վ ի ն	Կ զ Վ ն Ե ր	Խ ո Ս Կ					
Ն ր Ն Ե Ր Ք ն ա յ ի ն	u					Ն		Ք		
Ն ր Ք ն ա ա տ ա մ ն ա յ ի ն				Վ	ֆ			Ք		
Ա ա Ղ ն ա յ Կ զ Վ ա յ ի ն	n	r	l	z, ʒ	s, ʃ	d		t	j	č
Մ ի Ղ ն ա յ Կ զ Վ ա յ ի ն			j							
Ե ա ն ա յ Կ զ Վ ա յ ի ն						ʒ		k		
Ու վ ու լ յ ա թ				ɣ	x					
Կ ո կ ո Ր Գ ա յ ի ն					h		(¹)			

Սանսկրիտում. ʒ, ʃ նշյալները երկֆոնոլոգիան են:

Բաղաձայն հնչյունների փոփոխությունները խոսքի մեջ

Փամանակակից պարսկերենում կան բաղաձայն հնչյունների փոփոխման մի շարք երևույթներ, որոնք

ընդհանուր բնույթ են կրում: Այս կարգի ընդհանուր երևույթների շարքին են պատկանում

- 1) բաղաձայնների փոփոխությունը բառավերջում,
- 2) բաղաձայն հնչյունների կորուստը բառի մեջ,
- 3) առնմանում |ախմիլյացիա|,
- 4) տարնմանում |ղիսիմիլյացիա|,
- 5) զրափոխություն |մետաթեզիս|:

1. Բաղաձայնների փոփոխությունը
բառավերջում

Բառավերջի b, d, g ձայնեղ պայթականները և j պայթաշփականը սովորաբար կորցնում են իրենց ձայնեղությունը: Ավելի նրանց այդ խլացումը մասնակի է, ուստի և չեն նույնանում իրենց համապատասխան խուլների հետ: Օրինակ՝ *sög* |սօգ-,,շուն,,|, *kaġ* |քաղ-,,եղևեի,,| և նման շատ բառերի վերջին g-ի և j-ի թուլացում է նկատվում:

2. Բաղաձայն հնչյունների կորուստը
բառի մեջ

Երբեմն բառամիջի կամ էլ բառավերջի բաղաձայն որոշ հնչյուններ սղվում են, և բառը ստանում է ավելի կարճ ևև, Օրինակ՝ *avaz* |ավազ| > *ava* |ավա-,,ձայն,,|, *gonah* |գոնահ| > *gona* |գոնա-,,մեղք,,|, *šadbas* |շադբաշ| > *šabas* |շաբաշ-,,գեղեցես,,| և այլն:

Հնչյունների կորուստը շատ տարածված է խոսակցական պարսկերենում, այն հատկապես բնորոշ է Թեհրանի խոսակցական լեզվին:

Բառավերջում սովորաբար ընկնում են ձայնեղ պայթականները, հատկապես՝ *d*-ն, Օրինակ՝ *šān* |շան-,,թիւղթան,,|, փոխանակ գրական *šānd* -ի |շանդ|, *migirān* |միգիրան-,,վերցնում են,,|, փոխանակ գրական *migirānd* |միգիրանդ| ևևի: Նկատվում է նաև *z*-ի կորուստ բառավերջում: Օրինակ՝ *šē* |շի-,,բան,,|, փոխանակ գրական *šiz* |շիզ| ևևի |խո-

սակցական պարսկերենում սսվում է շի՛ի migi
 /ՆԵՔԻ ՄԻՔԻ/, փոխանակ էօ շիz migui /է է շիզ
 միգուի-,, ի՞նչ էս ստում,, /, ք, փոխանակ օz /օզ/
 բացառականի նախդիրը:

Կորստի բավականին ուժեղ հակում է ցուցաբերում ,, h ,, հնչյունը: ,, h ,, -ի կորուստը տեղի է ունենում ինչպես բաասկզբում ու բաասմիջում, այնպես էլ բաասվերջում: Օրինակ՝ sob /սոբ/, փոխանակ sobh /սոբհ-,, առավոտ,, /, nuz /նուզ/, փոխանակ hñuz /հնուզ-,, դեռ,, /, bel /բել/, փոխանակ behel /բեհել-,, պարտքերի փոխադարձ մարում,, /, gāva /գավա/, փոխանակ gāvah /գավահ-,, վկայություն,, /, ra /րա/, փոխանակ rah /րահ-,, ճանապարհ,, / և այլն:

Հաճախ նկատվում է նաև սոբի ռ, l հնչյունների կորուստ, Օրինակ՝ šōšād /շօշօդ/, փոխանակ šōšādr /շօշօդր-,, ինչքան,, /, sōb /սօբ/ փոխանակ sōbr /սոբր-,, համբերություն,, /, hōzman /հօզման/, փոխանակ hōzāman /հօզաման-,, միշտ,, /, hāminto /համինթո/, փոխանակ hāmintour /համինթուր-,, հենց այնպես,, /, mes /մես/ փոխանակ mesl /մեսլ-,, նման,, / և այլն:

Երբեմն նկատվում է նաև բաասվերջի ռնգային ,, n ,, -ի կորուստ: Օրինակ՝ zomorodi /զեմորոդի/, zomorodin /զեմորոդին-,, զմրուխտե,, /, asti /ասթի/, astin /ասթին-,, թևք,, /, zemi /զեմի/, zemin /զեմին-,, զեսին,, /:

Բաասմիջում ու վերջում կարող է տեղի ունենալ ոչ միայն մեկ որևէ բաղաձայնի, այլև ամբողջական վանկերի և հնչյունակապակցությունների կորուստ: Այս երևույթը նմանապես հասուկ է և պարսկերենի բարբառներին, հատկապես թեհրանի խոսակցական լեզվին: Առավել հեշտություններ են բնկում ու՛մ va /վա/, an /ավ/, avā /ավա/ կապակցությունները: Օրինակ՝ mirām /միրամ-,, զնուսեմ,, / փոխանակ գրական mirāvām -ի, mitunām /միրամվամ, միրթունամ-,, կարող եմ,, /, փոխանակ գրական mitāvanām -ի /միրթավանամ/, mišām /միշամ-,, չինում եմ,, /, փոխանակ գրական mišāvām -ի /միշավամ/, miarām /միրամ-,, բերում եմ,, /:

փոխանակ գրական *miovrōm* —ի/միավորում, ,/և այլն,
Վերը նշված առանձին հնչյունների և ամբողջա-
կան վանկերի կորուստը բաերում կապված է խոսակ-
ցական շեղվում նկատվող առանձին բաերի կրճատ
արտասանելու հակման հետ:

3. Դրափոխություն /մետաթեզիս/

Դրափոխություն կոչվում է այն երևույթը, երբ
բաերի կազմում եղած հնչյունները փոխում են ի-
րենց տեղերը: Դարսկերենում այս երևույթը նկատ-
վում է հետևյալ բաերում.

nerx /ներխ/ > *noxr* /ներխ-, սակազին, ,/,
čom /չեմ/ > *čomč* /չեմչ-, ալք, ,/,
bār /բար/ > *bārč* /բարչ-, ձյուն, ,/,
foi /ֆոյ/ > *fof* /ֆոֆ-, զողպեք, ,/,
& Վերջապես, նախ-
կին *hagerz* /հագերզ/ > *hāgez* /հագերզ-, եր-
բեք, ,/:

4. Աանանություն /ասիմիլյացիա/

Աանանություն կոչվում է այն երևույթը, երբ
բաերի կազմում եղած որևէ հնչյուն, ազդելով նույն
բաերի մի այլ հնչյունի վրա, այդ հնչյունը նա-
նեցնում կամ նույնացնում է իրեն:

Աանանությունը լինում է մասնակի և լիակա-
տար: Լիակատար է աանանությունը, երբ բաերի մեջ
եղած մի հնչյուն՝ ազդելով մի ուրիշի վրա՝ նույն-
ացնում է իրեն: Աանանությունը մասնակի է, երբ
բաերի մեջ եղած մի հնչյուն ազդելով մի ուրիշ
հնչյունի վրա՝ նանեցնում է իրեն:

Աանանությունը լինում է աաջընթաց /պրոգ-
րեսիվ/ և ետընթաց /աերեսիվ/:

Եթե բաերի հնչյուններից նախորդը հարմարվում
է հաջորդին, ապա աանանումը կոչվում է ետըն-
թաց, հակառակ երևույթը կոչվում է աաջընթաց:

Մասնակի կամ լիակատար ետընթաց աանանման
են ենթարկվում մայնեղ բաղամայնները, եթե նա-

խորդում են խուլ բաղաձայններին, որոնց ազդեցութեամբ լիակատար կամ մասնակիորեն կորցնում են իրենց ձայնեղութիւնը: Օրինակ՝ xubtār |խութթար| || xuptār |խութթար-,,ալեւելի լավ,,|, zudtār |զուդթար| || zuttār |զութթար-,,ալեւելի շուտ,,|, bādūtār |բօդթար| || bātār |բօթթար-,,ալեւելի վատ,,| և այլն:

Այս երևույթը նկատվում է ամենուրեք, այդ քվում՝ ԲԵ՛ խոսակցական, ԲԵ՛ գրական լեզուներում:

Խուլ բաղաձայններից առաջ գտնվելու դեպքում ,, v ,, -ն ետընթաց առնամանութեամբ կորցնում է իր ձայնեղութիւնը և հնչում ,, f ,, : Օրինակ՝ davitāb |դավթաւթ-,,կամավոր,,|, արտասանվում է doftāb |դօֆթաւթ|: Տեղի է ունենում նաև հակառակը, երբ f -ն ետընթաց առնամանութեամբ ձայնեղանում է և արտասանվում է ,, v ,, : Օրինակ՝ hevdāh |հեվդահ-,,տասնյոթ,,|, արտասանվում է - hevdāh |հեվդահ|:

Ուվուլյար ձայնեղ շփական j -ն խուլ բաղաձայնից առաջ գտնվելիս՝ նույնպես ետընթաց առնամանութեամբ խլանում է և արտասանվում ,, x ,, -ի նման: Օրինակ՝ vāj |վայթ || vāxt |վախթ-,,ծամանակ,,|: Նկատվում է նաև այլ երևույթ, երբ ,, j ,, -ն իրեն նախորդող խուլ շփական "s"-ի ազդեցութեամբ կորցնում է իր ձայնեղութիւնը և հնչում ,, x ,, : Օրինակ՝ māsji |մաշ-դուլ| || māsxi |մաշխուլ-,,զբաղված,,|, māsji |մաշդ| || māsxi |մաշխ-,,վարժութիւն,,|: Նշված բառերը ենթարկվել են մասնակի առաջընթաց աւերման:

Խուլ բաղաձայններից առաջ գտնվելիս՝ ձայնեղ ,, j ,, -ն ետընթաց առնամանումով նույնանում է խուլ ,, č ,, -ին: Օրինակ՝ eštenab |էշթեմաբ-,,խուսափում,,|, արտասանվում է eštenab |էշթեմաբ, eštema էշթեմա-,,համախմբում,,| - արտասանվում է eštema |էշթեմա|:

Ձայնեղ բաղաձայնները բառավորում իրենց ձայնեղութիւնը ընդհանրապես մասնակիորեն են կորցնում, ուստի, ինչպես նշվեց, նրանք չեն նույն-

նում իրենց համապատասխան խուլերի հետ: Սակայն
 ձայնեղ բաղաձայնների խլացում բառավերջում նկատ-
 վում է, երբ տվյալ հնչյունը գտնվում է խուլ բա-
 ղաձայնից հետո: Այս դեպքում տեղի է ունենում
 մասնակի առաջընթաց առնմանում: Օրինակ՝ օճ-ը
 /ծսր/ արտասանվում է օճր /ծսփ-, օճի-, / օճս-
 -ը /քսսր/՝ կօճր /քսսփ-, օճուք բերել-, / և այլն:

Հատ առաճված երևույթ է ռեզային , ,ո, , հըն-
 լյունի շրթնային առնմանումը, որը տեղի է ունե-
 նում այդ , ,ո, ,-ին հաջորդող երկշրթնային ձայ-
 նեղ պայթյալան , , օ , ,-ի ազդեցությամբ: Այս դեպ-
 քում հիշյալ հնչյունափոխությունը տեղի է ունե-
 նում ոչ թե ըստ ձայնային հատկանիշի, այլ ըստ
 արտաբերող գործարանի մասնակցության:

Այստեղ առաջնալեզվային բաղաձայն , ,ո, ,-ն երկ-
 շրթնային , , օ , ,-ի ազդեցությամբ փոխվում է
 երկշրթնային ռեզային , , m , ,-ի: Օրինակ՝ գրվում
 է /ոմբե՛ /շոմբե՛շ/, սակայն արտասանվում է
 /ոմբե՛ /շոմբե՛շ-, օշարժում, /, / գրվում է /ոմբձ/
 /թմբթձ/, արտասանվում է՝ /ոմբձ /թմբթձ-, , ,
 ժուլ, /, / ձոնար /մնբար /ձոնար /մնբար-, , ,պ-
 հաստ, /, / ձոնար /մնբոր /ձոնար /մնբոր-, , ,աք-
 ցան, /, / չոնո /շմնբե /չոնո /շմնբե-, , ,շա-
 բաթ, /, / չոնար /լզմնբոր /չոնար /լզմնբոր-,
 , ,պիճակ, /, / և այլն:

, ,ո, ,-ին հաջորդող , , օ , ,-ն բառավերջում
 գտնվելու դեպքում ևս տեղի է ունենում նույն
 , ,ո, , > , , m , , հնչյունափոխությունը: Հստ որով
 այստեղ առկա է բառավերջի , , օ , ,-ի կորուստ, և
 գրություն մեջ պահպանվում է հնչյունափոխված
 , ,m , ,-ն: Օրինակ՝ ձոն /ղոմ /, փոխանակ ձոն
 /ղոնբ-, , ,պոլ, /, / ձոն /սոմ /, փոխանակ ձոն
 /սոնբ-, , ,ամբակ, /, / ձոն /խոմ /, փոխանակ ձոն
 /խոնբ-, , ,կարաս, /, / և այլն:

Ծ. Տարնմանում /դիսիժիլյացիա/

Առնմանության հակառակ երևույթն է, երբ նույն
 բառի կազմում եղած երկու նույն կամ նման հընչ-

յուշներէն մեկը մյուսի ազդեցութեամբ փոխուած է մի այլ հնչյունի: Տարնմանումը՝ ինչպես թուր լեզուներում, այնպես էլ պարսկերենում հազվադեպ երևույթ է:

Ըստ ձայնային հատկանիշի՝ տարնմանում պարսկերենում գրեթե չի հանդիպում, Այստեղ նկատուած են տարնմանութեան որոշ դեպքեր՝ ըստ արտաբերող գործարանի: Օրինակ՝ compare /խոմփարե/, նրուակ, բառը արտասանվում է xonpare /խոնփարե/, որտեղ տարնմանամբ m հնչյունը վերածվում է n-ի: Այստեղ տեղի է ունենում ետրնթաց տարնմանում: երկշրթնային p-ի ազդեցութեամբ նրան նախորդող երկշրթնային ունգային m-ն դառնում է առաջնալեզվային ունգային ,ո,:

3. Հնչյունների հերթագայութիւն

Պարսկերենում կա նաև հնչյունափոխութեան մի առանձին երևույթ, որը մասամբ հիշեցնում է հընդ-եվրոպական ձայնադարձը և շատ կենդանի Օրինաչափութիւն է հատկապես այսպես կոչված ,անկանոն, այնպիսի բայերի խոնարհման համակարգում, որոնց խոնարհումը իրացվում է երկու հիմքով, երկու հընչյունակազմով: Օրինակ՝ rixtān-rix /րիխթան-րիչ-, լեցնել, /, /, xonaxtān-xonas /շենախթան-շենաս-, ճանաչել, /, /:

Այս տիպի հնչյունափոխությունը հնչյունների հերթագայութեան մի տեսակ է, որը կարող է կոչվել պատմական հերթագայութիւն: Պարսկերենի այս կարգի հնչյունափոխությունները չեն կարող բացատրվել ժամանակակից լեզվում գոյութիւն ունեցող հնչյունաբանական Օրինաչափութիւնների ներգործութեամբ, քանի որ այդ ներգործությունը, որ առաջացրել է նման հնչյունափոխություններ, դադարել է, իսկ արդյունքները պահպանվել են:

Բայական հիմքում հնարավոր է ինչպես բաղաձայնների, այնպես էլ ձայնավորների հնչյունափոխութիւն:

ա) Բաղաձայնների հնչյունափոխութիւն

x-z /խ-զ/ Օրինակ՝

հոգեբէլ, տրվում է միայն անորոշ դերբայի իմաստ-
 տր | ndvaxtān-nāvax | նմվախթան-նմվազ, նվազեւ,
 վայփայեւ, |, poxtān-pōz | փոխթան-փնզ, փեւեւ, |,
 duxtān-duz | դուխթան-դուզ, կարեււ, |, saxtān-
 saz | սախթան-սազ, շինեւ, |, ānduxtān-ānduz
 | անդուխթան-անդուզ, կուտակեւ, |, amuxtān-amuz
 | ամուխթան-ամուզ, ուսուցանեւ, |, amixtān-amiz
 | ամիխթան-ամիզ, խառնեւ, |, |

Յ-ը | շ-ը |

Օրինակ՝ daštān-dar | դաշթան-դար, ունեւեւ, |,
 pendaštān-pendar | փենդաշթան-փենդար, կարծեւ, |,
 engāštān-engar | էնգաշթան-էնգար, մտածեւ, |,
 gomaštān-gomar | գոմաշթան-գոմար, կարգեւ, |,
 ānbaštān-ānbar | անբաշթան-անբար, լցնեւ, |,
 gozastān-gozar | գոզաշթան-գոզար, բողնեւ, |, |

Յ-ս | շ-ս |

Օրինակ՝ neveštān-nevis | նեվեշթան-նեվիս-
 , արեւ, |, ristān-ris | ըրիշթան-ըրիս, մանեւ, |, |

d-ը | ղ-ը |

Օրինակ՝ šidān-šin | շիդան-շին, քաղեւ, |,
 aferidān-aferin | աֆերիդան-աֆերին, արարեւ, |,
 gozidān-gozin | գոզիդան-գոզին, ընտրեւ, |, |

x-ը | խ-ը |

Օրինակ՝ šenaxtān-šenax | շենախթան-շենաս-
 , ճանաչեւ, |, |

s-ը | ս-ը |

Օրինակ՝ kastān-kah | քասթան-քահ, պակասեց-
 նեւ, |, xastān-xah | խասթան-խահ, կամեւեւ, ու-
 զեւ, |, rštān-ršh | ըշթան-ըշհ, ազատեւ, |, |

x-ձ | խ-շ |

Օրինակ՝ furuxtān-furux | ֆուրուխթան-ֆու-
 ըուշ, ծախեւ, |, |

f-b /ֆ-բ/

Օրինակ՝ taffän-tab |թաֆթան-թաբ-,, ուղորել,,
 ֆetaffän-ֆetab |շեթաֆթան-շեթաբ-,, շտապել,,
 yaftän-yab |յաֆթան-յաբ-,, գտնել,, ֆäristän
 -färib |ֆյարիֆթան-ֆյարիբ-,, խաբել,, ruftän
 -rub |րուֆթան-րուբ-,, ավելել,, kuffän-kub
 |քուֆթան-քուբ-,, ֆեֆել,,

բ/ Զայնավորների հնչյունափոխություն

u-a /ու-ա/

Օրինակ՝ robudän-roba |րուբուդան-րոբա-,, խը-
 լել, գողանալ,, nemudän-nema |նեմուդան-նեմա-
 ,, ցույց տալ, երևալ,, setudän-seta |սեթուդան-
 սեթա-,, գովել,, asudän-asa |ասուդան-ասա-
 ,, հանգստանալ,, peimudän-peima |փեյմուդան-
 փեյմա-,, քայլել, նաև՝ շափել,, sudän-sa |սու-
 դան-սա-,, շփել,,

o-a /o-ա/

Օրինակ՝ bordän-bär |բորդան-բյար-,, տանել, փ
 poxtän-päz |փոխթան-փյազ-,, եփել,,

o-a /e-ա/

Օրինակ՝ keštän-kar |քեշթան-քար-,, ցանել,,

o-i /o-ի/

Օրինակ՝ mordän-mir |մորդան-միր-,, մեռ-
 նել,,

a-i /ա-ի/

Օրինակ՝ xastän-xiz |խասթան-խիզ-,, բարձ-
 րանալ, ելնել,,

o-a /o-ա/

Օրինակ՝ ֆemordän-semar |շեմորդան-շե-
 մար-,, համարել, հաշվել,, separdän-separ |սե-
 փորդան-սեփար-,, հանձնել,,
 |ֆեշարդան-ֆեշար-,, սեղմել,,

a-o /ա-o/

60 Օրինակ՝ kändän-kon |քանդան-քոն-,, անել,,

e-i / Է-ի /
 Օրինակ՝ nevestān-nevis
 -,,գրեցեալ,, / ofestān-afē
 հարեցեալ /

/ Եկեցիքն-Եկիրս
 / աղեցիքն-աղիշ-,,նի-

o-u / Օ-ու /

Օրինակ՝ xostān-sur, suy
 ,,լվանալ,, / ašoftān-asub
 ,,ըմբոստանալ,, / rostān-ruy
 ,,աճեցեալ,, / yostān-juy, ju
 ,,փնտրեցեալ /

/ շոսթան-շուր, շույ-
 / աշոֆթան-աշուբ-
 / ըոսթան-ըույ-
 / ջոսթան ջույ, յու-

u-a / Ս-ա /

Օրինակ՝ azmudān-azma
 ձեւ, քնեցեալ, / ašzudān-štza
 ,,ապեւացեցեալ,, / aludān-ala
 ժեպեցեալ, / paludān-pala
 սրնեցեալ, / budān-baš

/ ազմուդան-ազմա-,,փոր-
 / աֆզուդան-աֆզա-
 / ալուդան-ալա-,,
 / փալուդան-փալա-,,սո-
 / բուդան-բաշ-,,սրնեցեալ /

ք / կան նաև մի շարք բառեր, որոնք ունեն մեկ
 բաղաձայնով իրարից տարբերվող զուգահեռ մեքենայ
 բառերի մեջ համապատասխան տարբեր հնչյունները գոր-
 ժառական համարժեքներ են, մեկը փոխարինում է մյուս-
 սին, երբեմն սալով կամ շալով ոճական որոշ ե-
 րանգ, Բերենք ալեկի հաճախ իրար փոխարինող հընչ-
 յուններից մի քանիսը :

,,b ,,-ն /բ/ և ,,v ,,-ն /վ/ փոխում են մե-
 կը մյուսին. Օրինակ՝ baz /բազ/ || vaz /վազ-
 ,,բաց,, / bārdaštān /բարդաշթան/ || vārdaštān
 /վարդաշթան-,,պերցեցեալ /

p < f / փ / > < / ֆ /

Օրինակ՝ fārmude /ֆարմուդե/ || pārmude
 /ֆարմուդե-,,հրամայված,, / sepid /սեփիդ/ ||
 sefid /սեֆիդ -,,սպիտակ,, / fārmān /ֆար-
 ման/ || pārmān /պարման-,,հրաման,, / Pars
 /փարս/ || Fars /ֆարս-,,ֆարս,, / pil /փիլ/ ||
 fīl /ֆիլ-,,փիղ,, /

t > d / ր / > < / ղ /

Օրինակ՝ kādxoda /քադխոդա/ || kēt-xoda /քեթխոդա/
 -,,գլուղապետ,, / kātbanu /քաթբանու/ || kēdbanu
 /քեթբանու-,,տիկիտ,, / dārtaš /դարթաշ/ || tārtāš

Թարրաջ-դ, կաթակ, յ, յ:

յ > < չ | ջ | > < | ժ |

Օրինակ՝ hojir / հոջիր / || hozir / հոժիր-,, զ,
վելի,, յ, յ, bač / բաժ / || bač / բաջ-,, հարկ, բա-
ժին,, յ, յ, kăzdom / կաժդոմ / || kăjdom / կաջդոմ-,,
կարիճ,, kăj / կաջ / || kăč / կաժ-,, թուռ,, յ, յ:

d > < շ | շ | > < | շ |

Օրինակ՝ gonbăd / գոնբաժ / || gonbăz / գոն-
բաջ-,, զ, զ, բ, բ, յ, յ, gozăr / գոզար / || godăr / գո-
դար /,, ա, ն, թուռ,, յ, յ, kăfăz / կաֆաժ / || kăfăd / կա-
ֆաժ-,, թուռ,, յ, յ:

r > < լ | լ | > < | լ |

Օրինակ՝ surax / սուրախ / || sulax / սուլախ-
,, ծակ,, յ, յ, divar / ճիվար / || dival / ճիվալ-,,
պատ,, յ, յ:

z > < յ | շ | > < | շ |

Օրինակ՝ amiz / աժիզ / || amič / աժիչ-,, խառնած,
խառնակ,, յ, յ, fruz / ֆրուզ / || fruč / ֆրուչ-,,
լուսափայլուծյուն,, յ, յ, goriz / գորիզ / || gorič /
գորիչ-,, փախուստ,, յ, յ:

Չ ա ն կ

Յուրաքանչյուր լեզվի արտասանական շղթան լսողական մեկ ընկալմամբ բաժանվում է մի շարք հատկանքների, որոնց ամենափոքր միավորը վանկն է:

Արտասանական շղթայի վանկաձևն հիմքում ընկած է հնչյունների հնչեղութայինը կամ լիահնչունութայինը և արտասանական գործարանների տարբեր լարվածութայինը հնչյունների արտասանության ժամանակ:

Լիահնչունութայինը հակադարձ համեմատական է արտասանական լարվածությանը, այսինքն՝ որքան հնչեղ է հնչյունը, այնքան ազելի փոքր արտասանական լարվածությամբ է արտաբերվում: Այս ընկերգրենքով արտասանական շղթայում կողքի հընչյունների նկատմամբ ամեն մի լիահնչուն և նվազա-

գույն արտասանական ճիգ պահանջող հնչյուն կազմում է վանկ՝ դառնալով նրա կենտրոնը, այսինքն՝ լինում է վանկարար: Պարսկերենում որպես այդպիսին միշտ հանդես է գալիս ձայնավորը: Իրականում արտասանական շղթայում դժվար է տարբերել վանկերի սահմանները: Այդ պատճառով էլ ամեն լեզու ունի իր վանկատման Օրինաչափու-թյունները:

Վանկարար հնչյունների շուրջ խմբավորվում են մեկ կամ մի քանի ոչ վանկարար հնչյուններ և կազմում տարբեր տեսակի վանկեր:

Պարսկերենում վանկ կարող են կազմել միայն ձայնավորները, ուստի և այստեղ վանկատման կանոնն է՝ որքան ձայնավոր, այնքան վանկ: Օրինակ շարտ |լուփան-, հովիվ-, | բառը կազմված է երկու վանկից, mixonām |միխանամ-, կարդում եմ-, | երեք, իսկ xabanidān |խաբանիդան-, ֆենեցեկ-, | բառը կազմված է չորս վանկից:

Գոյություն ունեն վանկատման հետևյալ հիմնական կանոնները:

1. Երբ բառն ունի երկու կից ձայնավորներ, դրանց վանկարար ուժի համաձայն՝ յուրաքանչյուրը կազմում է մեկ վանկ և վանկատվում: Օրինակ՝ pa |փա| iz |իզ-, աշուն-, |, bi |բի| azar |ազար|, անվնաս-, |:

2. Վանկատման սահմանագիծը ընկնում է բաղաձայնից առաջ, եթե նրան կից նախադաս և հետադաս հնչյունները ձայնավորներ են: Օրինակ՝ bi |բի| jo |ջա-, անտեղի-, |, mo |մա| nuk |նուկ-, արտուտ-, |, na |նա| zad |զադ-, տր-իտեր-, | bi |բի| mar |մար-, հիվանդ-, |:

3. Երբ երկու ձայնավորների միջև ընկած են երկու տարբեր կամ նման բաղաձայններ, ապա վանկատման սահմանագիծը ընկնում է երկու բաղաձայնների միջև, այսինքն՝ բաղաձայններից մեկը մնում է նախորդ վանկում, մյուսը՝ անցնում հաջորդը: Օրինակ՝ zad |զադ| idr |իդր- |, ապելի շուտ-, |, ddr |դդր| ya |յա-, ծով-, |:

յոս | ջալ | don | դան-, ,հավիտենական, , |, Կեծ
 | շեղ | dāt | | դձեթ-, ,ոսժգնություն, , |, տա | թախ
 tōn | թան-, ,շտապել, սրարշավ գնալ, , |,

4. Պատահում է, որ տարբեր ձևույթների կըց-
 ման պայմաններում ձայնավորների միջև խմբավոր-
 վում են երեք բաղաձայն հնչյուններ: Այս դեպ-
 քում նրանցից երկուսը սովորաբար մտում են նա-
 խորդ վանկում, իսկ երրորդը անցնում է հաջոր-
 դը: Օրինակ՝ եօ | բո | շօց | լգորգ | տ՛ր | թար-
 , ,ավելի մեծ, , |, տօր | սորի | տ՛ր | թար-, ,
 ավելի կարմիր, , |,

Պարսկերենին խորթ է բառասկզբում բաղաձայն-
 ների կուտակումը: Իրանական ժագում ունեցող բա-
 ռերի մեջ երեք չի հանդիպում դեպք, երբ բառը
 սկսվի երկու բաղաձայնով: Օտար լեզուներից փոխ-
 առնված այն բառերը, որոնք երկու կամ ավելի
 բաղաձայնով են սկսվում, արտասանվում են սկզբ-
 քից մի ձայնավորի հավելումով: Օրինակ՝ ուսսե-
 ռեն ԳՏԱԿԱՆ բառը արտասանվում է ostekan

| էսթեթան |, որը վանկատվում է՝ համաձայն նըշ-
 ված Օրենքի: Պարսկերենի վանկատումը ամենին
 կախված է գրությունից, այլ հիմնված է ճիշտ
 արտաբերության վրա: Ինչպես հայտնի է, արաբա-
 կան ժագում ունեցող պարսկական գրության մեջ
 տառերը, բացի մի քանիսից, իրարից ազատ չեն
 մտում, այլ միանում են իրար, և բառերը սողա-
 դարձի չեն ենթարկվում: Ուստի այստեղ բառերի
 վանկատումը սողադարձի համար ոչ մի նշանակու-
 թյուն ունենալ չի կարող:

Ըստ կազմության վանկերը կարող են լինել
 բաց և փակ: Բաց են կոչվում այն վանկերը, որ-
 րոնք վերջանում են վանկարար հնչյունով: Ար-
 անք կարող են լինել կարճ և երկար:

Եթե վանկը վերջանում է կարճ ձայնավորով,
 կոչվում է բաց, կարճ վանկ: Օրինակ՝ dāhāno
 | դահահան-, ,շեղք, , |, սա բաղկացած է երեք բաց
 կարճ վանկերից:

Բաց երկար է կոչվում այն վանկը, որը վեր-
 ջանում է երկար ձայնավորով: Օրինակ՝ dāro

լղարա-, ռենեցող, ՝ / բառը բաղկացած է երկու երկար բաց վանկերից:

Փակ կոչվում են այն վանկերը, որոնք վերջապետում են ոչ վանկարար հնչյունով: Արանք նույնպես կարող են լինել կարճ և երկար: Օրինակ՝ եմ / Բյւր-, Վրա, ՝ /, և / Թար-, զորժ, ՝ /:

Փակ վանկերը կարող են բաղկացած լինել՝ ա / մեկ ձայնավորից և մեկ բաղաձայնից: Օրինակ՝ օձ / աբ-, ջուր, ՝ /:

բ / բաղաձայն գումարած ձայնավոր և մեկ բաղաձայն, Օրինակ՝ ձի / ղեկ-, սիրտ, ՝ /, մալ / մալ-, ռենեցվածք, ՝ /:

գ / բաղաձայն գումարած ձայնավոր և երկու բաղաձայն, Օրինակ՝ ձի / դաստ-, ձեռք, ՝ /, dust / դուստ-, բարեկամ, ՝ /:

Շ ե շ տ

Լեզվական որևէ միավորի մեջ մյուս վանկերի նկատմամբ վանկերից մեկի արտասանական առանձնացումը՝ ուժգնությամբ, բարձրությամբ կամ տևողությամբ կոչվում է շեշտ:

Այստեղից էլ տարբերվում է շեշտի երեք տեսակ՝

1. Ուժգնության՝ կամ արտաշնչական շեշտ, որի ժամանակ շեշտվող վանկը ավելի ուժեղ է հնչում, քան մյուսները:

2. Երաժշտական կամ բարձրության շեշտ: Ժյուղեպետում որևէ վանկ մյուսների նկատմամբ արտասանվում է համեմատաբար ավելի մեծ բարձրությամբ:

3. Ամանակական կամ տևողության շեշտ, որը կրող վանկը մյուսներից տարբերվում է իր ավելի երկար տևողությամբ:

Այս երեք տիպի շեշտերը սովորաբար անխառն վիճակում հանդես չեն գալիս: Պարսկերենում շեշտը թեև հիմնականում ուժգնության բնույթի է, բայց դրա հետ միասին նկատվում է ձայն

նի որոշ բարձրացում, ինչպես և սևողության որոշ ավելացում:

Պարսից շեշտը կայուն-շարժական է՝ կապված որոշակի վանկի հետ: Սովորաբար հիմնական շեշտը ընկնում է բառահիմքի վերջին վանկի վրա: Օրինակ՝ doxtór |դոխթոր-,,աղջիկ,, | divár |դիվար-,, պատ,, |, rōtiy |րօթիդ-,, ընկեր,, |:

Նորանոր վանկերով բառը անելու դեպքում շեշտը հեռանում է նախնական տեղից և, ընկնում ամենավերջին վանկի վրա: Օրինակ՝ ahān |ահան-,, քրկաթ,, |, ahāngār |ահանգար-,, քրկաթագործ, դարբին,, |, ahāngārān |ահանգարան-,, քրկաթագործներ, դարբիններ,, |:

Առաջին վանկի վրա շեշտ ընդունող բառերի թիվը պարսկերենում սահմանափակ է. դրանք են. vāli |վալի-,, սակայն,, |, xāli |խալի-,, շատ,, |, āmma |ամմա-,, սակայն,, |, likān |լիքան-,, սակայն,, |, āyo |այո-,, արդյոք,, |, zira |զիրա-,, ինչու,, |, zira |զիրա-,, քանի որ,, | և ուրիշ մի քանի բառեր:

Երկու հիմքից կազմված բարդ բառերն ունենում են կրկնակի շեշտ, որտեղ հիմնական շեշտը ընկնում է բառավերջի, իսկ Օժանդակ շեշտը՝ բարդ բառի առաջին բաղադրիչի վերջին վանկի վրա: Օրինակ՝ rissfid |րիշսֆիդ-,, սպիտակամորթ,, |, siyahcesm |սիյահչեշմ-,, սևաչյա,, | և այլն:

Պարսկերենում կրկնակի շեշտ են ունենում ժրտական բայաձևերը. առաջին շեշտը ընկնում է ժրտական մասնիկի, իսկ, քրկրորդը՝ բայի վերջին վանկի վրա: Օրինակ՝ nāqāvid |նաղափիդ-,, մի՛ վազի՛ք,, |, nāxabid |նեխաբիդ-,, մի՛ քնե՛ք,, |, nāgoftdm |նաղոֆթմ-,, չասացի,, |:

Բայի դիմային վերջավորությունները իրենց վրա շեշտ են կրում միայն ներկայի հիմքից կազմված հրամայականի, և Օրիստով, ներկա շարունակականի, ինչպես նաև անցյալ անկատարի բայաձևերում: Այս բոլոր ձևերում լրացուցիչ շեշտը ընկնում է mi |մի| և, be |բե| նախադասիկների վրա: Օրինակ՝ bequid |բեգուիդ-,, ասացե՛ք,, |, beāvām |բեթավամ-,, զնամ,, |, mixānām |մի-

խանամ-,,կարդում եմ,, / mixandām / միխանդամ-
,,կարդում էի,, /

Անցյալ կատարյալի մեծ շեշտ ընկնում է
բայահիմքի վրա՝ Օրինակ՝ göttäm / գոֆթամ-,,
ասացի,, / և այլն:

Վաղակատարի բայականություն շեշտը ընկնում է
նրա կազմի մեջ մտնող անցյալ դերբայի վերջին
վանկի վրա, իսկ բաղկացուցիչ մաս հանդիսացող
տարրը ընդհանրապես իր վրա շեշտ չի ընդունում:
Օրինակ՝ götté-äm / գոֆթե-ամ-,,ասել եմ,, /
rätté-äst / ըրֆթե-աստ-,,գնացել է,, /:

Շեշտակիր է են՝ /
ա / իզաֆերը՝ pesār-e xub / փեսար-ե խուբ
-,,լավ տղա,, /:

բ / անորոշություն ցույց տվող ,, i ,, -ն / ի /
ketab-i / քեթաբ-ի-,,ինչ-որ գիրք,, /:

գ / դերանվանական հղիքը՝ ketab-äm / քեթաբ-
ամ-,,գիրքս,, / madār-öt / մադար-օթ-,,
մայրդ,, / և այլն:

դ / ռա / ըստ / ետադրությունը՝ an ketab-ra xandäm
/ ան քեթաբրա խանդամ-,,այն գիրքը կար-
դացի,, /:

ե / օ / Օ / և ke / քե / շաղկապները և այլն:

Պարսկերենի գրությունը

Արաբական նվաճումից հետո՝ 7-րդ դարում պար-
սիկները անցան գրության արաբական համակարգին,
որը և պահպանվում է մինչև այժմ:

Պարսկերենը դասվում է հնդեվրոպական լեզու-
ների իրանական խմբում, և նրա կառուցվածքը ոչ մի
ընդհանուր բան չունի սեմական լեզուների հետ,
ինչպիսին է արաբերենը, իսկ արաբական այբուբենը
հարմարեցված էր արաբական հնչյունային կազմի ար-
տահայտությանը: Այնուհանդերձ, արաբական այբու-
բենը պարսիկները ընդունեցին ամբողջությամբ, ա-
վելացնելով լրացուցիչ՝ արաբերեն լեզվում բացա-
կայող, միայն պարսկերենին հատուկ հնչյունների

գրույթները՝ ^{Կ, Շ, Յ, Ծ,}
 Արաբերենում կան մի շարք բաղաձայն հնչյուն-
 ներ, որոնք հնչյունական կազմի տեսակետից խորթ
 են պարսկերենին, սակայն այդ հնչյունները ար-
 տասյտող տառերը պահպանվեցին պարսկերենում, Այդ
 իսկ պատճառով պարսկերենի որոշ հնչյուններ ստա-
 ցան արտահայտման մի քանի նշաններ: Օրինակ՝ է-ն
 ունի երկու նշան՝ ٺ և ٺ. սրանցից առաջինին հան-
 դիպում ենք թե՛ արաբական և թե՛ իրանական ծագում
 ունեցող բառերի մեջ, իսկ ٺ -ն՝ միայն արաբական:

ٺ -ն արտահայտվում է երեք տարբեր գրույթ-
 ներով, որոնցից ٺ -ն՝ թե՛ արաբական և թե՛ պարս-
 կական բառերի մեջ, իսկ ٺ և ٺ -ն՝ միայն արա-
 բական:

ٺ -ն արտահայտվում է չորս գրույթներով՝
 ٺ, ٺ, ٺ, ٺ, որոնցից ٺ և ٺ գրվում են թե՛ արա-
 բական և թե՛ պարսկական բառերում, իսկ ٺ և ٺ -ն՝
 միայն արաբական ծագում ունեցողների մեջ:

ٺ -ն արտահայտվում է երկակի՝ ٺ և ٺ, որոնցից
 ٺ -ն գործածվում է թե՛ արաբական և թե՛ պարսկա-
 կան բառերում, իսկ ٺ -ն՝ միայն արաբական:

ٺ -ը և նրա կրճատված ձևը հանդիսացող ٺ -ն
 |համզով գրվում են միայն արաբական բառերի մեջ:

Երկու ձև ունի նաև ٺ -ն՝ ٺ, ٺ:

Այսպիսով, պարսկերենի այբուբենում կա ութ
 տառ, որոնք զուտ արաբական այբուբենի փոխառու-
 թյուն են, դրանք են՝ ٺ, ٺ, ٺ, ٺ, ٺ, ٺ, ٺ և ٺ որս
 տառ, որոնք զուտ պարսկական են՝ ٺ, ٺ, ٺ, ٺ:

Այբուբենի մյուս տառերը երկու լեզուների հա-
 մար ընդհանուր են:

Արաբական գրութայն առանձնահատկություններից
 է և այն, որ առանձին տառերի նշանակություն կա-
 րող են ջուրջ տալ միայն բաղաձայնները, երկար
 ձայնավորները: Վերջիններս պարսկերենի ձայնակիր-
 ներն են:

ٺ -a |ա|, ٺ -u |ու|, ٺ -i |ի|:
 Կարճ ձայնավորները նշեցու համար գոյություն

ունեն հատուկ նիշեր, որոնք զրվում են բաղաձայն
տառերի կամ վերևը, կամ ներքևը: Այդ նիշերը հա-
ճախ չեն զրվում, բայց հասկացվում են. զրանք են.

ز /զեբար/ կամ فت /ֆեթհե/. ծառայում է ք
/թ/ հնչյունը արտահայտելու համար. Օրինակ՝ ۳
/թաղ-، ۴ ատ-، ۵ ۶ ۷ /զիր/ կամ ۸ ۹ /թարե/.
Ծառայում է ، ۱ ۲ ۳ հնչյունը արտահայտելու հա-
մար. Օրինակ՝ ۴ /զեւ-، ۵ ۶ ۷ ۸ /փիշ/
կամ ۹ /թամհե/, որը պրտահայտում է ، ۱ ۲ ۳
հնչյունը, Օրինակ՝ ۴ /գոււ-، ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ /

Բացի նշվածից, կան նաև մի շարք այլ նիշեր,
որոնք զրվում են միայն տառերի վերևը և ունեն
ուղղազրական և ուղղախոսական նշանակություն.

Այսպիսով, պարսկերենի արաբական ծագում ու-
նեցող այբուբենը բաղկացած է 32 տառից, որոնք
որոշ բացառությամբ ունեն գրության չորս մե-
կախված այն բանից, թե տառերը միմյանց կցվելիս
ինչ զիրքում են գտնվում. բառի սկզբում, մի-
ջում, թե՞ վերջում են. տառը գրվում է նաև ա-
ռանձին:

Պարսկերենի այբուբենը

Տառերի հերթականությունը	Տառերի անունները	Առանձին	Բառակազմում	Բառավերջում	Բառակազմում	Հնչյունական նշանակությունը տառադարձությանը
1	ալեֆ	ا	ا	ا	ا	ä, e, o, a
2	բե	ب	ب	ب	ب	h, F
3	գե	گ	گ	گ	گ	p, փ
4	թե	ث	ث	ث	ث	t, թ
5	սե	س	س	س	س	s, ս
6	զեմ	ج	ج	ج	ج	l, ջ
7	չե	چ	چ	چ	چ	č, շ
8	հե (հայե հոթթի)	ح	ح	ح	ح	h, հ
9	խե	خ	خ	خ	خ	x, խ
10	զալ	د	د	د	د	d, զ
11	զալ	ذ	ذ	ذ	ذ	z, զ
12	ռե	ر	ر	ر	ر	r, ռ
13	զե	ز	ز	ز	ز	z, զ
14	ժե	ژ	ژ	ژ	ژ	ž, ժ
15	սին	سین	سین	سین	سین	s, ս
16	շին	شین	شین	شین	شین	š, շ
17	սադ	ص	ص	ص	ص	s, ս
18	զադ	ض	ض	ض	ض	z, զ
19	թա	ط	ط	ط	ط	t, թ
20	չա	ظ	ظ	ظ	ظ	z, զ
21	էյն	ع	ع	ع	ع	e, օ
22	զեյն	غ	غ	غ	غ	g, զ

Տառերի հերթականությունը

Տառերի հերթա- համարները	Տառերի անունները	Առանձին	Բառասկզբում	Բառամիջում	Բառավերջում	Հնչյունական նշանակությունը տառադարձությանը
23	ֆե	ف	ڤ	ڤ	ڤ	f ֆ
24	դաֆ	ق	ڤ	ڤ	ڤ	ɣ ɣ
25	քաֆ	ك	ڪ	ڪ	ڪ	k ք
26	դաֆ	گ	گ	گ	گ	g Գ
27	լամ	ل	ل	ل	ل	l L
28	միմ	م	م	م	م	m Մ
29	նուն	ن	ن	ن	ن	n Ն
30	վազ	و	و	و	و	v, u, o վ, ու, օ
31	հե (հեյե հազվադեպ)	ه	ه	ه	ه	h հ
32	յե	ی	ی	ی	ی	j, i յ յի

ԳՆՈՒՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Բ Ա Ռ Ա Գ Ի Տ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

Բառերի նշանակութիւնը իմաստաբանութիւնը

Բ ա ո

Բառը հնչյունային, իմաստային և քերականական միասնութիւն է: Մեկ կամ ավելի հնչյուններից կազմված միավորը, որն արտահայտում է առարկա, հատկանիշ, հատկանշի հատկանիշ, քերականական հարաբերութիւն ու այլ իմաստներ և մեկուորված է քերականորեն, կոչվում է բառ:

Ի տարբերութիւն հայերենի, պարսկերենում մեկ հնչյունից կազմված բառերը, սակայն, իմաստ են արտահայտում միայն բառակապակցութեան մեջ, ինչպես, Օրինակ՝ و، ز، ب، هـ հնչյունները հետևյալ Օրինակներում: با، نیم، بیضا / բն իմ բնյգե- և، و، ک، با، قبل، تو / բն էլ բալե թո- և، و، ک، با، حان، تو / բն շանե թո- և، و، ک، با، حان، تو / և րդում, որտեղ ب քերէն առնված է չափի, նրանութեան, երդման իմաստներով: .. ان، د، ن، ح، و، م، ع، ك، هـ քեբ առնաճառով եմ վըշտացած, և، و، ک، با، حان، تو / ն առնված է պատճառ, իմաստով:

خواهر و برادر / քեբ և դու 0 թո- և، و، ک، با، حان، تو / և րդում 0 բնրադար, քեբ և յո և եղբայր, և 0-ն կատարում է շաղկապի դեր:

Հասկանալի է, որ դրանք նյութական իմաստներ չունեն, այսինքն՝ չեն անվանում առարկա, հատկանիշ կամ հատկանշի հատկանիշ: Մեկ հնչյունից կազմված բառերի իմաստները քերականական իմաստներ են:

Երկու կամ ավելի հնչյուններից կազմված բառերից են و، ن، د، ح، و، م، ع، ك، هـ և، و، ک، با، حان، تو / և րդում 0 թո- և، و، ک، با، حان، تو / և րդում 0 բնրադար, քեբ և յո և եղբայր, և 0-ն կատարում է շաղկապի դեր: و، ن، د، ح، و، م، ع، ك، هـ և، و، ک، با، حان، تو / և րդում 0 թո- և، و، ک، با، حان، تو / և րդում 0 բնրադար, քեբ և յո և եղբայր, և 0-ն կատարում է շաղկապի դեր:

Նախքան, , Կառաւել, , , Կառաւել, , , Կառաւել, , ,
دانشگاه / Զեքաբանդե, , , Զտապող, , , և այլն:

Բառը և նրա իմաստը

Բառը լեզվի բառային կազմի միավոր է: Թուրքախոսները բառ ունենում է իր հնչյունային կազմը, որը և նրա արտաքին մասն է: Բառի հնչյունային կազմը կապված է որոշակի իմաստի հետ: Բառի մեջ հենց իմաստի առկայության շնորհիվ է, որ այն տարբերվում է այլ կարգի իմաստ չարտահայտող հնչյունակապակցություններից:

Բառի իմաստը հարաբերակցվում է որոշակի հասկացության հետ, իսկ հասկացության միջոցով այն հարաբերակցվում է իրապես գոյություն ունեցող առարկաների ու երևույթների հետ:

Բառի իմաստը և հասկացությունը

Բառը և հասկացությունը չեն նույնանում: Բառը լեզվի միավոր է, մինչդեռ հասկացությունը՝ մտածողության հասկացությունը գոյություն ունի այնքանով, որքանով արտահայտված է լեզվական մեկ մեջ: Նույն բառը ըստ գործառության ու կապակցության՝ կարող է արտահայտել և՛ ընդհանուր, և՛ եզակի / մեական / կամ մասնավոր հասկացություններ: Այսպես, երբ ասում ենք **کلیوان است** / Կամ հեյվան անասուն է, , , , նկատի ունենք ոչ թե կոնկրետ, առանձին եզակի կով, այլ կով ընդհանրապես, ամեն մի կով, իսկ երբ ասում ենք **در چراگاه** / Կամ դիր շերազահ բուդե, , , , կովը արոտավայրում էր, , , , նկատի ունենք ինչ-որ որոշակի, մասնավորված կով: Այսպիսով, **کلیوان است** / Կամ, , , , բառի մեջ գուգակցվում է ընդհանուրն ու մասնավորը, ընդհանուրն ու եզակին, ձեռնաբար, բառը ընդհանուրի և մասնավորի միասնությունն է:

Սակայն բառով արտահայտված հասկացությունը բառի իմաստը չէ: Բառի իմաստի հիմքում ընկած է որոշակի հասկացություն, մինչդեռ, բառի իմաստը զգալիորեն ավելի լայն է և իր մեջ ընդգրկում է ար-

րեն այն առարկայի կամ երևույթի անվանումն է, որի հետ նա հարաբերակցված է յուր տրամաբանական իմաստի մեջ: Օրինակ արևը-արևը, լույսը-լույսը, սիրտը-սիրտը, խելը-խելը, անհատը-անհատը, և այլն:

Երբ մի առարկայի, երևույթի անվանում որևէ նրամասնությամբ հիման վրա փոխադրվում է մի այլ առարկայի կամ երևույթի, այդ դեպքում բառը ստանում է փոխաբերական իմաստ: Օրինակ արևը-արևը, խելը-խելը, սիրտը-սիրտը, և այլն: Երբ մի առարկայի, երևույթի անվանում որևէ նրամասնությամբ հիման վրա փոխադրվում է մի այլ առարկայի կամ երևույթի, այդ դեպքում բառը ստանում է փոխաբերական իմաստ: Օրինակ արևը-արևը, խելը-խելը, սիրտը-սիրտը, և այլն:

Երբ մի առարկայի, երևույթի անվանում որևէ նրամասնությամբ հիման վրա փոխադրվում է մի այլ առարկայի կամ երևույթի, այդ դեպքում բառը ստանում է փոխաբերական իմաստ: Օրինակ արևը-արևը, խելը-խելը, սիրտը-սիրտը, և այլն:

Երբ մի առարկայի, երևույթի անվանում որևէ նրամասնությամբ հիման վրա փոխադրվում է մի այլ առարկայի կամ երևույթի, այդ դեպքում բառը ստանում է փոխաբերական իմաստ: Օրինակ արևը-արևը, խելը-խելը, սիրտը-սիրտը, և այլն:

Բառիմաստի փոփոխություն

Բառերի իմաստները ժամանակի ընթացքում կարող են փոխվել: Բառը իր հին իմաստը կարող է կորցրել և ստանալ նոր իմաստ կամ պահպանելով հին իմաստը՝ ստանալ նաև նոր իմաստներ, որի հետևանքով միևնույն բառը միաժամանակ ունենում է մի քանի նշանակություն և գործածվում տարբեր առումներով: Այդ կարգի բառերի զանազան նշանա-

Կուժյունները հասկացվում են խոսքի կապակցու-
 թյունից. Օրինակ՝ **اب** /աբ/ բառը նշանակում է՝
 1. ջուր, /հեղուկ/, 2. փրփուր, **أجابون**
 /աբս սաբուն - Օճառի փրփուր/, 3. հյուսթ,
أب /աբս սիվե - մրգի ջուր/, 4. փայլ /դա-
 մանդի/, **أب** /աբս սաբուն - ամե-
 նամաքար ջրի անմաստ/, 5. փայլ /մետաղի/,
أبطل /աբս թալա - ոսկու փայլ/, 6. պտղի հաս-
 նելը, **أب** /աբս սիվե աբ Օֆթաղան/, 7. հալ-
 վելը /սյուն/, **أب** /աբս սիվե - բերանի ջուր/, 9. ար-
 ցունք, **أب** /աբս սիվե - աչքի ջուր/, 10. Լոր-
 անոսթ **أب** /աբս սիվե - թրի ջուր/, 11. կա-
 տառակտ, **أب** /աբս սեֆիդ/, 12. թարմություն,
 ամոթ **أب** /աբս սիվե - բրեսի ջուր/ և այլն:
أب /աբս սիվե - բառը նշանակում է՝ 1.
 քաշել, **أب** /աբս սիվե - սառնակի թաշել, 2. ետ քաշել **أب**
 շիղան - պարանի ծայրը քաշել, 3. ետ քաշել **أب**
 շիղան - փախալիս ու բերել - ոտքերդ ետ քաշիր/,
 5. կրել, տառապել - **أب** /աբս սիվե - քաշել
 շիղան - հնչել քաշել նրա հեռքից **أب** /աբս սիվե -
 հարկ է սիթեշտը անդ նադանիսթ - քաշածը տգիտու-
 թյունից է/, 4. կշռել - **أب** /աբս սիվե - կշռել
 շիղան - կաթի երգսը քաշել/, 8. նը-
 մանվել - **أب** /աբս սիվե - քաշել շիղան
 շիղան է քաշել/, 9. տևել - **أب** /աբս սիվե -
 շիղան է քաշել - հինգ րոպե տևեց/, 10. հոգոց հա-
 նել **أب** /աբս սիվե - քաշել շիղան
 շիղան է քաշել, 11. քաշել - **أب** /աբս սիվե -
 քաշել շիղան - քաշել շիղան, 12. քաշել - **أب**
 շիղան է քաշել, 13. կերտել, **أب** /աբս սիվե -
 քաշել շիղան - քաշել շիղան, 14. հասնել, հանգել -
أب /աբս սիվե - քաշել շիղան - քաշել շիղան
 քաշել շիղան, 15. ծխել - **أب** /աբս սիվե -
 քաշել շիղան - ծխել շիղան:

Բառը կարող է բազմազան կերպով փոխաբե-

րությամբ, փոխանունությամբ, սինեկդոխայով, բառ-
իմաստի ընդլայնումով, իմաստի նեղացումով և այլն/
մի նշանակութիւննից անցնել մյուսին և, այսպի-
սով, ձեռք բերել բազմիմաստութիւն: Բերենք ևս մի
փունի Օրինակներ. այսպես՝ ~~խ~~ /խթթ/ նշանա-
կում է՝ 1. գիծ, 2. նամակ, 3. բիծ, արատ, 4.
սահման, 5. սեր, 6. նորաբույս մորուք: ~~Շ~~
/ղասթ/ նշանակում է՝ 1. ձեռք, 2. Օգնութիւն,
նպաստ, 3. հաղթութիւն, գերազանցութիւն, 4.
կանգուն, 5. կոթ, 6. առիթ:

յև /սազ/ նշանակում է՝ 1. սազ, նվագարան,
2. ներդաշնակութիւն, 3. գործիք, հանդերձանք,
4. պատրաստութիւն /հանդեսի, ճանապարհորդու-
թյան/, 5. շահ, Օգուտ, 6. նենգութիւն, խորա-
մանկութիւն, 7. շինող, անող, 8. նման:

անև /սաման/ նշանակում է՝ 1. սահման, 2.
կողմ, 3. կահ-կարասի, հանդերձանք, 4. կարգ, կար-
գավորութիւն, 5. ողջախոհութիւն, խելք, խոհե-
մութիւն, 6. ավան, քաղաք, 7. նպատակ, 8. դադար,
հանգիստ:

خاطر /խաթեր/ նշանակում է՝ 1. սիրտ, միտք,
2. հիշողութիւն, 3. խորհրդածութիւն, 4. հա-
կում, 5. հակամիտութիւն, 6. շնորհ, 7. խաթր և
այլն:

Համանուն կամ նույնանուն բառեր

Նույն հնչյունակազմն ունեցող և միանգամայն փար-
բեր հասկացութիւններ արտահայտող բառերը կոչվում
են համանուն կամ նույնանուն:

Նույնանուն բառերը լեզվում ստեղծվում են զա-
նազան եղանակներով: Սրանց ստեղծման պատճառներից
մեկը բազմիմաստության փայթայումն է: Մինչև այն
ժամանակ, երբ միևնույն բառի տարբեր իմաստներ միմ-
յանց մեջ պահպանում են իմաստային կապը՝ ավելի
կամ պակաս չափով հեռանալով նրանից և խմբավոր-
վում են մեկ իմաստային կենտրոնի շուրջ՝ կարելի
է խոսել մեկ բառի տարբեր իմաստների մասին: Սա-
կայն այն դեպքում, երբ բառը կորցնում է իմաստ-

յին կապը առանցքային և մյուս իմաստների հետ, այդ դեպքում արդեն կարելի է խոսել տարբեր բաների՝ համանունների մասին:

Հաճախ, որոշակի դեպքերում, զժպար է լինում պարզել, թե տվյալ բառը համանուն է, թե՞ արտահայտում է բազմիմաստ բառի իմաստներից մեկը: Օրինակ՝ امر |ամր-|, գործ, | - | امر |ամր-|, հրաման, |, | بيت |բեյթ-|, տուն, | և بيت |բեյթ-|, տանավորի տուն, |, | بيك |փիլէք-|, ուղորդատույտ, ճկում, |, | بيك |փիլէք-|, պատահիճ, պատուտակ, |, | دفتر |ֆաթր-|, տետր, |, | دفتر |ֆաթր-|, գրասենյակ, |, | کار |կար-|, թառ, |նվագարան, |, | کار |կար-|, լար, |, | کار |կար-|, ղաման, |, | کار |կար-|, սարի ստորոտ, |, |

Համանուն բառերի առաջացման պատճառներից պետք է համարել նաև այն, երբ լեզվի զարգացման ընթացքում, հնչյունափոխական Օրենքների շնորհիվ, թաղամամբ բոլորովին տարբեր բառեր նույն ձևերն են ստանում:

Այլ լեզուներից կատարած փոխառությունները ևս կարող են համընկնել լեզվում գոյություն ունեցող ձևերի հետ և, այսպիսով, գոյացնել համանուններ: Այսպես, Օրինակ՝

- պրսկ. • دو |դուդ|-|, ծուխ, մուխ, և արաբերենից փոխառյալ دو |դուդ|-|, որդ, |
- պրսկ. • دم |դեմ|-|, շունչ, և արաբերենից փոխառյալ دم |դեմ|-|, արյուն, ,
- պրսկ. • دار |դար|-|, փայտ, , , կախաղան, , արաբերենից փոխառյալ دار |դար|-|, տուն, , բնակարան, ,
- պրսկ. • خفا |խֆա|-|, խեղդում, և արաբերենից փոխառյալ خفا |խֆա|-|, թաքցնում, ,
- պրսկ. • جار |ջար|-|, լուր, , արաբերենից փոխառյալ جار |ջար|-|, հարևան, Օգնական, ,
- պրսկ. • توك |թոք|-|, սաղավարտ, , արաբերենից փոխառյալ توك |թոք|-|, լքում, հրաժարում, ,
- պրսկ. • دان |զան|-|, զարմ, ծուռնդ, , արաբերենից փոխառյալ دان |զան|-|, ճանապար-

հորդական պաշար, ,

- պրսկ. سریر |սնիրիր|- , ծիածան, , 2 արաբերենից
 փոխառյալ سریر |սնիրիր|- , գահ, գար-
 դարուն բազմոց, ,
 պրսկ. خزه |սոխրե|- , անվարձ գործ, , 1 արաբե-
 ռենից փոխառյալ خزه |սոխրե|- , ,
 ծաղր, հեզնանք, ,
 պրսկ. ستار |սեթառ|- , օճառալար կիթառ, , արաբե-
 ռենից փոխառյալ ستار |սեթար|- , ,
 փող, ,
 պրսկ. زهر |զահր|- , թույն, , արաբերենից փոխ-
 առյալ زهر |զահր|- , ծաղիկ, ,

Պարսկերեն լեզվում գոյություն ունի համանուն բառերի երկու տիպ՝ ա/ միևնույն գրությունն և միևնույն արտասանություն ունեցող համանուններ, ինչպես, Օրինակ՝

- زیر |աժիր|- , տազնապի ազդանշան, , 2
 |աժիր|- , լիճ ու լճակ, , 2
 2. , վարած հողամաս, , 3. , ղեղնություն, , 4.
 , մատուտակ, քաղցր ռեհան, ,
 ابزار |աբզար|- , գործիք, սարք, , 2. , համե-
 մունք, ,
 استوار |Օսթուար|- , ամուր, պինդ, , 2. ,
 ավագ սերժանտ, , |իրանական բանակի|
 اقبال |եղբալ|- , ճակատագիր, բախտ, , 2. , բա-
 ռեբաստություն, , 3. , հավանում, ընդունում, ,
 آبك |աբահ|- , սնդիկ, , 2. , բշտիկ, ,
 , ծաղիկ, ,
 آهو |ահու|- , եղջերու, , 2. , արատյալ-
 կասություն, ,
 بلم |բալմ|- , նավակ, , 2. , կիլկ, ռե-
 վելյան տառեր, ,
 بست |բասթ|- , պաստան, , 2. , փական,
 սողնակ, ,
 بدر |բադրամ|- , անզսպելի, վայրի, , 2.
 2. , գեղատեսիլ, գեղեցիկ, ,
 باز |բազ|- , բաց, , 2. , բազե, ,
 بار |բար|- , բերք, , 2. , անգամ, , 3.
 , ընդունելություն, |արթունքում, պալատում|,
 باتيل |բաթիլ|- , պղնձե մեծ աման, , 2.
 , սաստիկ հարբած, ,

۲۰ | փնթի/ - , անցագիր , , 20 , ջրբանդ ,
 թուամբ , պատվար , ,
 ۲۰ | փորթաբ/ - , համբերատար , դիմացկուն , ,
 20 , միահյուսված , խճճված , ոլորված , ,
 ۲۰ | փորվար/ - , պարարտ , , 20 , դարա-
 վանդ , ,
 ۲۰ | փորվաս/ - , կպչում , շոշափում , ,
 20 , երկտուղ , վախ , ,
 ۲۰ | փորվանե/ - , թիթեռ , , 20 , պտու-
 տակ , ,
 ۲۰ | փեշք/ - , վիճակահանութուն , , 20
 , ուշադրի քակոր , ,
 ۲۰ | փիշխան/ - , վաճառասեղան , , 20
 , մոլլայի աշակերտ , ,
 ۲۰ | դորուղ/ - , դրվատանք , գովեստ , ող-
 ջուն , , 20 , ստող , ,
 ۲۰ | դարվա/ - , անհրաժեշտ , պետք , , 20
 , կախված , կախողան հանված , ,
 ۲۰ | դերնֆշ/ - , մախթ , բիզ , խթան , խա-
 րազան , , 20 , դրոշակ , դրոշ , ,
 ۲۰ | զալ/ - , գազել , վիթ , , 20 , բամ-
 բակի մանվածք վաճառող , , 30 , մանող , ,
 ۲۰ | թաբար/ - , դիմացկուն , համբերա-
 տար , , 20 , ոլորված , խուճուճ , ,
 ۲۰ | ղամար/ - , դամար , ջիղ , , 20 , ար-
 մատախլում , բնաջնջում , ունչացում , , 30 , պի-
 տույք , , , անհրաժեշտութուն , , 40 , շնչա-
 ութություն , , 50 , ճուխ , ,
 ۲۰ | ղամֆթ/ - , տապ , տաքություն , , 20
 , սրբնթաց , , 30 , մրգեղենի զամբյուղ , , 40 ,
 մի տեսակ բույս , ,
 ۲۰ | ղեխամ/ - , տեգ , նիզակ , , 20 , խո-
 րամանկություն , խաբեություն , ,
 ۲۰ | ղամֆթիշան/ - , պարող , , 20
 , ձեռքով հոմ ցանելը , , և այլն , և այլն ,
 բ/ Տարբեր գրություն և միևնույն արտասա-
 նություն ունեցող համանուններ , ինչպես , Օրինակ ,
 ۲۰ | խորդե/ - , կերած , , ۲۰ | խոր-
 դե/ - , մանր , ,
 ۲۰ | խար/ - , թշվառ , , ۲۰ | խար/ - , փուշ
 ստոր , ,

նը կախման մեջ է խոսքի կապակցութիւնը, Օրինակ՝
 قاضى غذا خورد وقتاً کرم و غزا وقت
 Օ ղնձա քնոր Օ ղնձա ղնձիթ, նախադասութեան մեջ
 գործածված են 1. 10., 2., 3., 4. կրօնական պատերազմ, համանուն-
 ները, 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35., 36., 37., 38., 39., 40., 41., 42., 43., 44., 45., 46., 47., 48., 49., 50., 51., 52., 53., 54., 55., 56., 57., 58., 59., 60., 61., 62., 63., 64., 65., 66., 67., 68., 69., 70., 71., 72., 73., 74., 75., 76., 77., 78., 79., 80., 81., 82., 83., 84., 85., 86., 87., 88., 89., 90., 91., 92., 93., 94., 95., 96., 97., 98., 99., 100.

Հոմանիշ բառեր

իրենց իմաստային երանգով կամ էլ ոճական գու-
 նավորութեամբ միմյանցից տարբերվող, սակայն նույն
 հասկացութիւնն արտահայտող բառերը կոչվում են
 հոմանիշներ: Օրինակ՝ خواست /խահստ/, درخواست
 /դէրասթ/, تقاضا /թազա/, 1. 10., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35., 36., 37., 38., 39., 40., 41., 42., 43., 44., 45., 46., 47., 48., 49., 50., 51., 52., 53., 54., 55., 56., 57., 58., 59., 60., 61., 62., 63., 64., 65., 66., 67., 68., 69., 70., 71., 72., 73., 74., 75., 76., 77., 78., 79., 80., 81., 82., 83., 84., 85., 86., 87., 88., 89., 90., 91., 92., 93., 94., 95., 96., 97., 98., 99., 100.

استدعا /ստաաա/, 1. 10., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35., 36., 37., 38., 39., 40., 41., 42., 43., 44., 45., 46., 47., 48., 49., 50., 51., 52., 53., 54., 55., 56., 57., 58., 59., 60., 61., 62., 63., 64., 65., 66., 67., 68., 69., 70., 71., 72., 73., 74., 75., 76., 77., 78., 79., 80., 81., 82., 83., 84., 85., 86., 87., 88., 89., 90., 91., 92., 93., 94., 95., 96., 97., 98., 99., 100.

խոշորացում /խոշորացում/, 1. 10., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35., 36., 37., 38., 39., 40., 41., 42., 43., 44., 45., 46., 47., 48., 49., 50., 51., 52., 53., 54., 55., 56., 57., 58., 59., 60., 61., 62., 63., 64., 65., 66., 67., 68., 69., 70., 71., 72., 73., 74., 75., 76., 77., 78., 79., 80., 81., 82., 83., 84., 85., 86., 87., 88., 89., 90., 91., 92., 93., 94., 95., 96., 97., 98., 99., 100.

նձանգուճակով իրարից տարբերվող նույ-
 նանիշներից են, Օրինակ՝ انزوا /անզաւ/, 1. 10., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35., 36., 37., 38., 39., 40., 41., 42., 43., 44., 45., 46., 47., 48., 49., 50., 51., 52., 53., 54., 55., 56., 57., 58., 59., 60., 61., 62., 63., 64., 65., 66., 67., 68., 69., 70., 71., 72., 73., 74., 75., 76., 77., 78., 79., 80., 81., 82., 83., 84., 85., 86., 87., 88., 89., 90., 91., 92., 93., 94., 95., 96., 97., 98., 99., 100.

ված հոմանիշները յուրաքանչյուր զույգից առաջին-
 ները ոճական գունավորման տեսակետից չեզոք են,
 իսկ երկրորդներն ունեն գունավորում՝ |գրքային,
 վերամբարձ, հանդիսավոր և այլն|: كوتاهى |թու-
 թահի|-, |թերություն, թերանալը|, ոճական գունա-
 վորման նկատմամբ չեզոք է, մինչդեռ նույն իմաս-
 տով تكاهل |թափահալ|, قصود |լղոսուր| հոմա-
 նիշները գրքային են, Այսպես է նաև زبان |զի-
 ան|, صدمه |ստղանման|-, |վնաս, |سودگي |խառ-
 դեզի|, تنبيل |հեֆահիյթ|-, |հանգիստ, |رفاهيت |թանձալ|,
 |թանձալ|, |ثمن برون |թանփարվար|-, |ծույլ, |որ-
 տեղ զույգերից առաջինները չեզոք են, իսկ երկրորդ-
 ները՝ գրքային, իրենց ոճական երանգով իրարից տար-
 բերվում են, Орինակ՝ كشيک |նեգիհ|, |նեգիհաբան|,
 |թեշիթ|, |قراول |լարա-
 վում, |پادار |խասդար|-, |հերթապահ, պահապան, |
 հոմանիշները, որտեղ كشيک |նեգիհ| չեզոք են,
 |پادار գրք-
 քային, կամ հետևյալ Орինակները: خيبيں |իսն-
 իս-չեզոք|, |بخيل |բախիլ-գրքային|, |مسك |մոմ-
 սեթ-վերամբարձ|, |دلالت, կծծի|, |
 |ليچار گو |լիչարգու-
 չեզոք|, |پو حرف |փորհարձի|
 |ياوه سرا |վարձար-գրքային| և |وراج |բարբառային|-, |դատարկաբան, |
 Անհրաժեշտ է նշել, որ նույնանիշ բառերի նըշ-
 ված առանձին խմբերը ունեն գործածության իրենց
 շրջանակները և հաճախ իրար փոխարինել չեն կարող,
 հակառակ դեպքում կարող է խախտվել խոսքի ոճը, կամ
 էլ արտահայտությունը ստանալ այլ զգացական գունա-
 վորում: Орինակ՝ |خوردن |խորդան|-, |ուտել|, |չե-
 զոք|, |میل کردن |մեյլ քանդան|, |ստրֆ
 քանդան|-, |վայելել ուտելիք|, |վերամբարձ|,
 |کوفت کردن |կոֆթ քանդան|-, |լափել|, |խաբզոնային|,
 |بلعیدن |բլեյդիդան|-, |լափել|, |զուհեկաբան|, կամ
 تکه |տեկ|, |پوش |թործ|, |قاش |կաշ|, |قاج |կա-
 |թեթ|, |قال |փալ|, |فاهل |փալ|, |پوش |թործ|, |پاره |փարս|-,
 |կտոր, ղիլիմ|, նույնանիշներն են, սակայն նրան-
 ցից յուրաքանչյուրն ունի իր գործածության ոլոր-
 տը, հետևապես միմյանց փոխարինել չեն կարող: Орի-
 նակ՝

իրանի, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ,
دنج, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ,
می تجریم, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ,
ارام, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ,
فاز بک, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ,
بک, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ,
ارایش, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ,
برک, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ,
ارایش, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ,
ارایش, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ, արքայ,

3/ Լեզուն հոմանիչներով հարստանում է Օտար
լեզուներին կատարված փոխառությունների հաշվին,
Վարսակերենի հոմանիչ և նույնանիշ բառերի անսպառ
աղբյուր է հանդիսացել արաբերենը, (Իրաբերենից
անցած փոխառյալ բառերը շատ հաճախ դուրս են մը-
ղել բնիկ իրանական ձևերը, ընդհանրանալով գոր-
ծածվել ու գործածվում են, որպես դուրս մղված
բառերի համարժեքներ, Օրինակ՝

سوزش /սնրզսնեշ/, ملامت /մամլամթթ/
պատահանք, արհեստագործություն,
سرمایه /սնրչեմարի/, احاشیه /էհասիյե/
մարդահամար, արհեստագործություն,
سایه /շայեսսեյ/, لایق /լայկ/
արհեստագործություն, արհեստագործություն,
سوزش /սնրջա/, حوب /հոբ/
սնրջա, արհեստագործություն,
گر می /գրմի/, سوزش /սնրջա/
արհեստագործություն, արհեստագործություն,

Նշված զույգերից յուրաքանչյուրի առաջին բա-
ռը պարսկերեն է, երկրորդը՝ արաբական փոխառու-
թյուն:

مخيل /մուհիլ/, ميمك /միմկ/, اجناس /սնրսխս/
սնրսխ, արհեստագործություն,
انتخاب /սնրջեյիթ/, سوزش /սնրջա/
սնրջեյիթ, արհեստագործություն,
الم /մա/, حزن /հոզն/, غم /գամ/
սնրջեյիթ, արհեստագործություն, արհեստագործություն,
خواب /խաբ/, فايد /ֆայդ/, ضايع /սնրչայիթ/
սնրչայիթ, արհեստագործություն, արհեստագործություն,
سوزش /սնրջա/, حزين /հոզին/, غم /գամ/
սնրջեյիթ, արհեստագործություն, արհեստագործություն,

سوزش /սնրջա/, حزين /հոզին/, غم /գամ/
սնրջեյիթ, արհեստագործություն, արհեստագործություն,
سوزش /սնրջա/, حزين /հոզին/, غم /գամ/
սնրջեյիթ, արհեստագործություն, արհեստագործություն,

حلقوم | Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս

مرف و نحو | Կոկոս | Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս

دستور زبان | Կոկոս | Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս

فراهي و اوانس | Կոկոս | Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս
| Կոկոս | Կոկոս / Կոկոս

և Եր փոխարինում են ուրիշ բառերով կամ արտահայտություններով: Օրինակ՝

/ Էս- ստեթիկ /	استغراع کردن
Բեֆրադ քննող /	فی کردن
փսխել /	بمدان
Տետ տալ /	دل بهم خوردن
Տամ խորդան /	արտահայտություններով /
Ներքին /	مردن /
ուստի այն փոխարինում է	

 Երբ ասում ենք՝ Կրեմլում բացակասում են արտահայտություններ:

رفتن / Լռվել /
 رفتن / Բացակասել /
 رفتن / Ելնալ /
 رفتن / Բացակասել /
 رفتن / Ելնալ /
 رفتن / Բացակասել /
 رفتن / Ելնալ /

5/ Նույնանիշներ կարող են գոյանալ նաև այն դեպքում, երբ կազմությունում մի համարակալն բառ փոխարինում է իրեն համարժեք հարադիր ձևով, երբեմն էլ նախդասությունում կամ էլ հպակառակը:

Երբ ասում ենք՝ Կրեմլում բացակասում են արտահայտություններ:

Երբ ասում ենք՝ Կրեմլում բացակասում են արտահայտություններ:

Երբ ասում ենք՝ Կրեմլում բացակասում են արտահայտություններ:

Երբ ասում ենք՝ Կրեմլում բացակասում են արտահայտություններ:

Երբ ասում ենք՝ Կրեմլում բացակասում են արտահայտություններ:

Երբ ասում ենք՝ Կրեմլում բացակասում են արտահայտություններ:

Երբ ասում ենք՝ Կրեմլում բացակասում են արտահայտություններ:

Երբ ասում ենք՝ Կրեմլում բացակասում են արտահայտություններ:

Երբ ասում ենք՝ Կրեմլում բացակասում են արտահայտություններ:

Երբ ասում ենք՝ Կրեմլում բացակասում են արտահայտություններ:

Երբ ասում ենք՝ Կրեմլում բացակասում են արտահայտություններ:

իմաստից, միասնաբար արտահայտում են մի նոր ի-
մաստ, Այստեղից ամբողջ բառակապակցութիւնը հան-
դես է գալիս որպէս մեկ բառ մեկ նշանակութեամբ
և, այսպիսով, կարող է լեզվում արդեն գոյութիւն
ունենցող որևէ բառի կամ դարձվածքի նույնանիշ
դառնալ: Այսպէս, Օրինակ՝

سرد و گرم چنیده / սարդ՝ զմորմ շեշիդե - բառացի՝, սառն ու տաքը
ճաշակած, /, / کوک باران دیده / կորգե բարան
դիդե - բառացի՝, անձրև տեսած գայլ, / با تجربه
/ բա թաշրոբե / - փորձված, տեսած, / سواد تم کشیده
/ սավադ նամ բեշիդե - բառացի՝, գրագիտութիւնը
խոնավացած, /, / بیسواد / անգրագետ, /

دوست داشتن / էսթեհզա քարդան / - ծաղրել, /
استهزا کردن / շեխ անդախտ / - ձեռք առնել, /
فروش گندم نما / ջոֆրոշ ցոնդմ նամա -
բառացի՝, գարի վաճառող, ցորեն ցույց տվող, /
دور / دیاکار / - Կերկերեսանի, /
سالم / سالیوس / - սալուս / - կեղծավոր, /
نخود هر آش / Ենոխոդե հար աշ - բառացի՝, ամեն
ապուրի, բոլոր կերակուրների սիսեռ, /

فصول / ֆոզուլ / - անտեղի միջամուխ լինող,
թուլ, /

سبزی پاک کنی / սմբզիփաֆթոնի / - բառացի՝, քանաչի
մաքրող, /

چاپلوسی / շափլուսի / -
թաղապարտութիւն, /
تعلق / թամալլող / -

سوزی / սուզի / -
موزی / մուզի / -
زیرک / շիրք / - խորամանկ, ծածկամիտ, /
برهنه خوشحال / բերեհենե խոշալ - բառացի՝, մերկ
ուրախ, / بی غم / բիղամ / -
անհոգ, անվիշտ, /

در یک آب خوردن / դար Եք աբ խորդան /
բառացի՝, մի ջրը խմելու ընթացքում, /

فورا / ֆուր / - անմիջապէս, մեկ ակնթար-
թում, /

بشت گوز انداز / փոշթե գուշ անդազ - բառացի՝
սակնջի հետև գցող, /

سپهل انگار / սիսլենգար / -
سماحه کار / սամահե քար / - անհոգ, անփութ, /

/մոզեռ- , ւնասակար , արձ . արձ արձ / բորդեառ- , ւն-
 բերատար , արձ - / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 նա- / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /

Ատարկայացած հատկութիւն կամ գործողութիւն
 արտահայտող գոյականները ևս ունենում են հակա-
 նիշներ, ինչպես, Օրինակ՝ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /

Այսուս խոսքի մասերի մեջ ևս կարող են առկա
 լինել հակաանիշներ. Օրինակ՝ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /
 արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ / արձ արձ /

Սակբայներ Մեջ, Օրինակ՝ **بال** / բալա-,, վեր-
 և,, او- / օւ-,, **بالتين** / փախն-,, ներքև,, او- / **جلو** / ջեղ-
 ,, առաջ,, او- / **عقب** / ցեղ-,, ստեղծ,, او- / **تند** / տնդ-,,
 ,, արագ,, او- / **استه** / աստե-,, զանազան,, او- / **زديك** /
 / նմա-,, քիչ,, او- / **زياد** / շատ,, او- / **زود** /
 / նազդիք-,, մոտ,, او- / **اوایل** / օւայլ-,, սկզբ-,, او- / **اواخر** /
 / լուր-,, շուրջ,, او- / **اطنا** / ատնա-,, լուր-,, շուրջ,, او- / **طهرا** /
 / լուր-,, շուրջ,, او- / **طهرا** / լուր-,, շուրջ,, او- / **طهرا** /
 / լուր-,, շուրջ,, او- / **طهرا** / լուր-,, շուրջ,, او- / **طهرا** /

Թուրքաբանը յուր բառ-հականիշ կարող է ունենալ
 զանազան իմաստային երանգներ, իր մեջ զուգակցել
 նաև այլ իմաստներ, ինչպես նաև կարող է տարբեր-
 վել ըմբռնել կապակցելիություն հատկանշի: Միմյանց նը-
 կախմամբ հականիշ հանդիսացող բառերն առանձին կա-
 պակցություններում կարող են նաև հականիշ լինի-
 նել: Այսպես, Օրինակ՝ **تازه** / թազե-,, թարմ-,, բա-
 ռ տարբեր կապակցություններում՝ **كل تازه** /
թազե-,, թարմ ծաղիկ,, او- / هوای تازه / համայն թազե-
 ,, թարմ Օդ,, او- / **نان تازه** / նանե թազե-,, թարմ հաց,,
 ,, او- / **تخم تازه** / թոխմեմորդե թազե-,, թարմ ձու,,
 ,, او- / **مصولات تازه** / մասուլաթե թազե-,, թարմ մթերք,,
 ,, او- / **روزنامه تازه** / ռուզնամայե թազե-,, թարմ Օրաթերթ,,
 ,, او- / **اغذیه تازه** / աղդիյայե թազե-,, թարմ ուտելիք,,
 ունենում է միանգամայն տարբեր հականիշներ ինչ-
 պես՝ **گل پژمرده** / գուլե փճմորդե-,, թառամած ծա-
 ղիկ,, او- / **هوای سنگین** / հուայե սանգին-,, ծանր Օդ,,
 ,, او- / **نان بیات** / նանե ֆայթ-,, քարթու հաց,,
 ,, او- / **تخم مرغ کهنه** / թոխմեմորդե գաճնդիդե-,, հոտած ձու,,
 ,, او- / **غذای مانده** / գաճնդիդե մանդե-,, հնացած մր-
 թերքներ,, او- / **روزنامه کهنه** / ռուզնամայե ֆասեղ-,, փլա-
 ցած սենդամթերք,, او- / **تخم مرغ کهنه** / ռուզնամայե
 թոհե-,, հին Օրաթերթ,, او- / **هوای سرد** / հուայե սըր-
 / բոլոր-,, բարձր-,, ածականը - **سداى بلند** /
 ղայե բոլոր-,, բարձր ձայն,, او- / **بلند** / լղնդդե
 բոլոր-,, բարձր հասակ,, او- / **بلند** / լղնդդե
 / լղնդդե-,, բարձր սար,, او- / **بلند** / լղնդդե
 / սեղայե հասարակ կամ **سداى پائين** / սեղայե փային-
 ,, ցածր ձայն,, او- / **بلند** / լղնդդե թուրա-,, կարճ

Կասակ, ԲՆ, Կուհե փնսթ/ Կարգաբարձ, Կոհ
 Բուհե, Բամբերթեթ, Կոհ, Կուհե փնսթ, Կարգաբարձ, Կոհ

Այն բառերը, որոնք բազմիմաստ են, հակադիշ-
 ներ կարող են ունենալ իրենց արտահայտած իմաստ-
 ներին համապատասխան: Օրինակ՝ Բամբերթեթ բառը նը-
 շանակում է՝ 1. հում, 2. տհաս, 3. անվարժ, Հա-
 մապատասխանորեն ունի՝ 1. անսովոր, 2. անհաս, 3. ան-
 վարժ, Կուհե փնսթ-ն ունի՝ 1. համարձակ, 2. անհաս, 3. ան-
 վարժ, Կարգաբարձ, բանիմաց, հմուտ, Կոհ-ն
 կանխները:

ՊԱՐՍՎԵՐԵՆ ԼԵԶՎԻ ԲԱՌԱՅԻՆ ԿԱՁՍԸ

Բառային հիմնական ֆոնդը

Լեզվի բառային կազմը գտնվում է անընդհատ զար-
 զացման ու փոփոխման մեջ: Սակայն ամբողջ բառային
 կազմը հավասար չափով էի փոփոխվում, նրա մեջ ա-
 ռանձնանում է ավելի կայուն մի կորիզ, որը կոչ-
 վում է բառային հիմնական ֆոնդ:

Սա իր մեջ էի ընդգրկում լեզվի բառային կազմի
 բոլոր բառերը, այլ տվյալ լեզվի բառերի մի մասը,
 հատկապես այն մասը, որը կազմում է լեզվի ամբողջ
 բառապաշարի հիմքը: Լեզվի բառային կազմի միայն
 այն բառերը, որոնք արտահայտում են առավել կեն-
 սական նշանակություն ունեցող հասկացություններ,
 պահպանվում են երկար՝ դարերի ընթացքում և նոր
 բառեր կազմելու հիմք են տալիս:

Հնուց սաղմնավորված բառերը, ինքնին հասկանա-
 լի են պետք է արտահայտեն այնպիսի հասկացություն-
 ներ, որոնք գործառնվում են և այժմ: Յուրաքանչ-
 յուր լեզվում, այդ թվում նաև պարսկերենում այդ-
 պիսիներն են այն վաղեմի իրանական բառերը, որոնք
 ընդհանուր են իրանական լեզվաճյուղի մեջ մտնող
 լեզուներից շատերի համար և որոնք արտահայտում են
 մարդու առօրյա պահանջները: Այդ կարգի բառերից են

1/ Դերանուններ՝ Կոհ, Կուհե, Կարգաբարձ, Կոհ

1 | Երևան - Երևան 2 | Երևան 3 | Երևան
 4 | Երևան 5 | Երևան 6 | Երևան
 7 | Երևան 8 | Երևան 9 | Երևան
 10 | Երևան 11 | Երևան 12 | Երևան
 13 | Երևան 14 | Երևան 15 | Երևան
 16 | Երևան 17 | Երևան 18 | Երևան
 19 | Երևան 20 | Երևան 21 | Երևան
 22 | Երևան 23 | Երևան 24 | Երևան
 25 | Երևան 26 | Երևան 27 | Երևան
 28 | Երևան 29 | Երևան 30 | Երևան
 31 | Երևան 32 | Երևան 33 | Երևան
 34 | Երևան 35 | Երևան 36 | Երևան
 37 | Երևան 38 | Երևան 39 | Երևան
 40 | Երևան 41 | Երևան 42 | Երևան
 43 | Երևան 44 | Երևան 45 | Երևան
 46 | Երևան 47 | Երևան 48 | Երևան
 49 | Երևան 50 | Երևան 51 | Երևան
 52 | Երևան 53 | Երևան 54 | Երևան
 55 | Երևան 56 | Երևան 57 | Երևան
 58 | Երևան 59 | Երևան 60 | Երևան
 61 | Երևան 62 | Երևան 63 | Երևան
 64 | Երևան 65 | Երևան 66 | Երևան
 67 | Երևան 68 | Երևան 69 | Երևան
 70 | Երևան 71 | Երևան 72 | Երևան
 73 | Երևան 74 | Երևան 75 | Երևան
 76 | Երևան 77 | Երևան 78 | Երևան
 79 | Երևան 80 | Երևան 81 | Երևան
 82 | Երևան 83 | Երևան 84 | Երևան
 85 | Երևան 86 | Երևան 87 | Երևան
 88 | Երևան 89 | Երևան 90 | Երևան
 91 | Երևան 92 | Երևան 93 | Երևան
 94 | Երևան 95 | Երևան 96 | Երևան
 97 | Երևան 98 | Երևան 99 | Երևան
 100 | Երևան

այլն: Եվ այլ կարգի սովորական բառեր, ինչպես՝
 Եմ / մահ- , անխնայ , Բն / նամ- , անուշ , Եմ Կամ
 / քամ- , կամք , Եմ Գոյ / զրուհ- , սուտ , Եմ Եմ
 / բնհար- , զարուհ , Եմ Եմ / մարդ- , մարդ , Եմ
 / զեհ- , զավառ , գոլորդ , Եմ Եմ / բուն- , Եմ Եմ Եմ
 فرمان / ֆիրման- , հրաման , Եմ Եմ Եմ / խոշ- , Եմ Եմ Եմ
 Եմ / զուսթ- , բարեկամ , Եմ Եմ Եմ :

Իհարկե, վերը բերված բառերը միայն ընդհա-
 նուր գծերով կարող են ներկայացնել պարսկերենի
 հիմնական բառային ֆոնդի հնագույն շերտի շատ թե
 քիչ ԼՐԻՎ պատկերը :

Բառային այդ սակավաթիվ սկզբնական ատաղձը
 դարերի ընթացքում համալրվել է ու զարգացել
 Լեզվի հիմնական տարրերի ծավալման ու կատարե-
 լագործման միջոցով, նոր որակի տարրերի աստի-
 ճանական կուտակման և հին որակի տարրերի աս-
 տիճանական մահացման ճանապարհով, շիմնական բա-
 ռային ֆոնդի կայունությունը, անշուշտ, հարա-
 բերական է, քանի որ դա էի նշանակում անփոփո-
 խությունը, շիմնական բառային ֆոնդը, ինչպես նաև
 Լեզվի բառային կազմը իր ամբողջությամբ ենթարկ-
 վում է պատմական փոփոխությունների, սակայն ինչ-
 պես ասվեց, փոփոխվում է շատ դանդաղ : Այդ փոփո-
 խությունները տեղի են ունենում ի հաշիվ նոր բա-
 ռերի համալրման և հնացած հասկացություններ ար-
 տահայտող բառերի դուրս մղման :

Այսպիսով, հիմնական բառային ֆոնդը ևս Լեզվի
 զարգացման ընթացքում ենթարկվում է փոփոխություն-
 ների, սակայն համեմատած բառային կազմի կրած փո-
 փոխության հետ, դրանք կատարվում են զգալիորեն
 ավելի դանդաղ :

Նոր բառերի թիվը, որոնք համալրում են հիմ-
 նական բառային ֆոնդը, զգալիորեն գերազանցում
 է նրանից դուրս ընկած բառերի-քանակը : Այսպի-
 սով, տեղի է ունենում հիմնական բառաֆոնդի հա-
 ռըստացում : Այդ իսկ պատճառով հին պարսկերենի
 հիմնական բառաֆոնդը իր ծավալով շատ ավելի աղ-
 քատիկ է, քան ժամանակակից պարսկերենինը :

Սակայն բառային այդ սակավաթիվ սկզբնական

հացնող, հաճելի, և ԴճԿԻՐ / ԴԵԼԳԻՐ- , սիրտը բռն-
նըված, տրտում, և

ԴճԿՆԱ / ԴԵԼԳՈՂ- , սրտաբաց, զվարթարար, և /

ԴճԿՐՄ / ԴԵԼԳՐՄ- , սիրտը տաք, ղգևորված, և
ԴճԿՐԱՆ / ԴԵԼԳԲՐԱՆ- , տհաճ, և /

ԴճԿՐՇՉ- / ԴԵԼԳՐՇՉ- , սրտակեզ, հոգեմաշ, և /

ԴճԿՐԻԲ / ԴԵԼԳՐԻԲ- , սիրտը խա-
բող կամ հափշտակող, սրտաբարակ, և /

ԴճԿՐՈՒԳ / ԴԵԼԳՐՈՒԳ- , սրտաբաց, հաճոյալի, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկութուն, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկութուն, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

ԴճԿՐԵԿ / ԴԵԼԳՐԵԿ- , սրտաբեկ, և /

սիյահսորֆե, Կոկլյուշ, Կպուլտ հալ, /, Կաթնային սիյահսորֆե,
/սիյահսորֆե, Բազալտ, /, Կաթնային սիյահսորֆե,
/գրաֆիկա, /Կարբոնատներ, / Կաթնային սիյահսորֆե,
Թասե, /Բազալտ, Կծօր, /և այլն, և այլն:

Այստեղ բերված բառերը և ևափորվել են պարսից
լեզվի զարգացման տարբեր շրջաններում և մտնում
են նրա բառային կազմի մեջ:

Պարսկերենի բառային կազմը

Պարսից լեզվում գոյություն ունեցող բոլոր բա-
ռերը միասին ներկայացնում են լեզվի բառային կազ-
մը: Լինելով լեզվի առավել կենսունակ ու հարափո-
փոխ տարրը, այն ուղղակիորեն ու անմիջականորեն
արտացոլում է կյանքում կատարվող փոփոխություն-
ները և գտնվում անընդհատ համալրման ու զարգաց-
ման վիճակում:

Եթե լեզվի բառային հիմնական ֆոնդին բնորոշ
է համեմատական կայունությունն ու լինումացկունու-
թյունը; ապա բառային կազմը, ընդհակառակը, բը-
նորոշվում է փոփոխականությամբ: Կյանքում կատար-
վող յուրաքանչյուր փոփոխություն իր արտացոլու-
ման է գտնում լեզվի բառային կազմի մեջ:

Հնագույն ժամանակներից սկսած՝ մինչև մեր Օրե-
րը պարսից ժողովրդի և նրա լեզվի ունեցած զարգա-
ցումը յուր արտացոլումն է գտել նրա բառապաշա-
րի մեջ:

Շախ հիշենք, որ իբրև հնդեվրոպական լեզուն՝
պարսկերենի բառապաշարի հիմքը կազմում են հընդ-
եվրոպական հիմք-լեզվից ժառանգած բառերը: Եվ
ապա հազարամյակների ընթացքում պարսկերենը շրփ-
վելով բազմաթիվ ու բազմազան ցեղակից ու ոչ ցե-
ղակից լեզուների հետ՝ կրել է նրանց ազդեցությու-
նը, հարստացի էլ իր բառապաշարը:

Իր դարավոր գոյության ընթացքում պարսկերենի
բառային կազմը անընդհատ թարմացել է: Շատ բառեր
դուրս են ընկել շրջանառությունից՝ իրենց տեղը
գիջելով նորերի, որոշ բառեր եկթարկվել են իմաս-
տափոխության, շատ բառեր ուրիշ լեզուներից մը-

տել են նրա մեջ և հարստացրել այն նույնանիշներով ու հոմանիշներով:

ա/ Պարսկերենի արաբական փոխառու-
թյունները

Պարսից լեզվի բառային կազմի ձևավորումը երկարատև զարգացման արդյունք է: Նրա բառապաշարի մեջ իրենց արտացոլումն են գտել լեզվի զարգացման պատմական ուղու բոլոր գլխավոր փուլերը՝ միասին վերցրած: Զարգացման այդ ճանապարհին հատուկ նշանակություն է ունեցել արաբերեն լեզուն, որը մեծ դեր է կատարել ընդհանրապես լեզվի և հատկապես նրա բառային կազմի զարգացման գործում:

Այդ ազդեցությունները սկսվում են 7-9-րդ դարերից, երբ իրանը ընկավ արաբական տիրապետության տակ: Սակայն իրանի քաղաքակրթությունն ու անցյալի հոգևոր մշակույթը չուներ զանցվեցին, իսկ պարսկերենը խիստ դիմադրություն և դիմացկունություն ցուցաբերեց ընդդեմ արաբերենի մեջ բուն ուժացման: Պահպանվեցին պարսից լեզվի քերականական կառուցվածքը և բառային կազմի հիմնական մասը: Մյուս կողմից՝ պարսկերեն լեզուն զգալի չափով հարստացավ ի հաշիվ բազմաթիվ արաբական բառերի փոխառության: Այդ փոխառությունների զգալի մասը արտահայտում է կենսական անհրաժեշտ հասկացություններ և ստացել է համընդհանուր տարածում:

Արաբերենից փոխառյալ բառերը՝ շնորհիվ իրենց կենսունակության՝ պահպանվել են պարսից լեզվի երկարատև զարգացման ընթացքում և դարձել նրա բառարանային կազմի հիմնական և անբաժանելի մի մասը: Ավելի ուշ շրջանում պարսից լեզվի բառարանային կազմի համալրումը՝ արաբերեն բառերով տեղի էր ունենում ոչ միայն և ոչ այնքան ի հաշիվ նոր փոխառությունների, որքան ի հաշիվ արաբերենից փոխառյալ բառերով բաղադրված նոր կազմությունների: Օրինակ՝ *کتابخانه* /քեթաֆանե-, «գրադարան», /*تعمیرات* /սեմ'աթաթ- , «արհեստավոր», /*پسندید* /թեթաթ- , «նվաստացուցիչ», / և այլն:

Պարսկերենի բառային պաշարի 50 տոկոսից ավելին կազմում են արաբական փոխառությունները, ու-

րոնք անցել են պարսկերենի մեջ կամ որպես նոր բա-
 ռեր, որոնք արտահայտում են կրոնի, կենցաղի, գի-
 տության, հասարակական կյանքի և այլ բնագավառնե-
 րի զանազան հասկացություններ, կամ էլ գործածու-
 թյան մեջ են մտել որպես պարսկերեն բառերին հա-
 մարժեք նույնանիշներ, հաճախ նաև դուրս մղել էր-
 նիկ ձևերը:

Իրանում իսլամի տարածմանը զուգահեռ, իսլամի
 վարդապետությանը վերաբերող մի շարք բառեր անցան
 պարսկերենին: Իրանք բնականաբար կազմում են պար-
 սից Լեզվի բառապաշարի անբաժանելի մասը: Այդ բա-
 ռերից են՝ **کافر** / Կաֆր - , հավատացյալ, **مؤمن** / Մոմին - , հավատացյալ,
پسند / Սենդ - , անհավատ, **جهاد** / Չիհադ - , պարսկական
 պատերազմ, **آذان** / Աճան - , մզկիթի աշտարակից
 մուսեզզիների երգը, որը հավատացյալներին աղոթքի է
 հրավիրում, **مؤمن** / Մոմազզեն - , աղոթքի հրա-
 վիրող կրոնավոր, **قرآن** / Կորան - , մահմեդա-
 կանների սուրբ գիրքը, **امام** / Ամամ - , մահմե-
 դական կրոնի հոգևոր պետ, **خليفة** / Քալիֆ - ,
 փոխնորդ, ցեղապետ, **مشرف** / Մոհամադի հաջորդների տիտ-
 դոսր / **حرام** / Համրամ - , անմաքուր, անսուրբ, **حلال**
حلال / Հալալ - , ծրինավոր, կրոնապես թույլատրելի, **حرام**
حرام / Հոլ - , դրախտի հավերժահարս, **حرف**
حرف / Խոֆ - , տղորմություն, **حرف**
 ուխտավորի շրջապտույտ դառնալը **مبکک** / Մեկկայի կամ այլ
 սրբավայրի շուրջը, **دعا** / Դուա - , աղոթք, **در**
 նություն, **دکوع** / Դոքու - , աղոթքի ժամանակ
 գլխի խոնարհում, **آیت** / Այտ - , նշան, **گن** / Դո-
 րանի համար, **محراب** / Մեհրաբ - , որմնախորշ,
 մզկիթի գլխավոր տեղը, ուր մուսլիմ աղոթում է՝
 երեսը դեպի Մեկկա դարձրած, **شیطان** / Շիտան -
 , սատանա, **ابد** / Աբդ - , հավիտենականություն,
سواب / Սոաբ - , հավիտենականություն, **ازل**
ازل / Ազլ - , շիտակություն, արդարամտություն, **ازل**
ازل / Ազլ - , մատաղ, գոհաբերություն, **قریان**
قریان / Կրյան - , նշան, **شهادت** / Շիհատ - , նշան,
کوش / Կոշ - , վկայություն, նահատակություն, **کوش**
کوش / Կոշ - , դրախտում գտնվող մի գետի անուն, **کوش**
کوش / Կոշ - , զրոսանք, **خیر و شر** / Խիր օ շիր - , լավ և վատ բարի,
نیت / Նիտ - , նահատակ, **نیت**

عن قصد واداءه انما هو - անխմաստ, անիշխման
| անդամաց, անդամաց, անդամաց | անդամաց
| անդամաց, անդամաց, անդամաց | անդամաց

Արաբական փոխառությունները հիմնականում ան-
վանական բառեր են, որոնք պարսկերենում հանդես
են գալիս որպես գոյական, ածական, երբեմն և դեր-
բայներ: Այսպես, Օրինակ՝

Բայանուններ: عمل | անձ, գործ, գործողու-
թյուն, անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ
| անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ
| անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ
| անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ
| անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ
| անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ

Գրքային | անդամաց, անդամաց, անդամաց | անդամաց
| անդամաց, անդամաց, անդամաց | անդամաց
| անդամաց, անդամաց, անդամաց | անդամաց
| անդամաց, անդամաց, անդամաց | անդամաց
| անդամաց, անդամաց, անդամաց | անդամաց
| անդամաց, անդամաց, անդամաց | անդամաց
| անդամաց, անդամաց, անդամաց | անդամաց
| անդամաց, անդամաց, անդամաց | անդամաց

Գրքային | անդամաց, անդամաց, անդամաց | անդամաց
| անդամաց, անդամաց, անդամաց | անդամաց
| անդամաց, անդամաց, անդամաց | անդամաց
| անդամաց, անդամաց, անդամաց | անդամաց
| անդամաց, անդամաց, անդամաց | անդամաց
| անդամաց, անդամաց, անդամաց | անդամաց
| անդամաց, անդամաց, անդամաց | անդամաց
| անդամաց, անդամաց, անդամաց | անդամաց

Անվաններ: كبير | անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ
| անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ
| անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ
| անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ
| անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ
| անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ
| անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ
| անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ | անձ, անձ, անձ

Պրևէ տեղի անուններ. مجلس | Գլխաւոր - Գլխաւոր
 Լաւնտ, Դ, Գլխաւոր - Գլխաւոր, Գլխաւոր
 Գլխաւոր | Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր
 Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր
 Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր

Մասնագիտութեան անուններ. Գլխաւոր | Գլխաւոր
 Լուսնակարիչ, Գլխաւոր, Գլխաւոր
 Գլխաւոր | Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր
 Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր
 Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր

Գործիքի անուններ. Գլխաւոր | Գլխաւոր
 Լի, Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր
 Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր
 Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր

Այս բոլորից բացի, արաբերենից պարսկերենին
 անցել են նաև թվականներ, ինչպես, Օրինակ՝
 Գլխաւոր թվականներ. Գլխաւոր | Գլխաւոր
 Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր
 Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր

Գոտորակային թվականներ. Գլխաւոր | Գլխաւոր
 Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր
 Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր
 Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր

Շարկապներ. Գլխաւոր | Գլխաւոր
 Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր
 Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր
 Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր

Գլխաւորութեան անուններ. Գլխաւոր | Գլխաւոր
 Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր
 Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր
 Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր, Գլխաւոր

Գովեստի բացականչութեան անուններ. Գլխաւոր | Գլխաւոր

بارك الله، و/ ۱۰۰۰۰ / ماشا الله، و/ ۱۰۰۰۰ /
رحبا / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /
۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /

۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /
۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /

Արաբերեն անունների կազմության հիմքում ըն-
կած է բայարմատը՝ բաղկացած 3, երբեմն նաև 4
բաղաձայններից, որոնցից ներքին թեքման, ածան-
ցումների Սզնությամբ կարող են կազմվել շանազան
բառեր, ինչպես, Սրինակ՝

اعمال / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /
عامل / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /
عوامل / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /
عمله / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /
عمل / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /
عمول / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /
عملیات / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /
عملی / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /
معامله / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /
معاملات / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /
استعمال / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /
استعمل / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /
عملیات / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /
معامله / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /

۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /
۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /
۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /
۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /
۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /
۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /
۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /

۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /
۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /
۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /
۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ /

/մաթթաբ-,, դպրոց,, /, ڪتاب /մաթթուբ-,, նա-
 մակ,, /, ڪتاب /մոթթթբբ-,, նամակագրություն,, /,
 ڪتاب /թթթթբբ-,, գրթություն,, /, ڪتاب /թթթթբբ-
 ,, գրավոր,, /,

Արաբական փոխառությունները պարսկերենում
 ենթարկվել են զգալի փոփոխությունների, հարմար-
 ւելով պարսից լեզվի հնչյունական համակարգին։
 Արաբական փոխառյալ բառերի մեծ մասը պարսկե-
 րենում ենթարկվել է իմաստափոխության, հաճախ
 ստացել նոր բառիմաստներ, այլ բառային-քերական-
 նական գործառություններ։ Արաբերեն լեզվում
 հիմնական հանդիսացող իմաստները պարսկերենում
 հաճախ դառնում են երկրորդական։

Արաբերենը ևս իր բառային կազմը հարստացրել
 է ի հաշիվ բազմաթիվ պարսկական փոխառություն-
 ների։ Արաբերենում մի քանի հազարի հասնող ի-
 րանական փոխառյալ բառերը արաբականացան և կոչ-
 վեցին մոմրոմբ /արաբականացված/։

բ / Թուրք-մոնղոլական փոխառություններ

11-րդ դարից սկսած պարսիկները դարեր շա-
 րունակ ապրել են թուրք-թաթարական զանազան ցե-
 ղերի գերիշխանության տակ։ Սկսած սելջուկների
 տիրապետության ժամանակաշրջանից, երբ թուրքա-
 լեզու ցեղերը երևան են գալիս իրանի բարձրա-
 վանդակի հյուսիս-արևմտյան շրջաններում՝ Ատրը-
 պատականում, ծայր է առնում թուրքական լեզու-
 ների և Հարավային Ատրպատականի իրանական բար-
 բառների խաչավորման ընթացքը։ Այդ շրջանում
 Ատրպատակսնի թուրքալեզու բնակչությունը աս-
 տիճանաբար աճում է, մասամբ՝ ի հաշիվ թուրքա-
 կան ցեղերի նոր հոսքերի, մասամբ էլ՝ տեղի բը-
 նակչության թուրքալեզու դառնալու։ Այս երևույ-
 թը հատկապես ուժեղանում է մոնղոլների ժամա-
 նակ, ինչպես հայտնի է, իրանալեզու վայրերում
 թուրքերենի կողմից իրանական լեզուների ու բար-
 բառների դուրս մղման հետևանքով արմատական փո-
 փոխություններ տեղի ունեցան իրանի լեզվաբանա-
 կան քարտեզում։ Ամբողջ հյուսիսային, հյուսիս-

արևմտյան իրանի բնակչութիւնը դարձաւ թրքախոս։
 Վաստակութեան մեջ, սակայն, նվաճած ժողովուրդնե-
 րի մշակութային ու լեզվական ազդեցութիւնը ա-
 վելի ցածր քաղաքակրթութեան աստիճանի վրա դրտ-
 նը վող նվաճողների վրա եղել է Օրինաւափ երևույթ։

Իրանը իր դարավոր պետականութեամբ, բարձր ու
 հարուստ մշակութային ժառանգութեամբ չէր կարող
 ազդեցութիւն չզգործել տոհմատիրական-քոչվորական
 ու կիսաքոչվորական կարգերից զեռ նոր դուրս ե-
 կող թուրք նվաճողների վրա։ Պարսիկների ազդեցու-
 թիւնը թուրքերի, իբրև շատ ավելի անքաղաքակիրթ
 ժողովրդի վրա, անշափ մեծ եղավ։ Հատկապես ուժեղ
 էր պարսկերեն լեզվի ազդեցութիւնը թուրքերին
 վրա։

Այնուամենայնիւ, բնական է, որ նվաճողների
 լեզվից էլ պարսկերենին տեղան բառեր, բարբ-
 րութեամբ մտնողական լեզուներից պարսկերենը ու-
 նի հետևյալ փոխառութիւնները։

1. Պետական կազմ, պաշտոններ, տիտղոսներ

خان /խան-,, խան, սոցվական,, خانم /խանում-
 ,, տիկին, խանում, իշխանուհի,, خانجون /խաթուն
 ,, խաթուն, տիկին,, بك /բեգ-,, بیک /բեյգ-
 ,, բեկ,, մտնողական տիտղոս,, بیگم /բեյգամ-
 ,, տիրուհի,, باشی /բաշի-,, պետ, քաղաքագործ,,
 باشی /բաշի-,, գեսպան,, کشیگی /քշիքի-
 ,, պահակ,, ناطور /նաթուր-,, աղքատաշի պա-
 հպան,, یوزباشی /յուզբաշի-,, հարյուրապետ,,
 باشی /բաշի-,, ղռնապան,, آتایک /ատայկ-
 ,, հայր և տեր -ինամական, հայր իշխան,,
 باشی /բաշի-,, քարավանապետ, ոստիկան,, جاوش
 /յաւշ-,, բարձրաստիճան մարդու ուղեկ-
 ցող ճիւղորդներ,, قاصد /կասիդ-,, գավազանակիր,,

2. Վարչական գործարք և դիվանական գրու-
 թիւններ

بینجا /բինջա-,, հին կալվածագրեր և վավերա-
 գրեր,, یاسا /յասա-,, արքայական հրամանագիր,
 օրենք, օրենագիրք,, یاساق /յասաղ-,, մտնող

աւսուցիչ, արտադրող, արտադրող, արտադրող

7. Հագուստեղեն

արտադրող / արտադրող, արտադրող / արտադրող, արտադրող / արտադրող, արտադրող / արտադրող

8. Կերակուր, պարեն

արտադրող / արտադրող, արտադրող / արտադրող, արտադրող / արտադրող, արտադրող / արտադրող

9. Կենցաղային բառեր

արտադրող / արտադրող, արտադրող / արտադրող, արտադրող / արտադրող, արտադրող / արտադրող

Թուրք-մոնղոլական փոխառությունների մի մասը այժմ էլ գործածական է ժամանակակից պարսկերենում, սակայն շրանց մեջ քիչ է են նաև այնպիսիները, որոնք հնացել են և աստիճանաբար դուրս են գալիս շրջանառությունից:

գ/ Եվրոպական փոխառություններ

Պարսկերենի եվրոպական փոխառությունները ըս-
 կիզբ են առնում հիմնականում 19-րդ դարից: Եվ-
 ռոպական բառերի թափանցումը պայմանավորված է
 իրանում արևմտաեվրոպական երկրների տնտեսական
 ու քաղաքական ազդեցության ուժեղացմամբ, երբ
 իրանը ներգրավվեց համաշխարհային կապիտալիստա-
 կան տնտեսության համակարգի մեջ, և երկրի տրն-
 տեսական, քաղաքական ու մշակութային կյանքում
 տեղի ունեցավ որոշակի աշխուժացում: 19-րդ դա-
 րի երկրորդ կեսին և 20-րդ դարի սկզբներին արև-
 մտաեվրոպական պետությունները՝ Ռեչպիան, Ֆրան-
 սիան, Անգլիան, ինչպես նաև ցարական Ռուսաստա-
 նը իրանի հետ կնքում են բազմաթիվ պայմանագրեր,
 ձեռք են բերում զանազան կոնցեսիաներ, առևտրի
 մոնոպոլիա, իրականացնում կապիտալ ներդրումներ,
 կառուցում գործարաններ, որոնք ավելի լայն են
 բացում ճանապարհները իրանի և Եվրոպայի միջև:
 Այդ բոլորի հետ միասին իրան է ներթափանցում
 եվրոպական մշակույթը, թարգմանվում են բազմա-
 թիվ եվրոպական երկեր, սկսվում են ճանապարհոր-
 դությունները դեպի Եվրոպա՝ ուսման և առևտրի
 նպատակներով, - հանգամանքներ, որոնք առաջացնում
 են նոր հարաբերություններ ու իրողություններ,
 և դրանց հետևանքով էլ պարսկերենի մեջ մուտք
 են գործում եվրոպական բառեր: Եվրոպական փոխ-
 առությունների զգալի մասը կազմում են ֆրանսե-
 րենից կամ ֆրանսերենի միջոցով կատարված փոխ-
 առությունները, որոնք զանազան բնագավառների վե-
 րաբերող բառեր և տերմիններ են: Այդ կարգի բա-
 ռերից են.

1/ Բաղաքական բնագավառի բառեր

بارلمان	դեմոկրատիա	—, դեմոկրատիա	دموکراسی
ստորա-	سویا لیم	պառլամենտ	—, պառլամենտ
հեծեմունի-	هزمونی	սոցիալիզմ	—, սոցիալիզմ
—, բուր-	بورژوازی	հեղեմունի	—, հեղեմունի
—, բու-	بورژوازی	թուրքական	—, բուրձ
—, բու-	بورژوازی	թուրքական	—, բուրձ
—, բու-	بورژوازی	թուրքական	—, բուրձ

3/ Գիտութեանը և տեխնիկային վերաբերող բառեր

ֆիզիկա -	فيزيك / ֆիզիկա /
ֆիզիկական -	فيزيكي / ֆիզիկական /
ֆիզիկոս -	فيزيكوس / ֆիզիկոս /
ֆիզիկոսություն -	فيزيكوسيت / ֆիզիկոսություն /
ֆիզիկոսություն -	فيزيكوسية / ֆիզիկոսություն /
ֆիզիկոսության -	فيزيكوسية / ֆիզիկոսության /
ֆիզիկոսության -	فيزيكوسية / ֆիզիկոսության /
ֆիզիկոսության -	فيزيكوسية / ֆիզիկոսության /
ֆիզիկոսության -	فيزيكوسية / ֆիզիկոսության /
ֆիզիկոսության -	فيزيكوسية / ֆիզիկոսության /
ֆիզիկոսության -	فيزيكوسية / ֆիզիկոսության /
ֆիզիկոսության -	فيزيكوسية / ֆիզիկոսության /
ֆիզիկոսության -	فيزيكوسية / ֆիզիկոսության /
ֆիզիկոսության -	فيزيكوسية / ֆիզիկոսության /
ֆիզիկոսության -	فيزيكوسية / ֆիզիկոսության /

4/ ֆիզիկական կուլտուրային և սպորտին վերաբերող բառեր

Ջառնգան սպորտային խաղերի անուններ և այդ խաղերին վերաբերող տերմիններ անգլերեն լեզվից անցել են պարսկերենից։ Իրանցից են։
ֆուտբոլ -	فوتبال / ֆուտբոլ /
ֆուտբոլ -	فوتبال / ֆուտբոլ /
ֆուտբոլ -	فوتبال / ֆուտբոլ /
ֆուտբոլ -	فوتبال / ֆուտբոլ /
ֆուտբոլ -	فوتبال / ֆուտբոլ /
ֆուտբոլ -	فوتبال / ֆուտբոլ /
ֆուտբոլ -	فوتبال / ֆուտբոլ /
ֆուտբոլ -	فوتبال / ֆուտբոլ /
ֆուտբոլ -	فوتبال / ֆուտբոլ /
ֆուտբոլ -	فوتبال / ֆուտբոլ /
ֆուտբոլ -	فوتبال / ֆուտբոլ /
ֆուտբոլ -	فوتبال / ֆուտբոլ /
ֆուտբոլ -	فوتبال / ֆուտբոլ /
ֆուտբոլ -	فوتبال / ֆուտբոլ /
ֆուտբոլ -	فوتبال / ֆուտբոլ /

Գորմ / Գրմ և արաբագրում, արաբագրում, արաբագրում / արաբագրում
 և արաբագրում, արաբագրում / արաբագրում, արաբագրում

2 / Զանազան հասկացութիւններ և առարկաներ արտահայտող բառեր

Կրկնապատում / կրկնապատում, Կրկնապատում / կրկնապատում
 և Կրկնապատում, Կրկնապատում / կրկնապատում, Կրկնապատում / կրկնապատում
 Կրկնապատում / կրկնապատում, Կրկնապատում / կրկնապատում

Կրկնապատում / կրկնապատում, Կրկնապատում / կրկնապատում
 և Կրկնապատում, Կրկնապատում / կրկնապատում, Կրկնապատում / կրկնապատում
 Կրկնապատում / կրկնապատում, Կրկնապատում / կրկնապատում

3 / Ռուսական փոխառութիւններ

Ռուսական ծագմամբ փոխառութիւնների մեջ զգալի թիվ են կազմում այն բառերը, որոնք անցել են ռուսերէն լեզուից արաբական շրջանում: Դրանցից են.

Կրկնապատում / կրկնապատում, Կրկնապատում / կրկնապատում
 և Կրկնապատում, Կրկնապատում / կրկնապատում, Կրկնապատում / կրկնապատում
 Կրկնապատում / կրկնապատում, Կրկնապատում / կրկնապատում

Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնից հետո ռուսաց լեզվի ազդեցութիւնը ծավալվեց նաև արտասահմանում: Նոր հասարակարգի, նոր կենցաղի, գիտութեան և տեխնիկայի բազմաթիվ բառեր անցան նաև պարսկերենին: Իրանցից են.

سوت / սովետ-, սովետ-, / بلنوك / բոլշե-
 վիք-, բոլշևիկ-, / كالخوز / քալխոզ-, կոլտրն-
 տեսութիւն-, / ساخوز / սափխոզ-, սոփխոզ-,
 کامامل / քամսամուլ-, կոմերիտական-,
 استاخاڻوي / էսթախանովի-, ստախանովական-

Սովետական շրջանում ռուսերենից կատարված փոխառութիւնների մասին մանրամասն կիտսենք պարսից լեզվի բառապաշարի նորագույն փոխառութիւնների բաժնում:

Պարսկերենը փոխառութիւններ ունի նաև գերմաներեն, իտալերեն և արևմտաեվրոպական այլ լեզուներից, սակայն այդ փոխառութիւնների քանակը շատ է:

Որոշ քանակութեամբ բառեր պարսկերենը իր զարգացման վաղ շրջանում փոխ է առել ինչպես ցեղակից, այնպես էլ ոչ ցեղակից լեզուներից /պարթևերենից, սողղիերենից, հնդկերենից, արամերենից, հունարենից և այլն/:

Այդ փոխառութիւնների մի մասը անմիջական է՝ մյուսը՝ միջնորդական:

Ե / Հնդկական փոխառութիւններ

Պարսկերենը և հնդկերենը որպես ցեղակից լեզուներ արդեն իսկ ունեն բավականին ընդհանրութիւններ: Կան շատ բառեր, որոնք ընդհանուր են պարսկերեն և հնդկերեն լեզուների մեջ: Սակայն կան նաև բազմաթիվ բառեր, որոնք պարսիկները փոխ են առել հնդկերենից՝ սոցիալ-տնտեսական, քաղաքական ու մշակութային հարաբերութիւնների ու շփումների հետևանքով: Դրանցից են.

پا / քափա-, քափն, արժեք-, / سفينه / սֆինեն-
 , անպ-, / کافر / քաֆուր-, քաֆուսկան-,
 قرنفل

ր երկ ընթացքում սերտ հարաբերությունների մեջ են եղել իրանի հետ: Նրանց փոխադարձ շփումները, բնականաբար, իրենց հետքերն են թողել երկու ժողովուրդների լեզուների վրա, որի հետևանքով էլ որոշ բառեր սողղիներենից անցել են պարսկերենին: Սողղիական բառերից են.

ملخ /մալխ-/, մորեխ, /مورخ-/,
 արքայի թագ, /تاج-/, խաղողի հյութ քամող սարք, /چرخش-/,
 արգել, /ممنوع-/, հմայիլ ձայն ունեցող, /زاد-/,
 արգել, /ممنوع-/, և այլն:

ը / Հունա-հռոմեական փոխառություններ

Հունական փոխառությունները պարսկերենում, տարբեր են թե՛ ըստ իրենց անցման շրջանների, թե՛ անցման ճանապարհների:

Փոխառությունների մի մասը պարսկերենին է անցել նախալատական շրջանում՝ երկու ժողովուրդների անմիջական շփումների հետևանքով: Դրանցից են՝
 کلید /կլեյդ-/, բաժակ, /فنجان-/,
 /թելիղ-/, բանալի, /مروارید-/, մորվարիղ,
 քարիտ, /الماس-/, ամաստ, /کالبد-/,
 /թալբոդ-/, մարմին, կաղապար, /ادب-/,
 /խարիսխ, /لکن-/, և լազան, կոնք, /لکن-/,

ادب /սիմ-/, արծաթ, /سیم-/,
 /սեմ, /فیصل-/, պիստակ, /نوکس-/,
 /նարգիզ, /ارغنون-/, արգուն, /برقع-/,
 /նարգիզ, /شکوبا-/, քախսկոպոս:

Հունական ծագմամբ մի շարք բառեր էլ նորագույն շրջանում պարսկերենին անցել են արևմտաեվրոպական լեզուների, հատկապես ֆրանսերենի միջոցով | جیمناستیک /ջիմնաստիք-/, մարմնամարզություն, /درام-/,
 /թեաթր-/, թատրոն, /تراژدی-/,
 /թեբերզություն, /جغرافیا-/,
 /խարհագրություն, /دلفین-/,
 /ֆին, /دلفین-/, և այլն |:

Պարսկերենում ավելի շատ են արաբերենի միջ-

նոր դուրսամբ անցած հունական փոխառութիւնները
 قمر / ֆամար - արեւմտափայտութիւն, / فلسف / ֆիլոսոփաութիւն, /
 / օլմար - օլալատ, / قیصر / օլսար - օլսար, /
 / օլմար - օլմար, / زمر / օլմար - օլմար, /
 / օլմար - օլմար, / یاقوت / օլուտ - օլուտ, /
 / օլմար - օլմար, / قنطرة / օլնտր - օլնտր, /
 / օլմար - օլմար, / ماخولیا / օլախուլիա - օլախուլիա, /
 / օլմար - օլմար, / کیمیا / օլքիմիա - օլքիմիա, /
 / օլմար - օլմար, / منجنيق / օլմանջանիկ - օլմանջանիկ, /
 / օլմար - օլմար, / سلطانون / օլսլանոն - օլսլանոն, /
 / օլմար - օլմար, / قانون / օլանոն - օլանոն, /
 / օլմար - օլմար, / کیموس / օլքիմոս - օլքիմոս, /
 / օլմար - օլմար, / اسطوخودوس / օլստուխոս - օլստուխոս, /
 / օլմար - օլմար, / شفاقلوس / օլսֆաքլոս - օլսֆաքլոս, /
 / օլմար - օլմար, / և այլն /

Նշված բառերից բացի, պարսկերենին անցել են նաև բազմաթիվ արաբականացված հունական անձնանուններ, տեղանուններ և բույսերի անուններ:

Արաբական գրութիւնը, ինչպես հայտնի է, լըրիվ չի արտացոլում ձայնավոր հնչյունները, մյուս կողմից՝ հատուկ անունները ղրկված լինելով իմաստից՝ հեշտութեամբ են հնչյունափոխվում, նույնիսկ տեղի են ունենում անսովոր, անբնական հնչյունափոխութիւններ: Այդ իսկ պատճառով արաբական տառագրութեան ենթարկված՝ պարսկերենին անցած հունա-հռոմեական անունները ժամանակի ընթացքում լեզվից լեզու անցնելով, կրկին հնչյունափոխութեան ենթարկվելով, այնքան են կերպարանափոխվել, որ հաճախ կորցրել են իրենց կապը բնիկ անունների հետ, կազմելով արտառոց ձևեր՝ հաճախ այն աստիճանի, որ անհնար է դառնում կուսակցի ընդհանուր մայր ձևերը: Հիշատակ ենք անձնանուններից մի քանիսը:

اسکندر / օլսքանդար - օլսքանդար, /
 / օլմար - օլմար, / فیلیپوس / օլֆիլիպոս - օլֆիլիպոս, /
 / օլմար - օլմար, / فیلقوز / օլֆիլկոս - օլֆիլկոս, /
 / օլմար - օլմար, / / օլմար - օլմար, /
 / օլմար - օլմար, / ارطاطالیس / օլարտատալիս - օլարտատալիս, /
 / օլմար - օլմար, / ارطوطالیس / օլարտուտալիս - օլարտուտալիս, /
 / օլմար - օլմար, /
 / օլմար - օլմար, /

թճԹալիս / -, Արիստոտել , ,

Ղալիս / Ղալիս , Ղալիս / Ղալիս , Ղալիս / Ղալիս , Ղալիս / Ղալիս ,
/ Ղալիս / Ղալիս , Ղալիս / Ղալիս , Ղալիս / Ղալիս , Ղալիս / Ղալիս ,
յուս կրակոս կայսրը , ,

Յիարիս / Քիբարյուս - , Տիբերիուս կայսրը , ,

Թ / Արամեական փոխառություններ

Արամեերենից՝ մեծ մասամբ արաբերենի միջնորդությամբ, պարսկերենին անցել են մի շարք հատկապես կրոնական բնույթի բառեր, դրանցից են.

شیطان / շեյթան - , ինքնակորույս , ,
/ շեյթան - , աստուհ , ,
/ քեթ / քեթիսա - , քեթեղեցի , ,
/ քեթ - , քուստուս , ,
کشیف / քիշիֆ - , մզկիթ , ,
/ քիշիֆ / քիշիֆ - , տերտեր , ,
/ քիշիֆ - , ղազաղ , ,
/ քիշիֆ - , շեքիթ / շեքիթ - , շեքիթ , ,
, ինչպես նաև .

Այսպիսով, պարսից լեզվի բառապաշարի մեջ զգալի տեղ են բռնում տարբեր լեզուներից փոխառնված բառերը :

Պատմական կամ մեռած բառեր

Կյանքում եղած ամեն մի փոփոխությունն իր արևազանքն է գտնում լեզվի բառային կազմի մեջ : Այդուհանդերձ արդեն հնացած երևույթների հետ միասին՝ մեռնում ու կորչում են նաև նրանց հետ կապված բառերը, որոնք արտահայտում են միայն անցյալ ժամանակների հատուկ հասկացություններ : Ուստի և նրանք իրենց ժամանակային առանձնահատկության տեսակետից տարբերվում են ժամանակակից լեզվում

լայն գործածութիւնն ունեցող բառերից :

Այդ կարգի բառերը դառնում են պատմական, քանի որ արտահայտում են վաղուց անհետացած առարկաների ու երևույթների հասկացութիւններ :

Այսպիսով, անցյալում լայն գործածութիւնն ունեցող բազմաթիւ բառեր դուրս են ընկել և այլևս գործածական չեն ժամանակակից պարսկերեն լեզվում կամ գործառնվում են ինչ-ինչ բնագրերում՝ պատմականութեան լեզվական երանգը պահպանելու համար :

Հասարակական-քաղաքական վիճակի փոփոխման հետևանքով գործածութիւններից դուրս են եկել մի շարք պետական, վարչական կառավարմանը վերաբերող բառեր, ինչպես, Օրինակ՝

سرگزین و |سمرقند| سرگزیت | ջեզիյե |, | ջեզիյե |, |սմրգանդին|, որոնցից առաջինը մի տեսակ հարկ էր, որ մուսուլմանական աշխարհում իշխանավորների կողմից դանձվում էր ոչ մուսուլմաններից |այլահասակներից| : Մյուս երկուսը նույնպես գլխահարկի տեսակներ են, իվ քանի որ նման հարկերը այժմ վերացած են, ուստի և այդ բառերը նույնպես մոռացված են :

Մոնղոլների և թաթարների ասպատակութեան ժամանակաշրջանում պարսկերենի մեջ մուտք գործեցին պետական, վարչական կառավարման՝ հին շրջանների հետ կապված բազմաթիւ թուրք-մոնղոլական բառեր ու արտահայտութիւններ : ինչպես, Օրինակ՝

یا |յասա- , արքայական հրովարտակ , , , Օրենք , , , , Օրենսգիրք , , |, |թամղա, որն ունի երկու նշանակութիւններ՝ 1. , , դրոշմ , , , , կնիք , , և 2. , , բաժ , հարկ , , որ զանձվում էր բեռների տեղափոխման համար | : նման բառերի կարելի է հանդիպել միայն մոնղոլների և թաթարների ժամանակաշրջանի պատմական ու գրական նյութերում, իսկ ժամանակակից պարսկերենում դրանք գործածութիւնից դուրս են եկել :

Ահա ևս մի քանիսը դրանցից .

ارتاق | Օրթաղ- , , վաճառական , , |, | اردو بازار | Օրդու բազար- , , ժամանակավոր շուկա , , | գործերի դասավոր-

ըության շրջանում կազմակերպած ժամանակավոր շու-
կա] اردو بازارچی / 0րդուբազարչի-,, մարկիտանտ,,
بيگلر بيگ [Բեյգլը-Բեյգ-,, Բեգլերեգ,, վար-
չական կամ ոստիկանական բարձրագույն աստիճան ըրա-
նում,,] جوغان [Ջորդան-,, Թագավորական կնիք,,
/հրովարտակաների վրա/]:

Հին կրոնին վերաբերող արտահայտություններ .

از مینو / մեյոզն-,, նվիրատվություններ՝ կրոնական
ծիսակատարության ժամանակ,,] ب / բա-,, այն ա-
ղոթքը, որ կրակապաշտները մրմնջում էին սուրբ կը-
րակի առջև,,] بر / բըր-,, բարսամուք, ճյու-
ղերը մի տրցակ, որ կրակապաշտները աղոթքի ժամա-
նակ ձեռքին են բռնում,,] و / վան և այլ նման զրա-
ղաշտական կրոնին վերաբերող շատ բառեր, որոնք
նույնպես իսլամի տարածմամբ դուրս են եկել ժա-
մանակակից պարսկերենից:

Հնագույն բաղամթիվ առարկաների, գործիքների,
հագուստի և կտորեղենի բաղամթիվ տեսակների, ու-
տելիքի ու քաղցրավենիքի իմաստ արտահայտող բառեր
ժամանակակից պարսկերենում չկան, քանի որ դրանք
այժմ գոյություն չունեն պարսից ժողովրդի կեն-
ցաղում: 0րինակ՝

برگستان / բըրգոստուվան-,, ծածկոց, որը պատե-
րազմի ժամանակ գցում են ձիու վրա,,] فترک
[ֆեթրաք-,, թամբի փոկեր,,] ابرک / արբ-,, սարք,,]
فریوس / ֆըրիուս-,, ձիու թամբի սարք,,]:

Հագուստի տեսակներից, 0րինակ՝

خفتان / փեֆթան-,, հագուստ, որ հագնում էին պա-
տերազմելիս,,] شامکجه / շամփչե-,, արխալուղ, մինչ
և գոտկատեղը ծածկող հագուստ,,] سدره / սմը-
րմ-,, կրծքակալ, կուրծքը ծածկող հագուստ,,]
سرداری / սմըդարի-,, իշխանապետական հագուստ,,]
کلیجه / կլիչե-,, բամբակով տողած, կիսաթևք հա-
գուստ, որը հագնում էին կապյի վրայից,,] کرتک
/ կորթնք-,, կարճ հագուստ, որը զրահի նման ծած-
կում է մարմինը մինչև արմունկը՝ թևքերով,,]
چیه / շիե-,, երկար վերարկու,,] بر / բըր-
,, մի տեսակ գծավոր հագուստ,,] և այլն:

Ժամանակակից պարսից լեզվի բառապաշարի մեջ մեծ չափով Օտարալեզու տարրերի գոյությունը Օտար բառերի փոխառության երկարատև ընթացքի արդյունք է, որը չի դադարել և շարունակվում է նաև այժմ:

Վերջին տասնամյակներում աշխարհիս երկրներից մեծ մասում, այդ թվում իրանում հասարակական-քաղաքական ու տնտեսական կյանքի, լուսավորության բնագավառում տեղի ունեցած փոփոխությունները, գիտության և տեխնիկայի, գրականության և արվեստի բուռն զարգացումը, գրքերի, լրագրերի ու ամսագրերի հրատարակման աճը, արտասահմանյան մամուլի ու ռադիոյի ազդեցությունը հանգեցրին պարսից լեզվի բառային ֆոնդի զգալի նորոգման: Պարսից լեզվի բառային կազմը հարստանում է ու զարգանում նոր բառերի ստեղծման ճանապարհով՝ ինչպես սեփական բառային նյութի, այնպես էլ ի հաշիվ Օտար փոխառությունների:

Սակայն պարսից լեզվի բառային պաշարի համալրման ու հարստացման հիմնական աղբյուրը եղել ու մնում են լեզվի ներքին հնարավորությունները, այն է՝ բառակազմության զանազան միջոցները:

ԳՆՈՒՒ ԵՐՐՈՐԴ

Ձ Ե Վ Ա Բ Ա Ն ՈՒ Թ Թ ՈՒ Ն

Խոսքի մասերի ընդհանուր բնութագիրը

Պարսից լեզվի խոսքի մասերի դասակարգման համար ըստ անհրաժեշտության, պետք է դիմել բառերի իմաստային, ձևական ու շարահյուսական հատկանիշներին:

Ինչպես հայտնի է, ժամանակակից պարսկերենը իր կառուցվածքով գերազանցապես վերլուծական տիպի է, նրանում բացակայում են հոլովի և սեռի քերականական կարգերը, որոշ քերականական կարգեր, ինչպես, Օրինակ՝ հոգնակիի կազմութունը, արտահայտվում է կցականության եղանակով: Այստեղից էլ բառերի խմբերը որոշելիս հնարավոր է էլնել դրանց ձևական հատկանիշներից, քանի որ դրանք թեթևաբանից ազատ են և չեն ենթարկվում թեթևան օրենքներին: Շատ դեպքերում բառի պատկանելութունը գոյական կամ ածական խոսքի մասին հնարավոր է դառնում որոշել միայն իմաստով, սակայն երբեմն էլ դժվար է գոյականը որոշակի զանազանել ածականից՝ նկատի ունենալով նաև իմաստը, որովհետև այն շատ դեպքերում միաժամանակ նշում է թե՛ հատկանիշը և թե՛ հատկանշի կրողը, ուստի և նրանց խոսքի մասային զանազանման համար կիրառելի է և շարահյուսական գործոնը, ժամանակակից պարսկերենում անվանական խոսքի մասերի շարահյուսական գործառույթները արտահայտվում են նախդիրների, ետադրության, իզաֆեթի Օգնությամբ և շարադասությամբ: Այդ իսկ պատճառով անուև կարգի բառերը այս կամ այն խոսքի մասին դասելիս՝ առաջին հերթին հաշվի են առնվում նրանց բառային

իմաստը և գործառույթունը՝ բառակապակցութիւններին ու նախադասութիւններին մեջ:

Բայի որպէս խոսքի մասի զանազանման համար, բացի նրա խոսքի մասային իմաստից [բայիմաստ, սեռ, խնդրառութիւն] և կիրառական առանձնահատկութիւնից [ստորոգյալ], հաշվի է առնվում նաև նրա ձևական հատկանիշը, արտաքին կառուցվածքը, այն, որ այդ կարգի բառերը ունեն իրենց հատուկ ձևը և ընդունակ են կրելու զիմային հակադրութիւններ՝ փոփոխութիւններ [խոնարհում]:

Խոսքի մասերի որոշման համար, այնուամենայնիվ, հիմնականը մնում է բառերի ընդհանուր իմաստը:

Այսպիսով, խոսքի մասերի տարբերակման համար անհրաժեշտ է ելնել բառերի իմաստից, շարահյուսական գործառութիւնից և ձևական հատկանիշներից [եթե ունեն]:

Այդ իմաստով հնարավոր է պարսից լեզվում զանազանել 10 խոսքի մաս.

1. Գոյական
2. Ածական
3. Դերանուն
4. Թվական
5. Բայ
6. Սակբայ
7. Նախդիր
8. Շաղկապ
9. Զայնարկութիւն
10. Եղանակավորող բառեր

Նշված խոսքի մասերն իրենց հիմնական իմաստով զգալիորեն տարբերակվում են իրարից:

Հակադրելով ու համադրելով խոսքի մասերի արտահայտած իմաստներն ու քերականական հատկանիշները, զրոնք կարելի է ենթարկել բազմաստիճան ստորաբաժանման:

ա/ խոսքի մասեր, որոնք ունեն նյութական իմաստ

ընդունակ են կատարելու անվանողական դեր /գո-
յական, ածական, թվական, դերանուն, բայ, մակ-
բայ/:

բ/ խոսքի մասեր, որոնք զուրկ են նյութական
իմաստից, ընդունակ չեն կատարելու անվանողական
դեր, խոսքի մեջ հանդես են գալիս որպես սպասար-
կու բառեր, արտահայտելով բառերի, կամ բառերի
ու նախադասությունների հարաբերություններ,
կամ էլ կցվելով առանձին բառերի և նախադասու-
թյունների՝ նրանց տալիս են իմաստային զանազան
երանգներ /նախդիրներ, շաղկապներ, մասնիկներ/:

գ/ խոսքի մասեր, որոնք զուրկ են նյութական
իմաստից, արտահայտում են զգացական, կամային
վերաբերություններ, այս կամ այն երանգավորումն
են տալիս նախադասությանը ամբողջապես կամ նրա
առանձին անդամների /ձայնարկություն, եղանակա-
վորող բառեր/:

Քերականական կառուցվածքի Օրինաչափ զարգաց-
ման հետևանքով պարսկերենում, ինչպես և այլ լե-
զուներում տեղի են ունենում խոսքի մասերի փո-
խանցումներ: Օրինաչափ երևույթ է, որ մի բառ
որևէ կապակցության մեջ գործածվում է ոչ թե իր
հիմնական, այլ մի ուրիշ խոսքի մասի իմաստով:
Օրինակ՝ գոյականները փոխանցվում են ածականի,
ածականները՝ գոյականի, գոյականները՝ մակբայի,
թվականը, բայը՝ գոյականի, այսինքն՝ ստանում
են գոյականի առում: Օրինակ՝ *فرد شایسته است*
/սեֆիդ շայեսթեյե շումա անթ-/, սպիտակը ձեզ ստ-
զում է, / *امدن تو میبوید بود* /ամանդանե թո բի-
վիդթ բուդ-/, թո գալը անժամանակ էր, /
چونکه داخل اطباق است /չոնկե ավախ ատթակ
նամանդի վարեդե Օթաղ շոդ-/, թաղիքե գլխարկով
երիտասարդը սենյակ մտավ, / *والتنه است*
/սե սոլսե նոհ անթ-/, երեքը իննի մեկ-երրորդն
է, / և այլն:

Գոյական անուն

Գոյականներն ինքնուրույն իմաստ ունեցող

բառեր են, որոնցով անվանվում են ինչպես շոշա-
 փելի ու տեսանելի՝ թանձրացական առարկաներ, Օ-
 րինակ՝ كوه | թուհ-սար, | درخت | լեռնախիթ-
 , ծառ, | دیوار | լեռվար-պատ, | آدم | ադամ,
 , մարդ, | حیوان | հեյվան-անասուն, |
 | զոնջեթ-ճեճդուկ, | دست | լիսթ-ձեռք, |
 | փա-տոթ, | کتاب | քեթաբ-գիրք, |
 | լիսթի-գրիչ, | تلفون | թելեֆոն-հեռախոս,
 | ադիո-ադիո, | ադիո-ադիո, | այնպես էլ վերացական
 առարկացած հասկացություններ, Օրինակ՝
 | լուսթի-բարեկամություն, | بزرگی | բոզորգի-
 , մեծություն, | زبان | զիյան-Վենսյան,
 | սուդ-Օգուս, | گرمی | զարմի-Ջերմություն,
 | զոնջեթ-ճեճդուկ, | دانش | զանիշ-
 , գիտություն, | آندوه | անդուհ-Վիշտ,
 | նազ-Նազաթ, | امید | Օմիդ-հույս,
 | Թար-Վար, | شادی | շադի-չուրախու-
 թյուն, | روشناسی | ռոուշնայի-լուսավորու-
 թյուն, | ا و ا و ا و ا

Պարսկերենի խոսքի մասերի համակարգային ա-
 ռանձնահատկություններից է գոյական և ածական
 անունների՝ ձևաբանական նույնությունը, որն ա-
 ռաջացել է երբեմնի հարուստ թեքականության կո-
 ռուստի պատճառով։ Նախադասությունից դուրս որոշ
 դեպքերում դժվար է գոյականը զանազանել ածակա-
 նից, նույնիսկ նկատի ունենալով նրա իմաստը,
 որովհետև նրանք շատ դեպքերում միաժամանակ թե՛
 արտահայտում են հատկանիշը և թե՛ հատկանշի կրո-
 դը։ Օրինակ՝ جوان | ջավան | նշանակում է թե՛
 , երիտասարդ, | ածական | և թե՛ երիտասարդ մարդ
 | գոյական | , | փիր-ճեր, | ածական | , ճե-
 թունի, | գոյական | , | دلری | ղելրոբա-սրտա-
 գրավ, | ածական | և , սիրուհի, | գոյական | :

Գոյական և ածական անունների ձևաբանական կա-
 ռուցվածքը բառակազմության շատ ձևերում համընկ-
 նում է, իսկ տարբերակիչ կաղապարները բավականին
 սահմանափակ են։

Հատուկ և հասարակ անուններ

Պարսկերենում գոյականները լինում են հասարակ և հատուկ:

Հասարակ են այն գոյական անունները, որոնք նշում են նույն կարգի առարկաներից ամեն մեկը, ինչպես՝ اسب / ասբ - , , արջ , , کتور / քեշվոր - , , երկիր , , جامه / Ջամե - , , հասարակություն , , سنگ / սանգ - , , քար , , درخت / դերախթ - , , ծառ , , և այլն:

Հատուկ են միևնույն տեսակի առարկաներից յուրաքանչյուրին մյուսներից տարբերելու համար տրվող անունները: Պրանք են մարդկանց, երկրների, գետերի, աշխարհամասերի, քաղաքների, հիմնարկների, կազմակերպությունների, պետական, հասարակական ու կուսակցական մարմինների, գրական, գիտական, արվեստի և այլ երկերի, ստեղծագործությունների, լրագրերի, պարբերականների անունները: Օրինակ՝ մարդկանց անուններից՝ انوشیروان

Անուշիրվան - Անուշավան / , داریوش / Պարյուշարես / , حمید / Չամ - շիր - Ջամշիր / , کوروش / Բուրոշ - Կյուրոս / , حدی / Հուշանգ - Հուշանգ / , هوشنگ / Մամշիր / , شیر / Մամշիր - Մադի / , حافظ / Հաֆեզ / , منیر / Մանիթե - Մանիթե / , فاطمه / Ֆաթմե / , گلنار / Գուլար - Գուլար / և այլն: Տեղանուններից՝ مسکو / Մոսքոու - Մոսկվա / , پروان / Երևան / , پاریس / Փարիս - Փարիզ / , لندن / Լոնդոն / , تهران / Թեհրան / , և այլն:

Աշխարհամասեր՝ اروپا / Ուրուպա - Եվրոպա / , آفریقا / Եֆրիդա - Աֆրիկա / , قشربری անուններ՝ ولگا / Վոլգա / , دانوب / Պանուբ / , نیل / Նիլ - Նեղոս / , کارون / Կարուն / , زاینده رود / Ջայանդեռուդ - Ջայանդերուդ / , գրական ստեղծագործություններ پارسی / Գուլեսթան - , Գուլեսթան / , شاهنامه / Շահնամե - , Շահնամե / , և այլն:

Լրագրերի, պարբերականների անուններ՝ اطلاعات

[Էթեւաթ- , Էթեւաթ , - | Օրաթերթ |] , کیهان و روزنی
 | Բեյհանե վարդեշի - [Բեյհանե վարդեշի , - | Օրա-
 թերթ |] , دن امری [Չանե էմրուզ - , Չանե էմրուզ , ,
 | Կարբերական |] , مجلة برسی های تاریخی ,
 | Թարիխի - , Բարբեսիհայե Թարիխի , , | Կարբերական |] ,

Անվանաբանական նյութը մանրամասնություններով տարբերվում է հասարակ անուններից, սակայն նրանց էությունը նույնն է: Այն, ինչպես վաղուց արդեն սահմանված է, ծագում է հասարակ անվան նյութից, այլ կերպ ասած՝ բոլոր հատուկ անունները նախկինում հասարակ անուններն են եղել: Բառապաշարում եղած ցանկացած հասարակ անունը պայմանական փոխանուն գործածությամբ կարող է դառնալ հատուկ անուն: شيرين | թաղցր- , Երրին , , | մանուշակ - , Բննաֆշե , , | حبانگير | Ջհանգիր - , աշխարհակալ , , | ارمان | Արման - , փափագ , , | اختيار | Ֆիախար - , բախտավոր , , | | Փուլաղ - , սուղ - պատ , , | :

Հանի որ հատուկ անունները վերաբերում են անհատների կամ եզակի առարկաների, այսինքն՝ անվանում են առանձին անձ կամ առարկա, հոգնակիի թրվով գործածվել չեն կարող, որով և տարբերվում են հասարակ անուններից: Ազգանունների և տոհմանունների հոգնակիները, երբ վերագրվում են տրվյալ ազգախմբի, տոհմի ամբողջությանը, մնում են հատուկ անուն, ինչպես, Օրինակ՝

انگلیسچا / անգլիացիներ , - , گریسچا / Գրիսիներ , - ,
 پستاداران , | Արշակունիներ , , | اشکانیان / Աշքանիյան - ,
 | Գիշդադյան - , Գիշդադիներ , , |
 است | Խանդան Կեն Դեյսի Կա Կա - ,
 Խանեղանե թոհանե Եմֆիսիհա Կա - , Սիդ Եմֆիսիս
 Եմֆիսիսների հին գերդաստանից է , , | և այլն :

Այլ դեպքերում հոգնակին հատուկ անուններին բնորոշ է է: Այդպիսի գործածությունը նշան է հատուկ անվան հասարակի վերածվելուն: Օրինակ՝

انگلیسچا / անգլիացիներ , - , گریسچا / Գրիսիներ , - ,
 پستاداران , | Արշակունիներ , , | اشکانیان / Աշքանիյան - ,
 | Գիշդադյան - , Գիշդադիներ , , |
 است | Խանդան Կեն Դեյսի Կա Կա - ,
 Խանեղանե թոհանե Եմֆիսիսի հա - , Սիդ Եմֆիսիս
 Եմֆիսիսների հին գերդաստանից է , , | և այլն :

Հատուկ անունները հոգնակի ընդունելով, փո-

խառնուց գործածութեամբ, այսպիսով, դառնում են
 հասարակ անուշ: Օրինակ *سودا* և *سودا* և *سودا* և *سودا*
 անուշի հա 0 հաֆեզ հա փնրվարդե անս - , իրանը իր
 գրկում ֆերդոուսիներ, Սաադիներ և Հաֆեզներ է
 սեռացանելը/

گرمیوشی تو سلاح رستمان رفت جانت چون زبانی مردان

Դար բեփուշի թո սելահ հոսթման
 ութթ ջաննթ չուեն նմբաշի մարդե ան
 - , թե զինվես դու զրահով ռոստամների,
 զուր է կյանքդ, թե չլինես առն այն արի, , / :
 ուշթե զեշթան մարֆիյանդ - , Հովսեփները Լադեց-
 կատեսիլները Թաթնված են զազրատեսիլների նախան-
 ձի պատճառով, ,] :

Գոյականի սեռի արտահայտութիւնը

Հնդեվրոպական հիմք լեզվում գոյականները, ածա-
 կանները ստանում էին սեռը որոշող ցուցիչ: Արա-
 կանի համար հատկացվում էր 0, իգականի համար՝ a
 վերջավորութիւնը:

Հետագայում լեզուների մեջ սկսվում է սեռի կո-
 րուստը: Բանի որ սեռի նշանը բառավերջի ձայնավո-
 րըն է, իսկ հետագայում այն այս կամ այն պատճա-
 ռով ընկնում է, ուստի սեռի նշանն ու կարգն էլ
 անհետանում են լեզվից: Այսպես էլ պարսից լեզ-
 վում քերականական սեռի ջնջումը տեղի ունեցավ
 մակեդոնական շրջանում, ժամանակակից պարսկերենը
 քերականական սեռի տարբերակում չուէի: Պարս-
 կերենում մնում է միայն բնական սեռը, որը որո-
 շելու համար ծառայում են առանձին բառեր: Սա-
 կայն մարդու գիտակցութեան մեջ գոյական բառը ըստ
 ետևյալն արական կամ իգական է, ինչպես, Օրինակ՝

- Բար - / برادر , , աղախին , , / کلفت
- դար - , , քեթայր , , / دوشیزه
- դուստր - , , / دختر
- խահր - , , / خواهر
- համուսին - , , / زن
- հոգ - , , / آما
- փեսայ - , , / داماد
- արու - , , / عروس

իրոնրօւմ - յարձիւկ, յարձիւկս / բանու - սրկիս / ի
գականի համար և մարդ - մարդ, մարդ
/ փեսար - սող, արականի համար, Օրինակ
/ քանիս իրանի - պարսիկ, քանիս իրանի
/ քանիս իրանի - պարսիկ, քանիս իրանի
/ քանիս իրանի - պարսիկ, քանիս իրանի
/ քանիս իրանի - պարսիկ, քանիս իրանի
/ քանիս իրանի - պարսիկ, քանիս իրանի
/ քանիս իրանի - պարսիկ, քանիս իրանի
/ քանիս իրանի - պարսիկ, քանիս իրանի

բ / կենդանիների համար : ք / նար / նարտա

լինելու դեպքում, քանիս / նար / նարտա
/ քանիս / նար / նարտա, Օրինակ
քանիս / նար / նարտա, քանիս / նար / նարտա
/ նար / նարտա, քանիս / նար / նարտա
/ նար / նարտա, քանիս / նար / նարտա
/ նար / նարտա, քանիս / նար / նարտա
/ նար / նարտա, քանիս / նար / նարտա
/ նար / նարտա, քանիս / նար / նարտա

Արաբերենից փոխառյալ մի շարք բառերում, որ-
տեղ իգականը արտահայտվում է նվերձավորու-
թյամբ, պահպանվում է ինչպես իգականի հասկա-
ցությունը, այնպես էլ նրա ցուցիչը : Օրինակ
շաէր / բանաստեղծ, շաէր / բանաստեղծուհի
/ մուսուլման / մուսուլմանուհի, շաէր / բանաստեղծուհի
/ մուսուլման / մուսուլմանուհի, շաէր / բանաստեղծուհի
սիրելի, շաէր / բանաստեղծուհի, շաէր / բանաստեղծուհի
է արաբերենից փոխառյալ բառերում, այնքա զրա նր-
մանությամբ կազմվում են նորերը՝ կցելով այն իրա-
նական բառարմատներին : Օրինակ՝ արաբականի նա-
նությամբ կազմված իգականներ են՝ ամիր / ամիր
շիր / ամիր, ամիր / ամիր, ամիր / ամիր
կից, յոսն ձևով իրանական արմատներից կազ-
մված իգական ձևներն են՝ ամիր / ամիր, ամիր / ամիր
/ ամիր, ամիր / ամիր, ամիր / ամիր
/ ամիր, ամիր / ամիր, ամիր / ամիր

Նորագույն ժամանակներում خان Խանոմ բառը դարձել է իգականի ցուցիչ՝ օրինակ՝ Կամ Օրիորդը, ընդհանուր նշանակությամբ՝ خانم معلم Խանոմ մու- ալլեմ-,, Պետուցուցիչ,, خانم پزشک Խանոմ փե- զեժթ-,, բժշկուհի,, خانم ماسين نوبيس Խանոմ մա- շինենփիս-,, մեքենագրուհի,, և այլն։

Գոյականի թիվը

Պարսկերենում գոյականին հատուկ է թվի քերականական կարգը, Գոյականը ունի երկու թիվ՝ եզա- կի և հոգնակի։

Նրկակի թիվը, որ եղել է հին պարսկերենում, աՆկում է ապրել դուռևս միջին պարսկերենին անց- նելու ժամանակաշրջանում։ Սակայն որոշ դեպքե- ռում պարսկերենում գործածվում է արաբական երկա- կին, որը կազմվում է եզակիին ان և این /ան/, էյն/ երկակիակերտ վերջավորությունների կցումով։ Օրինակ՝ رجل /ուջոլ-,, մարդ,, رجلمان /ուճ- ժուլան/, فرس /ուճոլեյն-,, երկու մարդ,, և فرس و این /ուճոլեյն և այն-,, մի և մեկ մարդ,, և فرسان /ուճոլեյն-,, մեծքան-,, և این /այն-,, սա- տղեի,, և این /այն-,, սարածված են կազմությունները։ Օրինակ՝ فرقدان /ուճոլեյն-,, ամուսինները,, طرف /թափ-,, կողմ,, և طرفین /թափեյն-,, երկու կող- մերը,, دولتین /ուճուլեյն-,, պետություններ,, دولت متخاصم /ուճուլեյն-,, երկու պետությունները,, متخاصمین /մոթթիասեմ-,, պիճաբանող, կովող,, مجلس /մոթթիասեմին-,, կովող երկու կողմերը,, և مجلس /մաջլեբ-,, պատշաճ,, مجلس /մաջլեբսեյն-,, պատշաճների երկու պատները,, և ید /յեյն-,, մեծք,, և یدین /յեյն-,, երկու մեծք,, և այլն։

Հոգնակին կազմվում է բառի ուղիղ մեկն ավե- շացնելով ان /ան/ կամ ها /հա/ վերջավորու- թյունը։ Շատ որում՝ գրական պարսկերենը զանա- զանում է շնչավոր էակների համար հոգնակի ان /ան/, իսկ անշունչ էակների համար՝ ها /հա/ վերջա-

վորությունը, ինչպես, Օրինակ՝ *مردان / ամրդան -* արդրդիկ, *زنان / զանան -* կանայք, *میزها / միզհա -* թարգմարան, *دفترներ / Բեթրներ -* բանավորներ, *استها / աստհա -* թարեր, *سنگها / սնգհա -* սեղաններ, *داستانها / Դեստանհա -* ճեպեր, *باغها / Բաղհա -* այգիներ, *کتابها / Կեթաբհա -* գրքեր, *و اجلها /*

Սակայն նշված վերջավորությունների գործածությունը ըստ շնչավոր և անշունչ առարկաների հստակ և որոշակի մասնավորված է և հաճախ մեկը փոխարինվում է մյուսով, անշունչ եպաները երբեմն հոգնակի են կազմում *ان* վերջավորությամբ և հակառակը՝ շնչավորների հոգնակին ընդունում է *ها* :

Այդ հանգամանքը բացատրվում է այնպես, որ իբր թե առող, մեծացող կամ փոփոխվող առարկաներ լինելով՝ համարվել են շնչավոր, ինչպես *درختان / դերախտան / և درختها / Դերախտհա -* թափեր, *کباها / Կախհա -* թույսեր, *اختران / ախտրան / և اخترها / ախտրհա -* քարեր, *کيسوها / Կիսուհա / և کيسوان / Կիսուան /* և *کيسوها / Կիսուհա -* քարեր, *روزها / Դուշհա / և روزان / Դուզան /* օրեր, *ليانها / Լիանհա / և ليسان / Լիան /* օրեր, *ماها / Կախհա / և ماها / Կախհա -* զրթեր, *ماها / Կախհա / և ماها / Կախհա -* մասեր, *و اجلها /*

Մարդու մարմնի մասերի անունները, եթե զույգ չեն, ստանում են *ها*, Օրինակ՝ *زبانها / զանանհա -* լեզուներ, *سرها / սերհա -* թքեր, *عينها / Էինիհա -* թքեր, *اسرها / ասերհա -* զլուխներ, *دنها / Դենհա -* բերաններ, *كمرها / Կմերհա -* գոտկատեղեր, *سینهها / սինեհա -* սիրտեր, *دستها / Դեստհա -* ձեռքեր, *مدها / Կախհա -* ստամոքսներ, *و اجلها /*

Ձույգ մասերի անուններից մի մասի հոգնակիները կարող են կազմվել ինչպես *ان* այնպես էլ *ها* վերջավորության կցմամբ. այսպես՝ *چشمان / Չիման / և چشمتها / Չիստհա -* չքեր, *بازوان / Բազուան / և بازوها / Բազուհա -* բազուկներ, *زنانها / զանուհա / և زنانها / զանուհա -* ծերեղներ, *زنانها / զանուհա / և زنانها / զանուհա -* շուրթեր, *ابروها / Եբրուհա / և ابروانها / Եբրուհա -*

-, , հոներ, , / :

Չույզ մասերի անուններից շատերի հոգնակին
 կազմվում է միայն **ha** վերջավորութամբ, այսպես՝
باها / փայտ - , ոտքեր, , / **پهلوا** / փնջախա -
 , , կողեր, , / **گوشا** / գունաս - , , այտեր, , /
گوشا / գունաս - , , աղանջներ, , / **گوشا** / մուղս - , , դաս -
 տակներ, , / **گوشا** / շանաս - , , ուսեր, , / **گوشا**
گوشا / ռանաս - , , ազդեր, , / **گوشا** / սաղս - , , սրունք -
 ներ, , / **گوشا** / արենջս - , , արմունկներ, , /
گوشا / թուլս - , , բրիկամներ, , /

Տարվա չորս եղանակների անունների, ինչպես
 նաև ժամանակի հասկացութունն արտահայտող բառե-
 րի հոգնակին կազմվում է միայն **ha** -ով:

Այսպես՝ **بهارا** / բնարս - , , գարուններ, , /
تابستانا / փոս - , , թաթններ, , / **پائیزها** / փ -
 իզս - , , աշուններ, , / **زمستانا** / զեմեսթանս - , , ձի-
 մեռներ, , / **گوشا** / հիմֆթե - , , շաբաթներ, , /
گوشا / մողղիթ - , , ժամանակներ, , / **گوشا**
گوشا / լիվիլիթ - , , ռոպներ, , / **گوشا** / սանիթս - , ,
 վայրկյաններ, , / **گوشا** / լիթ - , , կա - , , սերեր, , /
گوشا / զուրս - , , կես ժամեր, , / **گوشا** / զար - , , ռո -
 ս - , , դարեր, , / **گوشا** / ամս - , , թիվներ, , / **گوشա**
گوشا / ռոլ - , , թիվներ, , / **گوشا** / ռոլ - , , թիվներ, , /
گوشا / ռոլ - , , թիվներ, , / **گوشا** / ռոլ - , , թիվներ, , /
گوشا / ռոլ - , , թիվներ, , / **گوشا** / ռոլ - , , թիվներ, , /
گوشا / ռոլ - , , թիվներ, , / **گوشա** / ռոլ - , , թիվներ, , /
گوشا / ռոլ - , , թիվներ, , / **گوشا** / ռոլ - , , թիվներ, , /
گوشا / ռոլ - , , թիվներ, , / **گوشա** / ռոլ - , , թիվներ, , /
گوشا / ռոլ - , , թիվներ, , / **گوشا** / ռոլ - , , թիվներ, , /
گوشا / ռոլ - , , թիվներ, , / **گوشا** / ռոլ - , , թիվներ, , /

Իսկ գրական լեզուն, ինչպես ասվեց, զանազա-
 նում է շնչավորների և անշունչների **an** - **ha** մաս-
 նիկներ, բայց ժողովրդական լեզուն ընդհանրացրել
 է **ha** - ն, և այստեղ փաստորեն շնչավորի և անշունչ-
 չի տարբերությունը վերացված է: **ha** - ն ուրեմն
 դարձել է պարսկերենի ընդհանրական հոգնակերտ
 մասնիկ:

Այն դեպքում, երբ բառը վերջանում է ընդհանր
 -ով, **an** -ով հոգնակի կազմելիս տեղի է ու-
 նեցում հնչյունափոխությունն. • - ն փոխվում է
 • - ի. այսպիսով՝ **گوشا** / բնդե / , **گوشا** / լոր -

արտոնություններ, արտոնություններ / արտոնություններ /
 արտոնություններ, արտոնություններ / արտոնություններ /
 արտոնություններ, արտոնություններ / արտոնություններ /

Արաբական հոգնակերտ մասնիկները այնքան են ամ-
 րացել պարսկերենում, որ շատ հաճախ նրանք միա-
 նուժ են իրանական բառերին և այդպիսով կազմվում
 հոգնակիներ, Օրինակ՝ *باغات / բաղ / բաղաբեր*,
سفرات / սֆար / սֆարաբեր, *فرمايش / ֆարմայիշ / ֆարմայիշաբեր*,
گزارشات / գոզարիշ / գոզարիշաբեր, *گزارش / գոզարիշ / գոզարիշաբեր*,
سفارشات / սֆարիշ / սֆարիշաբեր, *سفرایش / սֆարայիշ / սֆարայիշաբեր*,
فرمایشات / ֆարմայիշ / ֆարմայիշաբեր, *فرمایشات / ֆարմայիշ / ֆարմայիշաբեր*,
 և այլն:

Երբ բառը վերջանում է *ی* չհնչվող -ով, բա-
 րակերպում են *ات* -ով հոգնակիներում *ی* չհնչող-
 նափոխվում է / *ی* / *ات* -ով, այսպես՝ *کارخانجات / քար*
خانه / *քարխանե* թվաբանության բառեր, *روزنامه / ռուզնամե*
روزنامه / *ռուզնամե* և *روزنامهجات / ռուզնամե*
روزنامه / *ռուզնամե* բառեր, *میوه / միվե* / *միվե*
میوه / *միվե* բառեր, *دستجات / Դստյաթե* / *Դստյաթե*
دستجات / *Դստյաթե* և *نوشتجات / Նստյաթե* / *Նստյաթե*
نوشتجات / *Նստյաթե* և այլն:

Այս կարգի հոգնակիների գործածությունից պետք
 է խուսափել, դրանց փոխարեն պետք է գործածել
کارخانه ها / քարխանե / *روزنامه ها* / *ռուզնամե*
روزنامه ها / *ռուզնամե* / *میوه ها* / *միվե*
میوه ها / *միվե* / *دستجات ها* / *Դստյաթե*
دستجات ها / *Դստյաթե* / *نوشتجات ها* / *Նստյաթե*
نوشتجات ها / *Նստյաթե* և այլն:

Այժմ միտում է զգացվում նույնիսկ արաբական
 բառերի *ات* -ով կազմված հոգնակիները փոխարինելու
 պարսկական ափսոսանքը *ها* -ով:

Արաբներնում գործածվող հոգնակերտ մասնիկ-
 ներից են՝ *نوعان* / *նուան* / *նուան* և *نوع* / *նու* / *նու*
نوعان / *նուան* / *نوعان* / *նուան* / *نوعان* / *նուան* / *نوعان* / *նուան*
نوعان / *նուան* / *نوعان* / *նուան* / *نوعان* / *նուան* / *نوعان* / *նուան*
نوعان / *նուան* / *نوعان* / *նուան* / *نوعان* / *նուան* / *نوعان* / *նուան*
نوعان / *նուան* / *نوعان* / *նուան* / *نوعان* / *նուան* / *نوعان* / *նուան* / *نوعان* / *նուան* / *نوعان* / *նուան*
نوعان / *նուան* / *نوعان* / *նուան* / *نوعان* / *նուան* / *نوعان* / *նուան* / *نوعان* / *նուան* / *نوعان* / *նուան* / *نوعان* / *նուան*

مخالف / Գեղարդուհի - Գեղարդուհիներ, Գեղարդուհիներ /
 /մոխալեֆ / - مخالفين /մոխալեֆին - Գեղարդուհիներ, Գեղարդուհիներ /
 موافق /մովաֆեղ / - موافقين /մովաֆեղին - Գեղարդուհիներ, Գեղարդուհիներ /
 /նուհանի / - روحاني /նուհանի - Գեղարդուհիներ, Գեղարդուհիներ /
 /արեայ / - ارتجاعي /արեայ - Գեղարդուհիներ, Գեղարդուհիներ /
 /արեայ / - ارتجاعيون /արեայուհիներ, Գեղարդուհիներ, Գեղարդուհիներ /

Նշված մասնիկներից բացի, պարսկերենում արաբական ծագմամբ մի խումբ բառեր կան, որոնց հոգնակին կազմվում է բառի ներքին ձայնավորների փոփոխությամբ, որն արաբերենում կոչվում է անկանոն կամ բեկյալ հոգնակի։ Այդ այն դեպքում է, երբ բառի հիմքում տեղի է ունենում փոփոխություն, մերթ բառամիջի հնչյուններից մեկը սղվում է, մերթ բառամիջում կամ սկզբում մի հնչյուն ավելանում է և այլն։ Օրինակ՝

/թո- / كتاب / Գեղարդուհի - كتاب / Գեղարդուհի - Գեղարդուհի /
 /թո- / حد / Գեղարդուհի - حد / Գեղարդուհի - Գեղարդուհի /
 /թո- / علم / Գեղարդուհի - علم / Գեղարդուհի - Գեղարդուհի /
 /թո- / مدرسه / Գեղարդուհի - مدرسه / Գեղարդուհի - Գեղարդուհի /
 /թո- / قصه / Գեղարդուհի - قصه / Գեղարդուհի - Գեղարդուհի /
 /թո- / عشاق / Գեղարդուհի - عشاق / Գեղարդուհի - Գեղարդուհի /
 /թո- / اطبا / Գեղարդուհի - اطبا / Գեղարդուհի - Գեղարդուհի /
 /թո- / اوایل / Գեղարդուհի - اوایل / Գեղարդուհի - Գեղարդուհի /
 /թո- / تصاویر / Գեղարդուհի - تصاویر / Գեղարդուհի - Գեղարդուհի /
 /թո- / حقیقت / Գեղարդուհի - حقیقت / Գեղարդուհի - Գեղարդուհի /
 /թո- / شکل / Գեղարդուհի - شکل / Գեղարդուհի - Գեղարդուհի /
 /թո- / اشکال / Գեղարդուհի - اشکال / Գեղարդուհի - Գեղարդուհի /
 /թո- / آرائین / Գեղարդուհի - آرائین / Գեղարդուհի - Գեղարդուհի /
 /թո- / ارکان / Գեղարդուհի - ارکان / Գեղարդուհի - Գեղարդուհի /

Բեկյալ հոգնակիի մեծերը բազմազան են, էրբեմն բառը դառնում է անճանաչելի, որի պատճառով էլ արաբական փոխառյալ մի շարք հոգնակիներ պարսկերենում գիտակցվել են որպես եզակիի մեծեր և կազմել կրկնակի հոգնակի՝ արաբական հոգնակիից՝ պարսկական հոգնակի։

/թո- / اجزا / Գեղարդուհի - اجزا / Գեղարդուհի - Գեղարդուհի /
 /թո- / حروف / Գեղարդուհի - حروف / Գեղարդուհի - Գեղարդուհի /
 /թո- / حروف / Գեղարդուհի - حروف / Գեղարդուհի - Գեղարդուհի /
 /թո- / مراتب / Գեղարդուհի - مراتب / Գեղարդուհի - Գեղարդուհի /
 /թո- / اشکالها / Գեղարդուհի - اشکالها / Գեղարդուհի - Գեղարդուհի /
 /թո- / علل / Գեղարդուհի - علل / Գեղարդուհի - Գեղարդուհի /
 /թո- / طرف / Գեղարդուհի - طرف / Գեղարդուհի - Գեղարդուհի /

տալ միևնույն տեսակի առարկաների հավաքական ամ-
բողջութիւնն. այդպիսիք են՝ لشکر / շահաճար, զորք,
مردم / մարդո՛ւմ, ժողովուրդ, / کاروان / քարվան-
, քարավան, / کله / կալլե՛ն, բերամ, հոտ, / قوم
/ զոռմ, ցեղ, տոհմ, ազգ, / جمعیت / շմարնա՛յթ, շ-
բազմութիւն, / :

Թեև հավաքական անունները ձևով եզակի են, սա-
կայն նրանք խոսքի մեջ կարող են գիտակցվել որ-
պես հոգնակի: Միաժամանակ սովորական գոյական-
ների նման կարող են ընդունել և հոգնակերտ
մասնիկը և կազմել հոգնակի: Օրինակ՝ لشکرها / շա-
հաճարհա, զորքեր, / کلهها / կալլե՛նհա, հոտեր, ք-
րամներ, / قومها / զոռմհա, ցեղեր, / :

قوم բառերի հոգնակին կարող է կազմվել
նաև անով, ինչպես՝ مردمان / մարդո՛ւման, ժողո-
վուրդներ, / قومان / զոռման, ցեղեր, / :

Գոյականի որոշյալ և անորոշ առումներ

Գոյականը որպես ինքնուրույն խոսքի մաս բնո-
րոշող կարևոր քերականական կարգերից է որոշյալ
և անորոշ առումների արտահայտութիւնը: Խոսքի
մեջ գոյականը կարող է գործածվել որոշյալ կամ
անորոշ առումով:

Որոշյալ առումը ցույց է տալիս նույն սեռի
առարկաներից մեկ և որոշակի առարկա, որը արդեն
հայտնի և ծանոթ է խոսողին կամ լսողին:

Որոշյալ առումը պարսկերենում որոշիչ հոդով
է, որ արտահայտվում է, թեև որոշ գիտնականներ
| Դարմաստեօտեր, Զալեման, Ժուկովսկի | որոշիչ երկ-
րորդական նախդասութիւնը նախորդող գոյականին
կցվող ی -ն, որ կոչվում է یای اشاره, այսինքն էշարե
- ցուցական ی / համարում են որոշիչ հոդ, Օրին-
ակ՝ کتابی که امروز از کتابخانه گرفتم بسیار جالب است
| քոթաբի քե էմրուզ ազ քոթաբխանե քերեֆթաթմ բես-
յար շալեբե մաթ, / Գիրքը, որ այնօր վերցրի գրադա-
րանից, շատ ուշագրավ է, / شخصی که امروز آمد برادر من است, /
| շմարսի քե ինջա ամաթ բարադարե ման մաթ, / Այն
մարդը, որ եկավ այստեղ, իմ եղբայրն է, / :

و چه دوست میدارم که روزی... دوستان من در زیر همان بیوه در کنار خمان
جوی خوابگاه کوچکی برای من ترتیب دهند (مهدی حمیدی)

[վն ը Ե դուսթ միդարմ ք Դուզի... դուսթանն ման
դար գիր Ե Դման Բիդ վն դար ք Ենար Ե Դման ջու
խաբգահ քու ը քի Բարայ Դան Թարթի Դմանդ ՄԵԵ-
դի ըմիդի / - Ե Եվ ինչպես եմ ցանկանում, որ մի Թր
իմ բարեկամները Կենց ալն ունենու տակ և Կենց ալն
առվակի ափին ինչ համար մի վոքը ննջարան սարքեն Ե]

3) Այն դեպքում, երբ խոսվում է որոշակի առար-

կայր կամ երևույթի մասին, որը բացահայտվում է
կոնտեքստից, գոյականը կարող է որոշյալի նրբութունն
ներս արտահայտելու համար որևէ ձևական ցուցիչ չուն-
ենալ: Օրինակ Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի
Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի

Մարտի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի
Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի
Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի
Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի

Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի
Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի
Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի
Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի

4) Եթե առարկան կամ երևույթը արդեն հիշատակ-
վել է կամ էլ արդեն հայտնի է զրուցակիցներին,
կարող է որոշյալի ցուցիչ չունենալ: Երոշահի Երոշահի
Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի
Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի
Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի

5) Երբ գոյականը ցույց է տալիս առարկան ընդ-
հանրապես: Իբրև մեղծի դաս միասին վերցրած
կարող է որոշյալի ցուցիչ չունենալ: Օրինակ Երոշահի
Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի
Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի Երոշահի

Քննիր, Օրինակ՝ Գործարարական ընկերության
փարսանի անդամները, որոնք իր բարեպաշտի տուն մտաւ,
շահաբաժնի համար շահեցան ԳՈՐԴՈՒՄ ԲԱՅՈՒՄ
Օրինակ՝ Սիւսիանի մի վարդի ճշտութիւնը
Ռեզիլի Դարմազանը, որ Կոնստանտնուպոլսի մէջ
Սիւսիանի մի վարդի ճշտութիւնը
Սիւսիանի մի վարդի ճշտութիւնը
Սիւսիանի մի վարդի ճշտութիւնը

Անորոշը կարող է կազմել և նաև Կ
Մեկ, Բվազանից, որ դրվում է գոյականից առջև
Կանորոշը գործածվում է հատկապես դեռևս չը-
հիշատակված կամ անծանոթ անձ կամ իր նշանակու
Սիւսիանի
یک تن از خوبان کندم کون نصیب ما شد
ماستیه بختان مگر ز اولاد آدم نیستیم

Այս քննարկը խուսափում է անհարգութիւն նման
Մա սյան հրահանգի մնացած զե Օու լազե Ադաւ նիսիւմ
- թուխ գեղեցկու հրեանց գեթ մեկը մեզ բաժին
չէ

Մի քան մեծ վատաբախտներս, որոնք չեն
یک شب تمام ایام گذشته میگردم ...
Այս քննարկը քննարկում է մի քանի
- Սիւսիանի գիշեր անցած իմ Օրինակ էի վերապրում ...

Դասական գրականութան մեծ ինչպես արձակում
այնպես էլ պոզիտիվիստ անորոշի արտահայտման հա-
մար գործածվում է նաև Կ
Օրինակ՝
Այս քան գործի դիր խանութ Ջալ Բուլ
մի կատու կար, իսկ
Այս քան թեք ղանդան բարավարդի բուլ
ատամ էր հանել

Այս քան կարող է գործածվել նաև առանց գոյականի
անկախաբար, ինչպես՝
یک بچه گری میپرورید جو پرورده شد خواجه را پرورید
Այս քան բնականորէ մի քանի վարդի,
էր քանի վարդի շոգ խաշերա բարդիւնը -
Սիւսիանի գալի ձագ էր սնուցում,
երբ գալուէն սնուցվեց, իր տիրոջը հոշոտեց

یکی -ին հաճախ կարող է . از / անգ / բացառականով դր-
ված լրացում ստանալ, Օրինակ՝ ملك عرب رنجور بود
/ յեթի անգ մոլուկեք արաբ ռանջուր բուդ /
կապորեններից մեկը հիվանդ էր
[յեթի անգ վոզմրա մա՛զուլ շոդ - , , , , , վեզիրեններից մեկը
պաշտոնանկ եղավ / Սաադի /] :

Խոսքի մեջ, երբ գոյականը գտնվում է որոշչի և
որոշյալի հարաբերության մեջ, այդ դեպքում անո-
րոշություն արտահայտող Կ-ի-ն դրվում է կա՛մ
գոյականի և որոշչի միջև, ինչպես, Օրինակ՝ مردی خوب
/ մարդի խուբ - , , , , , մի լավ մարդ , , , , , կա՛մ է և որոշչից
հետո, Օրինակ՝ مرد خوبی / մարդե խուբի - , , , , , մի լավ
մարդ , , , :

Եթե որոշիչը գոյականին նախդաս է, ապա Կ-ն
դրվում է որոշյալի վրա . Օրինակ՝ خردمند مردی / խե-
րմդմանդ մարդի - , , , , , մի իմաստուն մարդ , , , , ,
/ սեֆիդ մաբի - , , , , , մի սպիտակ ձի , , , :

Գոյականը անորոշ առում կարող է արտահայտել
նաև առանց որևէ ցուցչի : Այն կարող է արտահայտ-
վել պարզապես շեշտի, հնչերանգի, դադարի միջո-
ցով կամ էլ շարահատությանբ : Օրինակ՝
/ ման քեթաբ շարմ - , , , , , բես գիրք ունեմ , , , , ,
احتیاط در حیاط /
ցիր՝ քակում շուն կա , , , :
من کتاب دارم
احتیاط در حیاط

Գոյականի անորոշ առումը արտահայտող Կ ցու-
ցիչը, ըստ գոյականի վերջահար հնչյունի, ունի
մի քանի գրություններ .

1 / Իսղաձայնով վերջացող բառերի դեպքում այն
նշվում է Կ գրությամբ, որը անմիջապես կցվում է
բառի հիմքին . Օրինակ՝
ذخوری / դոխուրի - , , , , , մի աղ-
ջիկ , , , , , / دوستی / ուստի / , , , , , մի սեղան , , , , ,
/ քեթաբի - , , , , , մի գիրք , , , , , /
میزی / միզի / , , , , , մի բարեկամ , , , , , /
میزی / միզի / , , , , , մի գիրք , , , , , /
میزی / միզի / , , , , , մի գիրք , , , , , /

2 / Իս / , , / ու / երկար ձայնավորներով վերջա-
ցող բառերի բառահիմքի վերջահար ձայնավորի և անո-
րոշ Կ-ի միջև տեղ է գտնում . -ն / անագ / , որ-
պեսզի տեղիք չտա երկար ձայնավորների կուտակման .
Օրինակ՝
آشناقی / աշ- / , , , , , մի աղբար , , , , ,
/ անագ - , , , , , մի սափոր , , , , ,
نوا - , , , , , մի ճանոթ , , , , , /
آشناقی / աշ- / , , , , , մի աղբար , , , , ,
نوا - , , , , , մի ճանոթ , , , , , /

3/ ԶԳՆԷՎՈՂ Ե՛-ով և Մ Լայնավորով վերջացող բառերի անորոշի ցուցիչը ունենում է Մ գրութունը, որը գրվում է բառահիմքից անջատ: Օրինակ՝ Մ Լայնավոր-ի-,-,մի տուն,, Մ Լայնավոր-ի-,-,մի սարուկ,, Մ Լայնավոր-ի-,-,մի հագուստ,, Մ Լայնավոր-ի-,-,մի նավ,, Մ Լայնավոր-ի-,-,մի թուփակ,,:

Քոյականաբար գործածվող ամեն մի բառ անհրաժեշտութայն դեպքում կարող է իր վրա ընդունել որոշյալի կամ անորոշի ցուցիչ:

Հոլովական կարգը պարսկերենում

Լեզվի պատմական զարգացումը առջ է բերում լեզվական կառուցվածքի փոփոխություններ:

Այն բանի հետևանքով, որ հին պարսկերենում գոյություն ունեցող հոլովական վերջավորութունները ժամանակի ընթացքում ընկել են, պարսից լեզուն կորցրել է հոլովական կարգը:

Հոլովական վերջավորությունների բացակայությամբ պայմաններում բառերի շարահյուսական հարաբերությունների արտահայտման համար կարևոր նշանակություն են ստանում հատկապես՝ ա/ նախդիրները, որոնց Օգնությամբ է դրսևորվում անուն խոսքի մասերի, այլև դրանց և բայերի միջև եղած կապը, կապակցությունը:

Բ/ Նստդիրը, որի Օգնությամբ ևևավորվում է ուղիղ խնդիրը:

գ/ Իզաֆեթը, որը ծառայում է բառերի միջև հատկանշային կապն արտահայտելու համար: Իզաֆեթը /է/ Լայն է /Լայնավորից հետո՝ /յե/՝ անշեշտ քերականական ցուցիչ, որը արտահայտում է որոշելի և որոշյալի, հատկացուցչի և հատկացյալի կապակցություն:

ա/ Ուղղական հոլովի իմաստ

Ուղղական հոլովի իմաստ է արտահայտում իր ուղիղ ևևով գործածված բառը, այդ թվում՝ ենթական, ստո:

րոգելիական վերադիրը, գոյական որոշիչը, այդ թը-
վում հատուկ անունը՝ հասարակի համար և հակառակը:

Օրինակ՝ افتاب میدرخند / ֆթաբ միդերխննդ - , Արևը փայ-
լատակում է, / هوشنگ کتاب میخواند / շուշնգ ֆեթաբ միխա-
նանդ - , Հուշանգը գիրք է կարդում, / کارگردارخانه / քարգարդանե ֆար միթոննդ - ,
Բանվորը աշխատում է գործարանում, /

բ) Սեռական հոլովի իմաստ

Սեռական հոլովի իմաստ է արտահայտում ենթակա-
յի կամ որևէ այլ բանի հատկացուցչի, որոշչի գոր-
ծառույթ ունեցող բառը, որն իր հատկացյալին կամ
որոշյալին միացած է իզաֆեթով: Օրինակ՝ خند بچها و جماله / խնդեյե ԲՅԵ
մոնալլեմ մանրաբեթոդ ավանդ - , Երեխաների ծիծաղն
ու ուսուցչի հարձակումը սթաֆեթրեց ինձ, / کارگردار / քարգ
էդարե թուհե ուրա փնժմոր-
դե միթմորդ - , Հիմնարկության աշխատանքը նրա հոգին
տրամեցնում էր, /

Որոշյալի և որոշչի հարաբերությունները արտա-
հայտելիս դրսևորվում է պարսից լեզվի առանձնահատ-
կություններից մեկը, այն, որ որոշիչը միշտ ետա-
դաս է:

Սակայն դասական գրականության մեջ հանդիպում
ենք նաև հակառակ շարադասության, երբ որոշիչն ու
որոշյալը տեղերը փոխած են լինում, իսկ նրանց կա-
պող իզաֆեթը՝ սղված: Օրինակ՝ ایران سبأ / իրանսեֆաս
/ փոխանակ ایران سبأ / սեֆաս իրան - , իրանի քանակը,
ایران سبأ / իրանշնհր / փոխանակ՝ زئیر سبأ / իրանի
թագավորություն, /

Դժվար է նկատել, որ բերված բառերի կապակցու-
թյունը այլևս զգալի է իբրև կենդանի շարահյու-
սական ձև, և իրականում ունենք կազմությանը բարդ
բառ:

գ) Տրական հոլովի իմաստ

Տրական հոլովի իմաստն արտահայտվում է , , բե , ,
և նախորի Օգնությանմբ: Տրականի իմաստն արտահայտող
բառը սովորաբար լինում է ստորոգյալի լրացում/ան-
ուղղակի խնդիր կամ պարագա՝ նպատակի, տեղի, ժա-

նակը ջախջախեց թշնամուն, 19 ھوشنگ مرتاب ادوستدار
/Հուշանգ մահաբերա դուսթ դարանդ-2, Հուշանգը սիր-
րում է լուսնալուսյւր, 20, Հուշանգը սիրում է Մահ-
թաբին, 10:

Հայցական հոլովի իմաստն արտահայտող բառը սո-
վորաբար լինում է ստորագյալի լրացում /ուղիդ
խնդիր/՝ անցողական բայով կազմված նախադասության
մեջ:

Սուլայն 1, -ն գործածվում է սյւ ժամանակ, երբ
ուղիդ խնդիրը արտահայտում է արդեն ծանոթ առար-
կա կամ երևույթ, ինչպես նաև եթե այն արտահայտ-
ված է հատուկ անվամբ, անձնական, ցուցական, հար-
ցական, որոշյալ և այլ դերանուններով:

Ուղիդ խնդիրն արտահայտվում է առանց 1, -ր,
երբ այն նշում է ոչ թե ինչ-որ ծանոթ ու որոշա-
կի ստարկա, այլ առարկա ընդհանրապես, որպես սե-
ռային ամբողջութուն, Օրինակ՝ **بت پرستان**
/բութանթանթան բութ. միփանթանթանդ-2, կռպաշտները
կուռք են պաշտում, 10, **من کتاب خریدم**
/իրիմմ-2, էս գնեցի գիրք, 10, **هوشنگ نامه نوشت**
/Հուշանգ նամե նեկեշթ-2, Հուշանգը նամակ գրեց, 10:

Հայցական հոլովի իմաստն արտահայտող բառը նա-
խադասության մեջ հանդես գալով որպես պարագա՝
ցույց է տալիս նաև գործողության տեղ, ժամանակ,
լսված, քանակ: Օրինակ՝ **بدرم رفت مسکو**
Մոսքոու, Հայրս գնաց Մոսկվա, 10, **مسافرت ما یکماه طول**
10-ը ժամապարհորդութունը տեեց մի ամիս, 10,
مدرسه من یکصد و پنجاه و دو کیلومتر از خانه دور است
10-ը գամե գնշթ ղո քիլոմեթր անգ խանե դուր շողանմ-
ներեկ, գբոսանթի ժամանակ երկու կիլոմետր հեռա-
ցա տնից, 10:

Հայցական հոլովի իմաստով տեղի պարագան կարող
է արտահայտվել նաև **ب** /բ/ նախդրի միջոցով: Օրին-
ակ՝ **دوستم بتهران رفت** /դաստեղը գնաց ընթերցասրահ, 10,
10-ը ստեղը գնաց ընթերցասրահ, 10, **ب** /բ/ նախդրի
/դուստանմ բե թեհրան անթթ-2, Բարեկամս գնաց թեհ-
րան, 10:

բ / Բացառական հոլովի իմաստ

Բացառական հոլովի իմաստն արտահայտվում է **از**
/ավ/ նախդրի միջոցով:

Բացառական հոլովի իմաստով կիրառված բառը
ցույց է տալիս այն առարկան, որից սկսվում է
ենթակայի գործողությունը: Նախադասության մեջ
լինում է սովորաբար ստորոգյալի լրացում /ան-
ուղղակի խնդիր/: Օրինակ՝ *مروزا دوستم نامه گرفت* /
Ռուզ մա դուսթմ նամե գերեֆրեմ/ - Մարթ բարե-
կամիցս նամակ ստացա, /: *منما ندارم* /
Ղոի մա շում նմդարմ/ - Ու մի ակնկալիք չունեմ
ձեզանից, /:

զ) -ով Օծոված բառերը կարող են լինել նաև
ստորոգյալի այլ լրացումներ, ինչպես տեղի, ժա-
մանակի, պատճառի պարագա: *از چشمان بی فروغ او بروقی درخشان*
/չիման Բի ֆրուգ օւ Բրուգի Դրքշան/ - Գրեմ
դերմիչիդան գերեֆրեմ, /: *نروا* /խամրած աչքերից կարծ
փայլատակեց, /: *خانواده آنها از ما زندان کوچ کرده بود*
/խանեվադեյե անհա մա Սազանդանրան քուլ քարդե
բուդ, /: *نروان* /նրանց ընտանիքը քուլե էր Մազանդարանից, /:

զ) *از اندمی که نزد من برقت یا عزیز کنار دامن من همچو رود جیحون است*
/անդմի քե նոզմամ բերեֆրե արե մադիզ,
քե նարե դամանե ման համլո ուղե ձեյհունե մսթ-
/: *نروان* /պահից, երբ հեռացավ արև իմ սիրասուն,
իմ քղանցքի շուրջը դարձավ ասես գետը ձեյհուն, /:
/از اندمیرمغانم عزیزمیدارند که آتش که نمیرد همیشه در دلهاست

/Ազ ան բեդեյրե մողանմ մադիզ միդարանդ
քե աթեչի քե նամիրմդ համիչե դնր դելե մասթ-
/: *نروان* /նենուրեք կրակապաշտների տաճարներում եմ մե-
ծարվում,
Քանզի անմար կրակ ունեմ ես իմ սրտում, /:

զ) Գործիական հոլովի իմաստ

Գործիական հոլովի իմաստն արտահայտվում է
/բա/ նախդրի միջոցով: Այս նախդրով Օծոված բառի
հիմնական գործառույթը միջոցի անուղղակի խնդիրն
է, որ ցույց է տալիս գործողության կատարման մի-
ջոցը, Օրինակ՝ *هیزم شکن میز مرا با تبر می شکنند*
/հիզոմ շեքան հի-
զոմրա բա թեֆնր միչեքանմդ, /: *فاجوتահاتو* /գախը
Ջարդում է կացնով, /: *از* /
/Թազե թնիթեսիյահրա բա նմանդ փարեյե քնսիֆի փաթ

քանդե բուղանդո- , կեղտոտ, հին թաղիքի կտորով նոր
էին մաքրել գրատպիտակը , / : انا و به خانه را با ماشين بارى
فرستادم و خودم با اتوموبيلم
նե բարի քերեսթաղամ վաճառում էմ թողնում էմ Օթոբուս ունեթ-
թամ- , ման գույքը ուղարկեցի բեռնատար մեքենայով ,
իսկ ինքս գնացի ավտոբուսով , / :

Գործիական հոլովի իմաստ արտահայտող բառը
ցույց է տալիս նաև այն առարկան, որի հետ, որի
ուղեկցութեամբ կամ ընկերակցութեամբ կատարվում
է գործողութիւնը : Օրինակ՝ با يكده از رفقا از مزه دیدن كرديم
/ Բայց եթե դրեք նա ըրֆանդա նա մուգե զիդն քարդիմ
, մի ինքս ընկերներով այցելեցի նք թանգարան , / :
دخترها کتابهای خيلى با انگشتان اماس كرد با بييم واضرا جدا جدا

Ղոխքանք բա քերեսթայե խիս բա նեղոչթանե ամաս-
քանդե բե թիմ զ քերեսթա ղախել շող- , յստորիկը թըրջ-
ված գրքերով, ուռած մատներով երկարողով ու շը-
փոփված ներս մտով , / : عاقبت كوك زاده كوك شود

کوک با آدمی بزرگ شود

Ղաղբեթ գորգաղե գորգ շնվանդ
գեր է բա աղամի բողորգ շնվանդ-
, ի վերջո գայլի ձագը գայլ կղառնա,
թեկուզ մարդու հետ ապրած լինի նա , / :

կարող է արտահայտել նաև հակամիտութեան, հա-
կադրութեան հարաբերութիւն : Օրինակ՝ ويزيرا با وى غرضى
درد / վնգիտրա բավեյ ղանքի բուղ- , վեզիտր
քեն ուներ նրա դեմ , / : هر که با بولاد با زو پنجه کرد
سعد سيمين خود را رنجه کرد

Ղանր քե բա փուլաղբաղու փնջե քանդ
սաէղե սիմիլե խողրա ղանջե քանդ-
, մի վ որ պողպատաձեռք մարդու դեմ կռվեց,
Յուր արծաթե բազուկները շարդեց , / :
է / ներգոյական հոլովի իմաստ

Այս իմաստն արտահայտվում է ր / ղանր / նախդրի
միջոցով :

Դրանով նշվում է այն տեղը, որտեղ գտնվում է
մի բան կամ կատարվում է որևէ գործողութիւն :
Նախադասութեան մեջ լինում է ստորոգյալի լրա-
ցում / տեղի պարագա / : Օրինակ՝ او فتاده است در جهان بسيار
بى تميز ارجمند و عاقل خوار

| Լուսինայի անթ դար ջեհան բեսյար
բիթմարգ արջամենդո աղել խար-

՝ Այս աշխարհում շատ անգամ է պատահել,
խեղութիւն՝ առկել, հիմարին գովթ են արել, /

مناره بلند در دامنه الوند بست نماید
| Մենարեյի բուլանդ դար դամենեյի Ալվանդ փսսթ
նեմայիդ-՝, Բարձր Միարեթը Ալվանդ լեռան ստորո-
տում ցածր կերևա, /
هر که دست از جان بشوید
هر چه در دل دارد بدوید

| հարթ դասթ աղ չան բեշույանդ-
հարլե դար դել դարանդ բեգույանդ-
՝, Նա, ով կյանքից իր ձեռքերը լվանա,
ինչ որ սրտի մեջ ունենա՝ կասի նա, /

Ներգոյական հոլովի իմաստ արտահայտող բառը
ցույց է տալիս նաև այն ժամանակակիցը, որի ըն-
թացքում կատարվում է գործողությունը: Օրինակ՝
| դար ինձողանթ քանի բեման էլ
թեֆաթ նեքարդ-՝, Այս ժամանակակիցը ու ոք ինչ
չնորհ չի արել, /
حافظ در اوایل قرن / در يك چشم براه زند
فهمت هجری در حدود سال ۷۲۶ در شیراز تولد یافت

| Հաֆեզ դար անվայելե դարնե հաշթումե հեջրի դար հո-
դուդե սալե 726 դար Շիրազ թանկալուդ յաթթ-՝, Հաֆե-
զը ծնվել է Շիրազում հիջրեթի 8-րդ դարի սկզբնե-
րին, մոտավորապես 726 թվականին, /

կարող է ցույց տալ նաև խոսքի առարկան, ինչի
մասին խոսվում է | հատուկ է դասական լեզվին /
| դար ֆալիլանթե ղանանթ-՝, ինչպիսիք ության
առավելության մասին, /
| դար ֆանվայե
դե խամուշի-՝, Լուսինայի Սգտակարության մասին, /
| դար էշդո փիրի-՝, սիրո և երիտասար-
դության մասին, /

| անդար / անդար / անդար / նախդիրները արտահայտում
են Նույն իմաստը, ինչ | դար / անդար / անդար
թյամբ, որ առջինը գործածվում է բանաստեղծության
և դասական շրջանի, իսկ երկրորդը՝ ժամանակակից
խոսակցական լեզվում: Այսպես անդար անդար անդար
نتوان بامید شك همه عمر نشست

[Լուսինայի հեղինակը անդար անդար անդար,
նեթանվան բեժմիդե շեքթ համե Օմր նեշանթ-

«Բանի իրական հաստատուն բան չկա/մեր/ ձեռքում,
կասկածների հույսով հնարավոր է նստել ողջ կյան-
քում» [

من گزارش میدم که خون تو پیدا کردیم /
«ճանապարհին թալանեցին ուղևորներին» /
«Բառացի՝ ճանապարհի մեջ» /
«Այն գողարեջ մի դժմ քե թու խու ենյե թո փեյղա քար-
դժմ» / «Ըս կզեկուցեմ, որ քո տան մեջ եմ գտել» /
/մանրամասն տես յ/դար/ նախդիրը /

ինչպես տեսնում ենք, հոլովական վերջավորու-
թյունների բացակայության պայմաններում պարսկե-
րենում բառերի շարահյուսական հարաբերությունե-
րի արտահայտման գործում մեծ է նախդիրների,
/ու/ նաղրության և իզաֆեթի դերը: Դրանց Օգ-
նությունը դրսևորվում են հոլովական այլևայլ
իմաստներ: Այլ կերպ ասած, նշված միջոցները կա-
տարում են հոլովական թեթույթների դերը:

Նախդիրները դրվելով կապի-խնդրից առաջ, իսկ
/ը-ն/ հետո, դրանք կապում են ստորոգյալին և
միասին դառնում ստորոգյալի լրացում:

Հոլովական իմաստներ արտահայտելու միջոցնե-
րը, սակայն, այսքանով է են սպառվում:

Պարսկերենում հոլովական իմաստները կարող են
արտահայտվել նաև շարահյուսությամբ՝ նախադասության
մեջ բառերի դասավորության կարգով, առդրությանմբ,
այսինքն՝ բառերի այնպիսի կապով, երբ կապակցման
ձևական միջոցները՝ ձևույթները բացակայում են:

Առդրությունը սովորաբար կապում է՝

ա/ ստորոգյալը ուղիղ խնդրի հետ, երբ գոյականը
արտահայտված է անորոշ առումով առանց /, /ու/ ն-
աղրության: օրինակ՝ کتاب آورد / քեթաբ ավարդժմ-
«գիրք բերեցի» /, آبخورد / աբ խորդժմ- «ձուր
խմեցի» /: Բ/ ստորոգյալը ձևի պարագայի հետ: օ-
րինակ՝ خوب میخواند / խուբ միխանժ- «լավ է՝ կար-
դում» /, تند میدود / թոնդ միդմժաղ- «արագ է վա-
րում» /, և այլն:

Շարահյուսական կապակցութիւններ արտահայտե-
լու համար կարևոր նշանակութիւն ունի նաև խոս-
քի հնչերանգային ձևավորումը, այսինքն՝ ձայնի
ելևէջավորումը: Կարևոր նշանակութիւն ունի նաև
շարահյուսական դադարը:

Գոյականի բառակազմութիւնը

Գոյականները իրենց բառակազմական կառուցված-
քով բազմազան են, և դրանց զանազան ձևերն արտացո-
լում են լեզվի բառարանային կազմի առանձնահատկու-
թիւնները: Դրանց մեջ կան ինչպես պարզ, ածանց-
յալ, բարդ, բարդ ածանցավոր, այնպես էլ հարաբարդ
բառեր:

Ըստ այսմ գոյականները կարելի է բաժանել հե-
տևյալ խմբերի.

1/ Պարզ գոյականներ. սրանք կազմված են մեկ
հիմնական ձևույթից և արմատական բառեր են. Օրի-
նակ՝ اب /ար-,, շուր,, كل /գոլ-,, վարդ,, دل
/դել-,, սիրտ,, سر /սըր-,, գլուխ,, جوب /չուբ-
,, փայտ,, سند /սննգ-,, քար,,:

2/ Ածանցյալ գոյականներ. սրանք կազմված են
մեկ հիմնական և մեկ կամ մի քանի երկրորդական
բառակազմական ձևույթներից. Օրինակ՝ دوستی /դուս-
թի-,, բարեկամութիւն,, دوست ,, բարեկամ,, + ی
ածանցը / کندان /գոլդան-,, ծաղկաման,, گل ,, ծա-
ղիկ,, + دان /դան / همراه /համրահ-,, ուղեկից,, مهم
նախածանցը + راه ,, ճանապարհ,, همشهری /համշահ-
րի-,, համաքաղաքացի,, مهم նախածանցը + شهر ,, քա-
ղաք,, + ی վերջածանցը / بیگانه /բիգոնահի-,,
անմեղութիւն,, ی նախածանցը + گناه ,, մեղք,, +
ی վերջածանցը / և այլն:

3/ Բարդ գոյականներ. սրանք կազմված են մեկից
ավելի հիմնական ձևույթներից. Օրինակ՝ زبان شناس
/զանֆանշենաս-,, լեզվաբան,, هنرپیشه /հոնըփիշե-
,, դերասան,, کارخان /քարխանե-,, գործարան,,
چشم /չամըննմ-,, թող,, چشم /չամըննմ-,, գիշերա-
թող,, سنگ پست /սննգփոշթ-,, կրիա,, ,, բառացի՝ ,, քա-

րաթիկու ենք, / مہمان خانہ / մեծամանխանե- , , հյուրանոց, /

4/ Բարդ ածանցավոր գոյականներ• սրանք կազմը-
ված են մեկից ավելի հիմնական և մեկ կամ ավելի
երկրորդական բառակազմական ձևույթներից• Օրինակ՝
اداره / դոդեղի- , , երկմտություն , , دوستداری / դուսթ-
դարի- , , բարեկամություն , , دانش پژوهی / դանեշփե-
ժուի- , , գիտահետազոտություն , , آموزش / բողորգ-
համամթի- , , վեհաձևություն , , عقب نشینی / Էքբնեշի-
նի- , , նահանջ , , և այլն :

5/ Հարաբարդ կամ բազմաբարդ գոյականներ• այն
գոյականներն են, որոնք կազմված են երեք և ավելի
հիմնական ձևույթներից• Օրինակ՝ امداد / մեդադ-
փաբթոն- , , ակտին , , ամشیر مشعل / ամշիր շեղոմ-
 , , սպիտակ պուշուկ կանաչագույն աղալնի , , ամشیر کئی /
/ սմբզիփաբթոնի- , , վեղծավորություն , , շողոքորթու-
թյուն , , ամشیر زندہ داری / ամշիր շեղաղարի- , , անթու-
թյուն , , ամشیر باف / բարֆփաբթոն- , , մյուսմաբրողիկ , ,
և այլն :

Գոյականակերտ ածանցներ՝

Պարսկերենում բավականին մեծ թիվ են կազմում
գոյականակերտ ածանցները : Պրանց մի մասը ունի
սահմանափակ գործածություն , դրանցով այլևս նոր
բառեր չեն կազմվում : Այդ կարգի ածանցներից են,
Օրինակ / کار / քար / , / وا / վա / , / د / վանդ / , / ال / ալ / , / باز /
/ բազ / և այլն : Մյուս մասը, ընդհակառակը, ար-
տադրողական ու կենսունակ է : Պրանցով նոր բառեր,
նոր կազմություններ են ստեղծվում : այդ կարգի
ածանցներից են, Օրինակ / اک / ակ / , / اش / Էշ / , / کر / քար /
և այլն :

Սի շարք ածանցներ էլ որոշ կազմություններում
արտահայտում են իրար՝ շատ մոտ և նման ածանցային
իմաստներ, այնպես որ նույնիսկ կարելի է դրանք
փոխարինել նույն ձևով : Գնայած դրանց մերձա-
վոր իմաստներին, այդպիսիք, այնուամենայնիվ, բա-
ռերի մեջ նուրբ տարբերակում են մտնում : Այդ
կարգի ածանցներից են, Օրինակ / سار / սար / և / زار /
/ զար / , / بار / բար / , / لاج / լախ / և այլն : Առկա է նաև
ծիշտ հակառակ երևույթը, միևնույն ձևը, մի-

և նույն հնչյունական կազմը ունեցող ածանցները կարող են արտահայտել միանգամայն տարբեր նշանակութուններ, ինչպիսիք են տարբեր ծագմամբ առաջացած զանազան ածանցներ:

Իրենց բառակազմական դերով էլ այդ ածանցները տարբերվում են միմյանցից: Իրանց մեջ կան ածանցներ, որոնք փոխում են բառի նյութական իմաստները ստեղծելու և բառային նոր արժեքներ, նոր խոսքի մասեր: Որոշ ածանցներ նույնիսկ ընդունակ են ստեղծելու մի քանի խոսքի մաս, ինչպես, Օրինակ՝ Ա | ան | ածանցը, որը և գոյականակերտ է, և ածականակերտ, և մակբայակերտ, իսկ նաև ածանցներ, որոնք միայն մեկ խոսքի մաս են ստեղծում, կամ էլ նույն խոսքի մասից ստեղծում են նոր նշանակությամբ բառաւանց փոխելու խոսքի մասային արժեքը, Օրինակ՝ Ա | ան | ք | և | բ | նվազական-փաղաթշական բնույթի ածանցներ են, որոնք ընդունված է կոչել երանգավորող:

Գոյականակերտ ածանցները զրկելով այլ խոսքի մասերին պատկանող բառերի հիմքերի կամ արմատների վրա, առարկայացնող իմաստ են հաղորդում ներանց, իսկ բաղադրվելով գոյականների հետ, փոխում են նրանց իմաստը՝ կազմելով նոր բառեր:

Պարսկերենում գոյականակերտ նշանակությամբ հանդես են գալիս միայն վերջածանցները:

Բացառություներ է կազմում թ | հյմ | նախածանցը, որով բաղադրվում են մի քանի գոյականներ, որոնք, սակայն, կարող են գործածվել ածականաբար:

Գոյականակերտ վերջածանցներով կազմված գոյականները լինում են՝

1. անձ արտահայտող գոյականներ,
2. առարկա, երևույթ արտահայտող գոյականներ,
3. տեղանիշ գոյականներ,
4. վերացական, ընդհանուր բնույթի գոյականներ

1. Անձ արտահայտող ածանցներ

Տ | գյւր | - Տարբեր գոյականներից կազմում է նոր գոյականներ՝ գործող անձի անվան իմաստով:
ա | Արտահայտում է գործող անձը՝ ըստ մասնագի-

տության. Օրինակ՝ زگر /զարգար- , սուկերի է, և ար-
/ահանգար- , երկաթագործ , դարբին , և ար-
գար- , ապակեգործ , և ար- /մեզար- , պղնձագործ , և
գար- /ահանգար- , և ար- /ահանգար- , և ար- /ահանգար- ,
գար- , երաժիշտ , և ար- /սուփազար- , և ար- /սուփազար- ,

բ/ Արտահայտում է գործող անձը՝ ըստ գործու-
նեճության. Օրինակ՝ غارتگر /դարձագար- , ավարառու ,
ասպատակող , և ար- /اشوبگر /աշուբար- , աղմկարար , և
ար- /اصلاحگر /էսլահգար- , բարեփոխող :

գ/ Արտահայտում է գործող անձը՝ ըստ ունեցած
պարսկական և հասարակական դիրքի. Օրինակ՝ سوداگر
/սուդագար- , վաճառական , և ար- /کارگر /քարգար- , բան-
վոր , և ար- /برزرگر /բարզգար- , հողագործ , և :

դ/ գար/ - ա/ Բայական հիմքերից կազմում է գոր-
ծողի անուն , Օրինակ՝ پرویزگار /փրովարդեգար- , ար-
րի է , և ար- /خواستگار /ամուսնեգար- , սուսուցի է , և ար-
/խասթեգար- , ինամախոս , և ար- /خدمتگار /խեմթեգար- ,
ծառայող , և :

բ/ Անվանական հիմքից կազմում է գոյականներ
/վերացական և թանձրացական/ , Օրինակ՝ یادگار /յա-
դեգար- , հուշանվեր , և ար- /روزگار /ուրուզգար- , ժամա-
նակ , դարաշրջան , և :

զ/ բան/ - կազմում է գոյականներ՝ մի պարսկ-
մունք , պշտոն , զբաղմունք ունեցողի նշանակու-
թյամբ. Օրինակ՝ مرزبان /մարզբան- , կուսակալ , սահ-
մանապահ , մարզպան , և ար- /پشتبان /փոշթեբան- , պշտ-
պան , և ար- /اسیابان /ասյաբան- , ջրաղացպան , և ար-
/բաղբան- , սյաբպան , և ար- /سوزن بان /սուզնբան- , ու-
ղեփոխորդ- սլաքավար , և ար- /دربان /դրբան- , դռնա-
պան , և ար- /دژبان /դեժբան- , բերդապահ , պարետ , և
բան- ը կցվելով գոյականներին , կազմում է տար-
բեր առարկաների անուններ. Օրինակ՝ یاد بان /յադ-
բան- , առագաստ , և ար- /سایه بان /սայեբան- , տաղավար ,
ծածկույթ , ամպհովանի , և :

Յ/ ար/ - ա/ Բայի անցյալի հիմքից կազմում է
անձի անուն , Օրինակ՝ خریدار /խիրիդար- , զնորդ , և :

خواستار / փարսթար - , Երկրպագու , նամող ,
խասթար - , խնդրարկու ,

Բ / Նույն հիմքից կազմում է տարբեր նշանա-
կու թյամբ վերացական անուններ , Օրինակ՝ գոֆ-
թար - , ասունք , / کردار / քերդար - , արարք ,
/ Լոնթթար - , վարք , արարք , / کنتار / քոչթար - , վո-
տորած ,

Կ / Կազմում է գոյականներ , արտահայտե-
լով գործող անձը ըստ նրա զբաղմունքի , պարսպմուն-
քի , Օրինակ՝ / نانوایا / նանվա - , հացթուխ ,
վա - , ատաղնորդ ,

Ե / Կազմում է մի արվեստ , արհեստ ,
պարսպմունք ու նեցողի կամ դրանով զբաղվողի ան-
ուն , Օրինակ՝ / هنرور / հոնրվար - , հանճար ,
/ زبانشور / շենավար - , լողորդ ,
/ تاجور / ղիղվար - , ղիտորդ ,
/ Թաջվար - , Թագակիր , Թագավոր ,
/ Բաջվար - , Բազակիր , Բազավոր ,
/ Բոթակետ , վեհակետ ,

Զ / Կազմում է գալիս անձնավորող նշա-
նակու թյամբ , Օրինակ՝ / خداوند / խոդավանդ - , տեր ,
/ خورشاوند / խիշավանդ - , ազգական ,

Դ / Կազմում է գոյականներ , արտահայտելով
կանանցից կազմում է գոյականներ , արտահայտելով
գործող անձը ըստ նրա ունեցած պարսպմունքի • Օրինակ՝
/ شکرچی / շոքարչի - , կապան ,
/ شکرچی / շոքարչի - , որսորդ ,
/ شکرچی / շոքարչի - , սրճարանատեր ,
/ شکرچی / շոքարչի - , որսապահ ,
/ شکرچی / շոքարչի - , փողհար ,
/ شکرچی / շոքարչի - , որսահալած ,

Թ / Կազմում է անձ ցույց
տվող գոյականներ՝ պատկանելու թյամբ , նշանակու թյամբ ,
Օրինակ՝ / خدايگان / խոդայգան - , իբր տերերին պատկա-
նող ,
/ بازگان / բաջգան - , իբր
շուկային պատկանող , վաճառական ,
/ دهگان / դեհգան - , իբր գյուղին պատկանող ,
զինական ,

گروگان | գերոուզան - , իբր գրավին պատկանող , պատանդ , , | :

بد | բող | - սրանով կազմվում են գոյականներ՝ պահողի , պահապանի , պետի նշանակությամբ : Օրինակ՝ بد مو | մոբող - , մոգերի պետ , , | , بد | սեփնհող - , բեներալ , գնդապետ , զորապետ , , | , بد | հիրբող - , կրակարանի պետ , , , , կրակարանի պահպան , , | :

2 | Առարկա , երևույթ արտահայտող ածանցներ

ه | է | - լայն կիրառություն ունեցող , կենսունակ ածանցներից է , որը տարբեր խոսքի մասերից կազմում է առարկա արտահայտող գոյական անուններ :

1. Գոյականին կցվելով՝ կազմում է նոր գոյական՝ ածանցվող բառի արտահայտած նշանակության նր. մանուկյամբ : Նրինակ՝ اندان [դանդանե - , ատամնիկ , , | , اندان | ատամ , , բառից | , اندان | դանանե - , դահանակ , , բերան , , բառից | , اندان | դանաղե - , հրվանդան , , | - اندان - , քիթ , , բառից | , اندان | [զմբանե - , բոց , , | - اندان - , լեզու , , բառից | , اندان | [լմբանեզր , , | - اندان - , շուրթ , , բառից | , اندان | [շիրե - , հյուսթ , , | - اندان - , կաթ , , բառից | , اندان | [հողզե - , ավազան , շրջան , , | - اندان - , ջրավազան , , բառից | , اندان | [լեշմե - , արբույր , , | , اندان - , արթ , , բառից | , اندان | [դմսթե - , կոթ , բռնիչ , , | , اندان - , ձեռք , , բառից | ,

2. Ածականներից կազմում է գոյականներ , որոնք առարկաներն արտահայտում են ըստ նրանց հատկանշի , Օրինակ՝ سبز [սմբզե - , մարգ , կանաչեղեն , , | , سبز - , կանաչ , , բառից | , سبز | [սեփիղե - , սպիտակուց , , | , سبز - , սպիտակ , , բառից | , سبز | [շուրե - , սղբորակ , բուրակ , , | , سبز - , արդի , , բառից | , سبز | [ջուանե - , ծիւղ , շոկոլ , , | , سبز - , երիտասարդ , , բառից | , سبز | [բննիթե - , մանուշակ , , | , سبز - , գույնի անունից | ,

3 | Թվականներից կազմում է գոյականներ՝ ժամանակի , ժամանակաշրջանի նշանակությամբ , Օրինակ՝

Գ | Հնչիթթե-,,յոթնյակ, շաբաթ,, | هفت, յոթ,,
 թվականից |, ده [դասե-,,տասնՕրյակ,, | ده,
 տասը,, թվականից |, چهل [չեհելլե-,,քառասունք,
 چهل -,,քառասուն,, թվականից |, صد [սսդե-,,
 դար, հարյուրամյակ,, | صد, հարյուր,, թվականից |
 پنجاه [փնջե-,,թաթ, քիրան,, | پنجاه
 քիչլիս նաև پنجاه [հնչիթթե-,,ստան-
 ներկումատնյա աղիթ,, | دوازده [դնվազդնհե-,,տաս-
 ներկումատնյա աղիթ,, | دوازده, տասներկու,, թվա-
 կանից |, :

4 | Բայի ներկայի հիմքից կազմում է գոյական-
 ներ տարբեր իմաստներով օ այդ թվում օ

ա | Ցույց են տալիս գործիք օրինակ՝ مال [մա-
 ւե-,,ժեփիլե,, | مالیدن, շփել,, Բայի مال
 [մալ | ներկայի հիմքից |], آویز [ալիզե-,,գինդ,
 կախ, նաև՝ ,,կույրաղիթ,, | آویختن
 կախել,, | Բայի آویز [ալիզ | ներկայի հիմքից],
 استردن [Օսթորդն-,,աճելի,, | استر
 սափրել,, | Բայի استر [Օսթոր | ներկայի հիմքից],
 پیراستن [փիրաստն-,,զարդ,, | پیرای
 զարդարել,, հարդարել,, | Բայի پیرای [փիրայ | ներկա-
 յի հիմքից], گیره [գիրե-,,սեղմիլ,, ունելի,, |
 گيره [գիրե | ներկայի հիմքից], گرفتن [գերեթթն-,,բռնել,, |
 گرفتن [գերեթթն | ներկայի հիմքից] :

բ | Արտահայտում է գործողութայն անուն, օրի-
 նակ՝ بوسیدن [բուսե-,,համբուր,, | بوسیدن
 դն-,,համբուրել,, | Բայի بوس [բուս | ներկայի
 հիմքից], ناله [նալե-,,ողբ,, | ناله
 հիմքից], | Բայի ناله [նալ | ներկայի հիմքից],
 خندیدن [խնդե-,,ծիծաղ,, | خندیدن
 ծաղել,, | Բայի خندیدن [խնդ | ներկայի հիմքից],
 گزند [լնրզե-,,դող, ցնցում,, | گزند
 դողալ,, | Բայի گزند [լնրզ | ներկայի հիմքից],
 اندیشیدن [անիշիճե-,,հոգ, մտածություն,, |
 اندیشیدن [անիշիճ | ներկա-
 յի հիմքից] :

5 | آ | آ - Արտադրողական ածայցներից է Գոյա-
 կաններից և ածականներից կազմում է տարբեր նշա-
 նակություն ունեցող գոյականներ՝ ածայցվող բառի

արտահայտած նշանակութեան նմանութեամբ:

ա) Գոյականից՝ գոյական. Օրինակ. دست [դան-
թնք-բռնակ, կոթ, دست - , Էնթ, բառից],
سك [սնգնք-ճարմանդ, Օղակ, շափրասթ, اسک
- , շուն, բառից], يشم [փշշմք-ճաղցրակե-
նիքի տեսակ, يشم - , բուրդ, բառից],
حتمك [էշմք-ճակնոց, اد حتم, շաւթ, բառից],
دميك [դոմք-ճմբուկ, اد دمب - , Կոլ, բառից],
عينك [էյնք-ճակնոց, اد عين, շաւթ, բառից],
موشك [մուշք-ճրթիւ, اد موش, մուկ, բառից],
موشك [խիյարնք-ճուռուցք, اد خيار, քարունգ, բա-
ռից], برفك [բնրֆք-ճղաբաղ, اد برف, բրդ, բառից],
سنگ [սնգնք-ճա-
ցի տեսակ, اد سنگ, սնգ, բար, բառից]:

բ) Անձականից՝ գոյական. Օրինակ՝ سرخ [սորիք-
- , կարմրուկ, اد سرخ, ճիւղանդութուն / سرخ - , կարմիր, բառից],
زرد [զըրդնք-ճկի դեղնուց, اد زرد, դեղին, բառից],
سبيدك [սեփիդնք-ճաղողի լւ-
ւիւճ, اد سبيد - , սպիտակ, բառից],
شيرينك [շիրնք-ճպղուկ, ցան, اد شيرينك, տես նաև երանգավորող ածանց
ները]:

3) آل / ալ - Գոյականից կազմում է տարբեր նշանա-
կութուն ունեցող առարկայական գոյականներ, Օրինակ՝
گدال [գճալ-ճատառաբաղ, ճիրան, اد گدال, գոռուղալ-ճոս, اد گدال, կոպալ-ճոպալ, մա-
հալ, اد گدال, ճոնբալ-ճրասան, պոլ, اد گدال, թուլալ-ճահարասի, اد]:

4) آك / աք - Կցվելով բայի ներկայի հիմքին՝ կազ-
մում է գոյականներ, Օրինակ՝ خوراك [խորաք-ճու-
տելիք, اد خوردن, ճուտել, բայի خورد ներ-
կայի հիմքից], بوشاك [փուշաք-ճագուտ, اد بوشيدن
- , ճագնել, բայի بوش ներկայի հիմքից],
عوشاك [ըուշաք-ճոռում, اد عوشيدن, ճուալ, բայի
عوش ներկայի հիմքից], سوزاك [սուզաք-ճվն, հի-
վանդութուն, اد سوختن - , ճայրել, կիզել, բայի
سوز ներկայի հիմքից]:

5) آه / ահ - Բացի իր երանգավորող գործառույթից.

կազմում է նաև գոյականներ տերմինաբանական արժե-
քով. Օրինակ՝ عبر / անբարեբաղ, մեղալիոն, կու-
լոն, ماهی / մահիչե, մկան, ماهیچه / թաղչե,
որմնախորշ, դարակ, پروانچه / վանրվանչե, զրպ-
րոցական վկայական, | տես նաև երանգավորող ա-
ծանցները, کمانچه / քնմանչե, քամանչա, |

بیستی / Բացի վերացական բնույթի բառային ար-
ժեքներից, կազմում է նաև գոյականներ տերմինա-
բանական նշանակութամբ, Օրինակ՝ بیستی [շնսթի-
շնիկ, / Տրացյանի], կազմված է بست - բթամատ,
բառից], کوشی [գուշի- / Սափող, / Տեղախոսի / որը
կազմված է کوش - ականջ բառից], مافی [սափի-
թորիչ, / կազմված է ماف - / սպառ, / մաքուր,
բառից], عسی [նիմսի- / Օբյեկտիվ, / ֆիզիկական
տերմին, / կազմված է عس, ոսպ, բառից],

وار / վարե / - Գոյականներից կազմում է նոր գո-
յականներ՝ նմանությամբ նշանակութամբ, Օրինակ՝
کوشواره [գուշ վարե- / գինդ, / کوش, ականջ, բա-
ռից], آهواره [ահվարե- / Օրորոց / آه, զահ, զա-
հույթ, բառից], دستواره [դնսթվարե- / ցուպ, գա-
վազան, / دست, ձեռք, բառից], آجراع واره / շե-
րավարե- / կանթեղ, աշտանակ, / آجراع, ճրագ, բա-
ռից], سنگواره [սնդվարե- / քարացածություն, քա-
րացում / سنگ, քար, բառից], ماهواره [մահվարե-
 / արբանյակ, / ماه, լուսին, բառից], جشنواره
[ջնշնվարե- / փառատոն, / جشن, տոն, հանդես,
բառից],

آینه / անե / - Գոյականներից կազմում է տարբեր
նշանակություն ունեցող գոյականներ, Օրինակ՝
آینه / սոբանե- / նախաճաշ, آینه / բեյ'անե-
 / կանխավճար, آینه / զանե / թաղյանե- / մտրակ, آینه
عمران / նսրանե- / ընթրիք, آینه / զստանե / զնսթվանե-
 / ձեռնպան, آینه / զնդանե / հենդեվանե, մեթրուկ, آینه
شکران / շոքրանե- / երախտագիտություն, آینه

مان / ման / - Բայերի տարբեր հիմքերից և գոյա-
կաններից կազմում է գոյականներ, որոնք ցույց են

ներ. Օրինակ՝ آماگه /արամզահ- , հանգստարան ,
դամբարան , خلوتگاه /խնլվանթգահ- , առանձնա-
րան , մենաստան ,

դ / فاجه ներկայի ու անցյալի հիմքերից կազմում
է գոյականներ , որոնք ցույց են տալիս գործողու-
թյան տեղը . Օրինակ՝ باشگاه /բաշգահ- , ակումբ ,
اینگاه /իսթգահ- , վայարան , گذرگاه /գոզգիր
գահ- , գետնեցք , հասարակաց ճանապարհ , فرشگاه
/ֆորուշգահ- , վաճառատուն , հանրախանութ , نشتگاه
/նեշտիսթգահ- , նստելու տեղ , زادگاه /զադգահ- ,
ծննդավայր ,

آگاه /թիգե/ - Դրվելով զանազան գոյականների վրա ,
ստեղծում է նոր գոյականներ , որոնք ցույց են տա-
լիս մի բանի տեղ , վայր , Օրինակ՝ دانشگاه /դանեշ-
թիգե- , ֆակուլտետ , هنرگاه /հոնիրթիգե- , ար-
վեստի ինստիտուտ , اتشگاه /աթեշթիգե- , ատրու-
շան , میکده /միկդե- , կուստուն , پستهگاه /բոսթիգե- ,
միսթիգե- , գինետուն , ماتم گده /մաթմթիգե- ,
սգո տուն , دیو گده /դիվթիգե- , դիվանոց , مغ گده
/մողթիգե- , կրակապաշտների տաճար , دولتگاه
/վոլթիգե- , պալատ ,

Վերացական գոյականներով բազմաթիվ նման կազ-
մություններ հանդիպում են պոեզիայում , Օրինակ՝
ضیافتگاه /զիյաֆթիգե- , խնջույթի տուն ,
اندوهگاه /անդոհթիգե- , Թախծի , տրտմության տուն ,
خجنتگاه /խյոնթիգե- , դրախտավայր , և այլն :

زاد /զար/ - Դրվելով գոյականների վրա , ցույց
է տալիս այն տեղը , ուր մի բան շատ կա , Օրինակ՝
زادگاه /զադգահ- , ավազուտ , ավազոտ վայր ,
علفزار /ալֆզար- , մարգագետին , արոտ ,
گذرزار /գոզրար- , վարդանոց , վարդաստան ,
گلدانزار /գոլդանզար- , կաղնուտ , ընկուզուտ ,
کندمزار /կոնդմար- , արտ , ցորենի դաշտ ,
کلبهزار /կոլբեզար- , կակաչանոց ,
لجنزار /լյոնզար- , տղմուտ ,
نیمزار /նիմզար- , աղտաղտուկ , աղուտ ,
نمکزار /նեկզար- , ծղեղնուտ ,

استان /սթան/ - կազմում է անուններ մի քանի

իմաստներով, այդ թվում՝

ա/ Տեղ, որտեղ մի բանից շատ կա: Օրինակ՝
 گلیستان /գուլեսթան- , վարդաստան, վարդանոց ,
 | کوهستان /կոհեսթան- , արմավենի, ով հարուստ տեղ ,
 | բուհեսթան- , լեռնաստան , լեռնային երկիր ,
 بوستان /բուսթան- , ավազոտ վայր ,
 نیستان /նեսթան- , բուրաստան , անուշահոտ վայր ,
 | نخبستان /նեխեսթան- , եղեգնուտ ,
 | زعفرانستان /զաֆրանեսթան- , նշե-
 աղ տալ տուկ վայր ,
 | بادامستان /բադամեսթան- , խաղողի այգի ,
 | تاکستان /տակսթան- , խաղողի այգի ,
 | انارستان /անարեսթան- , նոճիներով առատ վայր ,
 | سنگستان /սնցեսթան- , քարոտ երկիր ,

բ/ Ընդհանրապես կազմում է տեղի անուններ :
 0-
 րինակ՝ بيمارستان /բիմարեսթան- , դպրոց ,
 | فرزندستان /ֆրինդեսթան- , հիվանդանոց ,
 | دانشگاه /սահադեմիա ,
 | نذاریستان /նեզարեսթան- , պատ-
 կերասրահ ,

գ/ կազմում է մասնավորապես հատուկ տեղի՝ երկ-
 րի անուններ :
 0րինակ՝ ارمنستان /արմեսթան- , չա-
 րաստան ,
 | گرجستان /գորջեսթան- , վրաստան ,
 | تاجیکستان /տաջիկսթան- , չեղկաստան ,
 | هندوستان /հնդեսթան- , Շաքիկաստան ,
 | فنیکستان /ֆնիկսթան- , քրեանգեստան ,
 | افغانستان /աֆանեսթան- , իֆ-
 դանստան ,

1. سار /սար/ - Յուրյ թ է տալիս որևէ բանով հարուստ ,
 որևէ բանի զանգվածային առատություն՝ տեղ :
 0րինակ՝ کوهور /կոհուսար- , լեռնային վայր ,
 | سنسار /սնսար- , քարքարուտ , քարով հարուստ վայր ,
 | چمنسار /չեմնեսար- , ակներով , աղբյուրներով հա-
 րուստ վայր , բյուրակն ,
 | نمکسار /նեմեքսար- , ա-
 դուտ ,
 | شاخسار /շախսար- , ճյուղախիտ ,
 | منکسار /մոռքսար- , մշկաբույր մի վայր ,

2. لاخ /լախ/ - Անարտադրողական , ոչ կենսունակ
 ածանցներից է :
 Յուրյ թ է տալիս որևէ բանով հա-
 րուստ տեղ :
 0րինակ՝ سنگلاخ /սնցլախ- , քարոտ
 տեղ ,
 | دیوالاخ /դիվալախ- , դիվաբնակ , անապատ ,
 | اسراخ /սրախ- , իհրամանաբնակ / չար ոգո

մարմնացման տեղ, كلوخ لاج | քուլուխլախ- , հողակոշ-
տերով հարուստ տեղ , , :

باد | բար | - Ու կենսունակ ածանցներից է, Յուլյո
է տալիս տեղ՝ առատության նշանակությամբ: Օրի-
նակ՝ جوبار | սննդբար- , քարոտ տեղ , , |
| քուլբար- , աղբյուրներով առատ տեղ , , |
| քուլբար- , գետակներով հարուստ վայր , , :

دان | դան | - կենսունակ ածանցներից է. դրվելով
գոյականների վրա, կազմում է անուններ ամանի, ա-
նոթի, զետեղարանի նշանակությամբ: Օրինակ՝ اتندان
| Թեզդան- , կրակարան , , | دان برگه | բնրգեղան- , քար-
տարան , , | انقبه دان | անփիյեղան- , քարտուտի տուփ , , |
| քուլդան- , ավարան , , | دان جزوه | ջրզվե-
ղան- , թղթապատակի արկղ , , | دان جامه | ջամեղան- ,
ճամպրուկ , , | دان جايدان | լայդան- , թեյաման , , |
| քուլդան- , արուղան , , | دان | քուլդաման , , |
| քուլդան- , աղբանոց , մոխրատեղ- նակ տիեզերք , , |
| քուլդան- , սուղանոց , , | دان سوزند | սուզանոց , ,
| քուլդան- , ծարույրի քսակ , , | دان سنکدان | սննդդան- , քար
ճիկ , , | دان شير | շիրդան- , որովայնախոռոչ , , |
| քուլդան- , մոմակալ , , | دان شمعدان | շմեդան- ,
դան- , գրչատուփ , , | دان قندان | քանդդան- , շաքար-
ման , , | دان گلبدان | գուլբեդան- , վարդաբրի անոթ , , |
| քուլդան- , ծաղկաման , , | دان نمکدان | նմեք-
դան- , աղաման , , | :

4 | վերացական, ընդհանուր բնույթի գոյա-
կանակերտ ածանցներ

ای | ի | - կենսունակ ածանցներից է, ունի լայն
արժեքայնություն, տարբեր խոսքի մասերից կազմում
է ընդհանրական, վերացական անուններ՝ Յուլյո տալով
հատկություն, այդ թվում.

1 | Ածականներից կազմում է վերացական անուն-
ներ, որոնք Յուլյո են տալիս մի հատկություն ու-
նենալը կամ դրություն, կատարված գործողության

ի բերև վիճակ առարկայացնող մնայուն հետևանք և այլն: Օրինակ՝ خوبی խոսքի-,, ևսվոթյուն,, արմ-
բայի-,, գեղեցկություն,, արմ- բռնություն,, արմ-
ծություն,, արմ- فراوانی | ֆիրավանի-,, առատություն,, |
تلخی | Թախի-,, դառնություն,, արմ- تنبلی | Թենբլի-
,, ծուլություն,, արմ- تیزی | Թիզի-,, սրություն,, արմ-
,, خوش | Խոշի-,, տուրախություն,, արմ- دلیری | Դալիրի-
,, քաջություն,, արմ- سبکی | Եթեթություն,, արմ-
,, անարկություն,, արմ- ڤاشفک | ֆափկություն,, արմ-
,, անհարկություն,, արմ- تنهایی | Թենհայի-,, մենա-
կություն,, արմ- روشن | Դոշնի-,, լուսավորություն
,, արմ- | Զավանի-,, երիտասարդություն,, արմ-
,, արմ- | արմ- Դրվելով որակական ածականների վրա, կազ-

մում է վերացական գոյականների՝ ցույց տալով հատ-
կություն: Օրինակ՝ بهنا | ֆենհա-,, ևսնություն,, արմ-
,, արմ- زرفا | Զրֆա-,, երկարություն,, արմ-
,, արմ- ڤا-,, խորություն,, արմ- گرما | Գարմա-,, շերմու-
թյուն,, արմ- ڤبرهه | Բերեհ-,, նմանողու-
թյամբ նաև արմ- | արմ- ڤسردا | Եթեթմա-,,
ցուրտ եղանակ,, արմ-:

2 | ی - ն կցվելով գործող անձի անվան վրա, կազ-
մում է ընդհանրական վերացական գոյականների՝ զբաղ-
մունքի, մասնագիտության նշանակությամբ: Օրինակ՝
کارگری | Կարգարի-,, բանվորություն,, արմ- ڤسردا | Բսրդա-
գեղարի-,, հողագործություն,, արմ- ڤسردا | Բսրդա-
րի-,, երկաթագործություն,, դարբնություն,, արմ-
| արմ- ڤسردا | Բսրդա-,, ռուկերություն,, արմ-
,, արմ- ڤسردا | Բսրդա-,, նկարչու-
թյուն,, արմ- ڤسردا | Բսրդա-,, արմ- ڤسردا | Բսրդա-,,

բ | կազմում է վերացական անունների՝ ցույց տա-
լով մի հատկություն ունենալը: Օրինակ՝ دوستی
| Դոստի-,, բարեկամություն,, արմ- ڤسردا | Բսրդա-
թշնամություն,, արմ- ڤسردا | Բսրդա-,, տղամարդություն
,, արմ- ڤسردا | Բսրդա-,, արմ- ڤسردա | Բսրդա-,,
թյուն,, արմ-:

գ | Ընտանիքի անդամներ, ազգակցական հարաբերու-
թյուն ցույց տվող գոյականներին հաղորդում է ընդ-
հանրական հատկության իմաստ: Օրինակ՝ ڤسردا | Բսրդա-

ճ / լ է ի / ց / ի լ է ի / օ - Գոյականներից կազմում է գոյականներ՝ փոքրացուցիչ, նվազական նշանակությամբ, Օրինակ՝ باغچه / բաղչե-,, փոքրիկ պարտեզ,, անچه / անչե-,, փոքրիկ որմնախորշ,, անچه / անչե-,, փոքրիկ պանդոկ շուկայում, պասաժ,, անچه / անչե-,, նամակ, բացիկ, երկտող,, անچه / անչե-,, քարե սյուղակ,, անچه / անչե-,, ղարիչե-,, Լյուսկ, փոքրիկ դուռ կամ պատուհան,, անچه / անչե-,, նավակ,, անچه / անչե-,, տետրակ-,, տետրակ,, անچه / անչե-,, ղուլլե-,, ղուլլելիկ,, անچه / անչե-,, սանդղակ-,, արկղիկ,, անچه / անչե-,, մահակ-,, մահակ,, անچه / անչե-,, գորգիկ,, անچه / անչե-,, փոքրիկ պահարան,, անچه / անչե-,, փողոց, նեղ փողոց,, անچه / անչե-,, խանչե-,, սուփրա,, անچه / անչե-,, ծովակ, լճակ, անچه / անչե-,,

աճանցը նոր բառեր կարող է կազմել և ու նվազական նշանակությամբ, Օրինակ՝ بازيچه / բազիչե-,, խաղալիք,, անچه / անչե-,, անհալիտն, կուլոն, այդ մասին տես էջ 1, անچه / անչե-,,

ا / անք / օ - Գոյական անուններից կազմում է գոյականներ՝ նվազական, փաղաքշական, գզվական, ինչպես նաև նվաստական նշանակությամբ. Օրինակ՝ نازک / նազակ-,, նվազական նշանակությամբ և նازک / նազակ-,, փոքրիկ տղա, մանչ,, անچه / անչե-,, اخترک / օխտրիկ-,, փոքրիկ աղջիկ, աղջր-նակ,, անچه / անչե-,, میک / միկ-,, փոքրիկ մեխ,, անچه / անչե-,, անք / անք-,, թուլեղիկ,, անچه / անչե-,, անք / անք-,, տաշտակ,, անچه / անչե-,,

Փաղաքշական, գզվական նշանակությամբ և նازک / նազակ-,, սիրուհի,, անچه / անչե-,, անք / անք-,, մանկիկ, անք / անք-,, խշուկ,, անچه / անչե-,, անք / անք-,, խոպոպիկ անք / անք-,, աղախյակ, հարճիկ,, անچه / անչե-,, անք / անք-,, խշխանիկ,, անچه / անչե-,, անք / անք-,, նարգիս ճաղիկիկ,, անچه / անչե-,,

Նվաստական նշանակությամբ և նازک / նազակ-,, մարդուկ,, անچه / անչե-,, անք / անք-,, բանաստեղծիկ,, անچه / անչե-,, անք / անք-,, ղազիյաճ-,, ղատալորիկ,, անچه / անչե-,, անք / անք-,, կնիկ,, անچه / անչե-,,

Նվաստական նշանակությունը ավելի շեշտված է արտահայտվում հավելյալ՝ աճանցի ավելացմամբ,

Օրինակ՝ مرداد [մարդեքե-, մարդը, մարհամարհական]
روز [զմենեքե-, կինը, մարհամարհական] :

ا /شթ/ - կցվելով անձնանուններին, կազմում է
փաղաքշական, գգվական անուններ, Օրինակ՝ احسنك /
Հասանեթ/ , روشنك /Ռոուշանեթ/ , سونك /Սուսանեթ/ :

ی - սծանցը, բացի իր մի շարք հիմնական բառակազ-
մական ֆունկցիաներից, ունի նաև երանգավորող գոր-
ծառություն։ Դրվելով անձնանունների վրա, այն
փաղաքշական, գգվական երանգ է հաղորդում նրանց,
Օրինակ՝ احسنی /Հասանի-, Հասանիկ-, /Յ Սրա Օգու-
թյամբ են կազմվում անձնանունների կրճատ փաղաքշ-
կան ձևերը, Օրինակ՝ ابي [եբի /ابراهيم- էբրահիմ
անուններից/], فخری [ֆախրի /فخر الدين- ֆախրեդդին անու-
ններից/], بوری [բուրի /شمس الدين- Շմսեդդին/],
[Փուրի /پوران- Փուրան անուններից/], ابولسی [Աբուլի /
ابوالقاسم- Աբուլղասսամ անուններից/], زدی [Զմրի /
زین القاسم /Զմրրինթաջ անուններից/] և այլն :

Ի դեպ, այս կարգի անունների կազմությունը
զուրկ է բառակազմական Օրինաչափություններից,
Դրանք հիմնականում կազմվում են որոշակի կաղապար
ներով։ Նրանց կազմությանը մասնակցում են բառ-
հիմքերի կառուցվածքային որոշակի տիպեր և ی /ի/
սծանցը, երբեմն նաև առանձին բառեր, ինչպիսին է,
Օրինակ՝ جان /ջան-, հոգի, հոգյակ, /-ը, Այսպես
اخى جان /Ախիջան/, اقا جان /Աղաջան/, عزیز جان /
Հմսանջան/ :

Բարդ գոյականներ

Դարակերենը ընդհանրապես աչքի է ընկնում բարդ
բառերի կազմության արտակարգ ընդունակությամբ,
որի շնորհիվ ոչ միայն էի սահմանափակվում հին
շրջաններից ժառանգած բարդություններով, այլև
հարստացնում է իր բառապաշարը նորանոր միավոր-
ներով։ Բարդ բառերի դյուրին կազմությունը պայ-
մանավորված է նրանով, որ բացի բայերից, պարս-
կերեն բոլոր բառերը կորցնելով թեքման վերջավո-
րությունները, ներկայացված են բառահիմքերի ձե-
վով։ Ինչ վերաբերում է բային, ապա բարդության
մեջ այն ընդունում է դերբայական ձև և բաղադր-
ության երկրորդ եզրում հաճախ ներկայացվում է
ներկայի և անցյալի հիմքով :

Բարդութիւնների կազմութիւնները որոշելու համար անհրաժեշտ է հաշվի առնել հատկապես մի առանձնահատկութիւնն է, այն, որ պարսկերենում հակառակ հայերենի, որոշիչը լինում է որոշյալին ետադաս: Սրանց տեղափոխութեան դեպքում կազմվում է բարդ բառ, որի ժամանակ որոշյալի և որոշիչի հարաբերութիւնն արտահայտող իզաֆեթը սղվում է: Նման բառակապակցութիւնները ենթարկվելով բառաբարդման Օրենքներին՝ ընկալվում են որպես միաձուլ, մեկ բառ:

Բարդ գոյականները ըստ իրենց մեծ և նշանակութեան կարելի է բաժանել հետևյալ խմբերի:

- Ա. Հարադրական հարաբերութիւններով բարդութիւններ:
- Բ. ստորադասական հարաբերութիւններով բարդութիւններ:

Ա. Հարադրական հարաբերութիւններով բարդութիւններ

Սրանք այն բարդութիւններն են, որոնց երկու բաղադրիչներն ունեն համադասական հարաբերութիւն, այսինքն՝ բարդութեան եզրերից մեկը մյուսի լրացումը չի դառնում: Նրա երկու եզրերը միասին են իբրև համազոր բաղադրիչներ և միասին ըմբռնվում որպես մի բառական միութիւն: Սրանք կարող են իրար միացած լինել տարբեր մեծրով՝ ինչպես շաղկապով, այնպես էլ առանց շաղկապի:

Հարադիր հարաբերութիւններով բարդ գոյականներ կարող են կազմվել տարբեր խոսքի մասերի միակցումից: Այսպես՝

1. Երկու գոյականների միակցումով կազմվում

են թանձրացական և վերացական գոյականներ, որոնք ցույց են տալիս յոթարկային գործողութեան անուն. Օրինակ՝ تیر و کمان / արձանակ, եղանակ, / تیر و کمان / թիրքա-
թիրքաման, նետ ու աղեղ, / تیر و کمان / թիրքարան, գնդա-
 վան, ռոգատկա, / تیر و کمان / փոշթոփանահ, / تیر و کمان /

բլիթ Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա
բլիթ Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա
բլիթ Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա
բլիթ Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա

գ/ Կենդանիների անուններ

զոբոր Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա
գապի Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա
բլիթ Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա
Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա

2. Բայի ներկայի հիմքերից կազմվում են գոր-

ծողութունն ու վիճակ ցույց տվող վերացական գո-
յականներ: Օրինակ՝ Բրտյո Լիբիա Լիբիա Լիբիա
Բրտյո Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա
Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա

3. Բայի հրամայական եղանակի ձևերից կազմը-

վում են գործողութունն ու վիճակ ցույց տվող վե-
րացական գոյականներ: Օրինակ՝ Բրտյո Լիբիա Լիբիա
Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա
Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա

4. Բայի անցյալի հիմքերից կազմվում են վերա-

ցական գոյականներ գործողութայն անվան նշանակու-
թյամբ: Օրինակ՝ Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա
Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա
Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա Լիբիա

5. Բայի անցյալի և ներկայի հիմքերից կազմը-

վում են գործողութուն և վիճակ ցույց տվող վերացական գոյականներ։ Ծրինակ՝ բնասթ Թբննդ-, պնդակցում, ամրացում, նաև՝ պայմանավորվածութուն, բնասթ Թբննդ Թբննդ, գործարք, դավադրութուն, բնասթ Թբննդ Թբննդ, առուծախ, բնասթ Թբննդ Թբննդ, զաղտնի պայմանավորվածութուն, դավադրութուն, բնասթ Թբննդ Թբննդ, սուրևաութուն, աւետուր, բնասթ Թբննդ Թբննդ, սախտ և սախտ Թբննդ, պատրաստվածութուն, բնասթ Թբննդ Թբննդ, սախտ և սախտ Թբննդ, նյութափոխանակութուն, բնասթ Թբննդ Թբննդ, սախտ և սախտ Թբննդ, անհետացում, կորուստ, բնասթ Թբննդ Թբննդ, սախտ և սախտ Թբննդ, ալլուսմ, բնասթ Թբննդ Թբննդ, գոֆթ Թբննդ, խոսակցութուն, գրույթ, բնասթ Թբննդ Թբննդ, խոսակցութուն, գրույթ, բնասթ Թբննդ Թբննդ, թուրքեր, թուրքեր, բնասթ Թբննդ Թբննդ, շուսյութուն, բնասթ Թբննդ Թբննդ, հետախուզութուն, փնտր-տուք, բնասթ Թբննդ Թբննդ, փնտր-տուք, բնասթ Թբննդ Թբննդ, խոհարարութուն, բնասթ Թբննդ Թբննդ, կարուստ, բնասթ Թբննդ Թբննդ, վերածնունդ, հարութուն, բնասթ Թբննդ Թբննդ։

6. Բայի անցյալի հիմքի և գոյականի համակցումից կազմվում են գոյականներ։

Համադասական հարաբերությամբ են հանդես գալիս կրկնավորները։

Որոշ կրկնավոր ևներ արդեն մթազնված են, և նրանց եզրերը առանձին գործածական է են, ինչպես, Ծրինակ՝ բնասթ Թբննդ Թբննդ, ռոզնի, բնասթ Թբննդ Թբննդ, սոխակ, բնասթ Թբննդ Թբննդ, մարմար, բնասթ Թբննդ Թբննդ, մարմաշ, muslin | բնասթ Թբննդ Թբննդ, հոպոպ, և այլն։

Սակայն այդպես է են ուշ շրջանի կրկնավոր բաղադրութունները, որոնց բաղադրիչները առանձին-առանձին գործածական են։ տարբեր խոսքի մասերի կրկնությամբ կազմվում են որակական ածականներ, մակբայներ, բաշխական թվականներ և այլն։

Նշված բարդութունների բաղադրիչները երկուսըն էլ պահում են իրենց նշանակութունը, այսինքն՝ մեկը մյուսի լրացումը չի դառնում, այլ կերպ ասած՝ երկու եզրերը բառակազմական մակարդակում ունեն համադասական հարաբերութուն։

Սակայն նշելի է, որ ինչքան էլ բարդության

ա / Երկու գոյականի միացումով կազմվում են գոյականներ զանազան նշանակութամբ՝

ա / Անձ ցույց տվող բարդ գոյական՝ մի զբաղմունք, պարպմունք և այլն ունեցողի նշանակութամբ
Օրինակ՝ دن داندان پریشانی / հոնար փիշե-, դերասան-, / پیشه / ղանդան փեզբ-, տամնաբույժ-, /

բ / Առարկա ցույց տվող բարդ գոյականներ՝ Օրինակ՝ گلیزگی / զուգակցություն, պարդաթերթ, / چنگ افزا / շնագրգռ, շնագրգռություն, / شیم / շմբեթ, / پنجال / սալաշալ, / سالنامه / սառնարան, / شتر خار / շոթորխար, ուղտափուշ, / سبزه دان / փանթեղանե-, բամբակի կորիզ, / سپ / խոփ, / کاهن / զավահան-, / سپ / սիմաբ-, / سپ / սնդիկ, / سپ / շահաբ-, / سپ / մեղրաշուր, /

գ / Սի բանի տեղը՝ վայրը և այլն ցույց տվող գոյականներ՝ Օրինակ՝ قورخانه / լողերխանե-, զինանոց, /

سرایخانه / սնորբադխանե-, զգրանոց, / سرایخانه / սնդիխանե-, տատղադիտարան, / سرایخانه / քթաբխանե-, զբրադարան, / سرایخانه / լափխանե-, տպարան, / سرایخانه / մեյխանե-, սրճարան, / سرایخانه / մեյխանե-, գինեխուս, /

դ / Կենդանիներ անվանող բարդ գոյականներ՝ Օրինակ՝ سگ شیت / սննդփոշբ-, կրիա, / سگ شیت / խրփոշբ-, ոզնի, /

ե / Վերացական նշանակութամբ բարդ գոյականներ՝ Օրինակ՝ دندان درد / սնորդսրդ-, զլիաթավ, / دندان درد / ղանդանդսրդ-, տամնացավ, / دندان درد / լեզուդսրդ-, ալքացավ, / دندان درد / էշդբազի-, սրբաբանութուն, /

զ / Գոյականից և բայի սերկայի հիմքից կազմված գոյականներ

ա / Անձնանիչ գոյականներ՝ Պյս կազմութունները արտահայտում են անձ՝ մի պարպմունք, պաշտոն,

11 Ածականից և բայի ներկայի հիմքից կազմը-
ված բառեր: Սրանք գոյականներ են առարկայի, գոր-
ծիքի անվան նշանակութամբ, Օրինակ՝ بلد گو / բո-
լանդգու-, բարձրախոս-, و / բալաու-, Կերե-
լակ-, و

բ/ Բարդություններ, որտեղ երկրորդ բաղադրի-
չը հանդես է գալիս իբրև առաջինի
լրացում

1. Երկու գոյականի միացումով կազմվում են գո-
յականներ զանազան նշանակութամբ, այդ թվում՝

ա/ Անձնանիշ գոյականներ, որոնք ցույց են տա-
լիս մի որևէ պարամունք, պաշտոն, ազգակցական
հարաբերություն և այլն ունենալը: Օրինակ՝ صاحب
ماخضان / սահեբմանսահ-, պաշտոնյա սպա-, و صاحبخانه
ساز / սահեբխանե-, տանտեր-, و صاحبزاده / սահեբզոմհոու-
-, հանրապետության նախագահ, պրեզիդենտ-, و استیار
اداره / սահեբդարե-, ասիստենտ-, و مادر زن
اداره / մադերզանե-, քանդակագործուհի-, و خواجه
زن اداره / Խաջեհերզանե-, քանդակագործուհի-, و
مادر زن اداره / մադերզանե-, քանդակագործուհի-, و
مادر زن اداره / մադերզանե-, քանդակագործուհի-, و
مادر زن اداره / մադերզանե-, քանդակագործուհի-,

բ/ Առարկա ցույց տվող գոյականներ, Օրինակ՝

مجلس / սուրնթամջլես-, արձանագրություն-, و راه
آهن / ռահ-ահեն-, շարժարեղեկ-, و زوار / շուար-
ահ-, քերականագիր-, و اسباب بازی / սահեբաբազի-
-, խաղալիք-, و دست کل / դեստեկլ-, ծաղկեփունջ-, و
کتابخانه / կոտաբխանե-, քրտնոց-, و نعلین / Նուլյե
կազմություն-
ներ ունի նաև تک / տուլե- / թուլեսահ-, շան ձագ-, و
زبان / շան լակոտ-, و کورباجا / կուրբոխարա-, ալբուխարա,
չոր սալոր-, و زغال سنگ / զողալսանգ-, քարածուխ,

2. Գոյականից և ածականից կազմված բառեր: Լի-

նում են զանազան նշանակութամբ բարդ գոյականներ,
Օրինակ՝ جوجه تیغی / յոյոյե տիգի-, բաղդ-, و مرغابی
زبان / մորղաբի- / ձուկ-, և سب زمینی / սիբզեմինի- /
նախնձոր, կարտոֆիլ-, و رشته فرنگی / ռեստե ֆրոնգի- /
նախնձոր, կարտոֆիլ-

սի- , դեղագիտութիւն , , / جانور شناسی / ջանեկանչե-
նասի- , կենդանաբանութիւն , , / և այլն :

3/ կազմվում են մասնագիտութիւնների անուն-
ները : / انكشتنداری / անգոշթեեգարի- , դակտիլոսկոպիա ,
մատնագիտութիւն , , / روزنامه نگاری / ռուզնամենեեգարի-
 , ժուռնալիստիկա , , / درام نویسی / դերամենսկիսի- , , թա-
թառեգութիւն , , / اهنگ سازی / ահնգսազի- , , երգահա-
նութիւն , , / کیهان نوردی / քիեհաննամարդի- , , տիեզերա-
գնացութիւն , , / :

4/ կազմվում են գոյականներ՝ գործողութեան արդ-
յունքի , վիճակի նշանակութեամբ : / اترسوزی / օրինակ՝
/ افسانه نویسی / ափսեբեգանգարի- , , / سرگهز /
արևահարութիւն , , / اوقات تلخی / Օուղաթթալիսի- , , վր-
դովմունք , զայրույթ , , / یاد خوردگی / Եադդիտրդեգի- , ,
փլացածութիւն , փլացում , , / یاد کردگی / Եադգար-
դեգի- , , ռուսոնութիւն , , / رفتگی / րֆտգի- , ,
գի- , , ծովային հիվանդութիւն , , / :

5/ կազմվում են գոյականներ , որոնք ցույց են
տալիս առարկայացած գործողութիւններ : / سخن رانی /
/ ابله گوئی / Եբելեթուբի- , , ծաղկապատվաստում , , /
/ سخن شناسی / շեքնիսի- , , դասախոսութիւն , , /
/ سخن نویسی / շեքնեգարի- , , / اساس گذاری /
նեշիեի- , , երեկույթ , , / دانش پژوهی /
հիմնադրում , , / دانش بنده سازی / ճանեշեեշիեի- , ,
հետադոտութիւն , , / عقب نشینی / Եեքնեշիեի- , , նա-
հանջ , , / :

6/ կցվելով գործող անձին նշող անվանը , կազ-
մում է ընդհանրական վերացական բնույթի գոյական-
ները : / جهان بینی / ջեհանեբիեի- , , գաղափարախո-
սութիւն , , / աշխարհայացք , , / :

7/ Նույն կազմութեամբ արտահայտում է որևէ
անոթ , աման , / ایدوشتخوری / Եբգուշթիտրի- , , ա-
պուրաման , , / کوه خوری / քուեխորի- , , կարագաման , ,
յուղաման , , / مریا خوری / մորիբբախորի- , , վարդյակ , ,
/ rozетка / րոզեթկա / / میوه خوری / միվեխորի- , , մրգաման , , / և
այլն :

Բ/ Ածականներից կազմվող ձևեր

Ա ածանցը դրվելով հատկութեամբ բնորոշվող ածա-
կանների վրա , կազմում է նախատիպի արտահայտած հատ

կության անունը՝ ընդհանրական նշանակությամբ,
Օրինակ՝ ازادخواهی / ազադդիխահի - , ազատասիրություն ,
استفاده حوشی / էսթեֆադեջուսի - , շահամուլություն ,
دولتی / զոդդեղի - , երկմտություն ,
بلند همتی / բոլանդեմտի - , արիք-
باریک بینی / արիք-բարիք-
بینی - , սրտեսություն , զգուշություն ,
بازیکوشی / բազիգուշի - , խղացկունություն ,
بد بسندی / բեդ-բսնդի - , մանրախնդրություն ,
بد خواهی / բեդ-խահի - , չարակամություն ,
بد اندیشی / բեդ-անդիշի - , անբարյացակամություն ,
بد کوشی / բեդ-կոշի - , խոտություն ,
انتقال حوشی / անթալ-խոշի - , վրիժա-
ռություն ,
یا گدائشی / փաքդամենի - , անարտու-
թյուն ,
یا کدلی / փաքդեղի - , քացարտություն ,
تجاوز کاری / տաջաւոզ-կարի - , չար-
ձակողակնություն ,
ترغی خواهی / տրիգի-խահի - ,
առաջադիմություն ,
تنگ حوصلگی / տնգ-խոսեկգի - ,
անհամբերություն ,
حقیقت پرستی / խիգիգեդ-բրեստի - ,
գճմարտասիրություն ,
کرم پیشگی / կրեմ-բիշգի - ,
մեծահոգություն ,
ایله فریبی / արլե-ֆրիբի - ,
խարդախություն ,
اچنی پرستی / աչնի-բրեստի - ,
Օտարամուլություն ,
احتیاط کاری / ախտիպ-կարի - ,
զրջահայեցողություն ,
ازاد منشی / ազադամենեջի - ,
ազատասիրություն ,
և այլն :

Հարաբարդ կամ բազմաբարդ գոյականներ

Պարսկերենում այս կարգի կազմությունները սահ-
մանափակ են : Բազմաբարդ գոյականները կազմվում են
տարբեր խոսքի մասերից : Ինչքան էլ շատ բաղադրիչ-
ներից կազմված լինի բարդությունը , միշտ ներկա-
յացնում է երկու բառերի գումար , կամ առաջին եր-
կուսը միացած են երրորդի հետ , ինչպես , Օրինակ՝
ابدوست خوری -	արքայի
ابدوست خوری -	արքայի
ابدوست خوری -	արքայի
ابدوست خوری -	արքայի
ابدوست خوری -	արքայի
ابدوست خوری -	արքայի
ابدوست خوری -	արքայի
ابدوست خوری -	արքայի
ابدوست خوری -	արքայի
ابدوست خوری -	արքայի

Բազմաբարդ կազմությունների վերջահար եզրը
սովորաբար լինում է որևէ բայի հիմք , որը վերա-
ցական , ընդհանրական իմաստ արտահայտելիս՝ ընդու-
նում է նաև Կ | ի | ածանցը :

Նշված կազմութիւնները սովորաբար արտահայ-
 տում են գործողի անուն՝ ենթակայական դերբայի ձե-
 վով, միաժամանակ, հպասարպես նշանակում են նաև
 գործիք, Օրինակ՝ ابا صاف کن [աբսաֆթոն-,,ջուր թորող,,
 |անձ|, ինչպես նաև ,,թորիչ,, |գործիք|] , اكرم کن
 |աբգարմթոն-,,ջեռուցող,, |անձ| նաև ,,եռարան,,
 |գործիք|] , اشرخا موش کن [աթեշխամուշթոն-,,հրշեջ,,
 |անձ|, նաև ,,հրամարիչ,, |գործիք|] , بشقاب گرم کن
 [բոշղաբգարմթոն-,,ափսե տաքացնող,, |անձ|, նաև
 ,,ջերմարան,, |գործիք|] , چوب بنه كش
 քեշ-,,խցան հանող,, |անձ| նաև ,,խցանահան,, |գոր-
 ժիք|] , كاغذ خنك كن [քաղնիզխոշթոն-,,թուղթ լորաց-
 նող,, |անձ|, նաև ,,ծծողական, ծծող թուղթ,,] ,
 دود كثر بياك کن [դուդքեշփաթթոն-,,ծխեկույզ մաքրող,,
 |անձ|, նաև ,,ծխամաքրիչ,, |գործիք|] , روغن داغ كن
 [ռոուղանդաղթոն-,,յուղ հալեցնող,, |անձ|, նաև
 ,,թավա, տպակ,, |աման|] :

Կաճանցի հավելումով կարող է արտահայտվել
 գործողութայն անուն ընդհանրական նշանակութայմբ,
 Օրինակ՝ آب ميوه گيري [աբմիվեգիրի-,,մրգահյուսթի քա-
 մում,, , նաև ,,մրգահյուսթի քամի,, |գործիք|] : Այս
 ձևով ստեղծվում են նաև այլ նշանակութիւններ
 արտահայտող բառեր, ինչպես شاي خيمه
 զի-,,ստիկնիկային թատրոն,, , او گوش اندازی
 գուշանդազի -,,ականջի հետևը գցելը,, :

Ա Ծ Ա Կ Ա Ն Ա Ն ՈՒ Ն

Ածականն անվանողական գործառութիւն և նյութա-
 կան իմաստ ունեցող խոսքի մաս է : Այն արտահայ-
 տում է առարկայի հատկանիշը, ինչպես նաև առար-
 կաների միջև եղած հատկանշային կապը և հարաբերու-
 թիւնը :

Ածականը կարող է արտահայտել՝ ա | առարկայի որև
 կական հատկանիշը, Օրինակ՝ مرد خوب |մարդ խուբ-,,
 ևս մարդ,, , او شير زيبا |շիր հիբ-,,գեղեցիկ
 քաղաք,, , او دشمن ننگ |դշմանե նանգ-,,ենեզ թշնամի
 گيلاس درشت |գիլաս թրոշ-,,թթու խնձոր,, , او سيب ترش |
 |գիլասն դորոշթ-,,խոշոր կեռաս,, , او توپ گرد
 գերդ-,,կլոր գնդակ,, , او گل سوخ |գուլե սորխ-,,կար-

միր վարդ, 1 Ե Բ / առարկայի հարաբերական հատկա-
նիշը / Օրինակ՝ خانه پدری / Խանեյի փեղնորի-, հայ-
րական տուն, 10 دروازه آهنيين / Ղարվազեյի ահնիին-,
երկաթյա դարպաս, 11 هواي كوستان / համայն քուհեսթա-
նի-, 12 Եռնային Օդ, 13 Ե

Պարսկերենում ածականը հիմնականում զրվում է
գոյականից հետո: Այդ դեպքում գոյականը և ածա-
կանը գտնվում են որոշյալի ու որոշչի հարաբերու-
թյան մեջ, և նրանց ներքին կապը արտահայտվում է
իզաֆեթով: Օրինակ՝ هواي صاف / համայն սաֆ-, պարզ
եղանակ, 14 مرد زورمند / մարդ զուրմանդ-, զորեղ մարդ, 15
پسر مهربان / փեսար բահերմեան-, գորովալից տղա, 16
Պասական լեզվում բանաստեղծութայն մեջ նկատ-
վում է նաև հակառակ շարադասություն՝ ածականի նա-
խադաս գործառություն: Օրինակ՝ نيكو سخني گفتي / Նիկոս-
սոխնի գոֆթի-, վայելուչ խոսք ասացիր, 17 خردمند
[խերմանդ մարդոմ-, խոհեմ / զիտուեմ / մար-
դիկ, 18]:

Ժամանակակից լեզվում նման կապակցությունները
կազմված են լինում իզաֆեթի սղմամբ, և ածականը
գոյականի հետ բաղադրվելով՝ ստեղծում է բարդ բառ:
Օրինակ՝ دراز دست / դերազդասթ-, երկայնաբազուկ, 19
سیاه چشم / թուշնդանդամ-, բարձրահասակ, 20
/ սիյահ շչմ-, 21 սևաչյա, 22 Ե

Ածականները գործածվում են որպես նախադասու-
թյան որևէ անդամի լրացում:

1. Որպես գոյական ենթակայի լրացում: Օրինակ՝
پیراهن سفیدرود چرك ميشود / փիրահանե սեֆիրդ շերք
միշվադ-, սպիտակ շապիկը շուտ է կեղտոտվում, 23
10 نارنجهای انبوه کلاسر را تارک میگرد / Նարնջեհայ
անբուհե կլասրա տարիք միքորդ-, Նարնջենինե-
րի խիտ տերևները մթնեցնում էին դասարանը, 24 Ե

چهره معصوم همکلاسی هامثل نگین های خوشگل و شفاف يك انگشتر پرمهيا بترتيب
- սիհա մեսսլե նեգինեհայ խոշքեղո շեֆֆաֆե բեքան-
գոշթարե փորեմահ բեթարթիբ բեշչմ միխորդ-, Պաս
ընկերների անմեղ դեմքերը թանկազին մատանու պայ-
ծառակների պես շարքով երևում էին, 25 Ե

قيافه ميغورم صورت در شتم بينی گردنکش و دراز و عقابيم هيچکدام با عينک

1 | بادامی شیشه کوچک جور نمود
 րնթն ղորոշթնմ Բինեյն գնրղնթեշո դերազո Օղա-
 Բիյնմ հիլթողամ Բա էյնթնթ Բաղախիյն շիշեթուէթ
 ջուր նթբուղ - , Անտաշ հասակս, լայն երեսս, ար-
 ծրվային մեծ ու կեռ քիթս ու մեկն էլ էին հա-
 մապատասխանում մանր ու նշաձև ապակիներով ակ-
 նոցին, , |

2 | Որպես անվանական բաղադրյալ ստորոգյալի գո-
 յական վերադրի լրացում, Օրինակ خرو مرد دانشمندی است
 | Խոսքով մարդն դանեշմանդի անթ - , Խոսքովը գիտուն
 մարդ է, , | حافظ شاعری شیرین سخن است
 | Բինսոխն անթ - , Հաքեզը քաղցրաբարբառ / քաղցրա-
 բան / բանաստեղծ է, , | ابراهیم یسرفقیری بود
 սարե փնդիրի բուղ - , Եբրահիմը աղքատ տղա է, , |

3 | Իբրև բաղադրյալ ստորոգյալի մաս՝ վերադիր •
 Օրինակ՝ است / سياه و شيباه جرده / Սիյավոշ սիյահ էերդե անթ.
 , , | سرشرا بائين انداخت و سرخ شد
 , , | Սիյավոշը թուխ է, , |
 | Սնրնշրա փային ննդախթո սորի շող - , | غلغلته لثو
 նարհեց ու շիկնեց, , | Բառացի՝ , , | Կարմիր դար-
 ևւ, , | و تنش گرم فکوش پریشان بود و سرش درد میکرد
 | Թննշ գնրմ փեթրնշ փնրիշան բուղո սնրնշ դնրդ
 միթնրդ - , | Կարմիրը ջերմացած, միտքը ցրված էր,
 իսկ գլուխը ցավում էր, , |

4 | Որպես լրացման լրացում • Օրինակ՝ داشرا گل لیختند
 سرتاسر زندگی برایش, Լիգուլ լիքիտնդե նփսոդդի
 զնդ - , | Կաշ Լիգուլը տրտմագին ժպտաց, , |
 1 | سرتاسر زندگی برایش / սնրթասնրե զեյդեգի բնրաշ
 թուէթո փուլո Բիմնի շողե բուղ - , | Բղջ աշխար-
 հը նրա համար նեղ, դատարկ ու անհեթեթ էր դար-
 ևել, , | رشته های باران آسان تیره را بر زمین گل آلود میدوخت
 | Ոնշթեհայն բարան ասեմանե թիրերա բե-
 զնմինե գեւալուղ միղուխթ - , | Անձրևի թելերը գորշ
 երկնակամարը միացնում էին ցեխակալած հողին, , |

Որակական ածականներ

Որակական ածականները ցույց են տալիս որակ,
 այսինքն՝ առարկայի անմիջականորեն ընկալվող հատ-
 կանիշը, որը կարող է արտահայտված լինել փիւ կամ
 շատ մեծ, կամ փոքր չափերով, նյդ կարգի ածականնե-
 րը կարող են արտահայտել մի շարք հատկանիշներ,

այդ թվում:

ա/ Ժամանակային և տարածական որակ և հարաբերու-
թյուն. Օրինակ՝ **بلند** / բոլորից-,, բարձր-,,
تنگ / անեղ-,,
مست / անսխալ-,,
بزرگ / բարձր-,,
مست / անսխալ-,,
بزرگ / բարձր-,,
مست / անսխալ-,,

բ/ Առարկայի մարդու զգայարաններով անմիջապես
ընկալվող. Օրինակ՝ **ایکون** / արագ-,,
تلخ / անհամեմատ-,,
سخت / անսխալ-,,
سرد / անսխալ-,,
سخت / անսխալ-,,
سخت / անսխալ-,,
سخت / անսխալ-,,
سخت / անսխալ-,,

գ/ Մարդկանց և կենդանիների փիզիկական հատ-
կությունները. Օրինակ՝ **قوی** / զորավոր-,,
جوان / անուշ-,,
ضعیف / անուշ-,,
لغو / անուշ-,,
شکل / անուշ-,,
کوز پشت / անուշ-,,

դ/ Մարդու բնավորության և մտավոր կարողու-
թյան որակը. Օրինակ՝ **بخرد** / անուշ-,,
دلیر / անուշ-,,
مؤدی / անուշ-,,
انسان / անուշ-,,
انسان / անուշ-,,
انسان / անուշ-,,

ե/ Գույներ. Օրինակ՝ **سید** / սպիտակ-,,
سیاه / սև-,,
سرخ / արև-,,
سید / սպիտակ-,,
سید / սպիտակ-,,

զ/ Որակական ածականների մի մասը նաև արտա-
հայտում է առարկայացած գործողության հատկա-
նիշը. Օրինակ՝ **صحيح** / ճիշտ-,,
صحيح / ճիշտ-,,
صحيح / ճիշտ-,,
صحيح / ճիշտ-,,

2/ Որակական ածականների առանձնահատկու-
թյունները

Առարկայի որակական հատկանիշը արտահայտող ա-

ծականները իրենց բառային-քերականական առանձնահատկություններով մեծապես տարբերվում են առարկայի հարաբերական ու վերաբերական հատկանիշը նշող ածականներից:

Որակական ածականները բնորոշվում են հետևյալով.

1/ կազմում են համեմատության աստիճաններ,

2/ Նախադասության մեջ կարող են հանդես գալ որպես ձևի պարագա:

3/ Որակական ածականների մեծ մասից Կ | ի | ա- ծանցի հավելումով կարող են կազմվել գոյական անուններ՝ որակի վերացական նշանակությամբ, $\text{سفيد | սեփիդ-}, \text{, սպիտակ}, \text{, | - سفيدي | սեփիդի-}, \text{, սպիտակու-}$ $\text{թյուն}, \text{, | - سنگين | սննգին-}, \text{, ծանր}, \text{, | - سنگيني | սնն-}$ $\text{գինի-}, \text{, ծանրութուն}, \text{, | :}$

4/ Որակական ածականների զգալի մասը ունի հականիշ գույգեր. $\text{| بزرگ | բոզորգ-}, \text{, մեծ}, \text{, | - کوچک | քու-}$ $\text{լեք-}, \text{, փոքր}, \text{, | - گرم | զարմ-}, \text{, տաք}, \text{, | - سرد | սարդ-}, \text{, սառը}, \text{, | :}$

5/ Որակական ածականների մեծ մասից ان | ա ն ի | ծանցի կամ ان | բ ի | նախդրի հավելումով կարող են կազմվել մակբայներ. Օրինակ՝ ان | ان | ա ն ի | լոբաբար, $\text{, | - دليرانه | ղմլիրանե-}, \text{, քաջաբար}, \text{, | - بزدی |}$ $\text{| բեզուդի-}, \text{, շուտով}, \text{, | - برآستی | բերասթի-}, \text{, ճշտ-}$ $\text{րեն}, \text{, | :}$

1. Հարաբերական ածականներ

Հարաբերական ածականներն արտահայտում են առարկայի հարաբերական հատկանիշը: Հարաբերական ածականները զուրկ են որակական ածականներին բնորոշ բառային-քերականական հատկանիշներից /չունեն համեմատության աստիճաններ, հականիշ գույգեր/:

Հարաբերական ածականները իրենց կառուցվածքով Օրինաչափորեն ածանցված են լինում գոյական անուններին:

Հարաբերական ածականները արտահայտում են այլևայլ իմաստներ, այդ թվում.

1/ Ստորակայի ինչից լինելը. Օրինակ՝ از پلهای نمکینده

Ենամբ շիդդեն շըրիդեն ան դախվելն: Գնայթ քոհ-
 նեօ դուղազնի շող - անրա խոնավ աղյուսն աս-
 Կարգը շիդդեն շըրիդեն, ան խոնավ քակը, ան
 տիճաններով մտավ հին դե մրոտված բակը, ան
 Կարգը շիդդեն շըրիդեն, ան խոնավ քակը, ան
 Կարգը շիդդեն շըրիդեն, ան խոնավ քակը, ան
 Կարգը շիդդեն շըրիդեն, ան խոնավ քակը, ան
 Կարգը շիդդեն շըրիդեն, ան խոնավ քակը, ան
 Կարգը շիդդեն շըրիդեն, ան խոնավ քակը, ան
 Կարգը շիդդեն շըրիդեն, ան խոնավ քակը, ան

Կարգը շիդդեն շըրիդեն, ան խոնավ քակը, ան
 Կարգը շիդդեն շըրիդեն, ան խոնավ քակը, ան
 Կարգը շիդդեն շըրիդեն, ան խոնավ քակը, ան

Կարգը շիդդեն շըրիդեն, ան խոնավ քակը, ան
 Կարգը շիդդեն շըրիդեն, ան խոնավ քակը, ան
 Կարգը շիդդեն շըրիդեն, ան խոնավ քակը, ան

Կարգը շիդդեն շըրիդեն, ան խոնավ քակը, ան
 Կարգը շիդդեն շըրիդեն, ան խոնավ քակը, ան
 Կարգը շիդդեն շըրիդեն, ան խոնավ քակը, ան
 Կարգը շիդդեն շըրիդեն, ան խոնավ քակը, ան
 Կարգը շիդդեն շըրիդեն, ան խոնավ քակը, ան

Կարգը շիդդեն շըրիդեն, ան խոնավ քակը, ան
 Կարգը շիդդեն շըրիդեն, ան խոնավ քակը, ան
 Կարգը շիդդեն շըրիդեն, ան խոնավ քակը, ան

او از کودکی از مهر مادری محروم شده بود
 / ու ձգ քուղիքի ձգ մեհրե մաղարի մահրում շողե
 բուղ- , նա մանկությունից զրկվել էր մայրական
 սիրուց , / این عمل برخلاف وجدان انسانی است
 խնայքի վոչղանե էնսանի անթ- , / այս արարքը մարդ-
 կային խղճի դեմ է , / :

Ածականի համեմատության աստիճանները

Ածականի համեմատության աստիճանները հատուկ
 են որակական ածականներին :
 Որակական ածականներն ունեն երեք աստիճան՝ դը-
 րական , համեմատական , գերադրական :

1 | Պրական աստիճան

Պրական աստիճանն ածականի ուղիղ ձևն է : / Այն
 ցույց է տալիս առարկայի հատկությունն առանց
 համեմատելու մի այլ առարկայի նույն հատկության
 հետ : / او چشمهای درشت سیاه ابروهای قیطانی باریک بینی کوچک است
 / Եբ շմհայե դորոշ-
 թե սիյահ անբուհայե դեյթանիյե բարիթ բինիյե քու
 էթ անբհայե անբշմսթե 0 գուշթալուղ 0 գունեհայե
 թուրանթթե դաշթ - , / նրա աչքերը սև էին ու խոշոր ,
 ուներ ժպտավենաթելի նման բարակ հոնքեր , փոքրիկ
 քիթ , ուռուցիկ մսեղ շրթունքներ և ներս ընկած այ-
 ժուրնայ պրաֆի անդահ քիշեկ քոհայ սինջեհայ քրմ անբհայ /
 / դուրեմամայ
 անթրաֆ բիննդազե դանշնդ քուհայե սանբ ջուզեհայե
 խորրամ անբհայ սեֆիղ 0 խաթեսթրի մեսլե գիրշե-
 քամե մորդաբի բուղ- , / նրջակա կանաչ արտերն ու
 ծաղկավետ դաշտերն անլափ գեղեցիկ էին : / որ շ ու
 սպիտակ ամպերը բաղի կրծքի փետուրների էին նման-
 վում : , / :

2 | Համեմատական աստիճան

Ածականի համեմատական աստիճանը ցույց է տալիս
 առարկայի հատկության առավել կամ պակաս լինելը
 ուրիշ առարկայի նույն հատկության համեմատությամբ
 / Այն կազմվում է դրական աստիճանի վրա տր / մաս-
 նիկի ավելացմամբ : / Օրինակ / զիբաթանթր - , ազելի
 գեղեցիկ , / ազելի փոքր , /
 / این بدبختیهاست , / , / ազելի քաղցր , / , / շիրին տր

د/سما بل بزرگتر و تر سنا کتر منظرش می آید
թի հա ղի՛հ մողաբել բողորգթնր 0 թնրսնաթնր բե-
ննաթնր շ միամնդ-,, Բողոր այս դժբախտություննեբր
տասնապատիկ անգամ ավելի մեծ ու ավելի սարսափե-
լի էին նրա համար,, 1/ گفتم کدامشان بزرگتر است کدامیک
թողամեշն փորգուերթնր նսթ քողամյեթ մեհրեան-
թնր խուբթնր նսթ քողամյեթ խոզգեթնր նսթ-,, 2/ Հար-
ցրեցի, թե նրանից ո՞րն է ավելի ուժեղ, ո՞ր մեկն
է ավելի գեղեցիկ, ո՞ր մեկն ավելի բարի ու ավելի
լավն է,, 1/ درون آراسته از بول و مقام قشنگ تر و پایدارتر است
/դորունե արասթ նա փուլ վն մողամ ղիշնաթնր 0
փայղարթնր նսթ-,, 2/ Կարդարված ներքինը փողից ու
պաշտոնից ավելի գեղեցիկ ու ավելի հաստատուն է,, 1/

Համեմատությունն ավելի հաճախ արտահայտվում է
از/یا/ նախդրի միջոցով, որը դրվում է համեմատ-
վող բառից առաջ. Օրինակ՝ دریا از آفتاب گرمتر است
/դնրյա նա Օղյանուս քուլեթնր նսթ-,, 2/ Մուլը Օվ-
կիանոսից ավելի փոքր է,, 1/ خرد از مال سودمندتر است
րնդ նա մալ սուղմնդթնր նսթ-,, 2/ Իմաստությունը
հարստությունից ավելի Օգտակար է,, 1/

Երբեմն 1/ նախդրի փոխարեն դրվում է Ե /թա/ ,
կամ 2/ ք/ կապական բառը. Օրինակ՝ مرگ بهتر تا زندگی
/մարգ բեհթնր թա բնդեգի-,, 2/ Լավ է մահ, քան ստոր-
կությունն,, 1/ 2/ دانه بزرگتر که مال
,, 2/ Գիտությունը հարստությունից ավելի Լավ է,, 1/ ,,
اگر بیل ز تری و گوسفینک
بزرگتریک من صلاح بهتر که جزک

1/ նգար փիլզուերի 0 գնր շիրլննգ,
բեննադդիթե մնն սուհ բեհթնր քե ջննգ-

,, 2/ թե փղի ուժ ունես ու ճանկեր առյուծի,
ըստ իս՝ Լավ է խաղաղությունը, քան պատերազմը,, 1/ .

3/ Գերադրական աստիճան

Աճականի գերադրական աստիճանը ցույց է տալիս
առարկայի տվյալ հատկության գերազանցությունը
այլ առարկաների նույն հատկությունից: Այն կազ-
մվում է մի քանի մեղծ.

Խոսքի մեջ եթե որոշյալը եզակի թվով է, գերա-
 դրական աստիճանով դրված որոշիչը նրան միանում է
 առանց իզաֆեթի. Օրինակ՝ *سنتين* | բեհթնրին սոն.
 նմթ-; լավագույն ավանդույթ, *والأجداد* |
 Կաթղամնթնթնրին շնխս-; ամենաողջախոհ մարդը, *والأجداد* |

Հոգնակի որոշյալի ղեպում գերադրական աստիճա-
 նով դրված որոշիչը նրա հետ կապակցվում է իզաֆե-
 թով. Օրինակ՝ *الأكسودك* | օքսոդեկ | օքսոդեկ-
 թնրինե մարդման անթնս բովնդ քե...-; մարդկան-
 ցից ամենաերջանիկը նա է, ով...-; |

Գրական լեզվում երբեմն գերադրական աստիճանը
 կազմվում է դրական ձևի վրա *این* | ին | վերջավորու-
 թյան ավելացմամբ. Օրինակ՝ *این* | բեհ-; լավ, *این* |
 իբեհին-; լավագույն, *این* | քեթ-; քեթ-; *این* |
 լթնմին-; ամենաքեթ, նվազագույն, *این* |
 մեծ, *این* | մեհին-; մեծագույն, *این* |

Ածականի ձևաբանական կառուցվածքը

Ածականի բառակազմութունը

Ածականի խոսքի մասային համակարգում նոր բա-
 ների կազմութունը տեղը է ունենում զանազան մի-
 ջոցներով, որոնք բառերի այս դասը անընդհատ հա-
 մալրում են նորանոր կազմութուններով, Ածական-
 ների բաղադրության եղանակները՝ համարյա նույնն
 են, ինչ գոյականներինը, այսինքն՝ հիմնականում
 գործում են ձևաբանական բառակազմության եղանակ-
 ները՝ ածանցում, բառաբարդում, Ածական անվան բա-
 ռակազմությանը մասնակցում են նաև նախածանցները
 և որոշ նախդիրներ, լայն կիրառում ունեն և շարա-
 հյուսական-ձևաբանական բառակազմական միջոցները,
 այն է՝ բառահիմքերի միակցումը, որոնց համար հա-
 ճախ ավելանում է նաև որևէ ածանց, ինչպես *گشاد* |
 | փերուգոշաղե-; ուրախ, զվարթ, *این* |
 | փննջե-; ճարպիկ, հնարամիտ, *این* |
 | ամուխթե-; կարգապահ, ոստիարակված, *این* |
 | Բաղադրու-
 թյունը կարող է լինել նաև ածանցի բացակայու-
 թյամբ. Օրինակ՝ *انسان دوست* | անսանդոսթ-; մարդա-
 մոտ, մարդասեր, *انکارناپذیر* | անքարնափնդիր-; ան-
 ժխտելի, *این* | *سپاه جوش* | սևալյա, *این* |

| Բարի քանդամ- , , սլացիկ , նուրբ , , |
 | Բարի քանդամ- , , նրբիրան , , |
 | Բարի քանդամ- , , անհաջողակ , , |
 | Բարի քանդամ- , , մար-
 դասեր , , |

Ածականներն իրենց կառուցվածքով բազմազան են՝
 նրանց զանազան ձևերը արտացոլում են լեզվի բառա-
 րանային կազմի առանձնահատկությունները :

Հստ կազմության ածականները կարող են լինել .

- 1/ պարզ ,
- 2/ ածանցավոր ,
- 3/ բարդ ,
- 4/ բարդ ածանցավոր ,
- 5/ կայուն բառակապակցություններից ստեղծված .

1/ Պարզ ածականներ

Այն ածականներն են , որոնք կազմված են մեկ հիմ-
 նական ձևույթից : Սրանք արմատական բառեր են :
 Օրինակ՝ خوب / խուբ- , , լավ , , |
 | զեղ , , |
 | քանդակ , , |
 | քանդակ , , |
 | քանդակ , , |
 | քանդակ , , |
 | քանդակ , , |

2. Ածանցավոր ածականներ

Այն ածականներն են , որոնք կազմված են մեկ հիմ-
 նական և մեկ կամ մի քանի երկրորդական բառակազմա-
 կան ձևույթներից . երկրորդական ձևույթները կարող
 են լինել նախածանց կամ վերջածանց . Օրինակ՝

ա/ նախածանցով ածականներ .

| Բարի , , |
 | Բարի , , |
 | Բարի , , |
 | Բարի , , |
 | Բարի , , |
 | Բարի , , |
 | Բարի , , |
 | Բարի , , |
 | Բարի , , |
 | Բարի , , |
 | Բարի , , |
 | Բարի , , |
 | Բարի , , |
 | Բարի , , |

ղարված, / արգումանդ - , փափագող, տենչա-
 ցող, / արգումանդ - , փափագող, տենչա-
 գող, / արգումանդ - , փափագող, տենչա-
 վանք - , քանք, / արգումանդ - , փափագող, տենչա-
 ուսյալ, / արգումանդ - , փափագող, տենչա-
 մանք / արգումանդ - , փափագող, տենչա-

Ածականակերտ ածանցները դրվելով ածանցվող բա-
 ռի վրա՝ նրան հաղորդում են առարկայի կամ երևույ-
 թի, նաև դործողութայն որևէ հատկութայն որպիսու-
 թյան կամ վերաբերութայն իմաստ:

Հստ գործածութայն և բառակազմութայն հատկանի-
 շի՝ ածականակերտ բոլոր ածանցները նույնարժեք չեն:

Ածանցների մի մասը արտադրողական և կենսու-
 նակ է՝ մյուսը՝ սակավ արտադրողական ու սակավ կեն-
 սունակ, իսկ մի մասն էլ անարտադրողական կամ ոչ
 կենսունակ և սրանցով այլևս նոր բառեր չեն կազմը-
 վում:

ա) Ժամանակակից պարսկերենի ածականակերտ
 ածանցները

1/ Նշում է, թե ինչից է ածանցներից է. դրվելով
 տարբեր խոսքի մասերի վրա՝ հիմնականում կերտում
 է հարաբերություն, վերաբերություն ցույց տվող
 ածականներ:

2/ ածանցն արտահայտվում է մի շարք նշանակութայն-
 ներով, որոնք են:

1/ Նշում է, թե ինչից է պատրաստված առարկան
 | որոշյալ, / արգումանդ - , փափագող, տենչա-
 աղյուսե պատ, / արգումանդ - , փափագող, տենչա-
 կաթի դարպաս, / արգումանդ - , փափագող, տենչա-
 արծաթե ծաղկաման, / արգումանդ - , փափագող, տենչա-
 , պղնձե ինքնաեռ, / արգումանդ - , փափագող, տենչա-
 սափոր, / արգումանդ - , փափագող, տենչա-
 նակ, / արգումանդ - , փափագող, տենչա-

2/ Նշում է, թե ինչի համար է նախատեսված / հա-
 գուստների և նրանց մասերի մասին. Օրինակ / արգումանդ - , փափագող, տենչա-
 / փարձեյե ասթորի - , աստառացու կտոր, / արգումանդ - , փափագող, տենչա-
 / փարձեյե դամար - , փեշացու կտոր, / արգումանդ - , փափագող, տենչա-
 չեյե շիվարի - , շալվարացու կտոր, / արգումանդ - , փափագող, տենչա-

արվար / - Դրվելով գոյականների և ածականների վրա, կազմում է ածականներ՝ մի բանի նման, որան արժանի լինելու նշանակութամբ. ինչպես՝ **سوار** / շահվար-, արքայավայել, **مردوار** / մարդավար-, տրդամարդու նման, տղամարդուն արժանի, **سندوار** / ղեկավար-, ստրկային, ստրուկի նման, **آزادوار** / վար-, վեհանձն, մեծահոգի, **بزرگوار** / մեծանձն, մեծահոգի, մեծութան արժանի, **سرفراز** / սիրահարի նման, **سرفراز** /

کین / գին / - Դրվելով հիմնականում վերացական գոյականների վրա, կազմում է ածականներ՝ մի բանից շատ ունեցող, դրանով հարուստ, առատ, լինելու նշանակութամբ, ինչպես՝ **گمگین** / ղաթին-, տրտմագին, **سپهگین** / սպհագին-, բրկյուղալի, ահավոր, սոսկալի, **اندوهگین** / անդուհգին-, անդուհական, տրտմագին, **خشمگین** / խշմագին-, զայրագին, բարկացալի, **شرمگین** / ղարդգին-, ջղալագար, վշտահար, **زخمگین** / շքմագին-, ամոթխած, **سپهگین** /

کین / ագին / - Դրվելով ինչպես վերացական, այնպես էլ բանձրացական գոյականների վրա, կազմում է ածականներ՝ նախորդի՝ **کین** -ի նման նշելով մի բան շատ ունեցող, դրանով հարուստ, առատ լինելու ինչպես՝ **مستک** / մոշթագին-, մշկաբույր, մշկային, **سوار** / ղարդագին-, արծաթափայլ, **سپهگین** / սպհագին-, ոսկեփայլ, ոսկով փայլատակող, **علم** / Էլմագին-, գիտույն, **حکمت** / հեքմթագին-, իմաստուն, **بند** / Բնդագին-, բարոյախրատական իմաստութուններով հարուստ, **دراگین** / Դրդրագին-, մարգարտափայլ, **سپهگین** /

ک / նաթ / -
ک / Դրվելով վերացական գոյականների վրա, կազմում է որակական ածականներ՝ մի բանի հատկանիշ ունենալու նշանակութամբ. ինչպես՝ **سپهناک** / սպհմաթ-, ահավոր, սոսկալի, **شرمناک** / ղարմնաթ-, ամոթխած, ամաչկոտ, **خشمناک** / խշմնաթ-, կատաղի, բարկացած, **دردناک** / Դրդնաթ-, վշտաբեկ, **گمناک** / ղաթնաթ-, ղարդնաթ-, ջղալագար, վշտահար, **سوزناک** / սոսզնաթ-, ջղալագին, հրավառ, **خطرناک** / ղարնաթ-, սարսափելի, **ترسناک** / Թրսնաթ-, նամ, խոնավ, **سپهناک** / սպհնաթ-, սարսափելի, բրկյուղալի, **تابناک** / Թաթնաթ-, ճառագայթալոր, լուսափայլ, **آندیشناک** / անդիշնաթ-,

Լշանգարֆգուեն, կարմրագուեն, Ե՛

Բացի գուենի նշանակութուններից, ^{گون} Ե՛
ծանցով կազմութուններն արտահայտում են նաև ձևի,
նմանության, նման լինելու նշանակութուն: Այս-
պիսով, նման կազմութունները կարող են արտահայ-
տել երկակի նշանակութուն: այսպես՝ ^{ادركون}
|ազմրգուեն| կարող է նշանակել ոչ միայն, «ատրա-
գուեն», «դեղնանարնջագուեն», «այլև», «վարակի
նման», «^{كلگون} |զոլզուեն|», «վարդագուեն», «
այլև», «վարդանման», «^{میتاگون} |մեթաբագուեն|
», «լուսնագուեն», «այլև», «լուսնի նման», «լուս-
նադեմ», «^{شیکون} |շեքգուեն|», «սևագուեն», «շատ
սև», «նաև», «գիրշերվա պես մութ», «^{شمادگون}
|շեմաշդգուեն|», «բութսագուեն», «տոսախի գուեն», «
նաև», «տոսախի նման», «լացիկ», Ե՛

فام |ֆամ| - Մի շարք գուենների անուններից կեր-

տում է նոր ածականներ՝ նման, մոտ իմաստով, ինչ-
պես: ^{زرد فام} |զմրդֆամ|, «դեղնագուեն», «դեղնա-
շորթ», Ե՛ / ^{سبز فام} |սեբզֆամ|, «կանաչ երանգ», «կանա-
չորակ», Ե՛ / ^{سیاه فام} |սիյահֆամ|, «սևաթույր», «սև-
վուն», Ե՛ / ^{زنگار فام} |զնգարֆամ|, «ծանդաավուն», Ե՛
^{سرخ فام} |սրխֆամ|, «ատրագուեն», Ե՛ / ^{ازن فام} |ազնֆամ|, «կարմիր», Ե՛ / ^{نیل فام} |նիլֆամ|, «լե-
ղակագուեն», «կապույտ», Ե՛ / ^{مینا فام} |մինաֆամ|, «
երկնագուեն», «կապտագուեն», Ե՛ / ^{لعل فام} |լեֆամ|
», «սուտակի գուենի, կարմիր», Ե՛

جود |զիս| - Անարտադրողական ածանց է, դրվելով

մի բանի գոյականների վրա, կազմում է ածականների՝
մի բանի նման լինելու, նրա ձևն ունենալու նշա-
նակությամբ, ինչպես՝ ^{جود نیس} |հուրդիս-|, «դրախ-
տի», հավերժահարսի նման, «դրախտային», Ե՛ / ^{طاندیس}
|թադիս-|, «կամարանման», Ե՛ / ^{فرخاردیس} |ֆրխար-
դիս-|, «զարդանման, Օրնամենտանման», «նաև», «հե-
թանոսական տաճարի նման», Ե՛

وش |վեշ| - Դրվելով գոյականների վրա, կազմում

է ածականներ, ինչպես նախորդը՝ նշելով մի բանի
նման լինելը: ինչպես՝ ^{موش} |մեշ-|, «լուսնա-
նման», «լուսնադեմ», Ե՛ / ^{ازدها وش} |էժդեհավեշ-|

վիճապահման, բռնակալ], *شیر وش* [շիրօվաշ-
 فرشته وش, առյուծի նման, քաջ, անվեհեր], *فرشته وش*
 ֆերեշտեօվաշ, հրեշտակահման, հրեշտակային, *فرشته وش*
 զեմաճ, *خوشید وش* [խորշիօվաշ, արեգակահման, արեգակա-
 մանակահման, *خوشید وش* / քուդիօվաշ, մանակահման,
 արթարակահման, *خوشید وش* / շահաօվաշ, արթարակահման,

1/ *سار* / սար / - Դրվելով գոյականների վրա, կազմում է ածականներ՝ մի բանի նման լինելու նշանակու-
 թյամբ, ինչպես՝ *شیر سار* / շիրօսար - առյուծի
 նման, արի, քաջ, *سار سار* / ղիվսար - ղևի նը-
 ման, ղիվային, *سار سار* / քորգսար - գայլի
 նման, նենգ, ուխտադրուժ,

2/ Դրվելով վերացական գոյականների, որակական
 ածականների վրա, կազմում է ածականներ մի բանի
 հատկութունը, հատկանիշը ունեցողի նշանակու-
 թյամբ, ինչպես՝ *سار سار* / շիրմասար - մոթխած, *سار سار*
 արծաթար, *سار سار* / թեթևամիտ, *سار سار*
 ղորուղսար - ստախոս, *سار سار* / ղիրօվսար -
 լեխամիտ,

2/ *վար* / - Արտահայտում է մի բան ունենալը,
 ինչպես՝ *وار وار* / հոննրվար - հանճարեղ, *وار وار*
 վար - բարեբեր, պտղաբեր, *وار وار* / ղաննիզվար - ղան-
 նատարած, *وار وار* / ղիրնիզվար - ղիրնախնդիր, *وار وار*
 նամվար - ճանվանի, *وار وار*

2/ *ուր* / - Նույնպես արտահայտում է մի բան ու-
 նենալը, *وار وار* / մողղուր - վարձկան, *وار وار*
 ուր - հարուստ, *وار وار* / ղաննիզուր - ղաննիզ, *وار وار*
 ղաննիզուր - ղաննիզ, տկար,

2/ *մանդ* / - Արանով կազմված ածականները
 նույնպես թույլ են տալիս մի առարկայի հատկանիշը
 ունենալը, ինչպես՝ *ماند ماند* / հոննրմանդ
 - հանճարեղ, *ماند ماند* / ղաննիզմանդ - ղաննիզ, *ماند ماند*
 մանդ / մանդմանդ - արժանապատիվ, պատվական,

| արգումանդ-՝, տենչացող-՝, / արգումանդ- / آرزومند
 | Գըճթմանդ-՝, չբավոր-՝, / խերթմանդ- / خردمند
 |, գիտուն, ուշիմ-՝, / զնորդմանդ-՝, տրրոտ- / زورمند
 մագին, ջափազար-՝, / զուրմանդ-՝, զու- / سوامند
 րավոր, կորույի-՝, / սուղմանդ-՝, / Բահրեմանդ-՝ / بهر مند
 Օգտակար, շահակետ, / Մոսթմանդ-՝ / مستمند
 բարեբախտ, բաժենկիթ-՝, / Նիյամանդ-՝ / نیامند
 |, տխրագին, թշվառ-՝, / Նիրուլմանդ-՝, ուժեղ-՝, / نیرولماند
 կարոտով-՝, / Դուլմանդ-՝, ուշիմ, մասթի-՝, / دولتمند
 զուլ ընթմանդ-՝, ունևոր, հարուստ-՝, / ارادتمند
 | Էրագիթմանդ-՝, հավատարիմ, նվիրված-՝, /

գր- կար, գիր- / Գր- / - Դուքեն և հատկանշային, և
 անհնավորող գործառույթուններ, կազմում են գոր-
 ծողի անուն | Ենթակայական դերբայ-՝ մասնագիտու-
 րյուն, պարսկական թուեհեյալու իմաստով, և թե առ-
 կաններ, Օրինակ՝ Գրգր- / Կիրպիրդգր-՝, ստեղ-
 ծող, արարիչ, աստված-՝, / رستگار / Դեսթագար-
 , ազատարար, նաև՝, ազատված, պահույ՝, / سازگار / Տազգար-
 | սազեգար-՝, համապատասխան, հարմար, ներդաշնակ-՝, / یارگر / Կարգր-
 | յարիգիր-՝, Օգնակետ-՝, / Գրգր-՝, Գրգր- / گراگر / Գրագր-
 րադատ, / Գրգր- / ستمگر / Տեմգր-՝, թեւակալ, կե-
 դեթիլ-՝, / Գրգր- / روشنگر / Րոշնգր-՝, լուսավորող,
 լուսավորիչ, / Գրգր- / استمارگر / Տեմարգր-՝, շա-
 հագործող, / Գրգր- / اشغالگر / Էշղաղգր-՝, զավթիչ-՝,

ու- / Դու- / Դուքենանցվող բառից ցույց տված առար-
 կան ունեցող նշանակույթուն, ինչպես՝
 | Թնրու-՝, վախկոտ-՝, / Դուքու-՝, մորու- / ترسو
 բավոր-՝, / Դուքի-՝, կարծիք-՝, / دلچسپ / Դուլչեթ-
 | Թնրմու-՝, ոտընած-՝, / Դուքի-՝, / خیلو / Կիլու-
 , փսևնթոտ-՝, / Դուքի-՝, / خالتو / Կալտու-՝, ամալկոտ,
 զու-՝, / Դուքի-՝, / شکو / Տիկու-՝, փորիկ-՝,
 | Դուքի-՝, սապատավոր-՝, / Դուքի-՝, / سیلو / Տեկու-՝, բե-
 դավոր-՝,

Ածականակերտ նախածանցներ

Փամանակակից պարսկերենում նախածանցների մեծ

դերբայական և ևերին, կազմում է ածականներ՝ բացասման, ժխտման իմաստով:

ա) Բայի ներկայի հիմքերից, Օրինակ՝ ندار

Լննդար-,, և Բավոր,, և և نوز Լննսուզ-,, անկիզբ-
լի,, և և نفس Լննֆնհմ-,, անհասկացող, Բթամիտ,, և և

բ) Բայի դերբայական և ևերից, Օրինակ՝ نیده

Լննփոխթե-,, անեփ, հոււմ, անփորձ,, և և نیده
Լննդիղե-,, և և տեսնված,, և և

գ) Բե/Բե/ - Գոյականներից կազմում է ածական-

ներ՝ մի բան ու նենալու նշանակությամբ. ինչպես՝
باکین Բեբաին-,, անվանի,, և և باکین Բեբաին
,, պարկեշտ, բարեբարո,, և և بخرد Բեբիրդ-,, ու-
շիմ, խորագետ,, և և بریا Բեբրիյա-,, և և կեղծա-
վոր,, և և بگا Բեբար-,, և և պիտանի,, և և بجا
Բեբջա-,, տեղին,, և և

դ) Բա/ - Գոյականներից կազմում է ածական-

ներ մի բան ու նենալու, նրանով Օժտված լինելու
նշանակությամբ, ինչպես՝ با امر Բեամազգե-,,
համեղ,, և և با قویحه Բեաղարիհե-,, տաղանդավոր,, և և
با ملالت Բեմալա-,, ընդունակ,, և և با استعداد Բեսթաթե-,, ղաղ-,,
Բեամալահանթ-,, հիասթանչ,, և և با وفا Բեաֆթա-
,, հավատարիմ, նվիրված,, և և با فضل Բեաֆնզլ-,,
իմաստուն,, և և با کرم Բեաթրամ-,, մեծահոգի,, և և
با کمال Բեաթնալ-,, կատարելագործված, շնորհ-
թով,, և և با متانت Բեամաթանթ-,, ամուր, դիմաց-
կուն,, և և با شجور Բեաշոուր-,, հասկացող, ինչլամիտ,
با محبت Բեամոհանթթ-,, գորովալիր, սիրալիր,, և և
با شکوه Բեաշոուհ-,, շքեղ,, և և با علمت Բե-
աշամանթ-,, կորովի, քաջ, արի,, և և با عفت Բե-
աշամանթ-,, փոսավոր, վեհ,, և և با فایده Բեաֆայեղե-
,, պարկեշտ, ամոթխած,, և և با شرف Բեաշարմթ-,, ազնիվ,, և և
,, Օգտակար,, և և با ذوق Բեազուղ-,, տաղանդավոր, թաշակով,, և և

ե) Կն/Կն/ - Գեներունակ նախածանց է: կազմում

է ածականներ՝ ,, նույն, նույնպես, միևնույն,
համատեղությամբ, միատեղությամբ իմաստով, Օրին-

փուլը, անտարբեր, ۱, لا قيد | լաղեյդ, անփուլը, ۱,
 لا حاصل | լահասել, անպտուղ, ۱, لا وارت
 | լավարես, անժառանգ, ۱, لا شك | լաշիք, ան-
 կասկած, ۱, لا على | լաշլաջ, անդարմանելի, ۱,
 لا مذهب | լամազաջ, անկրոն, անօրեն, ۱,

۱۰- ۱۱- Նույնպես արաբերենից փոխ-
 առյալ նախամասնիկ է: Իրվելով արաբերենից փոխ-
 առյալ բառերի վրա, կերտում է ածականներ՝ արտա-
 հայտելով մի բան ունենալու, տիրելու իմաստ, 0-
 ռինակ՝ ذو فنون | զուֆոնուն, արվեստի տեր, ۱, ۱۰-
 ۱۱- ذی شان | զիշանդ, իրավացի, ۱, ۱۱- ذی حیا
 | զիշիան, բարձրաստիճան, ۱, ۱۱- ذی عافیه
 | զիշիաֆի, շահագրգռված, ۱, ۱۱- ذی قیامت
 | զիշիամթ, Թանկագին, ۱, ۱۱- ذی روح
 | զիշիուհ, շնչավոր, ۱, ۱۱- ذی نفع
 | զիշիֆ, շահագրգռված, ۱, ۱۱-

۱۲- ۱۳- Զիմնականում բայական նախամաս-
 նիկ է, սակայն երբեմն միանալով գոյականներին՝
 կազմում է ածականներ՝ պահպանելով իր , ցած, ներ-
 քև, տկար, իմաստը, 0րինակ՝ ۱۲- ۱۳- فروتن
 | ֆորուտան, արտաքին, ۱, ۱۲- ۱۳- فرو دست
 | ֆորուտանսթ, ստորադաս, նվաստ, ۱, ۱۲- ۱۳- فرومانده
 | ֆորումանդե, ան-
 ճար, անօգնական, ۱, ۱۲- ۱۳- فرومایه
 | ֆորումայե, վատտոհմիկ, գծուծ, նվաստ, ۱, ۱۲- ۱۳-

۱۴- ۱۵- Ներգոյականի նախդիրն է, որ դր-
 վելով մի շարք բառերից առաջ, կազմում է ածական-
 ներ՝ տարբեր իմաստներով: 0րինակ՝ ۱۴- ۱۵- درخور
 | դիխոր, արժանի, համապատասխան, ۱, ۱۴- ۱۵- در برونه
 | դիբրոնե, Թաքնված, ۱, ۱۴- ۱۵- در هم
 | դիհմ, խճճված, ۱, ۱۴- ۱۵-

3 | Բարդ ածականներ

Այն ածականներն են, ուրոնք կազմված են մեկից
 ավելի հիմնական ձևույթներից: 0րինակ՝ ۱۶- ۱۷- اوهم پرست
 | օհամփրեսթ, սնոտիապաշտ, ۱, ۱۶- ۱۷- استهزا آمیز
 | ստիզաամիզ, թեհզաամիզ, ۱, ۱۶- ۱۷- اشتغال دل
 | աշտգալձե, զբաղված, ۱, ۱۶- ۱۷- آزاد بخواه
 | ազադբխահ, ազատենեղված, ۱, ۱۶- ۱۷- گلگون
 | գոլգոն, վարդագույն, ۱, ۱۶- ۱۷-

مشکبوی / ԹՈՇԳԲՈՒՆ՝, ԹՇԿԿԲՈՒՆՈՐ, Թ, Գ
| ԳՈՒՂՐՈՒԽ՝, ԿԱՐԴԵՐԵՍ, Կ, ԱՅԼՆԻ ԳՆՆԻ

Բարդ ածականներն ըստ իրենց ձևի և նշանակու-
թյան կարելի է բաժանել հետևյալ խմբերի:

- 1/ համադասական հարաբերություններով բարդու-
թյուններ:
- 2/ ստորադասական հարաբերություններով բարդու-
թյուններ:
- 3/ Համադասական հարաբերություններով բար-
դություններ

Այն բարդություններն են, որոնց երկու բաղադ-
րիչներն ունեն իրար նկատմամբ համադասական հարա-
բերություն, այսինքն՝ բաղադրության եզրերից ու
մեկը մյուսի լրացումը էի դառնում, երկու մասերը
միանում են իբրև համազոր եզրեր և միասին ըմբռն-
վում իբրև մի բառական միություն: Վերջիններս
կարող են իրար միանալ ինչպես շաղկապով, այնպես
էլ առանց շաղկապի կամ էլ հողակապով:

Համադասական հարաբերություններով բարդ ած-
ականներ կարող են կազմվել տարբեր խոսքի մասերի
կրկնությունից, այսպես՝

ա/ Գոյականի կրկնությամբ, Օրինակ՝ Թ, Գ, Թ, Գ
| Թահրահ՝, Գ ծավոր, Գ լավոր, Գ շերտավոր, Գ, Թ
| Թահրահ-Թահրահ, Կանդակավոր, Գ թաղակավոր,
| Թահրահ-Թահրահ, Գ լավորավոր, Գ, Թ, Գ, Թ
| Գարգար՝, Գ ճոգուր-Գ ճոգուր, Գ, Թ, Գ, Թ
| Գարգար-Գարգար, Գ թաղակավոր, Գ, Թ, Գ, Թ
սուրբասուրբախ՝, Գ ծակ ծկակ, Գ, Թ, Գ, Թ

Հողակապով՝ Թ, Գ, Թ, Գ, Թ, Գ, Թ, Գ, Թ, Գ
| Թահրահ, Գ, Թ, Գ, Թ, Գ, Թ, Գ, Թ, Գ
| Թահրահ, Գ, Թ, Գ, Թ, Գ, Թ, Գ, Թ, Գ
| Թահրահ, Գ, Թ, Գ, Թ, Գ, Թ, Գ, Թ, Գ

Մախրիբների Օգնությամբ՝ Թ, Գ, Թ, Գ, Թ, Գ, Թ, Գ, Թ, Գ
| Թահրահ, Գ, Թ, Գ, Թ, Գ, Թ, Գ, Թ, Գ
| Թահրահ, Գ, Թ, Գ, Թ, Գ, Թ, Գ, Թ, Գ

պատկից, ادد, حور بحور | Շուր Բ ջուր - , բազմազան, /

Բ | Երկու ածականի միակցմամբ, Օրինակ՝

ثروت و خست | Թարոխոջք - , զանազան, | Թաց ու լոր | ,
سید | սիրոյնս սեպիդ - , մոխրագույն, | սև և սպի -
اسف | Լոխթոթոյան - , մերկ ու սկզոր
تاریخ و عریان | Թարիթրոուշան - , կիսախավար, աղջա -
ار | բալա-բլանդ - , բարձրահասակ,
ار | Դհմ Իրհմ - , Դհմ Իրհմ - ,
ار | Թարոթանիզ - , մաքուր, |

գ | Անցյալ դերբայների միակցմամբ, Օրինակ՝

ار | մաքրած, լվացած, | Զոսթերոֆթե - ,
ار | սեպոտ, կցկտուր, | Զոսթերոֆթե - ,
ار | ցիր ու ցան, | Զոսթերոֆթե - ,
ار | նսթրաջիդենսթրաջիդեն - , անտաշ,
կոպիտ, |

դ | Այնպիսի կրկնավորներից, որոնց եզրերից

մեկը ենթարկված է հնչյունափոխութայն և որտեղ

հիմնական իմաստի կրողը առաջին եզրն է, تک و تک

ار | Զարհոթութ - , հատ ու կենտ, | ار | Շիթ Եթիթ -
թոփթ - , շթեղ, | ار | Զարհոթութ - ,
պարզ, մաքուր, | ار | Զարհոթութ - ,
պատահուած, | ار | Զարհոթութ - ,
րած, | ار | Զարհոթութ - ,

Ձ. Ստորադասական հարաբերություններով
բարդություններ

Այս բարդություններում սովորաբար բաղադրիչ -
ներից առաջինը ըստ իմաստի լինում է երկրորդ մա -
սի լրացում, այսինքն՝ բարդ բառի գլխավոր կամ
հիմնական նշանակությունը երկրորդի մեջ է, իսկ
առաջին բաղադրիչը միայն որևէ կողմից որոշում,
լրացում է երկրորդի իմաստը. լինում է նաև հա -
կառակը, երբ բարդ բառի գլխավոր կամ հիմնական ի -
մաստակիրը լինում է առաջինը, իսկ երկրորդը լր -
րացում է նրան:

5/ Գոյականը բայի անցյալի հիմքի հետ: Օրինակ՝

باد آورد / սիրմանդուդ- , արծաթածեփ , արծաթ-
 / բաղաձայնը- , քամու բերած , արծաթ-
 ցմ անոց / փափկասուն , քնքույշ , անոց-
 / անմանդուդ- , փշտահար , անոց-
 ալուդ- , քաղցկուսած , անոց-
 - , քնշաղախ , անոց-
 յունաթաթակ , անոց-
 կոր , ամոթահար , անոց-
 خون الود / անոց-
 سر افکنند / անոց-

Բ | Բնորոշիչներ , որտեղ երկրորդ բա-
 ղադրիչը ըստ իմաստի հանդես է գալիս , որպես առա-
 ջին բաղադրիչի լրացում

1/ Գոյականը ածականի հետ: Օրինակ՝

دل سرد / ղեւանդ- , սրտենդված , անոց-
 , սառնասիրտ , անոց-
 گردن کلفت / ղեւանդ- , քնքույշ
 - , հաստակիզ , անոց-
 نظر بلند / ղեւանդ- , քնքույշ
 - , անոց-
 زبان دراز / ղեւանդ- , քնքույշ
 , անոց-
 تندرست / ղեւանդ- , քնքույշ
 / անոց- , անոց-
 سر خوش / ղեւանդ- , քնքույշ
 , անոց-
 سر بلند / ղեւանդ- , քնքույշ
 , անոց-
 قد بلند / ղեւանդ- , քնքույշ
 , անոց-
 دل آرام / ղեւանդ- , քնքույշ
 , անոց-
 دلخوش / ղեւանդ- , քնքույշ
 , անոց-
 دلگرم / ղեւանդ- , քնքույշ
 , անոց-

2/ Գոյականը անցյալ դերբայի հետ , Օրինակ՝

دلگرفته / ղեւանդ- , քնքույշ , սրտենդված , անոց-
 شراب زده / ղեւանդ- , սրտատուչոր , անոց-
 دلسوخته / ղեւանդ- , սրտատուչոր , անոց-
 خواب زده / ղեւանդ- , քնքույշ , անոց-
 / ղեւանդ- , քնքույշ , անոց-
 جهان دیده / ղեւանդ- , քնքույշ , անոց-
 , անոց-
 سر گشته / ղեւանդ- , քնքույշ , անոց-
 سالخورده / ղեւանդ- , քնքույշ , անոց-
 / ղեւանդ- , քնքույշ , անոց-
 عنان گشته / ղեւանդ- , քնքույշ , անոց-
 / ղեւանդ- , քնքույշ , անոց-
 ازهر الود (ه) / ղեւանդ- , քնքույշ , անոց-
 , անոց-
 / ղեւանդ- , քնքույշ , անոց-
 زبان بریده / ղեւանդ- , քնքույշ , անոց-
 / ղեւանդ- , քնքույշ , անոց-
 رنگ بریده / ղեւանդ- , քնքույշ , անոց-

կասուն, 11

5/ կայուն բառակապակցութիւններն-ածական

Այն կապակցութիւններն են, որոնց մեջ բառերի շարահյուսական հարաբերութիւնը այս կամ այն շափով մթազնեւ է, որով և ձեռք են բերել իմաստային-արտահայտչական բառական ամբողջական միավորի նշանակութիւնը՝ կապակցութեան բաղադրիչների առանձին իմաստների մասնակի պահանու-
 մով: Օրինակ՝ *از خود راضی* / արդիւրազի- , ինքնազոհ , ինքնահավան , *از دست رفت* / արդիւսթրի-
 ֆթե- , ձեռքից գնացած , *از کار افتاده* , *از قلم افتاده* ,
جانتن کمن / անգործ , բաց թողնված , *از قلم افتاده* ,
از دست رفته / փոր-
 նազողմագծ- , մեծածավալ , *از کار افتاده* / խոշոր
 լուր- , գեղեցիկ ու բարի , *از کار افتاده* / արհեստ
 | *از قلم افتاده* - , մանրամասն , հանգամա-
 նորեն , *از کار افتاده* / *بی رودر با یتى* ,
 առանց քաշվելու , ամառելու , *از کار افتاده* ,
 | *از کار افتاده* / *چشم و گوشه باز* ,
 | *از کار افتاده* / ակարբաց , բանիմաց , տեղյակ ,
 և այլն :

Այլ խոսքի մասերի փոխանցումը ածա-
կանի և հակառակը

Խոսքի մեջ հաճախ է լինում, երբ մի բառ կապակցութեան մեջ գործածվում է ոչ թե իր հիմնական, այլ մի ուրիշ խոսքի մասի իմաստով: Այդ դեպքում բառը կորցնում է իր հիմնական իմաստը և ձեռք է բերում մի այլ նշանակութիւն:

Այս տեսակետից ժամանակակից պարսկերենում ածական խոսքի մասը անընդհատ համալրվում է նորանոր բառերով՝ ի հաշիվ այլ խոսքի մասերի:

Պարսկերենին բնորոշ է հատկապես բայ խոսքի մասի |կրավորական ու ներգործական սեռի, ներկայի և անցյալի բայահիմքերի, դերբայների|, որնւպես նաև գոյականների փոխանցումը ածականի:

Տարբեր սեռի բայերը, բայահիմքերը փոխանցվելով ածականի՝ զրկվում են իրենց ժամանակային,

սեռային քերականական իմաստներից, բայի խնդրա-
 ության ընդունակութիւններից և ձեռք բերում զուտ
 ածականական իմաստներ:

ایندہ / քանզարե այնդե - , գալիք գարուն ,
 چمن درختان / քանզարե դերմիշան - , փայլող ալ-
 քեր , / موفقیتهای درختان / մովքիթհայ ըրքիթհայն -
 դերմիշան - , փայլուն հաջողութիւններ , / دکترباننا
 / դոքթորե դանա - , բանիմաց բժիշկ , / عبدالهندہ
 / հաստե ազաբդահանդե - , տանջող զգա -
 ցում , / ومان نا خوانده / մեհմանե նախանդե - ,
 անկող հյուր , / و شتر تحصیل کرده / շտիխսե քիսհ -
 սրբամրդե - , կրթված մարդ , / اب روان / յաբե
 րանվան - , հոսող ջուր , / و حیوان درنده / հայվանե -
 դանրանդե - , հոշոտող կենդանի , / و

Նշված փոխանցվող բառերը հաճախ հանդես են գա-
 ըիս որպես բարդ ածականների եզրերից *آخر ساخته* -
 / անխնայութե - , դժբախտ , / و اسیرندہ / ասիրե -
 դիդե - , անասված , / و آسوده حال / ասուդե հալ -
 , ապահովված , / و آفتاب خورده / օֆթաբխորդե -
 , արևահար , / و التیام بدیر / էլթիյամ քիմիր - ,
 ապաքրնվող , / و افسار نیخته / օֆսարնիքե - ,
 սանձարձակ , / և այլն :

Գոյականները փոխանցվելով ածականի, ձեռք են
 բերում ածական խոսքի մասի քերականական իմաստ,
 հանդես գալով մի այլ գոյականի որոշէի գործառույ-
 թով :

Ածականը իր հերթին փոխանցվելով գոյականի,
 ձեռք է բերում առարկայական իմաստ, զրկվելով իր
 հիմնական հատկանշային իմաստից :

Գոյականացած ածականների այս ընդհանուր քե-
 րականական իմաստի փոփոխութիւնը անդրադառնում է
 նախադասութեան մեջ նրանց ունեցած դերի վրա, Ան-
 վանելով աւտոկա, նրանք կատարում են գոյականնե-
 ռին բնորոշ բոլոր շարահյուսական գործառութիւն-
 ները, այսինքն՝ նախադասութեան մեջ հանդես են
 գալիս որպես ենթակա կամ լրացում՝ ձեռք բերելով
 մի այլ ածականի որոշյալը ըրնելու ունակութիւն,
 օրինակ՝ *اشنای مریان* / աշնայե մահրան - , գորո-

վալից ծանոթ, 1, 1, | خراسا | շնխսս աշնա-
ծանոթ մարդ, 1, 1:

Դարակերտներ կան նաև մի շարք բառեր, որոնք
թե՛ գոյական են, թե՛ ածական, սրանց խոսքի մասս-
յին մասնավոր արտահայտությունը որոշվում է մի-
այն դիրքով, կապակցության ու խոսքի մեջ:

Թ վ ա կ ա ն ա ն ու ն

Թվական անունը նյութական ինքնուրույն իմաստ
արտահայտող խոսքի մաս է: Այն ցույց է տալիս ա-
ռարկաների քանակային հատկանիշը՝ առարկաների տար-
բեր թվեր, թվական կարգ, ըստ քանակի բաշխում և
այլն/:

Թվականները, հանդես գալով որպես քանակային
բացարձակ մեծություններ, նախ և առաջ առանձին,
վերացական թվերի անուններ են, սակայն կապակց-
վելով գոյականների հետ՝ ցույց են տալիս որոշակի
քանակություններ ստարկա:

Թվականների ձևաբանական առանձնահատկու-

թյուններից են. 1/ Թվի քերականական կարգ շու-
նենալը՝ / եզակի, հոգնակի/ : Այն թվականները, ո-
րոնք ընդունում են հոգնակերտ վերջավորություն,
ինչպես՝ **هزار** /սմիհա-/, հարյուրներ, 1, 1, **هزار**
/հեզարհա-/, հազարներ, 1, 1, կիրառվում կամ առեր-
վում են գոյականաբար: 2/ Ընդունում են դասանիշ-
ներ, որոնք դրվում են թվականի ու նրա գոյականի
միջև. **دو** /ճուրջմիա/ [262 նսմիսր սմիսյադ-
-յակեց /հոգի/ որսորդ, 1, 1, **دو** /հասարակ
թի՛ս անս-/, յոթ /գլուխ/ ձի, 1, 1, **دو** /հասարակ
/դոդալեբ սաբուն-/, երկու /կտոր/ Օճա, 1, 1, **دو** /հասարակ
3/ Բանական թվականները՝ **اول** /Օմ/ և **اثنان** /Օմրն/
վերջավորություններով կազմում են դասական թվա-
կաններ. **اول** /փննջում-/, հինգերորդ, 1, 1, **اثنان**
/փննջումրն-/, հինգերորդ, 1, 1:

Թվականների շարահյուսակած առանձնահատկու-
թյուններից են. 1/ նախադասության մեջ հանդես են
գալիս որպես որոշիչ: 2/ Հանդես գալով որպես ո-
րոշիչ, նախորդում են իրենց որոշյալին: 3/ կոտո-
րակային թվականները հանդես են գալիս նույն գոր-
ծառույթով, սակայն իրենց որոշյալին միանում են

մի շարք դասանիշներ գործածվում են քանակական
 թվականների հետ՝ դրվելով թվականի որոշչի և ո-
 ղոշյալի միջև։ Ժամանակակից պարսկերենում կր-
 րաւվող դասանիշներից են՝ Ե |թա-,, կտոր, հատ,, և,
 որը գործածվում է զանազան իրերի համար։ Օրինակ՝
 - هفت تا مداد / հեփթա մեդադ -,, սեփթ հատ մատիտ
 - تا مداد باکتن / տա մեդադ բաքտեն -,, երեք
 հատ սետիներ,, և

نفر / նեփնիր -,, անձ, հոգի,, մարդու համար, Օ-
 րինակ՝ دو نفر دانغوی / դո նեփնիր դանեհու -,, երկու
 ուսանող,, և یک نفر دانشمند / յեք նեփնիր դա-
 նեշմենդ -,, մեկ գիտնական,, և

زورگرفتن / շուրգրֆեթեն -,, շուրգրտանիների
 համար, Օրինակ՝ دو سرگرفتند / դո սարգրֆեթենդ -,, երկու ու-
 խար,, և هفت رأس / հեփթա ռաս -,, սեփթ
 գլուխներ,, և چهار سرگاو / շարսարգաւ -,, երեք
 չորս գլուխ կով,, և

قطعه / զեքե -,, հատիկ,, և / դանեք -,, հատիկ
 կտոր,, և / զանազան իրեր նշելու համար։ Օրինակ՝
 یک قطعه زمین / յեք զեքե շմեն -,, մեկ կտոր
 հող,, և دو جلد کتاب / դո շեքե շեքաբ -,,
 համար, Օրինակ՝ دو جلد کتاب / դո շեքե շեքաբ -,,
 երկու հատոր գիրք,, և عدد / ամար -,, թիվ,
 հատ,, և / զանազան իրերի համար, Օրինակ՝

دو عدد / դո ամար -,, երկու փսեք,, և
 عدد لیوان / ամար լիվան -,, երեք բաժակ,, և
 یک دست / յեք մեդ -,, մեկ ձեռք
 دست / մեդսթե -,, կապ,, և / թուղթ նշելու համար,
 Օրինակ՝ یک دست کاغذ / յեք մեդսթե կաղձ -,, մեկ
 կապ թուղթ,, և / կտորի,
 یک توب / յեք տոբ -,, մեկ կտոր,
 یک توب / յեք տոբ -,, մեկ կտոր, Օրինակ՝

یک توب / յեք տոբ -,, մեկ կտոր, Օրինակ՝
 یک توب / յեք տոբ -,, մեկ կտոր, Օրինակ՝
 یک توب / յեք տոբ -,, մեկ կտոր, Օրինակ՝
 یک توب / յեք տոբ -,, մեկ կտոր, Օրինակ՝
 یک توب / յեք տոբ -,, մեկ կտոր, Օրինակ՝
 یک توب / յեք տոբ -,, մեկ կտոր, Օրինակ՝
 یک توب / յեք տոբ -,, մեկ կտոր, Օրինակ՝
 یک توب / յեք տոբ -,, մեկ կտոր, Օրինակ՝

համար, Օրինակ՝ ասեք ինձ, ինչպես արագ կարող եմ գնալ Երևան, և ինչպես կարող եմ գնալ Երևանից դուրս:

համար, Օրինակ՝ ասեք ինձ, ինչպես արագ կարող եմ գնալ Երևան, և ինչպես կարող եմ գնալ Երևանից դուրս:

համար, Օրինակ՝ ասեք ինձ, ինչպես արագ կարող եմ գնալ Երևան, և ինչպես կարող եմ գնալ Երևանից դուրս:

համար, Օրինակ՝ ասեք ինձ, ինչպես արագ կարող եմ գնալ Երևան, և ինչպես կարող եմ գնալ Երևանից դուրս:

համար, Օրինակ՝ ասեք ինձ, ինչպես արագ կարող եմ գնալ Երևան, և ինչպես կարող եմ գնալ Երևանից դուրս:

համար, Օրինակ՝ ասեք ինձ, ինչպես արագ կարող եմ գնալ Երևան, և ինչպես կարող եմ գնալ Երևանից դուրս:

համար, Օրինակ՝ ասեք ինձ, ինչպես արագ կարող եմ գնալ Երևան, և ինչպես կարող եմ գնալ Երևանից դուրս:

համար, Օրինակ՝ ասեք ինձ, ինչպես արագ կարող եմ գնալ Երևան, և ինչպես կարող եմ գնալ Երևանից դուրս:

զուրկ ձեռնոց, / Դո զոուը դնսթքեշ-,, Երկու
 զուրկ ձեռնոց, / Դո զոուը դնսթքեշ-,, Երկու

ձեռնոց, / Դո զոուը դնսթքեշ-,, Երկու
 ավտոմեքենայի, հեռախոսի. Օրինակ՝ Դոստգահ ատոմիլ
 / Դո զոուը դնսթքեշ-,, Երկու ավտոմեքենայ, / Դո զոուը դնսթքեշ-,, Երկու
 խոս, / Դո զոուը դնսթքեշ-,, Երկու Կեդստգահ տեղեկ հեռա-
 լեզվի գիրք, / Դո զոուը դնսթքեշ-,, Երկու Կեդստգահ տեղեկ հեռա-
 լեզվի գիրք, / Դո զոուը դնսթքեշ-,, Երկու Կեդստգահ տեղեկ հեռա-

ձեռնոց, / Դո զոուը դնսթքեշ-,, Երկու
 խոս, / Դո զոուը դնսթքեշ-,, Երկու Կեդստգահ տեղեկ հեռա-
 լեզվի գիրք, / Դո զոուը դնսթքեշ-,, Երկու Կեդստգահ տեղեկ հեռա-

ձեռնոց, / Դո զոուը դնսթքեշ-,, Երկու
 Կեդստգահ տեղեկ հեռա-
 լեզվի գիրք, / Դո զոուը դնսթքեշ-,, Երկու Կեդստգահ տեղեկ հեռա-

ձեռնոց, / Դո զոուը դնսթքեշ-,, Երկու
 Կեդստգահ տեղեկ հեռա-
 լեզվի գիրք, / Դո զոուը դնսթքեշ-,, Երկու Կեդստգահ տեղեկ հեռա-

ձեռնոց, / Դո զոուը դնսթքեշ-,, Երկու
 Կեդստգահ տեղեկ հեռա-
 լեզվի գիրք, / Դո զոուը դնսթքեշ-,, Երկու Կեդստգահ տեղեկ հեռա-

ձեռնոց, / Դո զոուը դնսթքեշ-,, Երկու
 Կեդստգահ տեղեկ հեռա-
 լեզվի գիրք, / Դո զոուը դնսթքեշ-,, Երկու Կեդստգահ տեղեկ հեռա-

ձեռնոց, / Դո զոուը դնսթքեշ-,, Երկու
 Կեդստգահ տեղեկ հեռա-
 լեզվի գիրք, / Դո զոուը դնսթքեշ-,, Երկու Կեդստգահ տեղեկ հեռա-

ձեռնոց, / Դո զոուը դնսթքեշ-,, Երկու
 Կեդստգահ տեղեկ հեռա-
 լեզվի գիրք, / Դո զոուը դնսթքեշ-,, Երկու Կեդստգահ տեղեկ հեռա-

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20	20	19	18	17	16	15	14	13	12	11
30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100	100	90	80	70	60	50	40	30	20	10
200, 300, 400, 500, 600, 700, 800, 900, 1000	1000	900	800	700	600	500	400	300	200	100

Տառերի թվական արժեքը

Պարսկերենում թվականները գրված խոսքում արտահայտվում են նաև այբուբենի միջոցով, որը կոչվում է «հեսաբե ֆըշահ», «حساب ابد / حساب ابد»

ا	ب	ج	د	ه	و	ز	ح	ط	ی	ك	ل	م	ن
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	20	30	40	50
س	ع	ف	ص	ق	ر	ش	ت	ث	خ	ذ	ض	ظ	غ
60	70	80	90	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000

Տառերի թվական արժեքները հիշելու համար արաբ գիտնականներն այդ տառերը կապակցել և կազմել են ութ իմաստ չարտահայտող, պայմանական բառ, որոնք ներկայացնում են տառերի թվական արժեքը՝ հերթով՝

Այդ բառերն են․

١٢٢١	٧٦٥	١٠٩٨	٥٠٤٠٣٠٢٠
ابد	هوز	حلی	کلین
ֆըշահ	հիվիվի	հոթթի	թվաշման
٩٠٨٠٧٠٦٠	٤٠٠	٣٠٠	٢٠٠
١٠٠	٢٠٠	١٠٠	٧٠٠
٦٠٠	١٠٠	٧٠٠	٦٠٠
٠٠٠	٠٠٠	٠٠٠	٠٠٠
حفض	قرئت	خذ	منطق
սֆիս	դիրմշիթ	սֆիս	զիզի

Թվականների տեսակները

Առարկաների քանակը ամբողջ թվերով արտահայտող բացարձակ թվականներից բառակազմական զանազան միջոցներով կազմվում են մի շարք այլ տեսակի թվականներ։

1. Դասական թվական

Դասական թվականը ցույց է տալիս առարկայի թվային կարգը։ Այն կազմվում է բացարձակ թվականների վրա ավելացնելով «ամին» կամ «ամին» / 0մի / վերջածանցը։

Օրինակ՝ /դովզոմ / արտահայտվել տար-
մին՝, Երկրորդ, /շահարոմ / արտահայտվել տար-
/շահարոմին՝, Երկրորդ, /դովզոմ / արտահայտվել տար-
/սնդոմ /, /սնդոմին՝, Երկրորդ, /սնդոմ /, Երկրորդ, /սնդոմ /,
և այլն :

, Առաջին, դասական կարող է արտահայտվել տար-
բեր հանրով՝ Երկրորդ, /սնդոմ /, /սնդոմ /,
/սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /,
ներք չեն կազմված Երկրորդ, /սնդոմ /, /սնդոմ /,
նստն /, /սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /,

Այդպիսի կազմակերպումն ունի նաև /սնդոմին /,
/սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /,
/սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /,
/սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /,
/սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /,
/սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /,

Դասական թվականները իրենց լրացյալի հանդեպ
կարող են լինել ինչպես նախդաս, այնպես էլ նոս-
դաս :

Նախդաս լինելու դեպքում գործածվում է /սնդոմին /,
ծանցով կազմված ձևը, որը իր որոշյալին միանում
է առանց իզաֆթի օրինակ՝ /սնդոմին /, /սնդոմին /,
/սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /,
/սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /,
/սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /,

Նոսդաս լինելու դեպքում գործածվում է /սնդոմին /,
ծանցով կազմված ձևը, որը որոշյալին միանում է
իզաֆթով, օրինակ՝ /սնդոմին /, /սնդոմին /,
/սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /,
/սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /,
/սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /,
/սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /, /սնդոմին /,

Բաղադրյալ թվականների դասականները կազմ-
վում են համապատասխան բացարձակ թվականի

վերջին բաղադրիչի վրա ղեկով դասական կազմող ա-
ծանցը՝ Օրինակ՝
| հեզար 0 փանսնդ 0 փանջահ 0 | նոհմ- , հազար հինգ
հարյուր հիսունհիններորդ , | :

2. Բաշխական թվական

Բաշխական թվականը գույց է տալիս առարկաների
բաշխումը հավասար թվային քանակով :

Բաշխական թվականները կազմվում են բացարձակ
թվականների կրկնությամբ, Օրինակ՝
یک / 1 | Եթ
յեթ- , մեկական , | , دو / 2 | Դո Դո- , երկուական
سه / 3 | Սե սե- , երեքական , | , چهار / 4 | Փանջ
փանջ- , հինգական , | , پنج / 5 | Պան
սական , | , شش / 6 | Սնդ սնդ- , հարյուրական , | ,
هزار / հեզար / հեզար- , հազարական , | :

Բացի կրկնավորից, բաշխականը կազմվում է նաև
كان / Կան / ածանցով, որը կարելի է նաև կրկն-
աբար գործածել, ինչպես՝
یکان / Եկան- , մեկա-
կան , | , دوکان / Դուհաան- , տասական , | ,
سئکان / Սեհաան- , հարյուրական , | ,
هزارگان / հեզարգան- , հազարական , | ,
هزارگان دوکان / Դոհաան Դոհաան- ,
գան- , երկուական , | , هفتگان / հեֆթգան
հեֆթգան- , յոթական , | և այլն :

Հազարավորների բաշխականը կարող է կազմվել՝
ինչպես ամբողջ թվի կրկնությամբ [Օրինակ՝
دو پنجاه / փանջհեզար փանջհեզար- , հինգ-
հազարական , | , ده هزار / Դեհհազար
դեհհեզար- , տասհազարական , |] , այնպես էլ միայն
առաջին բաղադրիչի կրկնությամբ [Օրինակ՝
دو پنجاه / փանջ փանջ հեզար- , հինգ-հինգ հազար , | ,
ده هزار / Դեհ Դեհ հեզար- , տասը-տասը հազար] :

Բաշխականը կարող է կազմվել բացարձակ քանակա-
կանի կրկնությամբ՝ համապատասխան դասանիշով, Օ-
րինակ՝
دو تا / Դոտա / Դոթա Դոթա- , երկուական , | ,
سه تا / Սեթա սեթա- , երեքական , | :

چند / Շանդ- , քանի , | հարցականը, համապատաս-
խան դասանիշների հետ գործածվելիս, կարող է ստա-
նալ բաշխական ձև, Օրինակ՝
چند تا چند تا حساب کنم / Շանդթա Շանդթա հեսաբ քոնեմ- , քանիական, քանիա-
կան հաշվեմ , | , քանի հատ - քանի հատ հաշվեմ /] ,

այլ փնջը—, հինգից երեքը, 1 և այլն:

Ժամանակակից պարսկերենում այժմ ավելի տարածված է կոտորակային թվականի կազմութունը հարադիր բարդութամբ, որտեղ կոտորակային թվականի առաջին տարրը բացարձակ քանակական է, իսկ երկրորդը՝ դասական թվական: Այլ կերպ ասած՝ կոտորակային թվականի համարիչը բացարձակ քանակական թվական է, իսկ հայտարարը՝ դասական թվական: այսպես՝

1/2 հար փնջում— 4/5 | 1/3 հար փնջում— 3/4 | 1/4 հար փնջում— 2/5 |

բացարձակ քանակական թվական		և		սե	—	3
դասական թվական		հար		1/2 հարում	—	4
յեթ փնջում	$\frac{1}{0}$ يك پنجم			$\frac{1}{5}$		

$\frac{1}{10}$	$\frac{1}{9}$	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{7}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{2}$

կոտորակային թվականները բացարձակ թվականներին միանում են 9/10-ով, Օրինակ՝

|սե 0 յեթ սեվվում—, երեք ու մեկ երրորդ, 1/3

3/5 փնջում—, 3/5 և այլն, 0 2/3 և այլն, հինգ ու երկու երրորդ, 0 2/3 և այլն,

Բացի նշված կոտորակային ձևերից, պարսկերենում լայն կիրառություն ունեն արաբերենից փոխառված կոտորակային թվականները:

Այդ կոտորակային թվականներն են՝	نصف
1/2 —, 1/3 —, 1/4 —, 1/5 —, 1/6 —, 1/7 —, 1/8 —, 1/9 —, 1/10 —	ربع, خمس, سب, سبع, ثمان, تسع

Ավելի շատ գործածական են, 1/3, 1/4, 1/5, 1/6, 1/7, 1/8, 1/9, 1/10, և այլն, ձևերը:

4 | Տոկոսային թվական

Տոկոսային թվականը ցույց է տալիս տոկոսի լա—

փը հարյուրի համեմատությամբ:
 Տոկոսային թվականը կազմվում է տոկոսի չափը
 ցույց տվող և ۱, հարյուր, ۱ բացարձակ
 թվականներից: Հնդ որում նախ դրվում է այն թիվը,
 որ ցույց է տալիս տոկոսի չափը, ապա ۱ թվա-
 կանը ۱ դիր նախդրով: Ինչպես ۱ ۱۰۰
 / փնջը դիր սնդ- ۱, հինգ տոկոս, ۱, ۱۰۰
 / բխթ 0 փնջը դիր սնդ- ۱, քսանհինգ տոկոս, ۱, ۱۰۰

Գոյություն ունի տոկոսային թվական կազմելու
 մի այլ միջոց, ըստ որի նախ դրվում է ۱ -ը,
 որն իր վրա ընդունում է ۱ / 1 Ժանցը, ապա
 տոկոսի չափը ցույց տվող թվականը: Ինչպես ۱
 ۱ / սնդի հնթթ- ۱, ۱ յոթ տոկոս, ۱, ۱
 ۱ / սնդի փանդղնհ- ۱, տասնհինգ տոկոս, ۱, ۱
 Տոկոսային թվականների թվաքանական արտահայտու-
 թյունն է ۱

٪ ۱ ۱۵ ٪ ۱, ٪ ۲۰ ۱۲۰ ٪ ۱,
 ٪ ۳۳ ۱۳۳ ٪ ۱

Յ / Մերձավորական թվական

Մերձավորական թվականը ցույց է տալիս առարկա-
 յի ու ստույգ, այլ մերձավոր քանակը, թիվը:

Պարսկերենում մերձավորական թվականներն արտա-
 հայտվում են զանազան ձևերով:

ա / Բացարձակ թվականի հարադրությամբ կապակց-
 վում է մոտավորությունն նշող հաջորդ թիվը, ինչպես
 ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰
 բեթեշաղ- ۱, նարավոր է ۱ երկու-երեք Օր տևի, ۱, ۱
 ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰
 բիշ նգ հնթթ հնթթ լիթթ գոնջայեշ ննդարնդ- ۱, Այս
 ամանը յոթ-ութ լիտրից ավելի տարողություն չու-
 նի, ۱, ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰
 ۱, նրանք տասը քսան հոգի էին, ۱, ۱

Հարյուրավորների, հազարավորների դեպքում կըր-
 կընվող թիվը չի նուս է միավորը կամ տասնավորը:
 Ինչպես ۱ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰
 ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰
 ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰
 ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰
 ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰ ۱ / ۱۰۰ ۱۰۰

Էմֆա Էմ /դնհ դնֆէ- ,տաս անգամ, ,/ Էմֆա
 /դնֆէ- ,անգամ, ,/ բառը գործածվում է նաև դասա-
 կանի հետ նրան նախադաս դիրքով միանալով իզաֆե-
 թի Օգնությամբ, ինչպես՝
 սեվվում- ,երրորդ անգամ, ,/ Էմֆա /դնֆէյե-
 դովվում- ,երկրորդ անգամ, ,/ Էմֆա /դնֆէյե-
 Պարսկերենում սովորական է նաև բազմապատկական-
 նի նկարագրական ևևր. ինչպես՝
 շննդ- ,երեք այնքան, ,/ Էմֆա /սե-
 ,երկու այնքան, ,/ Էմֆա /դոջնդան-
 Պարսկերենում բազմապատկականի համար գործած-
 վում է նաև ֆրանսերենից փոխառյալ Էմֆա /դո-
 բըլ բառը՝ ,չկրկին, , նշանակությամբ. Օրինակ՝
 [Էմֆա /դոջնդան- ,հինգ անգամ /կրկին, ,/]
 Էմֆա /դոջնդան-

7 | Բաղկացական թվական

Բաղկացական թվականը ցույց է տալիս ոչ թե ըս-
 տույզ թվականը, այլ կլոր թվից մի փոքր ավելի,
 Պարսկերենում բաղկացականը կազմվում է ան /անդ
 Օժանդակ բառով, որը միանում է բացարձակ թվականին
 , 10 | շտկապով. Օրինակ՝ Էմֆա /անդ Էմֆա /անդ
 /հնֆթադ Օ անդ սալ դնր շնհան բեզիպ- ,նա ապրեց
 յոթանասուներե մի քանի տարի ավել, ,/

Սովորաբար ան բառը արտահայտում է երեքից
 մինչև ինը թվերը:

Բաղկացական թվականները իրենց նշանակությամբ
 մոտ են մերձավորական թվականներին, սակայն չեն
 նույնանում նրանց հետ:

8 | Մակբայական թվական

Պարսկերենում թվական մակբայներն արտահայտվում
 են Էմֆա /բար /, Էմֆա /դնֆէ /, Էմֆա /մար-
 Թմբե- ,անգամ, ,/ բառերի միջոցով, որոնք գործած-
 վում են նաև դասականների հետ. Օրինակ՝ Էմֆա /մար-
 /յեք բար- ,մեկ անգամ, ,/ Էմֆա /դո բար- ,եր-
 կու անգամ, ,/ Էմֆա /մարթմբե /, Էմֆա /մարթմբե /,
 յեք դնֆէ- ,մեկ անգամ, ,/ Էմֆա /դո մարթմ-
 բե /, Էմֆա /դո բար /, Էմֆա /դո դնֆէ-

, , Երկու անգամ , , , , արև Երբ Երբ Երբ Երբ
 , , Երկու անգամ , , , , արև Երբ Երբ Երբ Երբ
 , , Երկու անգամ , , , , արև Երբ Երբ Երբ Երբ
 , , Երկու անգամ , , , , արև Երբ Երբ Երբ Երբ

, , Մի քանի անգամ , , , , արև Երբ Երբ Երբ Երբ
 , , Մի քանի անգամ , , , , արև Երբ Երբ Երբ Երբ
 , , Մի քանի անգամ , , , , արև Երբ Երբ Երբ Երբ

Դ Ե Ր Ա Ն Ո Ւ Ն

Իր իմաստային և գործառական առանձնահատկու-
 թյուններով դերանունը առանձնացվում է որպես ինք-
 նուրույն խոսքի մաս :

Դերանունները լեզվի բառապաշարի այն բառերն
 են , որոնք խոսքի , նախադասութայն մեջ դրվում են
 անվան փոխարեն՝ մատնանշելով առարկա , առարկայի
 քանակային , որակային կամ այլ հատկանիշ՝ իբրև
 դրանց ընդհանուր անուն :

Այսպիսով , դերանուններն արտահայտում են ոչ -
 թե որևէ առարկայի կամ հատկանիշի հասկացութայն ,
 այլ առարկա , հատկանիշ կամ հատկանիշի հատկանիշ՝
 ընդհանուր՝ չտարբերակված կերպով :

Դերանունները , առանձին վերջրած , ամբողջապես
 վերացական են . նրանց իմաստը կոնկրետանում է մի-
 այն կապակցութայն մեջ : Այսպես՝

Իմ քանի անգամ , , , , արև Երբ Երբ Երբ Երբ
 Իմ քանի անգամ , , , , արև Երբ Երբ Երբ Երբ
 Իմ քանի անգամ , , , , արև Երբ Երբ Երբ Երբ
 Իմ քանի անգամ , , , , արև Երբ Երբ Երբ Երբ

/ Ինչպիսիք Ինչպիսիք Ինչպիսիք Ինչպիսիք Ինչպիսիք
 / Ինչպիսիք Ինչպիսիք Ինչպիսիք Ինչպիսիք Ինչպիսիք
 / Ինչպիսիք Ինչպիսիք Ինչպիսիք Ինչպիսիք Ինչպիսիք

Թե շոմա անգ քնդքնիթիո նեքքնթե ման խնքնր ննդարադ
 ու բեղունե թնվնջչոն բեզենդեգիյե: Թիրեո թարե մա
 դնսթուր դադե մսթ նամեի բեշոմա բենեվիսամ վն մզ
 շոմա խահեշ քոնամ դնր թաբեսթան մարա բեյեիւտ
 բեքնրիդ - , իմ կուպիտ ու դաժան հայր, Պարոն
 ուսուցչի ձայնը տաք տեղից է դուրս գալիս, նա չգի-
 տե, թե ես տան անվան տակ ինչպիսի դժոխքի մեջ եմ
 ապրում: Նա ձեր կուպտության, դաժանության ու իմ
 տառապանքների մասին լուր չունի: Նա տեղյակ չէր-
 նելով մեր ողորմելի վիճակին, կարգադրել է Զեզ
 նամակ գրել և Զեզ խնդրել, որպեսզի ամառը ինձ
 տանեք ամառանոց, , / :

مرا با این دکانداران موزی و مکآر دو برو نکند آنان مرا تحقیر میکنند
 /մարա բա ին դոքանդարանե մուզիո մաքար րուբերու
 ննքոնիդ անան մարա թահդիր միքոնանդ - , ինձ չար
 ու խորամանկ այս խանութպաններին մի՞ հանդիպեց-
 նեք, նրանք ահարգում են ինձ, , / :

در این حال وضع من تماشاغی بود قیافه یغورم صورت در شتم بینی گردنکثر
 و دراز و عقابیم هیچکدام با عینک با دامی شیشه کوچک جور نبود .

/դնր ին հալ վնգ'է ման թնմաշաի բուդ զիյաթե-
 յե յնդուրնամ սուրնթե զորոշթնմ էինիյե գնրդն-
 քեշո դերազո Օղաբիյնմ հիւքոդալ բա էյննքե բադամի
 յե շիշեթուէեք ջուր ննբուդ - , Այս միջոցին իմ
 տեսքը շատ ուշագրավ էր: Երկար ու անտաշ հասակս,
 լայն երեսս, արծվային մեծ քիթս ու մեկն էլ չէ-
 ին համապատասխանում փոքր ու նշաձև ապակիներով
 ակնոցին, , / :

ابراهيم بسر فقیری بود اما خیلی در کلاس عزیز بود عزت او یکی
 بدلت گردنکشی وی بود .

/էբրահիմ փեսնրե ֆնդիրի բուդ նմա խեյլի դնր
 քեշաս անդի բուդ: Եզգնթե ու յեթի բեէլլնթե գնր-
 դննքեշիյե վեյ բուդ - , Էբրահիմը չքավոր տղա էր,
 սակայն դասարանում շատ սիրված էր: Նրա սիրված
 լինելու պատճառներից մեկը նրա համարձակությունն
 ու ինքնուրույնությունն էր, , / :

۱. چندی / Էնդին-ճանի, ալաբան-ճ
 چادر / Էնդոմ-ճ, քանի երորդ-ճ
 / Էնդոմ-ճ, ինչքան-ճ / اینقدر / ինդր-ճ
 / Էնդոմ-ճ, ալաբան-ճ / انقدر / ալաբան-ճ
 / Էնդոմ-ճ, հենց ալաբան-ճ / همانقدر / հանգր-ճ

4. Մակբայական դերանուններ, որոնք արտահայտում են գործողության ընդհանուր հատկանշի, հասկացողություն, և
 / Էնդոմ-ճ, ալաբան-ճ / اینطور / ինթուր-ճ
 / Էնդոմ-ճ, ալաբան-ճ / انطور / ալաբան-ճ
 / Էնդոմ-ճ, հենց ալաբան-ճ / همینطور / հեմիտուր-ճ

Դերանունների տեսակները

Դերանունները իրենց նշանակությամբ և կիրառական-չարհյուսական առանձնահատկություններով լինում են.

1. Անձնական. من / մեն-ճ, ս-ճ / او / օ-ճ, ղ-ճ, ն-ճ, ր-ճ

2. Անդրադարձ, սաստկական خود / խոդ-ճ, ինքը-ճ / او / օ-ճ, ղ-ճ, ն-ճ, ր-ճ

3. Փոխադարձ. یکدیگر / Իկդիգր-ճ, միմյանց-ճ, իրար-ճ / همدیگر / հեմդիգր-ճ, իրար-ճ

4. Յուզական. این / Ին-ճ, ա-ճ, ր-ճ, ա-ճ / همان / հեման-ճ, ա-ճ, ր-ճ, ա-ճ, ր-ճ
 / Էնդոմ-ճ, հենց ալաբան-ճ / اینقدر / Էնդոմ-ճ, հենց ալաբան-ճ
 / Էնդոմ-ճ, ալաբան-ճ / اینچنان / Էնչնան-ճ, ալաբան-ճ
 / Էնդոմ-ճ, ալաբան-ճ / انقدر / Էնդոմ-ճ, ալաբան-ճ
 / Էնդոմ-ճ, ալաբան-ճ / اینجا / Էնչա-ճ, ալաբան-ճ
 / Էնդոմ-ճ, հենց ալաբան-ճ / همینجا / հեմինչա-ճ, ալաբան-ճ
 / Էնդոմ-ճ, հենց ալաբան-ճ / همانجا / հեմանչա-ճ, ալաբան-ճ

5. Հարցական. چه / Չե-ճ, օ-ճ, ր-ճ, օ-ճ, ր-ճ / کی / Կի-ճ, օ-ճ, ր-ճ, օ-ճ, ր-ճ
 / օ-ճ, ր-ճ, օ-ճ, ր-ճ / چقدر / Չքդր-ճ, օ-ճ, ր-ճ, օ-ճ, ր-ճ
 / օ-ճ, ր-ճ, օ-ճ, ր-ճ / چقدر / Չքդր-ճ, օ-ճ, ր-ճ, օ-ճ, ր-ճ

Վաճառք-ընթացք, և արժեքներ, և արժեքներ
| Երկրագործական և արհեստագործական |
| արհեստագործական և արհեստագործական |

6. Որոշում և արժեքներ, և արժեքներ

| Երկրագործական և արհեստագործական |
| արհեստագործական և արհեստագործական |

7. Անորոշ և արժեքներ, և արժեքներ

| Երկրագործական և արհեստագործական |
| արհեստագործական և արհեստագործական |

8. Մասնակցություն և արժեքներ, և արժեքներ

| Երկրագործական և արհեստագործական |
| արհեստագործական և արհեստագործական |

1. Անձնական դերանուն

Անձնական դերանունները գործածվում են անձի
անվան փոխարեն և խոսքի մեջ նշանակում են՝

ա) խոսող անձ կամ խոսող անձինք, ինչպես՝
| Երկրագործական և արհեստագործական |
բ) խոսակից կամ խոսակիցներ, ինչպես՝
| Երկրագործական և արհեստագործական |

գ) այն անձը կամ անձինք, որոնց մասին խոս-
վում է, ինչպես՝
| Երկրագործական և արհեստագործական |

Անձնական դերանուն ատճառներ և երկրորդ դեմքերի
ինչպես եզակի, այնպես էլ հոգնակներն ունեն մե-
կական ձև, մինչդեռ երրորդ դեմքի եզակին ունի եր-
կու, իսկ հոգնակին՝ երեք ձև։

Անձնական դերանունները, ինչպես նաև
| Երկրագործական և արհեստագործական |
| Երկրագործական և արհեստագործական |

հաւանգ է՝ թեղաւ: Բիրունի վն հանդայեղրա դորոսթ
նեմրբինը-,, Դու այս վիճակում հալասարակչուութուն-
նից դուրս ես և ճշմարտութուննեքը ճրշտ էս ըն-
կալում,, /, / ۱. او خيلي مي اعتنا است / ու խնայի բիէ՝ թենա

անթ-,, ۲. این خیال و عقیده تو موافقی و گذرنده است. / 2. Սեռական.

/ին խոյալ վն անդիդեյն թո մովանդանքի վն գողանանդե
անթ-,, Դու այս միտքն ու գաղափարը ժամանակավոր և
անցողիկ են,, /, / ۱. و رفتی و رفتی بخانه و رفتی / ու եթ մարթթե բե-
խանեյն վեյ ղեթթե բուղան-,, / Ինչպե՞ս գնացել էի
ներանց տունս,, / ۲. و برو میبیند محو حال شما / Եթ ք
քե ք շոմա ունեքրու միշտղան մանկե ջնմալե շոմա
միզանշթան-,, / ۳. و اگر اینها را میبیند / Եթ ք հանդիպում էի էթ,
տարվում էի էթը գեղեցկությամք,, / ۱.

از تن جو برفت جان پاک من و تو / خشتی دو نهند بر مفاک من و تو
و انگار برای خنت گور دیگران / در کالبدی کشند خاک من و تو

/անգ թան է ո բերանթթ ջանե փաքե ման ո թու
խեշթի դո նանանդ բար մանդաքե ման ո թու
վն էնգար բարայն խեշթե գուրե դեզարան
ղար քալբողի քեշանդ խաքե ման ո թու-

,, Իմ ու քո մաքուր հոգին հենց որ մեր մարմինը
Թողին,
կղնեն՝ երկու աղյուս իմ ու քո գերեզմանի հողին,
հետո երբ ուզեն ուրիշների շիրմին աղյուս դնել,
կաղապարի մեջ ընկնելու հերթը կգա իմ ու քո հո-
ղին,, / ۱.

می خور که فلک بهر هلاک من و تو / قدری دارد بدان پاک من و تو
در سبزه نشین و می روشن میخور / کاین سبزه بسی دمدر خاک من و تو

/մեյ խոր քե ֆանթթ բանհրե հալաքե ման 0 թո
ղանդի դարանդ բեջանե փաքե ման 0 թո
ղար սաբզե նեշին 0 մեյն ոոուշեն միխոր
քին սաբզե բասի դանանդ գե խաքե ման 0 թո-

,, Գինի՛ խմիր, քանզի ֆալաքը ինձ ու քեզ մորմոքե-
լու համար

մեր ջինջ հոգիների դեմ ունի նտին մտքեր.
նստիր դալար խոտի վրա ու խմի՛ր անարատ գինին,
քանի որ շուտով իմ ու քո հողից պիտի օլի նոր
դալար խոտ,, / ۱.

ման Բաղբախթ դիզար թաղաթ նախապարզամ- , Ես ղըժ-
բարտս , ալլևս չհամբերեցի , 1 :

Անճաղան դերանունները իրենց նախորդող իզաֆե-
թի հետ հարաբերվելիս՝ տալիս են ստացական դերա-
նունների իմաստ . Թրինակ՝ [դանսթեթո- , Գեռ-
թրղ , Բթ Գեռթր] , Խանս / Խանսյե մանս , տունս ,
/ իմ տունը / :

անճաղան դերանունները րա ետադրու-
թյան հետ միանալիս՝ հնչյունափոխվում են . տեղի է
ունենում դերանվան վերջահար հնչյունի սղում . Ինչ-
պես մրա / մարա / փոխանակ / ման / ման րա / , Խորա
/ փոխանակ / Խորա / :

کمزیا موخت علم تیر از من که مرا عاقبت نشانه نکرد

/ Թես նախադասութ էլմե թիր ազ ման
թե մարա աղբաթ նեշանե նաթարդ-

, Բում վարժեցրի ես գործածել նետ ու աղեղ ,
Վերջը ինձ է ընդունել նա թիրախի տեղ , 1 :

برای منی و هر دم زیادت می کنی در دم ترا می بینم و میلم زیادت می شود هر دم

մարա միբրինի 0 հար դամ զիյադաթ միբրինի դարդամ
թորա միբրինամո մեյլամ զիյադաթ միշմվադ հար դամ-

, Ինձ հանդիպում ես՝ խորացնում վիշտս ամեն պահ ,
թեզ հանդիպում եմ՝ սաստկանում է տենչանքս ամեն
պահ , 1 :

Էթ նախդրին միանալիս օ / , նա , օ / անճաղան դե-
րանվան նախատու - Բ փոխվում է ճ / ր / -ի . Թրինակ՝
Բթ / Բեդու / փոխանակ / Բա / Բա / Բա / Բա / Բա / Բա /
դու գոթթամ մոշթիյա աթթրի - , Երան հարցրի . - մուչ
ես , թե համբար , 1 :

Նայած խոսակիցների միջև եղած հարաբերության
բնույթին՝ / տարիքային , մտերմական , պաշտոնական և
այլն / սովորաբար օ / թո - , դու - , օ / եզակի երկրորդ .
դեմքի փոխարեն գործ է ածվում նույն դեմքի Թա
/ շումա - , դու - , օ / հոգնակին , որը կոչվում է հար-
գական հոգնակի . Թա / Բեդու / Բա / Բա / Բա / Բա / Բա /
من میروم و شما خودتان تنها میاید

/ ու նեմիթանանսթրույե զամին հայե յախթասթե բե-
դավաղ . բեու գոթթամ , Ես միբրինվամ վն շումա խո-
դեթան թանհա բիյադ , , Ես էեր կարող սառցապատ

փողոցով վազել, նրան ասացի՝ —, Ես կգնամ, իսկ
Դու քիչ նքնեղ դիմենակ եկե՞ք, / آقاى دكتور من مريض نيستم /
/ արագ / میخواهم زحمت داده بشمارا بصرم رضا ای در بیلاق بیوم
դռթր ման մարիզ նրսթմմ. միխահմմ զանմթ դա-
դե վի շումարա բեսարե մարիզեի դար յնյլալ բեբմ-
րմմ. —, Դարո՞ն բժիշկ, ես հիվանդ չեմ. ուղում եմ
նեղուծյուն տալ և ջեզ ամառանոցում մի հիվանդ
կնոջ մոտ տանել, / :

Այդպես նաև Կամ Կամ Կամ, / Ես, / Ես, / Ես, / եզակի եր-
րորդ դեմքի փոխարեն գործ են ածում երրորդ դեմ-
քի / ایشان / իշան/հոգնակին, որը նույնպես հարգա-
կան է և և / اراندیڈا /
معلمت در روز آقا معلم از آن طرف کوه در مینده ومن او اراندیڈا /
Հոգնակ շուր ղրորուզ / ایشان هم معلم را حمل بر تکبر و کوردن کشتی کرد
աղա մանջլեմ մզ անթարթե քուչե բոջ միշոջ վի
ման ուրա նարդե մա սալալ նաթարդե մա իշան համ
մալմարա համլ բարթեթթբոր վի գարդանքեչի քարդե .
—, Դարգվեց, որ երեկ պարոն ուսուցիչը փողոցի մյուս
մայթով անցնելիս է եղել, և ես չեմ նկատել նրան
ու չեմ բարեւել — Ես / նրանք / էլ իմ այդ արարքը վե-
րագրել է գոռողուծյան ու անհնազանդուծյուն, /
ای بیدر خود بنویسید و از ایشان تقاضا کنید که
բենեվիսիդ վի մզ իշան թաղազա քոնիդ քե. . . , / Ես-
մակ գրեցեք ձեր հորը և խնդրեցեք նրան / նրանց /,
որ . . . , / :

Բացի հոգնակի մեքրից, որոշ գոյական ու ածա-
կան անուններ, դադարելով աւարկաներ և նրանց հատ-
կանիչները նշելուց, ձեռք են բերում ցուցական նը-
շանակուծյուն և կատարում են դերանվան դեր, Այս
մեկով որոշ գոյականներ և ածականներ կարող են հան-
դես գալ որպես անհնական դերանունների այսպես կոչ-
ված , հարգանքի, քաղաքավարուծյան, խոնարհուծյան
համեսուծյան, պրտահայտման համարժեքներ :

Անհնական դերանվան ման / ման / եզակի առջին դեմ-
քի փոխարեն գործածվող քաղաքավարական մեքրը, որ
նշում են խոնարհուծյուն կամ համեսուծյուն, հե-
սույալներն են . / بندگان / բանդե —, ծառաս, ստրուկս, /
/ عاقدان / շաքե —, ծառաս, / چاکر / շարժ —, նվաստս, /
حلیف / հմիլ —, նվաստս, / :

مخلص / موته لعله - وانه لعله و کتوین / քմաքմարին -
و نهվաստագու յնս և Կասար / խաթար - Իբր հողին
հավասարս նվաստս և Կագու / զոսգու - շղոթարա -
որս և Կառնադ / խենեղադ - Ծրինական ճուռնդս և
خداوندگار تصدفت کردم... اگر از راه پروردی جوای احوالات این حلیم باشی
بعمد الله سلامت و بدعا گوئی مشغول است.

խողովանդեգարս քնանդողոթնք գարդնամ... անքոր անքորս -
հե գործեքնանդորի ջույսյե անկալեքս ինքնողոր բա-
շիղ բեհնանդ՝ լլաճ սանամթ վն բեղոագուի մշջողու
նքս - և ով տեր, բող ջոր զոհը լինեմ ես... եթե
ջոր բարյացակամությամբ շնորհ անեք տեղեկանալու
նվաստիս մասին, փառք աստծո, առողջ եմ և շարու-
նակ աղոթում եմ ջեզ համար /

فرمان بخاك باى همايونت قسم كه غلام خان زادتاكونن كوچكترين خلاف وتصيري
رامرتكب ننده ام. فرزندان خودم را با دستم كفن كرده باشم اگر در اين دوازده سال
فانيه اى از راه چاكرى وغلامى منحرف شده باشم مخا كسا رميمقدار همواره كوشيده
است... بانبيا و اوليا قسم است كه اين بنده كمترين درهيچكاري كه زيانش
متوجه آن قائد عظيم الشان باعد دخالت نداشته است.

լղորբան բե խաթե փայե հոմայունքնք զնսան դոլամե
խանեզադ թա քոնու թուլեքթարին խնլաթ վն թնդ -
սիրի րա մորթեքբե նշջողե մա. ֆարգանդանե խողնմ
րա բա զնսանքն քնֆան քնդոե բաշնմ անքոր դոր ին
դնվազդնհ սալ սանիյեի նկ ռահե ա շաքերի վե դոլամի
մոնհանքն շողե բաշնմ. խաթարե բիմեղաբ հնմ -
վարե քուչիղե նսք...

բանքիյա վն Օուլիյա զնսան նսք քե ին բն -
դե քնմթարին դոր հիւ քարի քե զիյանն շ մոթեվն -
չեյե ան դետդե նգիմ՝ շն բաշնդ դեխանք նն -
դաշթե նսք.

և բեզ մատաղ, երգվում եմ ոտքիդ Օրհնյա և կայ -
սերական հողով, որ Օրինական ճուռնդ քո սարուկդ
երբևիցե ամենավոր մեղքը և եմ գործել, էրեխ -
ներիս իմ ձեռքով թողած լինեմ, թե այս տասներկու
տարիների ընթացքում գեթ մի վստրկյան ջեզ ճառա -
յե լու ճանապարհից շեղված լինեմ. անարժան նվաս -
տըս միշտ ջանացել եմ...

Երգվում եմ բոլոր սրբերով, որ չեն լին նվաստս
և եմ միջամտել / մասնակցել / որևէ գործի, որի վր -
նասը ուղղված լինի բարձրապատիվ առաջնորդիս, /

Երբ որդի դեմքի անձնական դերանվանը կարող են
 փոխարինել հետևյալ նրա քաղաքակրթական համար-
 ժեքները, օրինակ՝ نامبرده / նամբորդե - հիշա-
 տակվածը, վերը նշվածը, واليه / մոշարուն էլեյս
 օվերը նշվածը, والمعظم / մոմշղեմաշահ - օվերը
 հիշատակվածը և օ:

Պարսկերենում բուն անձնական դերանվան ձևերին
 / من / ման, او / ու, / Դու / զուգահեռ լայն
 կիրառություն ունեն նաև կցական անձնական դե-
 րանունները, որոնք սակայն արտահայտում են անձ-
 նական դերանունների միայն թեք հոլովների իմաստ-
 ները:

Պարսկերենի կցական անձնական դերանուններն են՝
 / Իմ / ամ - ման - ման / ման, էման /
 / Իք / ատ - տան - տան / թան, էթան /
 / Իշ / ամ - տան - տան / շան, էշան /

Կցական անձնական դերանուններն ինչպես եզակի,
 այնպես էլ հոգնակի թվում ունեն երկուական ձև
 / Ի մ ամ ան ան /

Այս դերանունները գործ են ածվում էնկլիտիկայի
 ձևով, այսինքն՝ կցվում են համապատասխան բառին
 և շեշտ է են ընդունում:

Երբ կցական անձնական դերանունները իբրև վեր-
 ջահար կցվում են գոյականներին, ստանալով հատ-
 կացուցչային իմաստ, դրանք արտահայտում են պատ-
 կանելություն և դառնում են ստացական հոդ: Այս-
 պես՝

نشاید که نامت نهند آدمی / توکز محنت دیگران بیغمی

/ Թո քե՞ղ մեհնեթս դիգե՞րան բիղեմի
 նեշայե՞ղ քե նամեթ նեհանդ աղեմի

օ, ինչ, որ ուրիշների տանջանքներին ես անտարբեր,
 քանի էես, որ անունդ մարդ ինքն, օ, /
 نشاید که اسم بی / جو بود و نهد زینم در گو
 բուղդ նամեթս գինեմ դե՞ր գերու - օ, Գուցե ձիս ան-
 ունց գարի էր, իսկ թամբիս ծածկոցը գրավ դրված, օ,
 անց գարի էր, իսկ թամբիս ծածկոցը գրավ դրված, օ,
 نامت و لحافمان آسمان / ամ դեհաթիհա դոշեթ-
 էման զեմին մեթոն էհաֆեման ասեման - օ, Ահր՛

գյուղացիների ներքնակը հատակն է, իսկ վերմակ-
ներս՝ երկինքը, /:

Որպես որոշիչ գործածվող ածականները նույն-
պես ընդունելով վերջահար հողը, արտահայտում են
պատկանելու թյան իմաստ: Օրինակ՝

بخت بلندت یاوری کرد و اقبال رهبری تا گلت از خار و خارت از پای -

در آمد و بدین پای رسیدی
| Բեխթե բուլնդնթ յավարի քարդ վի էղբալ րահքարի
թա գոլնթ ան խար ո խարնթ անգ վայ դիր ամադ վի
բեդին փայե ըեսիդի-,, Երջանիկ բախող քեզ Օգնեց,
ճակատադիրդ ուղեցուցեց եղավ, որ վարդդ փշից և
փուշն էլ ոտքիցդ դուրս եկավ ու այս աստիճանին
հասար, , و خوان نعمت بیدریغتر رسیدہ
| բարանե همه را کشیده .

րահքարի բիհեսաբնշ համե ջա ըեսիդե վի խանե նե՝
մթե բիդարիդնշ համերա քեշիդե-,, Երա անձրևն
անսահման գթառատության հասել է բուլորին, և
ամենուրեք փուվել է նրա լիառատ բարիքների ցփո-
ցը, , در نهاره لبخند میزند مادرش میگوید قربان موهای سیاهت -

թալե | بروم قربان دستهای سفیدت بروم
դիր գնհվարե լնբխնդ միզնննդ, մադնրանշ միգու-
յնդ. դորբանե մուհայե սիյահնթ բերնվամ դորբա-
նե դնսթհայե սեֆիրնթ բերնվամ-,, Երեխան Օրորո-
ցում ժպտում է, մայրն ասում է. , , مامتاها لحنه
սև մազերիդ, մատաղ լինեմ սպիտակ ձեռքերիդ, /:

Քնկ լիտիկները դրվելով բայերի վրա, գործած-
վում են նաև ուղիղ և անուղղակի խնդրի գործա-
ռույթով և ստանում անձնական դերանվան իմաստ:
Այս դեպքում հողերը հարաբերակցվում են զանա-
զան նախդիրների, կցվում են բայերի դիմային ձե-
վերին, Օրինակ՝
بامدادان دیدمش در امانی گل وریحان و سنبله فراهم
| բամդադան դիդմնշ դամնի գոլո ըեյհան Օ սոնբո-
լո գնմիրան ֆարահամ ավարդե-,, Առավոտյան վաղ
տեսա նրան, քղանցքը լիքը վարդ, շահասպրախ, հա-
կինթ լցրած, /: /
դի- /
դննդնշ գորիզան Օ Օֆթան Օ խիզան-,, Երանտեսան
գլխակորույս փախել լիս, /: /
تو بهتر از آنی که بندانندت

| թո բեհքար անգ անի քե փենդարննդնթ-,, Դու ապելի
լավն ես, քան քո մասին կարծում են, /: /
روز بعد
դե քարն քո մասին կարծում են, /: /
ه دردم بردش بهمان ده
| Լուզե բնդ փեդարնն բորդնշ

բեհման դեհ-ը, Հաջորդ օրը հայրս նրան տարալ
հենց այն գյուղը, میدهمت اگریخواهی / գոհ-
թամ թանփանչե դարմամ անգոր բեխահի միդեհմամթ-
Ասացի- ատրճանակ ունեմ, թե ուզես՝ կտամ քեզ, քո

Հողերը բարդ բայերի հետ գործածվելիս՝ կըց-

վում են ինչպես անվանական բառին, այնպես էլ օ-
ժանդակ բային: Օրինակ՝ مصطفی دوست بلندخواهیمارا نشانمازاد
| Սոսթանֆա փուսթե փաննեգ օ ահուհարա նեշանեման
դադ-ը, Սոսթան մեզ ցուց տվեց վագրի ու եղնիկ-
ները մորթիլը, بلی مرد آنکم است از روز تحقیق

• که چون خشم ایدش باطل نکوید

[բնլի մարդ անքնս մսթ ան ռույս թնհղիդ
քե չուեն խշշմ այնդանչ բաթեւ նագույնդ-

• իրավացի կերպով նա է մարդ | արժանի |
Ով էլ քսի իր գայրույթի ժամին խոսքեր վայրենի, քո
մեջ էլ քսի իր գայրույթի ժամին խոսքեր վայրենի, քո
մեջ էլ քսի իր գայրույթի ժամին խոսքեր վայրենի, քո
մեջ էլ քսի իր գայրույթի ժամին խոսքեր վայրենի, քո
մեջ էլ քսի իր գայրույթի ժամին խոսքեր վայրենի, քո

Հողերը իբրև վերջահար միանում են նաև մակ-

բայներին, Օրինակ՝ کنونت که امکان گفتار هست

مگو ای برادر بلطف و خوشی

| թոնուենթ քե էմքանե գոհթար հնթթ
բեգու էյ բարադար բեւոթթ օ խոշի •

• Սոսթան քեզ որ կարելի լինի յուսելու կա,
խոսիր, եղբայր իմ, գովիր բարիք ու լավություն, քո

• امتیهم طالب میمون و بیختمایون بدین بقعه رهبری کرد

| էմաննամ թալե է մեյմուն վան թանթե հոմայուն
բեդին բող է ռաննթի քորդ-ը, گویاشم / մոդա
ինս առաջնորդեց այստեղ, میشود քեզ կգովերգեմ, քո
մթթ մանգու բաշմ-ը, میشود քեզ կգովերգեմ, քո

Հողերը կարող են կցվել նաև գանաղան գեր-

նուններին, Օրինակ՝ یکی از متعلقان منتر بر حسب واقعه مطلع گردانید

| քեթի ան մոթեմալլեղանե մաննչ քոր հնթե վադե
մոթեմալլե՝ գանդանիդ-ը, میشود բարեկամներիցս նր-
րան գործի որպիսության մասին տեղեկացրեց, քո

• بترسد آنکه بر افتادگان بیخنا ید که گرزبای در اید کسن نگیرد دست

| բեթարսնդ անքե բնր Օֆթադեգան նմբնխշայնդ
քե գնր զե փայ դնր այնդ քնսնշ ննգիրնդ զնսթ-
, Գվախեսա նա, ով խեղճ ընկածեսերին չի Օգնում,
էէ՞ որ ինքր երբ սայթաքի, որեէ մեկը չի բունի
: / Կարմիր մարմնիս, Կարմիր մարմնիս, Կարմիր մարմնիս, Կարմիր մարմնիս /
: /

چیزم نیست چیزم نیست نترسید
| փիրմարդ բեգնամթ սնրնշրա քնքի բոլննդ քնրդ
վն գոթթ,
Հիզիմ նիսթ, Հիզիմ նիսթ նմթնրսիդ .

, Ծերունին դժվարությամբ գլուխը մի փոքր բարձ-
րացրեց և ասաց. - Ինչ բան չի պատահել, մի վախե-
նաք : / Կարմիր մարմնիս, Կարմիր մարմնիս, Կարմիր մարմնիս, Կարմիր մարմնիս /
: /

سندست / ما سنگین و تحمل ناپذیر است
| գին վն թնտնտնչալի նպիսանի թնթ, - Զնեց այս մեզ
համար ծանր է ու անհանդուրժելի : / Կարմիր մարմնիս, Կարմիր մարմնիս, Կարմիր մարմնիս, Կարմիր մարմնիս /
: /

هیچیم ننده / چه
[էթնթ | ժողովրդական-խոսակցական]
, Ինչ է քեզ հետ ինչ է՞ պատահել : / Կարմիր մարմնիս, Կարմիր մարմնիս, Կարմիր մարմնիս, Կարմիր մարմնիս /
: /

هیچتا از منده یاد می آید
| Կարմիր մարմնիս քնրամոչնթ նմրունն
հիլնթ նգ բննդե պո միայնդ

, Ով դու, որին չեմ մոռանում ես երբեք,
Իսկ դու երբեքից հիշո՞ւմ ես քո ստրուկին : / Կարմիր մարմնիս, Կարմիր մարմնիս, Կարմիր մարմնիս, Կարմիր մարմնիս /
: /

گر تاز دست برآید دهنی شیرین کن
| Դերանվաճական հողերը կարող են միանալ երան-
գավորող բառերին : Նրինակ
مردی آن نیست که منتی بزنی بر دهنی

| քնրնթ նգ զնսթ բնրայնդ զհասնի չիրին քոն
մարդի ան նիսթ քե մոչթի բեգննի բնր զհասնի -
, Կարեցածիդ չափով լեզունդ պահիր քողցրով,
տղամարդկությունն, էէ, որ բերան ջարդես բուռեց -
: / Կարմիր մարմնիս, Կարմիր մարմնիս, Կարմիր մարմնիս, Կարմիր մարմնիս /
: /

بزرگی با یدت بخندگی کن
| քողորգի բայնդնթ բնխշնդեգի քոն
քե զանեթ նմնթխշանի նմրունյնդ .

, Մեծությունը արժանի է քեզ, ունեցածիցդ տուր
նվեր :

2/ Անդրադարձ-սաստկական դերանուն

Անդրադարձ-սաստկական դերանունը ընդգծում է, որ գործողության տերը նա է, որը արտահայտված է անձնական դերանվամբ:

Պարսկերենում անդրադարձ դերանուններն են՝
 خود/խոդ/ | خود/خویش/ | خود/خودش/ | خود/خودتان/ |
 որոնցից خود - ը կարելի է գործածել անձնական դե-
 րանվան հետ միացած կամ առանձին, իսկ خودتان և خودتان
 բառերը՝ միայն առանձին:

خود դերանունը իրապես նշանակում է , , յուր ,
 ինքն , , և գործածվում է անփոփոխ ձևով բոլոր դեմ-
 քերի և թվերի համար: Օրինակ՝ هر یکی بر وفق د انش خود
 رانی میزند / հանրայնքի բնոր վեֆղե ղանեչե խող ընյի մի-
 դաղ - , , կան ն մեկը գիտցածին համապատասխան յուր
 կարծիքն էր հայտնում , , :

یا وفا خود نبود در عالم یا مگر که در این زمان نکند
 / յա վեֆա խող նմբուդ ղար ալամ /
 յա մնվար քնս ղար ին ղմմանե նմբարդ :

, , կամ աշխարհում հավատարմությունն ինքը չի ե-
 ղել ,
 կամ կյանքում այն ու մեկը չի կիրառել , ,
 عالم آنکس بود که بد نکند نه بگوید بخلق و خود نکند

/ ալամ անքնս բովանդ քե բնդ նմբունար
 նմ բեգունար բեխնղո խող նմբունար -

, , Բարեպաշտը նա է, ով վատությունն չի անում,
 եվ ու թե, որ ինքը վատ ուրիշին է քարոզում , , /

Ա ղ յ ու ս ա կ

خود - ի՝ անձնական դերանվան հետ գործածություն

դեմք	եզակի	հոգնակի
1-ին	من خود گفتم / Ես ինք/ս/ սասցի/	ما خود گفتیم / Ես ինք/ս/ ինք/ներս/սասցինք
2-րդ	تو خود گفتی / Դու ինք/դ/ սասցիր/	شما خود گفتید / Դուք ինք/ներդ/սասցիք
3-րդ	او خود گفت / Նա ինք/ն/ սասց/	انها خود/ آنها / Ինք/ն/ն/ն/ ինք/ներն/սասցրն/

Պերանունն ավելի շեշտելու, սաստկացնելու նպատակով خود -ին կցվում են դերանվանական հոդեր: Այսպես, من خودم دیدم / Ես խողմն դիզմ / և, Ես ինքս տեսա, / او خودشرا خسته کرد / Թու խողմն ֆարիք դադի, / Թու ինքդ խաբեցիր, / او خودشرا خسته کرد / Ես ինքն իրեն հոգ-նեցրեց, / او ما را میانه خودمان را میدانیم / Թու վնգիֆեյս խողմանրա միդանիմ, / او ما را میانه خودمان را میدانیم / Ես ինքն իրեն հոգ-նեցրեց, / او شما خودتان پرسیدید / Թու քու խողմ-թան փորսիդիդ, / او شما خودتان پرسیدید / Ես ինքն իրեն հարցրեցիք, / او

دانی چه گفت مرا آن لیل سحری / Դանի շե քեֆթ մարա աՆ բոլբոլե սահարի
 Թո խող շե ադմիթի քնգ էշղ բիխմարի-

, Գրտե՞ս, թե ինչ սասց սոխակն ինչ այս առավոտ,
 - Ի՞նչ մարդ ես դու, որ անտեղյակ ես սիրուց, /
 Անդրադարձ դերանվան աղյուսակը դերանվա-

նական հոդերով

դեմք	եզակի	հոգնակի
1-ին	من خودم گفتم / Ես ինքս ասացի /	ما خودمان گفتیم / Ես ինքներս ասացինք /
2-րդ	تو خودت گفتی / Դու ինքդ ասացիր /	شما خودتان گفتید / Դուք ինքներդ ասացիք /
3-րդ	او خودش گفت / Ես ասաց /	آنها خودشان گفتند / Ես րանք իրենք ասացին /

խոյ՛ն / Խիշ / Խիշթն / Խիշթն / Դերանունները գործածվում են առանձին և դերանվանական հոդ չեն ընդունում:

Խոյ՛նը որպես գոյական գործածվելիս նշանակում է, օրգանական, որպես դերանուն գործածվելիս ցույց է տալիս վերաբերություն և պատկանելություն. Թրինակ՝
 ما و سررا بنفشه و نگاری که مستخلق / Ես և ինքս ինքս
 تصین کنند و او و خجل از بای زشت خویش

Թառևորս բեննղշո նեգարի քե հմսթ խնղ
 Թնհսին բոննղ Վն ու խնջեւ նգ փայե գեշթ խիշ-

Սիրամարգի շքեղութունը գովում են բովանդակ,
Սակայն ինքն ամաչում է իր ոտքերից այլանդակ:

مشو غره بر حسن گفتار خویش بتحصین نادان و بندگان خویش
[Բաշո դորրի բար հոսնի գոֆթարի խիշ
բեթմահինի նաղան 0 փենդարի խիշ-

Սի պարծենար քո խոսակու գեղեցկութամբ /բավա
րար/,
Որ արդյունք է քո կարծիքի, կամ գովել է մի հի-
մար, յ՞

خویشتم گهراشتان را گործان نمودم ۱-خویشتم
ترك دنیا بمردم آموزند خویشتم سیم و غله اندوزند

/Թարթի դոնյա բեմարդոմ ամուզանդ
խիշթան սիմո դալլե անդուզանդ-
Պատվիրում են ճգնավորի կյանքով ապրել խեղճ
մարդուն,
իրենք ունեն մեծ պահեստներ՝ արծաթ, ցորեն լիփ-
լեցուն, /

تو بر سر قدر خریز باثرو وقار بازی و ظرافت بندیمان بگذار
/Թո բար սարի դարի խիշ բաշո վարդար
բազիո գարաֆաթ բենարիման բողզար-

Գնահատիր արծանիքդ, պահիր առանց արատի,
/և խեղկատակ բարքերը թող ճառանքերին պալատի, /

3/ Փոխադարձ դերանուն

Փոխադարձ դերանունները ցույց են տալիս փո-
խադարձ գործողությամբ կապված առարկաներ կամ ան-
ձեր:

Պարսկերենում փոխադարձ դերանուններն են՝
/բեհամ / քո, /համդիգար / համդիգար, /սեքիգար / սեքիգար,
/բայիհ / քո, /հիլար, /միմյանց, /մեկմեկու, /հիլար, /հիլար,
/հիլար համ- /միմյանց հանդեպ, /որոնք կարող են
հանդես գալ զանազան նախդիրների և /րա / ևտադ-
րության հետ: Օր. Բիպիդա Իկդիկո Խա Իտ Կոնիմ:
/սեքիգար հեմայթ քոնիմ- / Եկեք միմյանց հովանա-
վորենք: /
ما که یکدیگر را دوست میداریم چرا باهم مهربان نیستیم
چرا یکدیگر را نوازش نمیکنیم .

/մ քե յեքղիգար րա ոռւսթ միղարիմ չերա բահամ
 մեհրաբան նիսթիմ չերա յեքղիգարրա նավազեշ նեմիթ
 նիմ+, մենթ, որ սիրուամ ենթ իրար, ինչո՞ւ միմյանց
 հետ գորովալից չենք, ինչո՞ւ իրար չենք փայփա-
 յուամ, / 1 / زرونيان سخت بر آي من تعصب دارند /
 նիյան սնիթ բարայե համ թանսոբ դարանդ-, բազե-
 րուեցիները իրար նկատմամբ խիստ նախանձախնդիր
 են, / 1 /

Կ Ե Դ Ր Ա Բ Ն Յ Ո Ւ Ն Շ Ո Ւ Ն Տ Ր Մ Ն Գ
 Բնի آدم اعضای یکدیگرند
 /բնի ադամ մ'զայե յեքղիգարանդ
 քե դնր աֆարինեշ զե յեք ջոուհարանդ-
 , Աղամորդիք մասնիկներն են միմյանց ,
 քանզի բոլորը մեկ նախանյութից են ստեղծված , / 1 /

4 / Յուցական դերանուն

Յուցական դերանունը մատնանշում է այն անձը
 կամ առարկան, որի մասին խոսվում է։ Շատ առար-
 կայի՝ խոսողի հանդեպ ունեցած հեռավորության՝
 Յուցական դերանունը պարսկերենում ունի երկու
 շարք, մոտ առարկա մատնանշող՝ این /ին- , այս, քի
 և հեռու առարկա մատնանշող՝ آن /ան- , այն, քի
 որոնք ունեն նաև իրենց انها /ինհա/ ,
 /անհա/ հոգնակի ձևերը, این և آن գերանուն-
 ները գործածվում են ինչպես անձի, այնպես էլ
 իրի անվան փոխարեն։

بر دوستی پادشاهان اعتماد نشاید کرد و بر آواز خوشکودکان غره نیاید
 عد که آن بخیالی مبدل شود و این بخواهی متغیر گردد .

/բնր դուսթիյե փաղեշահան է՞թեմադ նմշայանդ քնրդ
 վմ բնր ավազե խոշե քուդնթան դորրե նմբայանդ շող
 քե ան բեխիյալի մոբնդղանլ շնվանդ վն ին բեխաբի
 մոթեղանյեթր գնրղանդ-, քի կարեւր վստահել ոչ թա-
 գավորի բարեկամությանը, ոչ էլ մանկան քաղցր
 ձայնին. այն /առաջինը/ անհարատև է, իսկ այս /երկ
 րորդը!՝ մի քնով կարող է փոխվել, / 1 /

մասնիկին՝ կազմում են հինգ /համարն-, հենց
այս, /համարն-, հենց այս, /սաստկա-
կան բարդ ցուցականները: Օրինակ՝ هان بود که گفتم
/համարն բուդ քե գոֆթմ-, հենց այն էր, ինչ ասա-
ցի, /هانی که دوازده سال مرا /համարն բուդ քե շենիդի-,
հենց այս էր, որ լսեցիր, /و او را هان /համարն քե դեկադահ սալ մարա բերն
որով անդախթի-, /իսկ հենց այն մարդը է, որ
տասներկու տարի է, ինչ էս Օրն է գրեւ ինչ, /

Այն ցուցականները սովորաբար գործածվում
են որպես որոշիչ, իրենց որոշյալին միանալով ա-
ռանց իզաֆթի: Օրինակ՝ این کتاب /ին քեթաբ-,
այս գիրքը, /ان پسر /ան փեսար-, /այն տղան,
Արանք գործածվում են նաև որպես անձնական դե-
րանվան Յ-րդ դեմք, իսկ նրանցից կազմված հոգնակի
ևները համընկնում են անձնական դերանվան Յ-րդ
դեմքի հոգնակիին: Նշված ևները ընդունում են
նույն կապակցական միջոցները, ինչ անձնական դե-
րանունները /նախդրները, /ետադրություն / Օրի-
նակ՝ انہا /անհարա-, /նրանց, /از انان /ազ անան-
, /նրանցից, /

Այն կազմությամբ պարզ ցուցականներից բաղա-
դրվում են բարդ ցուցական դերանունները: ինչպես,
Օրինակ՝ این جوان /ին յան- /այսպես, /و این جوان /ու این յան-
/այսպես, /انجا /անչա-, /այնտեղ, /و این جوان /ու این յան-
/այսպես, /انگونه /անգունե-, /այնպես, /و این جوان /ու این յան-
/այսպես, /انطور /անթուր-, /այնպես, /و این جوان /ու این յան-
/այսպես, /انجا /ինչուր-, /այսպես, /و این جوان /ու این յան-
/այսպես, /و این جوان /ու این յան-
և այլն, որոնք մատնանշում են
ա / Առարկայի հատկութուն. Օրինակ՝

آنکه خواہش بهتر از بیداریست آنجان بد زندگانی مردم به

/աի, քե խաբսջ բեհթմր անգ բիդարիսթ
անչեհան բեդ զենդեգանի. մորդե բեհ-
, /այն մարդը, որի քուներ գերադասելի է արթուն
լինելուց,
պեղի լավ է՝ մեանի, քան այդպիսի կյանք ունե-
նա, /

شتن
درآمدت را نسی نگاهد
۰ فخری و...
۰

۴ / فخری و...
۰

سخن در میان دو دشمن چنان گوی که اگر دوست شوند شرم زده نباشی
/ سحرش زهره...
۰

۰...
۰

۴ / فخری و...
۰

۰...
۰

۰...
۰

۴ / فخری و...
۰

۰...
۰

1/մասաֆանթե Թեհրան թա Ղանզվին թանդուրիբան 150 քիլո-
մետր անթ. Բանի ինդիանի միշնվանդ - , թեհրանից
Ղանզվին հեռավորութունը մոտավորապես 150 կիլո-
մետր է. այդ, այդքան կլինի, : /

گفت در این کلاس ده نیکت است. در کلاس ما و نیز همینقدر است.

1/գոֆթ դան ին քելաս դան նիմթան անթ. դան քելասե
մոջավեր նիզ հանիեդանդի անթ. - , Ասաց. - Այս դա-
սարանում տասը նստարան կա , կողքի դասարանում
էլ նույնքան կա, : /

5/ Հ ա Ր Գ ա կ ա ն դ Ե Ր ա ն ու ն

Հարցական դերանվան խմբին են դասվում այն բա-
ռերը , որոնցով հարցում է արվում անհի կամ առար-
կայի , նրանց հատկութայն , թվի , գործողութայն տե-
ղի , ժամանակի , ձևի մասին : Այսպես՝

کیا / քեհա / , քան / քան / , քի / քի / , քու / քու / , քոր / քոր / , քի / քի /

1/ քիհա / քիան / քիյան - , ուլքոր / , դերանուններն
արտահայտում են հարցում անհի մասին : Օրինակ՝

• Գոյություն ունի արդե՞ր քի հանթի վան թո
քա ամանդի - , Հարցրէց. - Ինու ուլքու ես կ որտեղից ես
եկել, : / Լեւոն Բաբայանը ասել է : /

1/ Լոդմանրա գոֆթանդ անդ անդ քե ամուխթի գոֆթ անդ
բիանդան - , Լոդմանից հարցրին. - Բարեկերթութուն
ը ումից սովորեցիր : - Անբարեկերթներից - պա-
տասխանեց նա, : / Կի فرصت چانه زدن داشت.

1/ քի ֆորսանթե շանե զանդան դաշթ - , ուլքու ժամանակ ու-
ներ սակարկելու, : /

بیزا رندم زميت پرستان کنشت

تا چند زم بروی دریاها خشت

که رفت بدوینج و که آمد ز بهشت

خیام که گفت دوینج خواهد بود

1/ թա շանդ զանամ բերուն ի դանդա խնթ

բիզար շողանդ զե բոֆիանթանե քոնեշթ

խնյամ քե գոֆթ դուզանի խհանդ բուդ

քե ըանթե բեդուզանի քե ամանդ զե բեհեշթ -

„Մինչև ե՞րբ մնամ կույր անգիտակից,
զգվել եմ արդեն կուստան կուսպաշտներին:
Ո՞վ ասաց, թե խայամը դժոխք է գնալու,
Ո՞վ գնաց դժոխք, իսկ ո՞վ եկավ դրախտից»:

«نمودم که چاره این است که از این راه نجات یابید»
«բեր էին ժողովին ներկա»:

«ای آیه ای که در این کتاب است»
«ինչև որ, դերանուններն արտահայտում են հար-
ցում առարկայի մասին: Օրինակ՝ برای امتحان زبان فارسی»

«کتابهای درسی لازم است»
«և ֆարսի է քթաբանի դիրսի լազեմ ասթ»:
«Դարս-կերեն սովորելու համար ի՞նչ դասագրքեր են անհրա-
ժեշտ»:

«اینها میگویند که اینها از اینها است»
«խոսեց մի քոնսմ բոուզիս Բեդիսիդ ինջա է և նեվե-
թե շողե ասթ»:
«Խնդրում եմ՝ բացատրե՞ք, այստեղ
ի՞նչ է գրված»:
«من درعجب ز می فروشان کایشان به از آنچه فروشند چه خواهند خرید»

«մեն դիր աջաբամ՝ գե մեյֆորուշան քիշան,
բեհ անգ անչե ֆորուշանդ է և խահանդ խարիդ»

«در اینها هم عقل است و در اینها»
«Արմացած եմ զինեվաճառների վրա, թե նրանք
ժախժից ավելի լավ ի՞նչ պիտի գնեն»:

«در اینها هم عقل است و در اینها»
«գոֆթ ին է և ֆեմ ասթ քիյասթ վաճառի և անլ
դիրայթ - ի՞նչ հասկացողություն, ի՞նչ խելք ու
դատողություն է այդ»:
«դիր արջում է և հա ղիղմ»:
«Ի՞նչ եր եմ տեսել կոստրոմ»:
«- Երբ ասացի, թե անգ ֆեթրմ անգ-
զա՞թ»:
«Ի՞նչ եր ասես, որ մտքովս չանցան»:

«اینها هم عقل است و در اینها»
«Ինչպես, Օրինակ՝»
«خرید که میگویند»:
«խերս դիրե գուշե թո չի գոֆթ»:
«Ի՞նչ ասացի, որ ասացի»:
«- Երբ ասացի, թե անգ ֆեթրմ անգ-
զե չի միգի»:
«- Երբ ասացի, թե ասացի»:

«اینها هم عقل است و در اینها»
«խոսակցական ոճում հաճախ գործածվում է նաև
- ի կրկնավոր ձևը: Օրինակ՝»
«- Ի՞նչ ես ասում»:
«- Ի՞նչ եր ես ասում»:
«- Ի՞նչ եր ես ասում»:

Ք-ն հարաբերական ճ/թ/ի-ի հետ գործածվելիս,
նշանակում է՝ ,որո ի՞նչ,՞ Օրինակ՝ ք-ն
|ինրա գոֆթի քեզե-,,Այս ասացիր որ ի՞նչ,՞
ինչո՞ւ ասացիր,,|

ճ/թ/ի և չ/բ/ի-ն միանալով ասթ Օժան-
դակ բառին, տեղի է ունենում հնչյունափոխություն:
Այսպես կոչված է հնչվող ձ-ն իրեն հաջորդող
-ին միանալով՝ փոխվում է օ-ի: Օրինակ՝ չ
|չիսթ/|, ասթ-ից յիսթ/|:

Երբ ճ և չ դերանուններին հաջորդում է յ,
տեղի է ունենում ձ-ի սղում, իսկ բառը գրվում
է միաձույլ: Օրինակ՝ յիսթ-ից յիսթ:

Սակայն քանի որ հաջորդող գործած-
վում է ,ինչո՞ւ,՞ իմաստով, այդ իսկ պատճառով
հաճախ այդ կապակցությունը փոխարինվում է
չիսթ/|:

|չ և չիզ |բառացի՝ ,ինչ,՞ բան,,| բառով: Օրինակ՝
սակայն սակայն յիսթ-ից յիսթ-ից սակայն
յիսթ/|:

ճ/թ/ի, ճ/թ/ի, ճ/թ/ի, ճ/թ/ի, ճ/թ/ի,
դերանուններն արտահայտում են հարցում ինչպես ան-
ձի, այնպես էլ առարկայի մասին: Օրինակ՝ յիսթ/|

Յիսթ/| կամ յիսթ/| կամ յիսթ/| կամ յիսթ/| կամ յիսթ/|
հիտ նախնային կամ յիսթ/| կամ յիսթ/| կամ յիսթ/|

ճ/թ/ի, ճ/թ/ի, ճ/թ/ի, ճ/թ/ի, ճ/թ/ի,
թողա՞մ մեզմանդան է ղամթ ղարթ,՞ իրանի պատվի-
րակությունը ո՞ր հյուրանոցում է իջեանել,,|

Դրճամին յիսթ/| յիսթ/| յիսթ/|

|ղար ղարթին շիսթ/| ղեզ ղարթին ղարթին
գոֆթ անշիսթ/| ղեզ ղարթին ղարթին

,,ղար ղարթին է էլ ակելի հաճելի,
ասաց- այնտեղ, ուր սիրուհին է իմ նազելի,,|

ղ/ ղարթին դերանունն արտահայտում է հար-
ցում գործողության ժամանակի մասին: Օրինակ՝

موزه ایران باستان کی تأسیس یافته
ն բասթան քեյ Թանիս յաֆթե - Եւրօ Ե Տիմնադրըր-
վել իրանի պատմական Թանգարանը, ը.

آن مرغ طرب که نام او بوشباب
فریادند ان که کی آمد کی بد

| ալ մորդ Ե Թարթ քե նամ Ե ու բուղ շմբաբ
ֆարյաղ նաղանամ քե քեյ ամաղ քեյ շող.

՝ Եւրիտասարդութուն կուլվող այն ուրախության Թըռ-
Էութը,

ավաղ, չգիտեմ, Թե ե՞րբ եկավ, ե՞րբ անցավ, ը.
| անաւորի յանք եւ ԼԻԻ քեյ բար
դաշթիդ - Գիտական գործողութից ե՞րբ եք վերա-
դարձել, ը.

گفتا من از کجا ام که جا من نادام
| քու - Կո, Կուտեղ, Կո, Կո
դերանուններն արտահայտում են հարցում գործողու-
թյան տեղի մասին: Օրինակ՝

Կըֆթ դամն ան քոջ արամ քե ջամ նաղարամ,
դանցք որտեղի՞ց ունեմ, երբ հագուտ է ունեմ,
սաց նա, ը.

از آمدن و رفتن ماسودی کو
وز تا را امید عمر ما بودی کو

چندین سروای نازنینان چه
میسوزد و خاک میشود و دودی کو
| ան ամաղանո րաֆթանե մա սուղի քու
վանք Թարե Օմիդե Օմրե մա փուղի քու
էանդին սարո փայե նազենինան Զանե
միսուղանդ ո խաք մի շանդ դուղի քու -

՝ Մեր աշխարհ գալու ու գնալու Օգուտն ո՞ւր է,
Եվ մեր կյանքի հույսի Թելի գլուխն ո՞ւր է,
| Զիտար հի նազելիների այնքան կյանքեր են այդ վում,
Մոխիր են դառնում, ապա ծուխն ո՞ւր է, ը.

چندم / անդում -
| Կընդում, Կընդում, Կընդում, Կընդում, Կընդում, Կընդում,
՝ քանի՞ երդրդ, ը. | Կընդում, Կընդում, Կընդում,
դերանուններն արտահայտում են հարցում չափի, քան-
նակի մասին: Օրինակ՝
| Կընդում սալ անք քե շում դար ին է դար քար մի քուտիդ -
Կընդում տարի է, որ դու քայ հիմար կում եք աշ-
խատում, ը. | Կընդում, Կընդում, Կընդում, Կընդում,
՝ ինչու քե լասե անդում դարս մի խանդ, ը. Կընդում, Կընդում -

խան ո՞ր / քանի՞ տարի / դասարանում է սովորում ,
- Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /
ր ի նշանում անթ քե սորադ ի շանրա մի գիրանդ -
քանի՞ տարի / ո՞ր տարի / մարդն է , որ հարցնում
է նրան , Ի՞նչ ասես / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /

Դրոշմի վն դու վն թու լի դե ի ն մա շին հայ
րահաս զի լեղան թ անթ - Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /
մեք նաների հզորութունն ու արտադրողականու-
թյունը ինչպե՞ս է :

է / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /
պե՞ս , Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /
գործողության ձևի և կերպի մասին : Օրինակ՝
خواهر میکنم بگوئید آثاری که مورد نمایش قرار گرفته چطور بدست

Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /
ի դասարի քե մոտերդ ի ն մա շին զի լեղան թ անթ -
Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /
ցուցադրվող հուշարձանները ինչպե՞ս են ձևաբեք -
վել : Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /

Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /
նե Օֆթադի - Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /
ես ընկել այստեղ , Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /
լնմն Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /
պես է արտասանվում :

Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /
տահայտում է հարցում առարկայի հատկությունն մա-
սին : Օրինակ՝ Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /

Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /
շի բնմն զի լեղան թ անթ - Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /
ինչպիսի՞ նկարչական կտավներ են ցուցադրվում
նր կողմից : Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /

Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /
վնրդ ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /
Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս / Ինչպե՞ս /
մասսայական բնույթ կրում :

Ո Ր Ո Շ Մ Ա Լ Դ Ե Ր Ա Ն Ո Ն

Որոշյալ դերանունները բառեր են , որոնք ար-

նեմիղարանդ—, Աշխարհում ու մի բան նրան չի պահում, , هیچگونه مانعی نیست / հիչգունե մանեի նիսբ-
 , , هیچ یک از ما ملتفت / ու մի տեսակ խղերնդոտ չկա, ,
 . نندید بود که کار از کار گذشت است -
 քեթ նաշողե բուդ քե քար ազ քար գողաշթե անս-
 , , , مبدقانیغ ու մեկը չէր կասկածեւ, որ բանը բա-
 նից անցեւ է, , باکمال خونسردی و بی هیچگونه اسف
 | բա քամաւե խուսարդի վա քի հիչգունե անսաֆ -
 , , կատարյալ սառնասրտութեամբ և առանց որևէ հուզ-
 մունքի, , :

Բ Ա Յ

Բայը ինքնուրույն խոսքի մաս է, որին պատկա-
 նող բառերը արտահայտում են գործողութուն կամ
 վիճակ որպես ընթացք | եղելութուն | : Բայը բնու-
 թագրվում է ևևաբանորեն որոշակի արտահայտված
 հատկանիշներով : Փամանակակից պարսկերենի բային
 բնորոշ են հետևյալ քերականական կարգերը՝ սեռ,
 խնդրառութուն, եղանակ, ժամանակ, դեմք, թիվ :

Բայի եղանակային ևևերը նախադասության մեջ
 գործածվում են որպես պարզ ստորոգյալ : Բայական
 մյուս ևևերը՝ դերբայները, ինչպես նաև բոլոր ինք-
 նուրույն նյութական իմաստ արտահայտող բառերը
 կարող են լինել բաղադրյալ ստորոգյալի անվանա-
 կան մասը : Իրանով իսկ բայերը տարբերվում են
 մյուս բոլոր խոսքի մասերից :

Պարսկերենում առկա է ընդհանուր խոնարհում,
 որով խոնարհվում են բոլոր բայերը :

Բայերը ունենում են դիմավոր և անդեմ ևևեր :
 Բայի անդեմ ևևերն են դերբայները :

Փամանակակից պարսկերեն գրական լեզուն ունի
 չորս դերբայ՝ անորոշ, ապառնի, անցյալ, ենթակա-
 սյալան :

Ա . Ա Ն Ո Ր Ո Շ դ ե Ր Բ ա յ

Անորոշ դերբայը ունի تن /թան/, دن /դան/ ,

Ինչպես / արհեստ / և / արհեստ / վերջավորութուններ-
 ընդ օրինակ՝ / արհեստ / նվազեցումը, / արհեստ / արհեստ /
 / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ /
 / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ /

Անորոշ դերբայը իբրև անվանական մաս Օժանդակ
 բայի հետ կազմում է հարադրավոր բարդ բայ, օրինակ՝
 / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ /
 / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ /

Նախադասության մեջ հանդես գալով գոյականի
 պաշտոնում, անորոշ դերբայը կարող է ընդունել
 իզաֆեթ օրինակ՝ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ /
 / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ /
 / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ /

Անորոշ դերբայը նախադասության մեջ կարող է
 կապակցվել նախդիրների և Ետադրության հետ,

օրինակ՝ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ /
 / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ /
 / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ /
 / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ /

Անորոշ դերբայը նախադասության մեջ լինում է
 ենթակա և ստորոգյալ կազմող բառ, ինչդիր, պարզապես,
 օրինակ՝ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ /
 / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ /
 / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ /

Անորոշ դերբայը նախադասության մեջ կարող է լինել տես-
 նելու նման, / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ /
 / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ /
 / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ / արհեստ /

Ի նրված բոլոր Օրինակներում անորոշ դերբայը գործ է ածվել գոյականաբար: Հանդիպում են դեպքեր, երբ որպես ենթակա գործածված անորոշ դերբայը իր վրա ընդունած է լինում հոգեակերտ **ها** /**հա**/ վերջավորութունը: Օրինակ՝ **این بشور بر انداختن** /**ին բեշուր Բարանգիթին հա սուդի** անդարանդ, **او** /**սու** հուզումներն անօգուտ են, **و** /:

Անորոշ դերբայը, սրանով հանդերձ, չի դադարում բայ լինելուց և ունի բայի քերականական հատկանիշներ: Օրինակ՝ նախադասության մեջ կարող է կապակցվել պարագայական անդամներով, ունենում է խնդրառություն և նախդիրների ու **و** /**ետադրության միջոցով** որոշում է գոյականաբար գործածվող անդամների մեքերը: **ما از موزه دیدن کردیم** /**մա** /**ազ մուզե դիդան քարդիմ**, **و** /**սենք այցելեցինք թանգարանը**, **و** /:

Մի շարք բայերի անորոշ դերբայները կարող են ունենալ թե՛ ներգործական և թե՛ կրավորական իմաստ: **این** /**ին** /**չպես**, **و** /**Օրինակ՝ سوختن** /**սուխթան** /**վառել**, **و** /**նաև**, **و** /**վառվել**, **و** /**و** /**ریختن** /**րիխթան** /**թափել**, **و** /**նաև**, **و** /**թափվել**, **و** /**و** /**شکستن** /**շեքսթան** /**կոտրել**, **و** /**و** /**ناله** /**նալե** /**և այլն:**

Անորոշ դերբայի հատած մեք, որը համընկնում է բայի անցյալի հիմքին, գործածվում է նաև որոշ անդամ դարձվածքներում: Օրինակ՝ **این را در باره او** /**ինրա դարբարե ու նեմիթման գոֆթ** /**گفتن** /**գոթտան** /**և նրա մասին այդ ասել չի կարելի**, **و** /**و** /**سخرانی او را باید شنید** /**սոխրանի ուրա Բա** /**յիղ շենիղ** - **و** /**և նրա դասախոսութունը պետք է լսել**, **و** /:

Բ. Ա պ ա ո ն ի դ ե ռ Բ ա յ

Ապառնի դերբայը ցույց է տալիս կատարվելիք գործողութայուն: Ապառնի դերբայը կազմվում է անորոշ դերբայից՝ շեշտակիր **ی** /**ի**/ ածանցի կըցմամբ: Օրինակ՝ **شنیدنی** /**շենիդանի** /**ևսելու**, **و** /**و** /**پرسیدن** /**փորսիդանի** /**ևսելու**, **و** /**و** /**شنی** /**շենի** /**ևսելու**, **و** /**و** /**او چیزهای شنیدنی بمن گفت** /**ու չիզհայե շենիդանի Բեման գոֆթ** - **و** /**և նա լսելու** /**հետաքրքիր** /

բաներ ինչ ասաց,], արդե՞հ արդեն չկա
 [ին քար քարդանի նմանը քե քարդի-], անհետ
 բան էր, որ պոքոք,]:

Բացի լրացական կիրառությունից, ապառնի դեր-
 բայը նախադասության մեջ գործ է ածվում նաև որ-
 պես ստորոգյալ կազմող բառ: Օրինակ՝ این است
 [անհետ քար քարդանի նման-], արդե՞հ
 կե, այս լինելիք գործ է,] բառացի՝, գործ է,] լի-
 նելիք է,]: این کار کردنی است [ին քար քարդանի
 նման-], այս անհետ գործ է [այս գործը պետք է ար-
 վի],] من رفتنی ام [մեն րեքթանի մամ | հասթամ |
], ըս գնալու եմ,] ես պետք է գնամ], որը համապա-
 տասխանում է հայերեն բարբառային՝, ես գնալական
 եմ,] և ին |]:

Որոշ ապառնի դերբայներ կորցնելով իրենց բայ-
 իմաստը՝ ձեռք են բերել առարկայի անվանողական նը-
 շանակություն և վերածվել են գոյականի կամ էլ
 ածականի: Օրինակ՝ خورده | խորդանի-], ուտելիք,]
 ուտելու ենթակա |], نوشیدنی [նուշիդանի-], իմ-
 քի կամ իմելու,] [ջուր],] بستنی | բասթանի-
], պաղպաղակ,]:

4. Ա ն ց յ ա լ դ ե ր բ ա յ

Անորոշ դերբայի վերջին ն - | ն - ի փոխարեն
 դրվելով ն | է | ածանցը, կազմվում է անցյալ դեր-
 բայը, Օրինակ՝ خورده | խորդե |], گفته | գոթե |]:

Անցյալ դերբայի հիմնական գործառությունը վեր-
 լուծական բայերի կազմումն է | վաղակատար, անց-
 յալի վաղակատար, անցյալի ենթադրական |]:

Դիմավոր բայերի նման, անցողական բայերի անց-
 յալ դերբայը կարող է կազմել կրավորական ձևեր:
 Օրինակ՝ آید آید |, ասված,]], خوانده آید |, կար-
 դացված,]], فرستاده آید |, ուղարկված,] և այլն:

Հարկ է առանձնացնել եղելություն, վիճակ ար-
 տահայտող բայերի անցյալ դերբայի ձևերը, որոնք,
 հանդես գալով որպես որոշիչ, սովորաբար ունե-
 նում են ներկա ժամանակի նշանակություն: Օրինակ՝

آن نشسته / աղանք նեշանքե-, նստած մարդ, /
 Այդ դերբայը նախադասության մեջ կարող է հան-
 դես գալ որովհետեւ պաշտոնում. Օրինակ՝ **برگهای افتاده**
 / բարգհայ օֆթադե-, թափված տերեւներ, /
نامه فرستاده / նամայե ֆերեսթադե շողե-, ուղարկված նա-
 մակ, /

Բայի դերբայական այս ձևերը նախադաս գտնվելով
 բայ-ստորոգյալներին՝ արտահայտում են ուղեկցող
 գործողությունն, այլ կերպ ասած՝ կազմում են դեր-
 բայական դարձվածներ. Օրինակ՝ **وارد اطاعتی گفتم**
 / վարեղե օթաղ շողե գոֆթե-, Ստանելով սենյակ՝ ասացի,
روزی صدلی نشسته جرت میریزد / ռույե սանդալի նեշանքե, /
 էորթ միզանդե-, Աթուռին նստած՝ նեշում էր, /

Որոշ բայերի անցյալ դերբայը գործածվում է որ-
 պես գոյական. Օրինակ՝ **کوفته** / զիդե-, ասեփած,
 / **թուֆթե**-, թուֆթա, / կոլոլակ /

ի . Ե ն թ ա կ ա յ ա կ ա ն , դ ե ռ բ ա յ

Այս դերբայը նշում է մի բան անողին կամ լինողին,
 Ենթակայական դերբայը կազմվում է բայի ներկա-
 յի հիմքից՝ **اند** / անդե /, **ان** / ան / վեր-
 ջավորություններով, Օրինակ՝ **نمانده** / նեմանդե-,
 ներկայացուցիչ, / **نویسنده** / նույսնդե-, գրող,
 / **دانای** / զանա-, կարդացող, / **خواننده**
 , իմացող, գիտուն, / **سوزان** / սուզան-, այրվող,
 նաև՝ այրող, / **نالن** / նալան-, ողբացող, /

Ըստ ելության ենթակայական դերբայը կորցրել է
 բայական հատկանիշները, հիմնականում գործածվում
 է որպես գոյական և ածական.

اند / անդե / ածանցը գործածվում է բայերից
 գոյականներ կազմելու համար. **ان** / ան /
 ածանցները գործածվում են գոյականների և ածական-
 ների կազմության համար. Այստեղ պետք է առանձնաց-
 նել **ان** / ան / ածանցը, որը մի շարք պարզ և բարդ
 բայերից կարող է կազմել ձևեր, որոնք նախադասու-
 թյան մեջ հանդես են գալիս որպես դերբայական դարձ-
 վածներ. վերջիններս, հարելով բայ-ստորոգյալին՝

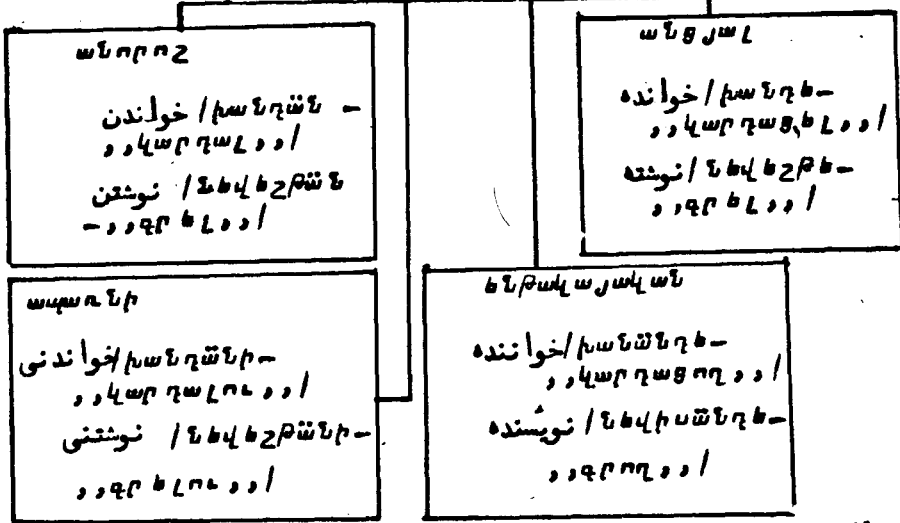
արտահայտում են ուղեկցող գործողություն, նախադասության մեջ հանդես են գալիս որպես ձևի պարագա: Օրինակ՝ **فاطمه گریه کنان وارد اطاق شد** .
 նան դախել Ե Օթաղ շող- , ֆաթման լացելով սենյակ մտավ , , :

իր այս կիրառությամբ այդ կազմությունն ունեցող նշված դերբայը թերևս կարող է առանձնացվել և տրոհվելով կազմել երկու առանձին բուն ենթակայական և ընթացակցական դերբայներ /վերջինս արտահայտում է հարակից՝ զուգահեռ գործողություն:

Ենթակայական դերբայը նախադասության մեջ լինում է ենթակա, լրացում, ստորոգյալ կազմող բառ. Օրինակ՝ **رفیق من نوسنده است** /ընկերոջ մեն նսվիսնդե անթ - , , ընկերս գրող է , , /ստորոգյալ կազմող բառ է : **کتاب نوسنده منتشر شد** /քեթաբե նսվիսնդե մոնթնշեր շող- , , գրողի գիրքը հրատարակվեց , , / **جوينده يابنده است** . - գոյականի լրացմամբ , , **جوينده يابنده است** /ջունդե յաբնդե անթ - , , Փետրողը կգտնի , , / **جوينده يابنده است** . -ստորոգյալ կազմող բառ :

Դերբայների գծապատկերը

Դ Ե Ր Բ Ա Յ Ն Ե Ր

Բայի քերականական ձևերի կազմութունը

Ըստ կազմության տիպի՝ բայի քերականական ձևերը բաժանվում են երկու խմբի, պարզ կամ համադրական, նկարագրական կամ վերլուծական:

Բայի պարզ ձևերը կազմվում են բայական հիմքերից՝ դիմային վերջավորութունների, տ/մի/և և լ/բ/ նախամասնիկների Օգնությամբ, կամ էլ առանց այդ նախամասնիկների:

Բայի վերլուծական ձևերը սովորաբար բաղկացած են երկու կամ մի քանի բառից, որոնցից մեկը միշտ Օժանդակ բայն է:

Բոլոր բայերն ունեն մեկ ընդհանուր խոնարհում:

Բայաձևերի կազմությանը մասնակցում են հետևյալ տարրերը՝ հիմքեր, դիմային վերջավորութուններ, նախամասնիկներ:

Բայահիմքեր

Թուրքաբանչյուր պարզ բայ ունի երկու հիմք՝ ներկայի և անցյալի-հիմքեր:

Անցյալի հիմքը ստացվում է անորոշ դերբայից՝ ان/من/ վերջավորության հատմամբ: Օրինակ՝ گفت /զոֆթան-,,ասել,,/ անորոշ դերբայի անցյալի հիմքն է گفت /զոֆթ/ دان /դադան-,,տալ,,/ բայի անցյալի հիմքը՝ دان /դադ/ և այլն:

Անցյալի հիմքը իր ձևով համընկնում է բայի սահմանական եղանակի անցյալ կատարյալ ժամանակի եզակի 3-րդ դեմքին: گفت /զոֆթ/ անցյալի հիմք է, նաև՝ نما /,,ասաց,,/ رفت /րսթթ/ անցյալի հիմք է, նաև՝ ,نما/ գնաց,,:

Անցյալի հիմքը խուլ բաղաձայններից հետո ունենում է ت/թ/ , իսկ ձայնավորներից կամ ձայնեղ բաղաձայններից հետո՝ د/դ/ վերջավորութուններ:

Ներկայի հիմք

Նշենելով ներկայի հիմքի ստացման եղանակից,

դան,—, հրամայել, Բայի ներկայի հիմքն է՝ فرما
 /ֆիրմա, Բայ, Գոշուդն /գոշա, Գոշա, Գոշա,
 Գեղ, Գեղի ներկայի հիմքն է՝ گنا /գոշա, Գոշա,

Ներկայի հիմքը իր ձևով համընկնում է բայի
 հրամայական եղանակի եզակի երրորդ դեմքին, Օրինակ՝
 /ֆիրմուդան,—, հրամայել, Բայի ներկայի
 հիմքն է՝ فرما /ֆիրմա, որ նշանակում է նաև՝
 , հրամայիր, :

Գործերի է առանձնացնել ներկայի հիմքի կազմու-
 թյան Օրինաչափ հնչյունափոխություն հետևյալ խմբե-
 րը՝

خ-ز

/ֆրոզ / ֆրոզ, /վառել / ֆրոզ / ֆրոզ
 /ամուզ / ամուզ, /սովորել / ամուզ / ամուզ
 /ամիզ / ամիզ, /խառնել / ամիզ / ամիզ
 /անդազ / անդազ, /նշանակել / անդազ / անդազ
 /անգիզ / անգիզ, /գրգռել / անգիզ / անգիզ
 /ուրիզ / ուրիզ, /վախել / անգիզ / անգիզ
 /թազ / թազ, /վազել / անգիզ / անգիզ
 /նուզ / անգիզ, /նվազել / անգիզ / անգիզ
 փայտայել / անգիզ / անգիզ
 /գրիզ / գրիզ, /փախել / անգիզ / անգիզ
 /րիզ / րիզ, /թափել / անգիզ / անգիզ
 /սազ / սազ, /սարքել / անգիզ / անգիզ
 Գեղ, Գեղ
 /բազ / անգիզ, /տարվել / անգիզ / անգիզ
 /անդուզ / անգիզ, /կուտակել / անգիզ / անգիզ
 Գեղ, Գեղ

فدب

/աֆթ / ֆթ, /աֆթ / ֆթ
 /աֆթ / ֆթ, /աֆթ / ֆթ
 /աֆթ / ֆթ, /աֆթ / ֆթ
 /աֆթ / ֆթ, /աֆթ / ֆթ
 /աֆթ / ֆթ, /աֆթ / ֆթ
 /աֆթ / ֆթ, /աֆթ / ֆթ
 /աֆթ / ֆթ, /աֆթ / ֆթ
 /աֆթ / ֆթ, /աֆթ / ֆթ

Անորոշ դերբայի երեք և ունեցող բայերից են

خسبیدن /խոսբիդան/ | خوابیدن /խաբիդան/ | خفتن /խոֆ-
 Բան-, փնեւլ, ց /
 شنیدن /շենիդան/ | شنویدن /շենսվիդան/ | شفتن
 /շենոֆթան-, ւսեւլ, ց /

Պիմային վերջավորություններ

Պիմային վերջավորություններն արտահայտում են դեմքի և թվի փոփոխական կարգերը։ Պրանք են.

եզակի թիվ

հոգնակի թիվ

առաջին դ. ۱ - /ամ/	۱	կամ	۱	խմ/
երկրորդ դ. ۲ - /ի/	۲	կամ	۲	խդ/
երրորդ դ. ۳ - /անդ/	۳	կամ	۳	անդ/

Բայերի դիմային վերջավորությունները բոլոր ժամանակների համար նույնն են, բացառությամբ անցյալ կատարյալ ժամանակի եզակի 3-րդ դեմքի, որը վերջավորություն էր ընդունում և համընկնում է բայի անցյալի հիմքի հետ։ Օրինակ՝ گفتن /գոֆթ-
 , ասաց, ց /, گفتن /գոֆթան-, ասեւլ, ց / անորոշ
 դերբայից

گفتم	گفتیم	گفتی	گفتید
گفتی	گفتید	گفت	گفتند

/գոֆթիմ-, ասացի, ց /
 /գոֆթիդ-, ասացիր, ց /
 /գոֆթ-, ասաց, ց /
 /գոֆթանդ-, ասացին, ց /

Նախամասնիկներ

Չանազան ժամանակային և եղանակային մեծերի կազմութային համար կիրառվում են երկու շեշտակիր նախամասնիկ. դրանք են՝

۱ /մի/ նախամասնիկը, որը բայական մեկն տալիս է տևողութային և բազմապատիկութային իմաստ.

۲ /բի/ նախամասնիկը, որը միանում է բային

հրամայական եղանակում և աորիստում:

Բայի ժխտական ձևը

Բայի ժխտական ձևերը կազմվում են **ն** /նա/ նախամասնիկի Օգնությամբ, որը գրվում է բային միացած և ընդունում է շեշտ: Օրինակ՝ նսկեշթմ-^{نوشتم} /նս-
նեկեշթմ-^{نوشتم} գրեցի, ^{نرفتم} /նսրեթ-
լգնեցի:

Սակայն անորոշ դերբային միանալիս՝ շեշտը ընկնում է ոչ թե ժխտական նախամասնիկի, այլ անորոշ դերբայի վերջավորության վրա:

մի /մի/ նախամասնիկի վրա դրվելիս՝ **ն** /նա/ ժխտական նախամասնիկը արտասանվում է **նե**:

Հրամայական եղանակի ձևերի դեպքում հաճախ գործածվում է **ն** /նա/ ժխտական նախամասնիկը, ինչպես, Օրինակ՝ ^{مگو} /մգու-^{مرو} մի ասա, ^{مرو} /մրո-^{مرو} մի գնա, և այլն:

Բայերի կազմութունը

Ըստ ձևի բայերը լինում են պարզ, նախդրավոր և բարդ կամ բաղադրյալ:

Պարզ բայեր

Ձուկ պարզ են այն բայերը, որոնք բաղկացած են մեկ արմատից: Օրինակ՝ ^{خواندن} /խառնեն-^{خواندن} կարդալ, ^{خریدن} /խորդեն-^{خریدن} գնեցի, ^{خریدن} /խորդեն-^{خریدن} գնեցի:

Նախդրավոր բայեր

Նախդրավոր են այն բայերը, որոնք կազմված են որպես նախածանց հանդես եկող նախդիրների Օգնությամբ: Օրինակ՝ ^{برداشتن} /բսրդաշթեն-^{برداشتن} վերցնեցի, ^{برگشتن} /բսրգաշթեն-^{برگشتن} վերադառնալ, ^{بر آمدن} /բսր աման-^{بر آمدن} ներս մտնեցի, ^{بر آمدن} /բսր աման-^{بر آمدن} ներս գալ:

Նշված նախդիրները կամ բային հաղորդում են նոր իմաստ, ինչպես, Օրինակ՝ ^{داشتن} /դաշթեն-^{داشتن} ունե-

Գա- նախամասնիկը /ֆարազ/ կամ /ֆարա/ ֆա-
 ճախ Օգտագործվում է առանց որևէ իմաստ արտահայտե-
 շու։ Ինչպես, Օրինակ՝ /ֆարաբոշանիդն/ փուշանի-
 դան- , ճածկեկը , և ուրիշներ , Ինչ՞ /ֆո-
 շանիդան/ , /ֆարազ անդոտն/ անդուխթան , և
 կեկը , և ուրիշներ , Ինչ՞ /անդուխթան/ և
 այլն :

բուն բուղան , լինեկ , բայ-հանգույցի

խոնարհումը

բուն բուղան բայ-հանգույցը , ի տարբերություն
 /հետ/ , կարող է ունենալ նաև անցյալ ժա-
 մանակ : /բուղան/ բայի ներկայի հիմքն է ֆա-
 շալ : Ներկա ժամանակը կազմվում է ներկայի հիմ-
 քից , և /մի/ նախամասնիկով , դիմային վերջավորու-
 թյունների կցմամբ :

Ժխտական ձևը կազմվում է և /նն/ նախամասնիկի
 Օգնությամբ , որը դրվելով /մի/ նախամասնիկի
 վրա , արտասանվում է նն :

Ներկա ժամանակ

Թիվ	եզակի թիվ			հոգնակի թիվ		
	հաստա- տական	կըր- ճատ	ժխտական	հաստա- տական	կըր- ճատ	ժխտական
1	միբաշան /միբաշան/	ամ /ան/	նմիբաշան /նմիբաշան/	միբաշիմ /միբաշիմ/	իմ /իմ/	նմիբաշիմ /նմիբաշիմ/
2	միբաշի /միբաշի/	այ /ի/	նմիբաշի /նմիբաշի/	միբաշիդ /միբաշիդ/	իդ /իդ/	նմիբաշիդ /նմիբաշիդ/
3	միբաշանդ /միբաշանդ/	անդ /անդ/	նմիբաշանդ /նմիբաշանդ/	միբաշանդ /միբաշանդ/	անդ /անդ/	նմիբաշանդ /նմիբաշանդ/

Որպես ժխտական և ավելի շատ գործածական է است
 |ասթ-,,ե,,|բայ-հանգուցի ժխտական نیت |ներս|
 ևևը:

نیت ներս-ի խոնարհման աղյուսակ

դեմք	եզակի թիվ	հոգնակի թիվ
1 դ	نیت ներսմ-,,զեմ,,զկամ,,	نیتیم ներսիմ-,,զեներս,,զկանք,,
2 դ	نیتیک ներսի-,,զես,,զկաս,,	نیتیک ներսիդ-,,զեք,,զկաք,,
3 դ	نیت ներս-,,զէ,,զկա,,	نیتند ներսնդ-,,զեն,,զկան,,

Ապասարկու բայեր

Նախադասության մեջ որպես ապասարկու բայեր հանդես են գալիս ստորոգող հանգուցյները, որոնց հատուկ են եղանակի, ժամանակի և դեմքի փերականական կարգերը:

Այդ գործառույթով ավելի հաճախ կարող են հանդիպել است |հասթ-,,կա,,| բայ-հանգուցը, նրա կարճ և երկար և نیت |բուդան-,,լինել,,- բայը|:

است |հասթ|-ը պակասավոր բայ է, այն գործածվում է միայն ներկա ժամանակով:

Բայ-հանգույցի խոնարհումը

Գրք	Եզրի թիվ			Տողնակի թիվ		
	հաստա-տական	կրր-ճատ	ժխտական	հաստատա-կան	կրր-ճատ	ժխտական
1	هستم հասթիմ են, կամ	ای այ կամ	نیستیم նիսթիմ են	هستیم հասթիմ ենք	ای այ կանք	نیستیم նիսթիմ ենք
2	هستی հասթի ես	ای այ կաս	نیستی նիսթի են	هستید հասթիդ եք	اید այդ կաք	نیستید նիսթիդ ենք, ենք
3	هست հասթ ես	است ասթ կաս	نیست նիսթ են	هستند հասթենդ են	اند անդ կան	نیستند նիսթենդ են, են

Եստ հասթ բայը հազվադեպ է գործածվում որպես հանգույց, սովորաբար եզրի թվի 3-րդ դեմքում գործածվում է նրա կրճատ՝ است |ասթ| ձևը: 3-րդ դեմքում հետ |հասթ| նշանակում է այլապես, իսկ |ասթ| նշանակում է այնպես:

Կրճատ հանգույցները գործ են ածվում կցական սկզբունքով, այսինքն՝ կցվում են իրենց նախորդող բառին:

Որպես հանգույց կարող են գործածվել նաև այլ

մի շարք պարզ և բարդ բայեր, Օրինակ՝ *شدن* / շո-
 գտն / *گفتن* / քերթիղան / *گردیدن* և բայը և *داد* / Լինել / *داد* /
 / Գալիք / *داد* / Տամանունները, *دوامدن* / Դարձադառնալ /
 տացվել, դուրս գալ *داد* / *بشارفتن* / Բեշբար ընդ-
 թան / *داد* / Տամարվել *داد* և այլն:

بودن / Բուղան / *داد* / Լինել / *داد* / Բայ-հանգույցի խո-
 նարհան աղյուսակ

Անցյալ ժամանակ

դեմք	եզակի թիվ	հոգնակի թիվ
1 դ.	<i>بودم</i> / Բուղամ- <i>داد</i> / էի <i>داد</i>	<i>بودیم</i> / Բուղում- <i>داد</i> / էինք <i>داد</i>
2 դ.	<i>بودی</i> / Բուղի- <i>داد</i> / էիր <i>داد</i>	<i>بودید</i> / Բուղիդ- <i>داد</i> / էիք <i>داد</i>
3 դ.	<i>بود</i> / Բուղ- <i>داد</i> / էր <i>داد</i>	<i>بودند</i> / Բուղանդ- <i>داد</i> / էին <i>داد</i>

Փխտական ձևը կազմվում է հաստատական ձևի սկզբ-
 բին *بودم* / *بود* / նախադասիկի հավելմամբ, Օրինակ՝ *بودم* /
 / նախադասիկ / *بودی* / նախադասիկ / *بود* / նախադասիկ
 և այլն:

Օժանդակ բայ

Պարսկերենում Օժանդակ բայը մասնակցում է բա-
 յերի վերլուծական ձևերի կազմութայնը: Օժանդակ բա-
 յերից են՝ *بودن* / *شدن* / շողան / *داد* / դառնալ *داد* / *بودن* /
 / Բուղան / *داد* / Լինել *داد* / *داشتن* / լրաշթան / *داد* / ունենալ
 / *کردن* / խասթան / *داد* / ինդրել *داد* / *خواستن* / քարղան /
داد / անել *داد* / ինչպես նաև բայ-հանգույցների
 կրճատ ձևերը:

Այստեղ պետք է տարբերել բարդ բայի բաղադրիչ
 հանդիսացող բայերը [Օրինակ՝ *کردن* / քար քար-
 դան / *داد* / աշխատել *داد* / *تمام شدن* / թմամ շողան / վեր-
 ջանալ *داد*] այն բայերից, որոնք Օժանդակ դեր են
 կատարում ժամանակների կազմութայն մեջ և կարող են

գործածվել ինչպես պարզ, այնպես էլ բարդ ու բաղա-
դրյալ բայերի հետ:

Անցողական և անանցողական բայեր

Անցողական բայեր: Անցողական են այն բայերը,
որոնց արտահայտած գործողությունը անցնում է կրող
առարկային և որը կարող է ունենալ 1) /րա/ ետադ-
րությամբ արտահայտված ուղիղ խնդիր: Օրինակ՝ خواندن
|խանդան-, պարզաձև, و کتاب را خواندن |թեթաբա խան-
դան-, գիրքը կարդացի, و او نوشتن |նվեշթան-, գր-
ել է, و او جزوه را نوشت |ջողվերա նեվեշթան-, դասախո-
սությունը գրեցի, و او کوفتن |գերեֆթան-, պերթ-
ե՛ն է, ստանալ, و او نامه را گرفت |նամերա գերեֆթան-,
նամակը ստացա, և:

Անցողական բայերը բնութագրվում են հետևյալ քե-
րկանական հատկանիշներով:

ա/ նրանցից կարող են կազմվել կրավորական ձե-
վեր:

բ/ այդ բայերի ուղիղ խնդիրը հաճախ ունենում է
1) ետադրությունը:

Անանցողական բայեր: Անանցողական են այն բա-
յերը, որոնց արտահայտած գործողությունը չի պա-
հանջում կրող առարկա, ուստի և 2) ետադրությամբ
արտահայտված ուղիղ խնդիր ունենալ է են կարող: Օ-
րինակ՝ رفتن |րեֆթան-, գնալ, و او رفتن |խաբի
դան-, ֆուել, و او ترسیدن |թարսիդան-, պախենալ, և:

Անանցողական բայերից հատուկ խումբ են կազմում
վիճակի, եղելության բայերը, ինչպես, Օրինակ՝
خوابیدن |խաբիդան-, ֆուել, و او خوابیدن
դան-, պախենել, և: و او نوشتن |նեշթան-, նստել, և:

Այս էմբի բայերի ժամանակային ձևերն ունեն նը-
րանց այլ բայերից տարբերող առանձնահատուկ իմաստ-
ներ: Այսպես, Օրինակ՝ այս բայերից կազմված վաղա-
կատարի ձևը ցույց է տալիս գործողություն, որը
տեղի է ունենում ներկա պահին: و او نوشتن |ամն նե-
շթանթեմ-, ես նստել եմ, և:

Անցյալ վաղակատարի ձևը գործածվում է անցյա-
լում որոշակի ժամանակահատվածում կատարված գոր-
ծողության իմաստ արտահայտելու համար. օրինակ՝
خوابیده | Խաբիդե բուդ-,, նա քնել էր,, |

Որոշ բայեր, համաձայն իրենց բառային իմաստի,
կարող են լինել միաժամանակ ինչպես անցողական
այնպես էլ անանցողական. Այսպես, օրինակ՝ خواندن
| խանդան | բայը ,, կարդալ,, իմաստով անցողական է,
իսկ ,, սովորել,, իմաստով անանցողական է,
| ամուսնան | ,, սովորեցնել,, իմաստով անցողական է,
իսկ ,, սովորել,, իմաստով անանցողական.

Պակասավոր բայեր

Պարսկերենում անդամ կամ դիմավոր բոլոր ձևերը
չունենցող բայերն են՝ شایستن | շայեսթան-,, արժանի
լինել,, | بايستن | բայեսթան-,, պիտի լինել,, | բա-
սերը:

بايستن բայից պահպանվել են միայն մի քանի քարա-
ցած ձևեր, այն է՝ مييايستن | միբայեսթ |,
| միբայեսթի |, | مييايد | միբայիդ |, | بايستى | բայեսթի-
| բայեսթի-,, պիտի, պետք է, ան-
հրաժեշտ է,, | նշանակությամբ, որոնք գործածվում
են բոլոր դեմքերի համար և իմաստով իրարից չեն
տարբերվում:

شایستن | շայեսթան | բայից պահպանվել են միայն մի
քանի քարացած ձևեր, այն է՝ شایان | շայան-,, գու-
ցե, թերևս, կարող է պատահել,, | شایان | շա-
յան-,, արժանի, վայել,, | شایسته | շայեսթե-,, ար-
ժանի,, | بايستن | բայեսթան | բայը հիմնականում
հանդես է գալիս միայն | بايد | բայիդ-,, պիտի, պետք
է,, | աորիստի եզակի 3-րդ դեմք | և | مييايستن | մի-
բայեսթի | անցյալ ժամանակի 3-րդ դեմքի եզակի թվի
ձևերով:

Նշված պակասավոր բայերը, կապակցվելով ստորա-
դասական եղանակի բայական ձևերի հետ, արտահայ-
տում են ներկա-սպառնի ժամանակի իմաստ. օրինակ՝
او باييد | ու բայիդ բիբայիդ-,, նա պիտի գա,, | իսկ
կապակցվելով բայերի անցյալ անկատար ժամանակաձևի

հետ, արտահայտում է անցյալ ժամանակի իմաստ, Օրինակ՝
او باید میاید / ու բայեսթ միամանգ-ը, նա պիտի գար, او
من باید بدانگاه بروم / մեն բայանղ բե դանեզ-
զահ բիրանանմ-ը, իս պիտի գնամ համալսարան, او,
این کتاب را میزادیم میادی / թո միբայեսթ ին բեթաբրա
բեբարադանմ միդադի-ը, ու այս գիրքը պիտի տայիր
եղբորս, او :

باید / բայեսթ / یاید / բայանղ-ը, պիտի, պետք է, او /
հարկադրական եղանակիչներ են և գործածվում են բայի
դիմավոր ձևեր կազմելու համար :

«արսկերենում եղանակավորող բայեր են خواستن
|խասթեն-ը, ուզել, او, توانستن |թնվանեսթեն-ը, կարող-
դանալ, او, բայերը, որոնցից հետո իմաստակիր բայը
դրվում է ստորադասական եղանակով :

خواستن |թնվանեսթեն| և توانستن |խասթեն| բայե-
րը ունեն դիմավոր ձևեր :

گوشتی میخواست استجیزی میگوید / գուեի միխասթե
անասթ և իզի բեգուշիղ-ը, կարծես ցանկացել էր ինչ-որ
բան սսել, او, میخواستم بروم / միխասթամ
բերանմ-ը, ուզուլ էի գնալ, او, میخواستی
գոյութոլն ունի նաև توانستن |թնվանեսթեն| բայի
բարացած, անդեմ میتوان |միթնվան-ը, կարելի է, او,
և ըր, Օրինակ՝ میتوان گفت / միթնվան գոթթ-ը, կարելի
է սսել, او, میتوان رفت / միթնվան րնթթ-ը, կարելի է
գնալ, او :

Նույն իմաստով են գործածվում նաև میشود |մի-
շավաղ-ը, կարելի է, 4 կհինի, او, میشد |միշող-ը,
կարելի էր, او, բայական ձևերը, Օրինակ՝
میشت رفت / միշող րնթթ-ը, կարելի էր գնալ, او, میشد خرید
|միշող խնրիղ-ը, կարելի էր գնել, او, :

Բայի եղանակային ձևերը

Եղանակը ֆերականական կարգ է, որն արտահայ-
տում է գործողության, եղելության, վիճակի հարա-
բերությանը իրականությանը՝ խոսողի կամային վե-
րաբերմունքով կամ առանց դրան, Տարբեր լեզուներ-
ում եղանակի տեսակները քանակով, ձևա-իմաստային
առանձնահատկություններով տարբեր են :

Արդի պարսկերենում բայն ունի երեք եղանակ՝

սահմանական, ստորադասական-պայմանական և հրամայական:

Սրանցից բացի, հանդիպում են նաև ըղձական եղանակի որոշ քարացած ձևեր, ինչպես, Օրինակ՝ انك /քոնադ-, որ անի, /: ըղձական եղանակը հանդիպում է դասական գրականության մեջ՝ 3-րդ դեմքի եզակի թվի ձևով:

Փամանակակից լեզվում պահպանվել է انك /բուզան-, լինել, / բայից انك /բադ-, որ լինի, թող լինի, / ըղձական եղանակի ձևը, որը հանդիպում է հիմնականում կոչերում, որպես ստորոգյալի բաղադրիչ մաս. Օրինակ՝ انك /զենդե բադ-, պեցցե, / انك /նաբուդ բադ-, պորչի, /, انك /մորդե բադ-, մահ, / այլև որոշ կայուն բառակապակցություններում՝ انك /հարչե բադ բադ-, ինչ լինում է լինի, /:

Սահմանական եղանակ

Սահմանական եղանակը ջույց է տալիս գործողության իրապես լինելը ըստ խոսողի, Սահմանական եղանակը հաստատում կամ մերժում է ներկա, անցյալ և ապառնի որևէ գործողության իրական լինելը: Այն ունի երեք ժամանակ՝ ներկա, անցյալ, ապառնի:

Սահմանական եղանակի ներկա ժամանակն ունի երկու բայաձև, որոնք ըստ արտահայտած իմաստի՝ անվանվում են՝ ներկա ապառնի և ներկա շարունակական:

1/ Ներկա ապառնի - Այս ժամանակաձևը ջույց է տալիս՝

ա/ առարկայի գործողությունը, որ կատարվում է ներկայում, խոսելու պահին. Օրինակ՝ انك /հալա մաղալե միխանմ-, չիմա հողված եմ կարդում, /

բ/ առարկայի գործողությունը կատարվում է ոչ թե հիմա, սվյալ պահին, այլ ընդհանրապես, սովորաբար. Օրինակ՝ انك /հարրուզ անթուր ըուզ բեթաբ միխանմ-, Ամեն Օր գիրք եմ կարդում, /

գ/ առարկայի հետագայում կատարվելիք գործողու-

/դարձ միջոց /դարձ միջոց /դարձ միջոց /դարձ միջոց /
 /դարձ միջոց /դարձ միջոց /դարձ միջոց /դարձ միջոց /
 /դարձ միջոց /դարձ միջոց /դարձ միջոց /դարձ միջոց /

Ներկա շարունակականը ժխտական խոնարհում չունի:
 Որոշ բայերից, ինչպիսիք են եղանակավորող բայե-
 րը, ներկա շարունակական ժամանակ կազմվել է ի կա-
 րող:

Ներկա շարունակականի Օրինակներ՝ دارم نامینوسم

[դարձմ նամ մի նեվիսմ-,, նամակ եմ գրում,, /հիմա,
 այս պահին,,] دارم میگردم [դարձող մի մի րադ-,, մեռնում
 ե,, /հիմա, այս պահին,,] دارم میگردم [դարձող ջան մի գիրադ-,,
 կենդանանում ե,,]

Անցյալ ժամանակը - Սահմանական եղանակի անցյալ

ժամանակի բայերը ցույց են տալիս առարկայի կատար-
 վող, կատարված գործողությանը մի անցյալ ժամանա-
 կում, խոսելու պահից առաջ:

Անցյալ ժամանակն ունի հինգ բայաձևեր, որոնք
 ըստ արտահայտած իմաստի անվանվում են՝ անցյալ կա-
 տարյալ, անցյալ անկատար, անցյալ շարունակական,
 վաղակատար, անցյալ վաղակատար:

1/ Անցյալ կատարյալ - Անցյալ կատարյալ ժամա-

նակաձևը ցույց է տալիս անցյալում մեկ անգամ կա-
 տարված, ավարտված գործողություն:

Այս ժամանակաձևը կազմվում է բայի անցյալի հիմ-
 քից՝ դիմային վերջավորությունների ավելացմամբ
 /եզակի 3-րդ դեմքը գործածվում է առանց դիմային
 վերջավորության/:

کودن	քարդան-,,	առե,,	բայի անցյալի հիմքն է
کود	քարդ / ուրից՝		
کودم	քարդան-,,	արեցի,,	արե- ցինք,,
کودی	քարդի-,,	արեցիր,,	արե- ցիք,,
کود	քարդ /	արեց,,	արե- ցին,,

Ժխտական խոնարհումը կազմվում է նաև | Ժխտ-
 կան նախամասնիկի կցմամբ՝ Օրինակ՝ / Կորնթացիներին /
 Գործիք / Կորնթացիներին / Կորնթացիներին / Կորնթացիներին /

Անցյալ կատարյալ ժամանակաձևի Օրինակներ

• Երեսուցիքն անցյալ կատարյալ ժամանակաձևով է գրված
 Երեսուցիքն անցյալ կատարյալ ժամանակաձևով է գրված
 Երեսուցիքն անցյալ կատարյալ ժամանակաձևով է գրված
 Երեսուցիքն անցյալ կատարյալ ժամանակաձևով է գրված

Այս բնույթի շարժիչ բառերը կազմվում են հետևյալ կերպով՝
 Երեսուցիքն անցյալ կատարյալ ժամանակաձևով է գրված
 Երեսուցիքն անցյալ կատարյալ ժամանակաձևով է գրված
 Երեսուցիքն անցյալ կատարյալ ժամանակաձևով է գրված
 Երեսուցիքն անցյալ կատարյալ ժամանակաձևով է գրված

Զ | Անցյալ անկատար - Այս ժամանակաձևը ցույց

է տալիս անցյալում ընթացքի մեջ գտնվող գործողության, եղբուկություն:

Անցյալ անկատարը կազմվում է բայի անցյալի հիմ.
 քիթի / Կորնթացիներին / Կորնթացիներին / Կորնթացիներին /
 Կորնթացիներին / Կորնթացիներին / Կորնթացիներին /

Անցյալ անկատար ժամանակաձևի խոնարհման աղյուսակ

դեմք	եզակի	հոգնակի
1 դ.	միկորմ / Կորնթացիներին / Կորնթացիներին /	միկորմ / Կորնթացիներին / Կորնթացիներին /
2 դ.	միկորմ / Կորնթացիներին / Կորնթացիներին /	միկորմ / Կորնթացիներին / Կորնթացիներին /
3 դ.	միկորմ / Կորնթացիներին / Կորնթացիներին /	միկորմ / Կորնթացիներին / Կորնթացիներին /

Ժխտական խոնարհումը կազմվում է և ՆԵԽ՝ Ժխտական նախամասնիկի կցմամբ։ Օրինակ՝
 քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը
 և այլն։

Անցյալ անկատար ժամանակակեր Օրինակներ՝ دو سال

1. քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը
 2. քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը
 3. քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը

3. Անցյալ շարունակական. - Անցյալ շարունակական ժամանակակեր ցույց է տալիս անցյալում որոշակի պահին կատարված գործողությունն։

Այս կազմվում է խոնարհվող բայի անցյալ անկատար ժամանակակեր և آشن / դաշթն / բայի անցյալ կատարյալի ձևերի հարադրմամբ։

Անցյալ շարունակական ժամանակակեր խոնարհման աղյուսակ

1. քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը

Նշանակ	եզակի թիվ	հոգնակի թիվ
1. դ.	դաշթն / քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը	դաշթն / քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը
2. դ.	դաշթն / քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը	դաշթն / քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը
3. դ.	դաշթն / քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը	դաշթն / քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը, քննողի մասնակցությունը

Անցյալ շարունակական ժամանակակեր ունի միայն հաստատական խոնարհում։ Օրինակներ՝
 • وقتیکه من برگشتم داشت نامه مینوشت.

վանդը թի քե ման բարգանջ թամ դաշթ նամե մի նեկ եշթ-,,
 էրբ որ ես վերադարձա, նա նամակ էր գրում,,
 [داشتم میرفتم اور دیدم] դաշթամ միրգթթամ ուրա դի-
 դամ-,, էրբ գնում էի [գնալիս] նրան տեսա,,:] :

4. Վաղակատար ժամանակաձև - Վաղակատար ժամա-

նակաձևը ուշադրությունը սևեռում է ոչ միայն գոր-
 ծողության կատարման փաստի, այլ նաև խոսելու պա-
 հի նկատմամբ ունեցած նրա հարաբերության վրա,
 ցույց տալով մի գործողություն, որն իր արդյուն-
 քով կապված է ներկա պահի հետ:

Այն կազմվում է անցյալ դերբայի և բայ-հան-
 գույցների կրճատ ձևերի հարադրմամբ:

Վաղակատար ժամանակաձևի խոնարհման աղյուսակ

դեմք	եզակի թիվ	հոգնակի թիվ
1 դ	արեւել / քարդե ամ- ամ- ամ-	արեւել / քարդե իմ- քարել ենք,, քարեւել ենք,,
2 դ	արեւել / քարդե ի- եւ- եւ-	արեւել / քարդե իդ- քարել եք,, քարեւել եք,,
3 դ	արեւել / քարդե անթ- րեւել է- ամ-	արեւել / քարդե անդ- անդ- քարել ենք,, քարեւել ենք,,

Վաղակատար ժամանակի ժխտական ձևը կազմվում է
 և /նի/ ժխտական նախամասնիկով, որը կցվում է
 դերբային: Օրինակ՝ նքարդե ամ- / նի-
 արեւել, / նի-քարդե ի- / նի-քարդե ի
 արեւել, / նի-քարդե անթ- / նի-քարդե անթ-

Վաղակատար ժամանակաձևի Օրինակներ՝ ببخشید من

ամ- / բեբեքիդ ման համարն բիմոուդե
 ամ- / ներեցեք, ես անկասկած անժամանակ եմ
 եկել,,
 անցյալից համարն ամ- / քարդե ամ- / քարդե
 ամ- / նի-քարդե անթ- / նի-քարդե անթ-

5. Անցյալ վաղակատար - Անցյալ վաղակատար

ժամանակաձևը ցույց է տալիս անցյալում կատարված գործողությունն, ինչպես նաև մի գործողություն, որն ավարտվել է մինչև մի ուրիշ անցյալ ժամանակի գործողության վրա հասնելը:

Անցյալ վաղակատարը կազմվում է խոնարհվող բայի անցյալ շերտային և **بودن** /**Բուղնն**/ բայի անցյալ կատարյալի ձևերի հարադրմամբ:

Անցյալ վաղակատար ժամանակաձևի խոնարհման աղյուսակ

դեմք	եզակի թիվ	հոգնակի թիվ
1 դ.	بودم / քարդե բու- ղմ- , արեւ էր , , /	بودیم / քարդե բու- ղիմ- , արեւ էինք , , /
2 դ.	بودی / քարդե բու- ղի- , արեւ էիր , , /	بودید / քարդե բու- ղիդ- , արեւ էիք , , /
3 դ.	بود / քարդե բուղ- - , արեւ էր , , /	بودند / քարդե բուղննդ- , արեւ էին , , /

Ժխտական ձևը կազմվում է **ان** /**նն**/ նախամասնիկի Օգնությամբ, որը կցվում է դերբային: Օրինակ՝
نکرده بودید /**ննքարդե բուղննդ- , արեւ էիք** , , /
نکرده بود /**ննքարդե բուղդ- , արեւ էիր** , , /
نکرده بود /**ննքարդե բուղ- , արեւ էր** , , / և այլն:

Անցյալ վաղակատար ժամանակաձևի Օրինակներ՝

بودم /**քարդե բուղմ** / **وقتی که او آمد ما ناها خوردیم** /**քարդե բուղիմ** - , , **ն** եկավ , **մ** նք ճաշել էինք , , /
نکرده بود /**ննքարդե բուղդ** / **نگاهم را متفاتی بزرگی که بدیوار او زمان بود دخته بودم** /
نکرده بود /**ննքարդե բուղդ** / **فکر کرده بودم** /**քարդե բուղմ** - , , **հայացքս հառել էի մեծ նկարին** ,
بر تقال روی میز جیده بودند /**քարդե բուղննդ** - , , **Սեղանի վրա**
نکرده بود /**ննքարդե բուղդ** / **همه داراشی او بده بود حاجی** /
نکرده بود /**ննքարդե բուղդ** / **سازش** - , , **հարա**
نکرده بود /**ննքարդե բուղդ** / **سازش** - , , **հարա**
نکرده بود /**ննքարդե բուղդ** / **سازش** - , , **հարա**
نکرده بود /**ննքարդե բուղդ** / **سازش** - , , **հարա**

Ապառնի ժամանակ

Ապառնի ժամանակը ցույց է տալիս մի գործողութիւն, որը հետագայում ստուգապէս պիտի կատարվի: Սահմանական եղանակի ապառնի ժամանակն ունի միայն մեկ բայաձև: Այն կազմվում է հիմք բայի անցյալի հիմքի և خواستن /խասթան-/, ուղեւ, ցանկանալով բայի ներկայի հիմքի հարադրութեամբ, որտեղ դիմադին վերջավորութիւնները կցվում են ուղեւ հիմք բային, այլ خواستن /խասթան/ բային: Հիմք բայը խոնարհման մեջ բոլոր դեմքերում և թվերում մնում է անփոփոխ:

Ապառնի ժամանակի խոնարհման աղյուսակ

դեմք	եզակի թիվ	հոգնակի թիվ
1 դ.	خواهم کرد /խասթամ քարդ-/ ա, անելու եմ, ամ	خواهيم کرد /խահիմ քարդ-/ ա, անելու ենք
2 դ.	خواهي کرد /խահի քարդ-/ ա, անելու ես, ամ	خواهيد کرد /խահիդ քարդ-/ ա, անելու եք
3 դ.	خواهد کرد /խահնդ քարդ-/ ա, անելու է, ամ	خواهند کرد /խահնդ քարդ-/ ա, անելու են, ամ

Օրտական ձևը կազմվում է և /նի/ նախամասնիկի Օգնութեամբ, որը կցվում է خواستن /խասթան/ բային: Այսպես՝ نخواهم کرد /նիխասթամ քարդ-/, անեմ անելու, ամ, نخواهيم کرد /նիխահիմ քարդ-/, անեք անելու, ամ, نخواهي کرد /նիխահի քարդ-/, անես անելու, ամ, نخواهيد کرد /նիխահիդ քարդ-/, անեք անելու, ամ, և այլն:

Ապառնի ժամանակի Օրինակներ՝ منظور این گره

فقط بدو تحودت گشوده خواهد شد
 Բեղաձևի խողով գոշուղեւ խահիսդ շող-/, կարծում եմ, այս հանգույցը միայն քո ձեռքով է արձակվելու, ամ, فردا من جدا نخواهم رفت
 /ֆարդա մին ֆեդանեջգահ խահիմ քիֆթ-/, վաղը ես գնալու եմ համալսարան, ամ, از دانشجویان خوب تمجید خواهد کرد
 /ազ Դանեջջույանե խուբ

թանջիդ խահիմ քանդ- , ևս ուսանողներին գովելու
ենք, , /

بدہ سعی می باقی که درجنت نخواهی یافت
کنار آبرو کن آباد و گلگنت مملتا را
| բեդեհ սադի մեյե քանդի քե դան ջաննաթ նախահի
յաթթ

քենարե աբե Ռոքնաբադ ո գոլգանջթե մոսալլա րա-
, Տոնր, մատվակ, մնացորդը գինու, ղի դրախտում
լես գտնելու

Ռոքնաբադի ան ու Մոսալլայի պարտեզը, , /

Պայմանական - ստորադասական եղանակ

Պայմանական - ստորադասական եղանակը մյուս եղա-
նակներից տարբերվում է հատկապես իր արտահայտած
եղանակային նշանակությունների ընդարձակությամբ
ու բազմազանությամբ:

Ի տարբերություն սահմանական եղանակի, պայմանա-
կան - ստորադասական եղանակը գործածվում է այն ժա-
մանակ, երբ գործողություն կատարումը կապվում է
ցանկության, հնարավորության, սպասումի, պայմանի
և այլնի հետ, այսինքն՝ այն անպայման կամ աներկ-
բա է:

Պայմանական - ստորադասական եղանակը նախ և առաջ
արտահայտում է գործողություն, որն իրապես չի կա-
տարվում, սակայն կարող էր կատարվել իրականում
ինչպես հնարավոր, այնպես էլ անհնարին հայտնի պայ-
մանների առկայությամբ:

Քանի որ նշված ձևը կարող է արտահայտել գործո-
ղություն, որը հնարավոր է հայտնի պայմանների առ-
կայությամբ, ուստի այն անվանում են պվելի էբզոթ
տերմինով՝ ստորադասական:

Ստորադասական եղանակն ունի երկու ժամանակաձև՝
1/ ներկա-ապառնի |աորիստ| և 2/ անցյալ ենթադրա-
կան:

1/ Ներկա - ապառնի

| ա ո Ր ի ս տ |
|աորիստը կազմվում է բայի ներկայի հիմքից՝ և

ԲԵՆԱԽԱՄԱՍՆԻԿԸ, ՂԻՄԱՅԻՆ ՎԵՐՉԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ԿԳՄԱՄԲՑ:

ԱՌՐԻՍՏԻ ԽՈՆԱՐԳՄԱՆ ԱՂՅՈՒՍԱԿ

ՂԵՄՔ	ԵԳԱԿԻ ԹԻՎ	ՀՈԳՆԱԿԻ ԹԻՎ
1 Ղ.	بکتم / ԲԵՔՐՈՆՄ- , , աՆԵՄ , , /	بکنیم / ԲԵՔՐՈՆԻՄ- , , ա- ՆԵՆՔ , , /
2 Ղ.	بکنی / ԲԵՔՐՈՆԻ- , , աՆԵՍ , , /	بکنید / ԲԵՔՐՈՆԻՂ- , , ա- ՆԵՔ , , /
3 Ղ.	بکند / ԲԵՔՐՈՆՆՂ- , , աՆԻ , , /	بکنند / ԲԵՔՐՈՆՆՂ- , , աՆԵՆ , , /

ՓԽՏԱԿԱՆ ԱՆԵՐՈՒՄ ԵՎ ԲԵՆԱԽԱՄԱՍՆԻԿԸ ԱՂՎՈՒՄ
ԷՑ:

1 Ղ.	نکتم / ՆՇՔՐՈՆՄ /	نکنیم / ՆՇՔՐՈՆԻՄ /
2 Ղ.	نکنی / ՆՇՔՐՈՆԻ /	نکنید / ՆՇՔՐՈՆԻՂ /
3 Ղ.	نکند / ՆՇՔՐՈՆՆՂ /	نکنند / ՆՇՔՐՈՆՆՂ /

ԲԱՐՂ և ածանցավոր բայերի հաստատական ձևերում
ևս ԵՎ ԲԵՆԱԽԱՄԱՍՆԻԿԸ ԱՂՎՈՒՄ ԷՑ:

1	پیداکنم / ԲԻԵՅՂԱ ՔՐՈՆՄ- , , գՄՆԵՄ , , /	پیداکنیم / ԲԻԵՅՂԱ ՔՐՈՆԻ- , , գՄՆԵՆՔ , , /
2	پیداکنی / ԲԻԵՅՂԱ ՔՐՈՆԻ- , , գՄՆԵՍ , , /	پیداکنید / ԲԻԵՅՂԱ ՔՐՈՆԻՂ- , , գՄՆԵՔ , , /
3	پیداکند / ԲԻԵՅՂԱ ՔՐՈՆՆՂ- , , գՄՆԻ , , /	پیداکنند / ԲԻԵՅՂԱ ՔՐՈՆՆՂ / գՄՆԵՆ , , /

بودن / ԲՈՒՆԵՆԸ , , / ԲԱՅԻ ԱՌՐԻՍՏԻ ԱՆՂ ԳՐԹԱԹ-
ՎՈՒՄ Է ԱՌՆՑ ԵՎ ԲԵՆԱԽԱՄԱՍՆԻԿԻ:

1	باشم / ԲԱՇՄ- , , ՂԻՆԵՄ , , /	باشیم / ԲԱՇԻՄ- , , ՂԻՆԵՆՔ , , /
2	باشی / ԲԱՇԻ- , , ՂԻՆԵՍ , , /	باشید / ԲԱՇԻՂ- , , ՂԻՆԵՔ , , /
3	باشند / ԲԱՇՆՂ- , , ՂԻՆԻ , , /	باشند / ԲԱՇՆՆՂ- , , ՂԻՆԵՆ , , /

داشتن / ԴԱՇՏՆԵՆԸ , , / ԲԱՅԻ ՀԱՄԱՐ ԱՌՐԻՍՏԻ ՓԽՏԱՐԵՆ
ԳՐԹԱԹՎՈՒՄ Է ԱՆՑՅԱԸ ԵՆԹԱՂՐԱԿԱՆԻ ԺՄԱՆԱԿԱՎՈՐ:

1	داشته باشم / ԴԱՇՏԹԵ ԲԱՇՄ /	داشته باشیم / ԴԱՇՏԹԵ ԲԱՇԻՄ /
2	داشته باشی / ԴԱՇՏԹԵ ԲԱՇԻ /	داشته باشید / ԴԱՇՏԹԵ ԲԱՇԻՂ /
3	داشته باشند / ԴԱՇՏԹԵ ԲԱՇՆՂ /	داشته باشند / ԴԱՇՏԹԵ ԲԱՇՆՆՂ /

Աորիստը իր եղանակային նշանակության տեսակետից հակադիր է սահմանական եղանակի ներկա-ապառնի ժամանակակերն:

Եթե սահմանական եղանակի ներկա-ապառնի ժամանակակերը ցույց է տալիս, որ գործողությունը անառարկելիորեն, առանց պայմանի հաստատորեն կատարվում կամ կատարվելու է, ապա աորիստը, ընդհակառակը, գործածվում է այն բոլոր դեպքերում, երբ գործողության կատարումը աներկբա է, այլ կապված է որոշ պայմանների հետ:

Այն մի որոշակի պայմանում աորիստի նշանակությունը ճշգրտվում է լրացուցիչ միջոցներով /նախադասության կառուցվածքով, եղանակավորող բառերով ու մասնիկներով, շաղկապով, հնչերանգով և այլն/:

Աորիստը կիրառվում է ինչպես պարզ, այնպես էլ երկրորդական նախադասություններում:

Պարզ նախադասություններում աորիստը գործածվում է.

ա/ գործողության կատարման ցանկալիության դեպքում /միշտ հարցական հնչերանգով, Օրինակ՝
پندم را بیدارم / փնջերերա բեբանդան- , Կատուհանը փակեմ ,
کتاب را بدهم خدمتتان / քեթաբբա բեդանիմ խեդ-
մանթեթան- , Գիրքը ձեզ տամ ,
با صدای بلند بخوانم / բա սեդայե բոլանդ բեխանան- , Բարձր ձայնով կարդամ ,

բ/ կասկածի, հարկադրված լինելու, ցանկալիության որոշ երանգ ունեցող հարցմունքներում /հարցական-բացականչական հնչերանգով/.

چکار کنم / չեխարանան- , կարդամ ,
پاره پاره یم / փարե փարե անեմ ,
پایم تو / բայամ տու ,
چخاکی یم / չխաքի բեսանան- ,
کاغذ را چکار کنم / կաղամ զլիսամ ,
پاره پاره یم / փարե փարե անեմ ,
پاره پاره یم / փարե փարե անեմ ,
با صدای بلند بخوانم / բա սեդայե բոլանդ բեխանան- , Գիրքը ձեզ տամ ,

գ/ հրամանը մեղմելու, կողմնակի հրամանի դեպքում, Օրինակ՝
نخوابی / նախաբի- , չքնես ,

Լավ, ասէ՛ր, աստիկս յոյ՛ս ասթ բեթսի նմոյսն յոյ՛ս
 որևէ մեկին չասի, ասէ՛ր, աստիկս յոյ՛ս ասթ բեթսի նմոյսն յոյ՛ս
 որևէ մեկին չասի, ասէ՛ր, աստիկս յոյ՛ս ասթ բեթսի նմոյսն յոյ՛ս
 որևէ մեկին չասի, ասէ՛ր, աստիկս յոյ՛ս ասթ բեթսի նմոյսն յոյ՛ս
 որևէ մեկին չասի, ասէ՛ր, աստիկս յոյ՛ս ասթ բեթսի նմոյսն յոյ՛ս

զ/ գործողութիւն կատարելու մղման, գործողու-
 թյան հրավիրելու դեպքում, Օրինակ արուստ
 /բերանիմ գարդել- Գնա՛նք զբոսնելու, ասէ՛ր, աստիկս յոյ՛ս
 իմ դէ՛հ բիւթիմ նմոյսն յոյ՛ս ասթ բեթսի նմոյսն յոյ՛ս
 կու Օրով գնա՛նք գյուղ, վեր ընկնենք, հանգիստ
 շունչ քաշենք, ասէ՛ր, աստիկս յոյ՛ս

Ե/ Եղանակավորող բայերից հետո՝ բաղադրյալ ստո-
 ռոգայլի կազմում, Օրինակ ասէ՛ր, աստիկս յոյ՛ս ասթ բեթսի նմոյսն յոյ՛ս
 /ման նմոյսն յոյ՛ս ասթ բեթսի նմոյսն յոյ՛ս
 արուստ ասէ՛ր, աստիկս յոյ՛ս ասթ բեթսի նմոյսն յոյ՛ս
 /ման նմոյսն յոյ՛ս ասթ բեթսի նմոյսն յոյ՛ս
 արուստ ասէ՛ր, աստիկս յոյ՛ս ասթ բեթսի նմոյսն յոյ՛ս
 /ման նմոյսն յոյ՛ս ասթ բեթսի նմոյսն յոյ՛ս

Աորիստի կիրառութեան հիմնական ուղորտը երկրոր-
 դական նախադասութիւններն են։

Աորիստը գործածվում է զանազան տիպի երկրորդա-
 կան նախադասութիւններում, որոնց մեջ մեծ խումբ
 են կազմում պարագա կախյալ նախադասութիւնները։
 Պրանցից են՝

ա/ Պայմանական երկրորդական նախադասութիւններ-
 ըր, երբ պայմանը վերաբերում է ներկային կամ ապա-
 գային, Օրինակ ասէ՛ր, աստիկս յոյ՛ս ասթ բեթսի նմոյսն յոյ՛ս
 ասէ՛ր, աստիկս յոյ՛ս ասթ բեթսի նմոյսն յոյ՛ս
 ասէ՛ր, աստիկս յոյ՛ս ասթ բեթսի նմոյսն յոյ՛ս
 ասէ՛ր, աստիկս յոյ՛ս ասթ բեթսի նմոյսն յոյ՛ս

ասէ՛ր, աստիկս յոյ՛ս ասթ բեթսի նմոյսն յոյ՛ս
 ասէ՛ր, աստիկս յոյ՛ս ասթ բեթսի նմոյսն յոյ՛ս
 ասէ՛ր, աստիկս յոյ՛ս ասթ բեթսի նմոյսն յոյ՛ս
 ասէ՛ր, աստիկս յոյ՛ս ասթ բեթսի նմոյսն յոյ՛ս

از او پرسم که این چون است و آن چون

اگر دستم رسد به جوی گردون

یکی را نان جو آغشته در خون

یکی را میدهمد گونه نعمت

անգար ղանթամ րեսնդ բաթ չարիւն գարդուն
անու փորսամ քե ին չունն անթ վն ան չունն
յեքիրա միղնհի սնդ գունն նե'մթ,
յեքիրա նանն ջոուն աղեշթե դնր խուն-

„Թե հասնեմ ես տն Օրենին մեր բարտի,
կհարցնեմ, թե ի՞նչն է պատճառն այն բանի՝
մեկին շոյում ես հարյուր տեսակ բարիքով,
մյուսին տալիս սոսկ գարե-հաց, որ շաղախված է
արյունով»

բ/ զիջական երկրորդական նախադասությունները,
երբ գործողությունը վերաբերում է ապագային, Օրի-
նակ՝

نشوم خاض عدو هرگز / گر چه بر آسمان نهد گردن

նշանակում խազե' է անու հարգեզ գնրէ բնր ասանան նա-
հնդ գարդնն-„ ջեմ խոնարհի թշնամուն երբեք, թե-
կուզ ինձ գլխատեղուն ինի, յ,
դիգար ֆայեղե ննդարնդ-„ թեկուզ նա գա, այլևս ան-
Օգուտ է»

عاقبت گرگ زاده گرگ شود / گر چه با آدمی بزرگ شود

աղեքնթ գորգզդե գորգ շնվնդ
գարէն բա աղնի բողորգ շնվնդ»

„Վերջապես, գայլի ձագը գայլ կդառնա,
թեկուզ մարդու հետ մեծանա նա»

գ/ նպատակի երկրորդական նախադասությունները
Օրինակ՝ . جنم را بهم گذاردم که بار دیگر این نغمه دلکتر را بشنوم

լեշնամրա բեհամ գողարդնթ քե բարե դիգար ին
ննդմեյե դելթշրա բեշնանամ-„ Այն փակեցի, որ-
պեսզի մեկ անգամ ևս այդ սրտացավ եղանակը լսեմ, /
گفته بودم که بیاشی غم دل با تو میگویم چه میگویم که غم از دل برود چون تو بیاشی

գոթթե բուղնթ քե բիայի ղնմն դել բա թո բեգույն
էն բեգույնթ քե ղնմ ան դել բեքնվնդ չունն թո բի-
յայի-

որում նրա կատարումը հաստատ է, այլ հնարավոր
է համարվում, Օրինակ՝ թրիշակի թուրքերի մեջ
/դարձր անթ բեքերի քե ղահրեման շնվաղ ջայեզե բե-
ղահանդ-/, Որոշված է՝ նրան, ով է նմարիոն դառնա, մրր-
ցանակ շնորհեն, և, և . Բայ կոն Կեստե Կա-
թոսի մոաշերնթ քոն քե շայեսթե բաշնդ-՝, նրան հետ
մտերմություն արա, ով արժանի է դրան, և,
• Երբ յոյս կոն Կեստե Կա-
վանթ քոննմ նեմիթնվանիդ անրա դար զեհեն խող թնս-
վիր քոնրդ-՝, ինչքան էլ նկարագրեմ, դուք էք կա-
րող այն ձեր երևակայությամբ պատկերացնեն, և,
Իրաբայեք Կեստե Կա-
վանթ քոննմ նեմիթնվանիդ անրա դար զեհեն խող թնս-
վիր քոնրդ-՝, ինչքան էլ նկարագրեմ, դուք էք կա-
րող այն ձեր երևակայությամբ պատկերացնեն, և,
Իրաբայեք Կեստե Կա-
վանթ քոննմ նեմիթնվանիդ անրա դար զեհեն խող թնս-
վիր քոնրդ-՝, ինչքան էլ նկարագրեմ, դուք էք կա-
րող այն ձեր երևակայությամբ պատկերացնեն, և,

2. Անցյալ ենթադրական

Անցյալ ենթադրական ժամանակակերպում ունի կիրառու-
թյան համեմատաբար ավելի նեղ շրջանակ։ Այնու-
հանդերձ, եղանակային նշանակության տեսակետից
ժիշտ հակադիր է սահմանական եղանակի անցյալ կա-
տարյալին, եթե սա ցույց է տալիս, որ գործողու-
թյունը անառարկելիորեն, առանց պայմանի հաստատու-
րեն կատարվել է, այս ստորադասական եղանակի անց-
յալ ենթադրականը, ընդհակառակը, գործածվում է այն
բոլոր դեպքերում, երբ գործողության կատարումը

անցյալում հաստատ չէ, այլ կապված է որոշ պայմանի, ենթադրության, հարավորության և այլնի հետ:

Ժամանակային դրուծյան տեսակետից անցյալ ենթադրականը հակադրվում է աորիստին և զուգահեռաբար գործածվում է նրա հետ հենց նրա եղանակային երանգները նարտահայտելու համար, սակայն միայն այն դեպքում, երբ գործողությունը վերաբերում է անցյալին, մինչդեռ աորիստի ժամանակ գործողությունը վերաբերում է ներկային, ավելի հաճախ՝ ապագային:

Անցյալ ենթադրականը կազմվում է անցյալ դերբայի և *بوده* /բայի/ աորիստի հարաբերությամբ:

Ստորադասական եղանակի անցյալ ենթադրական ժամանակակեր խոնարհման աղյուսակ

դեմք	եզակի թիվ	հոգնակի թիվ
1 դ.	باشم /քերդեր բաշմ/	باشیم /քերդեր բաշիմ/
2 դ.	باشی /քերդեր բաշի/	باشید /քերդեր բաշիդ/
3 դ.	باشد /քերդեր բաշի/	باشند /քերդեր բաշանդ/

Ժխտական ձևը կազմվում է *نه* /նե/ նախամասնիկով, որը միանում է դերբային. այսպես՝

باشم /նեքերդեր բաշմ/	باشیم /նեքերդեր բաշիմ/
باشی /նեքերդեր բաշի/	باشید /նեքերդեր բաշիդ/
باشد /նեքերդեր բաշի/	باشند /նեքերդեր բաշանդ/

Պարզ անկախ նախադասության մեջ անցյալ ենթադրականը գործածվում է կասկածի, տարակուսանքի, կրոնաման, ենթադրության ժամանակ, երբ գործողությունը վերաբերում է անցյալին /միայն բացականչական - հարցական հնչերանգով/։ *چند خوانده باشد* /Օրինակ՝ Բայն քան քանիստ էր կարդացած լինելու, *چه کسی امده باشد* /Ինչքան էր քերդեր բաշիդ, *چند اشتباه کرده باشد* /Քանիստ էր սխալված լինելու/։

Ավելի հաճախ անցյալ ենթադրականը հանդիպում է

գործածվում հնարավորութեան, ենթադրութեան իմաստ
արտահայտող եղանակավորող բայերից, բառերից ու
դարձվածքներից հետո: Օրինակ՝ در ليستگی در / Բեզու բեբինամ / Բայնի դելբնասթեգի
դնր անջա վեյդա քանդե բաշի- / Աստ տեսնեմ, պետք է
որ այնտեղ հետաքրքրութիւն գտած լինես, /
شاید نامہ را / [մտրդ Բայնի դել դաշթե Բաշնի- /
Մարդ պետք է հոգի / սիրտ / ունենա, /],
دختره حالا شانزده سالش / Գուցե նամակը ուղարկած լինի, /
بایستی اینخبر را شنیده باشد / Գուցե նամակը ուղարկած լինի, /
ایامکرمودیک صاحب جدید پیدا کرده باشد / Գուցե նամակը ուղարկած լինի, /
این امر در او چنانچه می تواند داشته باشد / Գուցե նամակը ուղարկած լինի, /
این امر در او چنانچه می تواند داشته باشد / Գուցե նամակը ուղարկած լինի, /
این امر در او چنانچه می تواند داشته باشد / Գուցե նամակը ուղարկած լինի, /
این امر در او چنانچه می تواند داشته باشد / Գուցե նամակը ուղարկած լինի, /

զ / Լրացում երկրորդական նախադասութիւններ-
ում, եթե գործողութիւնը վերաբերում է անցյա-
լին, Գործածվում է գերազանցապես բայերի ժխտական
և ևերի հետ: Օրինակ՝ نکند که در خیابان لای برفها مانده باشد / Գուցե նամակը ուղարկած լինի, /
[նմբոննի քե դնր խիյաբան լայե բնրֆհա մանդե Բա-
շնի, / Գուցե նամակը ուղարկած լինի, /
شاید نامہ را / Գուցե նամակը ուղարկած լինի, /
بایستی اینخبر را شنیده باشد / Գուցե նամակը ուղարկած լինի, /
ایامکرمودیک صاحب جدید پیدا کرده باشد / Գուցե նամակը ուղարկած լինի, /
این امر در او چنانچه می تواند داشته باشد / Գուցե նամակը ուղարկած լինի, /
این امر در او چنانچه می تواند داشته باشد / Գուցե նամակը ուղարկած լինի, /
این امر در او چنانچه می تواند داشته باشد / Գուցե նամակը ուղարկած լինի, /
این امر در او چنانچه می تواند داشته باشد / Գուցե նամակը ուղարկած լինի, /

է/ Համեմատութիւն արտահայտող նախադասութիւններու մէջ
 ներու՛մ /مثلا اینکه /մեծ է ինքե՛ս, ոնց որ, կարծես
 թե, ասես, و /همچو /համչո՛ւ, նման, ոնց որ, و /ար-
 տահայտութիւններէից հետո: 0րինակ یك راديوى اتاق كوچك من سرداده باشند
 قوی را تا آخر باز کرده باشند و نمره آنرا توى اتاق كوچك من سرداده باشند
 /մեծ է ինքե՛ս փիլէ՛ս յեք՝ ըրդիոյն ղնվիրա թա ախար
 բազ՝ քարդե բաշնդ վննա՛րեյե անրա թույե 0թադե
 քուէեքե մնն սնր դադե բաշնդ, ոնց որ մի ուժեղ
 ռադիոյի գայնի կոճակը մինչև վերջ բացած լինեն և
 նրա գույուներ իմ փոքր սենյակում բաց թողած լի-
 նեն, و /
 • مثل اینکه جان تازه ای در بدنم دمیده باشند از جا جستم .

/մեծ է ինքե՛ս ջանե՛ս թագեր ղնր բնղննամ ղնմիդե բա-
 շնդ ննջ չա չեսթմմ, և սես մարմնիս մեջ մի նոր
 հոգի փչած լինեն, այնպես տեղից ցատկեցի, و /همچو
 հոգی փչած լինեն, که ببیند افتاده باشد چه میتواند کنم کوچک مبد
 քե բե բննդ 0թթադե բաշնդ հարէե միթմվանեսթմմ քու-
 էեք միշոդնմ, և թակարդ ընկած աղվեսի նման, ինչքան
 որ կարողանում էի՝ կուէ էի գալիս, و /باد لوی و از چمد
 و شرف همچو بچه ای که در بازیخانه جا گرفته باشد محو تماشا شدم .

/բա դելի փոր ննջ վնջդո շննթ հմմչո բնէլեի քի դար-
 բադիխանե չա գերեթթե բաշնդ մնկվե թմմաշա շոդնմ-
 , 0նժությամբ լի սրտով, նման խաղավայրում տեղ
 գտած երեխայի, տարվեցի տեսարանով, و /

ը/ Որոշիւ երկրորդական նախադասութիւններում,
 երբ գործողութիւնը վերաբերում է անցյալին, 0րի-
 նակ՝ مشاهده کرد که در ردیف اول مانند لاله ای که دندانی از آن
 افتاده باشد جای فاطمه خالی مانده است

/մոշահեդե քնրդ քե ղնր ընդիֆե նվվնլ մաննդե լնս-
 սեր քե ղննդանի ննջ ան 0թթադե բաշնդ ջայե ֆաթմե
 խալի մանդե նսթ, և կատեց, որ առաջին շարքում,
 առամը ընկած ընդի նման, ֆաթմայի տեղը դատարկ
 /թափուր / : نساغبل, و /

Հրամայական եղանակ

Հրամայական եղանակն արտահայտում է խոսողի
 կամքը, հարկադրանքը, հրամանը կամ խնդրանքը խոսակ-
 ցին՝ մի գործողութիւն կատարելու վերաբերյալ:

Պարսկերենում հրամայական եղանակն ունի միայն
երկրորդ դեմք և երկու թիվ՝ եզակի և հոգնակի:

Եզակին կազմվում է բայի ներկայի հիմքից՝ և
|բո| և |բե| նախամասնիկով: Օրինակ՝ بخوان
|բեխան-ձգարդան, ար-| բորո-ձգնա, ար-| بایست
|բերսթ-ձգանգնիր, ար-|

Հրամայականի հոգնակին կազմվում է բայի ներ-
կայի հիմքից՝ և նախամասնիկով, դիմային վերջա-
վորությամբ: Օրինակ՝ بکنید |բեքոնիրդ-ձարե-
ցե՞ք, ար-| ար-| بخوانید |բերանիրդ-ձգնացե՞ք, ար-|
|բեխանիրդ-ձգարդացե՞ք, ար-|

Հրամայական եղանակի հոգնակին ձևով համընկնում
է աորիստի երկրորդ դեմքի հոգնակի թվին:

Բարդ, ինչպես նաև նախդրավոր բայերի հրամայ-
ականում և նախամասնիկը սղվում է, Օրինակ՝
برگرد |բուրգու-ձահեզստացիր, ար-| استراحت کن
|բարգաճիրդ-ձվերադարձիր, ար-| باک کن
|վաք քոն-ձ, ար-| և այլն:

Հրամայական եղանակի ժխտական ձևերը ինչպես ե-
զակին, այնպես էլ հոգնակին կազմվում են և |նեմ/
նախամասնիկով, որը դրվում է և նախամասնիկի փո-
խարեն: Օրինակ՝ نروید |նեքոն-ձ, մի արա, ար-|
|նարանիրդ-ձ, մի՞ գնացե՞ք, ար-| نخوانید
կարդաց, ար-| |حرف نزن |հարֆ նեզան-ձ, մի խոսիր, ար-|

Ժխտականի համար, և -ից բացի, գործածական է
նաև |մեմ/ նախամասնիկը: Օրինակ՝ مرو |մարո-
ձ, մի՞ գնա, ար-| مگوئید |մագուեիր-ձ, մի՞ ասե՞ք, ար-|

خانه دوستان بروب. Նրամայական եղանակի Օրինակներ

چو فرمانی بمختی تن بجز اندر مده دشمنان را پوست برکن دوستان را پوستین
|չո ֆրմանի մանի բեմախթի թան բեմջզ անդար մարգե
դոշմանան փոսթուբ-ձ, բարեկամիդ տունը սրբիր
տար, բայց մի բախիր դուռը թշնամու, ար-|
|չո ֆորու մանի բեմախթի թան բեմջզ անդար մարգե
դոշմանան փոսթ ֆարթան դուսթանրա փոսթին-
ձ, էրբ նեդության մեջ կլինես, մի՞ եղիր անճարակ,
թշնամուդ մաշկը քերթիր, բարեկամիդ՝ մուշտակը, ար-|

Խոնարհման աղյուսակ
 Դ ր ա կ ա ն Խ ո ն ա լ Վ ու մ

1. Ասհմանակն եղանակ
 نشستن / Ե Ե շ Ի ս Թ Թ Ի ն - , , Ե ս տ Ե Լ , , / Բ ա յ Ի Խ ո ն ա ը -

հոււմը

Թիվ դեմք		Ներկա - ապառնի	
Եզ.	1	Ես չիմ / Ես չիմ	Եստու՞մ եմ
	2	Ես չիմ / Ես չիմ	Եստու՞մ ես
	3	Ես չիմ / Ես չիմ	Եստու՞մ է
հոգ.	1	Ես չիմ / Ես չիմ	Եստու՞մ եմք
	2	Ես չիմ / Ես չիմ	Եստու՞մ եք
	3	Ես չիմ / Ես չիմ	Եստու՞մ են

Ներկա շարունակական

Եզ.	1	Ես չիմ / Ես չիմ	Եստու՞մ եմ
	2	Ես չիմ / Ես չիմ	Եստու՞մ ես
	3	Ես չիմ / Ես չիմ	Եստու՞մ է
հոգ.	1	Ես չիմ / Ես չիմ	Եստու՞մ եմք
	2	Ես չիմ / Ես չիմ	Եստու՞մ եք
	3	Ես չիմ / Ես չիմ	Եստու՞մ են

անցյալ կատարյալ

Եզ.	1	Ես չիմ / Ես չիմ	Եստե՞ցի
	2	Ես չիմ / Ես չիմ	Եստե՞ցիր
	3	Ես չիմ / Ես չիմ	Եստե՞ց

թիվ դեմք

անցյալ կատարյալ

հոգ.	1	نشتم	/նեչաթ իմ/	նստեցինք
	2	نشتيد	/նեչաթ իղ/	նստեցիք
	3	نشتمند	/նեչաթ անդ/	նստեցին

անցյալ անկատար

եզ.	1	می نشتم	/մի նեչաթ ան/	նստում էի
	2	می نشتيد	/մի նեչաթ ի/	նստում էիր
	3	می نشتمند	/մի նեչաթ/	նստում էր
հոգ.	1	می نشتم	/մի նեչաթ իմ/	նստում էինք
	2	می نشتيد	/մի նեչաթ իղ/	նստում էիք
	3	می نشتمند	/մի նեչաթ անդ/	նստում էին

անցյալ շարունակաբար

եզ.	1	داشتم می نشتم	մի մի նե- չաթ ան/	նստում էի /որոշակի պահին/
	2	داشتم می نشتيد	ի մի նե- չաթ ի/	նստում էիր որոշակի պահին/
	3	داشتم می نشتمند	մի նե- չաթ/	նստում էր որոշակի պահին/
հոգ.	1	داشتم می نشتم	իմ մի նե- չաթ իմ/	նստում էինք /որոշակի պահին/
	2	داشتم می نشتيد	իղ մի նե- չաթ իղ/	նստում էիք /որոշակի պահին/
	3	داشتم می نشتمند	անդ մի նե չաթ անդ/	նստում էին /որոշակի պահին/

Քիվ դեմք

վաղակատար

եզ.	1	نشسته ام	/նեշսթ Ե ամ/	Նստել Եմ
	2	نشسته ای	/նեշսթ Ե ի/	Նստել Ես
	3	نشسته است	/նեշսթ Ե սթ/	Նստել Ե
հոգ.	1	نشسته ایم	/նեշսթ Ե իմ/	Նստել Ենք
	2	نشسته اید	/նեշսթ Ե իդ/	Նստել Եք
	3	نشسته اند	/նեշսթ Ե անդ/	Նստել Են

անցյալ վաղակատար

եզ.	1	نشسته بودم	/նեշսթ Ե բուդ ամ/	Նստել Եի
	2	نشسته بودی	/նեշսթ Ե բուդ ի/	Նստել Եիր
	3	نشسته بود	/նեշսթ Ե բուդ/	Նստել Եր
հոգ.	1	نشسته بودیم	/նեշսթ Ե բուդ իմ/	Նստել Եինք
	2	نشسته بودید	/նեշսթ Ե բուդ իդ/	Նստել Եիք
	3	نشسته بودند	/նեշսթ Ե բուդ անդ/	Նստել Եին

ապառնի

եզ.	1	خواهم نشست	/խահ ամ նեշսթ/	Նստելու Եմ
	2	خواهی نشست	/խահ ի նեշսթ/	Նստելու Ես
	3	خواهد نشست	/խահ անդ նեշսթ/	Նստելու Ե
հոգ.	1	خواهیم نشست	/խահ իմ նեշսթ/	Նստելու Ենք
	2	خواهید نشست	/խահ իդ նեշսթ/	Նստելու Եք
	3	خواهند نشست	/խահ անդ նեշսթ/	Նստելու Են

2. Գրյալնակն-ստորադասակն եղանակ

Ներկա-ապառնի | աորիստ |

եզ.	1	بنشینم	/բե նեշին ամ/	Նստեմ
	2	بنشینی	/բե նեշին ի/	Նստես
	3	بنشیند	/բե նեշին անդ/	Նստի

Թիվ դեմք

Ներկա-ապառնի /աորիստ/

հոգ.	1	بنشینم /բե նեչին Իմ/	Նստենք
	2	بنشینید /բե նեչին Իդ/	Նստեք
	3	بنشینند /բե նեչին անդ/	Նստեն

անցյալ ենթադրական

եզ.	1	نشسته باشم /նեչսթե Բաշ Թմ/	Նստած էինեմ
	2	نشسته باشی /նեչսթե Բաշ Ի/	Նստած էինես
	3	نشسته باشند /նեչսթե Բաշ Թդ/	Նստած էինի
հոգ.	1	نشسته باشید /նեչսթե Բաշ Իմ/	Նստած էինեք
	2	نشسته باشید /նեչսթե Բաշ Իդ/	Նստած էինեք
	3	نشسته باشند /նեչսթե Բաշ Թնդ/	Նստած էինեն

3. Հրամայական եղանակ

եզ.	2	بنشین /բենեչին/	Նստի՛ր
հոգ.	2	بنشینید /բենեչին Իդ/	Նստեցե՛ք

Ժ ի տ ա կ ա ն ի ո ն ա ը հ ու մ

1. Սահմանական եղանակ

Ներկա - ապառնի

եզ.	1	انمی نشینم /նե մի նեչին Թմ/	է եմ նստում
	2	انمی نشینی /նե մի նեչին Ի/	է ես նստում
	3	انمی نشینند /նե մի նեչին Թդ/	է ի նստում
հոգ.	1	انمی نشینیم /նե մի նեչին Իմ/	է եք նստում
	2	انمی نشینید /նե մի նեչին Իդ/	է եք նստում
	3	انمی نشینند /նե մի նեչին Թնդ/	է են նստում

Թիվ դեմք

Ներկա շարունակական

- Եզ. 1
- 2
- 3

Ժխտական խոնարհում չունի

- հոգ. 1
- 2
- 3

անցյալ կատարյալ

Եզ.	1	اننشتم / նա նեչաթ ամ /	չեստեցի
	2	اننشتي / նա նեչաթ ի /	չեստեցիր
	3	اننشنت / նա նեչաթ /	չեստեց

հոգ.	1	انفختم / նա նեչաթ իմ /	չեստեցինք
	2	انفختي / նա նեչաթ իդ /	չեստեցիք
	3	انفخنت / նա նեչաթ անդ /	չեստեցին

անցյալ անկատար

Եզ.	1	نمى / նե մի նեչաթ ամ /	չեի նստում
	2	نميتى / նե մի նեչաթ ի /	չեիր նստում
	3	نمى / նե մի նեչաթ /	չեո նստում
հոգ.	1	نمى / նե մի նեչաթ իմ /	չեինք նստում
	2	نميتى / նե մի նեչաթ իդ /	չեիք նստում
	3	نمى / նե մի նեչաթ անդ /	չեին նստում

անցյալ շարունակական

- Եզ. 1
- 2
- 3

Ժխտական խոնարհում չունի

- հոգ. 1
- 2
- 3

Թիվ դեմք

վաղակատար

Եզր.	1	ان	ننشسته	/ Են	նեշասթե	աՄ	/	է եՄ	նստեւ
	2	ای	ننشسته	/ Են	նեշասթե	ի	/	է ես	նստեւ
	3	است	ننشسته	/ Են	նեշասթե	ասթ	/	է ի	նստեւ
Կոզ.	1	ایم	ننشسته	/ Են	նեշասթե	իՄ	/	է ենք	նստեւ
	2	اید	ننشسته	/ Են	նեշասթե	իդ	/	է եք	նստեւ
	3	اند	ننشسته	/ Են	նեշասթե	անդ	/	է են	նստեւ

անցյալ վաղակատար

Եզր.	1	بودم	ننشسته	/ Են	նեշասթե	բոււդ	/	է եի	նստեւ
	2	بودی	ننشسته	/ Են	նեշասթե	բոււդի	/	է եիր	նստեւ
	3	بود	ننشسته	/ Են	նեշասթե	բոււդ	/	է եր	նստեւ
Կոզ.	1	بودیم	ننشسته	/ Են	նեշասթե	բոււդիմ	/	է եինք	նրստեւ
	2	بودید	ننشسته	/ Են	նեշասթե	բոււդիդ	/	է եիք	նրստեւ
	3	بودند	ننشسته	/ Են	նեշասթե	բոււդնդ	/	է եին	նստեւ

ապառնի

Եզր.	1	نشستم	/ Են	նահ	նսթ	նե-	/	է եՄ	նստեւոս
	2	نشستی	/ Են	նահ	ի	նե-	/	է ես	նստեւոս
	3	نشست	/ Են	նահ	նդ	նե-	/	է ի	նստեւոս
Կոզ.	1	نشستیم	/ Են	նահ	իՄ	նե-	/	է ենք	նրստեւոս
	2	نشستید	/ Են	նահ	իդ	նե-	/	է եք	նստեւոս
	3	نشستند	/ Են	նահ	նդ	նե-	/	է են	նստեւոս

2. Պայմանական-ստորադասական եղանակ

Թիվ	Ղեմք	Երկա-ապառնի	Ստորիստ
Եզ.	1	ننشيم	/ Ե՛ն նեճի՛ն Կ՛մ / Է նստեմ
	2	ننغيني	/ Ե՛ն նեճի՛ն ի / Է նստես
	3	ننشيد	/ Ե՛ն նեճի՛ն Կ՛դ / Է նստի
Հոգ.	1	ننشينم	/ Ե՛ն նեճի՛ն ի՛մ / Է նստենք
	2	ننشينيد	/ Ե՛ն նեճի՛ն ի՛դ / Է նստեք
	3	ننشينند	/ Ե՛ն նեճի՛ն Կ՛նդ / Է նստեն

անցյալ Ե կթաղրական

Եզ.	1	نشسته نباشم	/ Ե՛ն նեճսթե նե՛ն Բաճ Կ՛մ / Ե ստած է Լի-նեմ
	2	نشسته نباشي	/ Ե՛ն նեճսթե նե՛ն Բաճ ի / Ե ստած է Լի-նես
	3	نشسته نباعد	/ Ե՛ն նեճսթե նե՛ն Բաճ Կ՛դ / Ե ստած է Լի-նի
Հոգ.	1	نشسته نباشيم	/ Ե՛ն նեճսթե նե՛ն Բաճ ի՛մ / Ե ստած է Լի-նենք
	2	نشسته نباشيد	/ Ե՛ն նեճսթե նե՛ն Բաճ ի՛դ / Ե ստած է Լի-նեք
	3	نشسته نباشند	/ Ե՛ն նեճսթե նե՛ն Բաճ Կ՛նդ / Ե ստած է Լի-նեն

3. Հրամայական եղանակ

Եզ.	1	ننشين	/ Ե՛ն նեճի՛ն / Կ՛ի՛ նստի՛ր
Հոգ.	2	ننشينيد	/ Ե՛ն նեճի՛ն ի՛դ / Կ՛ի՛ նստե՛ք

դաստիարակող / դուստր դաշթան, սիրել, և այլն:

Այսպիսով, Օսմանդակ բայերի Օգնությամբ լրաց-
վում է պարսկերենի բայերի նշված բացը: Նույն
ձևով էլ կազմվում են նաև տարբեր սեռի բայաձևեր:

Ներգործական սեռի բայերը կազմվում են հիմնա-
կանում / քրդան / քրդան, անել, Օսմանդակ բայով,
ինչպես նաև / քրդան / քրդան, սարքել, կառուցել /
Օսմանդակ բայով, դարձնել, Օսմանդակ բայ-
երի Օգնությամբ, որտեղ հարակից բաղադրիչը կա-
րող է լինել բայանուն, գոյական, ածական և այլն:

Օսմանդակ բայով կազմ-
ված ներգործական սեռի բայերից են, Օրինակ / քրդան /
Նավագիջ քրդան, փայտաշենք /
Օսմանդակ բայով, պատվիրել /
Օսմանդակ բայով, խրտեսել /
Օսմանդակ բայով, քննադատել /
Օսմանդակ բայով, խոսել /
Օսմանդակ բայով, խոսել /
Օսմանդակ բայով, քննադատել /
Օսմանդակ բայով, խոսել /

Օսմանդակ բայով էի
կարելի փոխարինել ուրիշ ներգործականակերտ Օսման-
դակ բայով. Օրինակ՝ / քրդան / քրդան, նավագիջ /
Օսմանդակ բայով, խոսել / քրդան, քննադատել /

և երբ սխալ են:

Ասկայն համարյա բոլոր ածականներից և որոշ հա-
սարակ գոյականներից կազմվող ներգործականների
Օսմանդակ բայով կարող է փոխարինվել այլ ներ-
գործականակերտ Օսմանդակ բայով. Օրինակ՝ / քրդան /
/ խոսել, քրդան, քննադատել /
/ խոսել, քրդան, քննադատել /

Այսպիսով, քրդան / քրդան, քննադատել /
/ քրդան, քննադատել / քրդան, քննադատել /
/ քրդան, քննադատել / քրդան, քննադատել /
/ քրդան, քննադատել / քրդան, քննադատել /
/ քրդան, քննադատել / քրդան, քննադատել /
/ քրդան, քննադատել / քրդան, քննադատել /

Թարգմանք տաճկերէնէն և արաբերէնէն և արաբերէնէն և Թարգմանք արաբերէնէն և
 Թարգմանք արաբերէնէն և Թարգմանք արաբերէնէն և Թարգմանք արաբերէնէն և
 Թարգմանք արաբերէնէն և Թարգմանք արաբերէնէն և Թարգմանք արաբերէնէն և
 Թարգմանք արաբերէնէն և Թարգմանք արաբերէնէն և Թարգմանք արաբերէնէն և
 Թարգմանք արաբերէնէն և Թարգմանք արաբերէնէն և Թարգմանք արաբերէնէն և
 Թարգմանք արաբերէնէն և Թարգմանք արաբերէնէն և Թարգմանք արաբերէնէն և

Այս քերականական տարբեր եղանակներով ու
 ժամանակներով խոնարհութիւնս չփոփոխում է միայն Օ-
 ժանդակ բայի մէջ, իսկ հիմքը մնում է անփոփոխ
 ինչպես, Օրինակ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ
 Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ
 Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ
 Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ
 Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ
 Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ

Ներգործական բայում տարբեր եղանակներով ու
 ժամանակներով խոնարհութիւնս չփոփոխում է միայն Օ-
 ժանդակ բայի մէջ, իսկ հիմքը մնում է անփոփոխ
 ինչպես, Օրինակ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ
 Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ
 Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ
 Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ
 Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ
 Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ
 Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ
 Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ Գոյն կարգ

Նախադասութեան մեջ ներգործական սեռի բայերը
 պահանջում են հարցական հոլովով դրված ուղիղ խոն-
 դիր լրացում։

• Կապույտ և սպիտակ զգեստներ հագնելու համար շատ կարևոր է լինում հիմնականում հարմար և հարմար միջավայրում աշխատելը և միջավայրի հարմարեցումը։

Ստուգելով սիրտը և զգեստը, զգեստը պետք է լինի հարմար, հարմար և հարմար, և զգեստը պետք է լինի հարմար, հարմար և հարմար։

Ստուգելով սիրտը և զգեստը, զգեստը պետք է լինի հարմար, հարմար և հարմար, և զգեստը պետք է լինի հարմար, հարմար և հարմար։

Ստուգելով սիրտը և զգեստը, զգեստը պետք է լինի հարմար, հարմար և հարմար, և զգեստը պետք է լինի հարմար, հարմար և հարմար։

Բ / Կրավորական սեռ

Կրավորական սեռի բայերն արտահայտում են այնպիսի գործողություններ, որոնք ենթակային է անցումը մեկ ուրիշ առարկայից, այլ կերպ ասած՝ կրող առարկան ինքը ենթական է, իսկ տրամաբանական կամ բերանական, ենթական՝ քերականապես արտահայտվում է ներգործման անուղղակի խնդրով։

Կրավորական բայերը կազմվում են անցյալ դերբայից՝ *լինել*, *լինել*, *լինել*, *լինել*, *լինել*, *լինել*, *լինել*, *լինել*, *լինել*, *լինել*։

Կրավորական բայերը կազմվում են անցյալ դերբայից՝ *լինել*, *լինել*, *լինել*, *լինել*, *լինել*, *լինել*, *լինել*, *լինել*, *լինել*, *լինել*։

Կրավորական բայերը կազմվում են անցյալ դերբայից՝ *լինել*, *լինել*, *լինել*, *լինել*, *լինել*, *լինել*, *լինել*, *լինել*, *լինել*, *լինել*։

եղանակներով խոնարհվելիս՝ փոփոխում են միայն Օ-
ժանդակ բայի ձևը, իսկ հիմքը մնում է անփոփոխ
այսպես՝ /گفته میشود /գոֆթե շող-,,ասվեց,, /
/گفته خواهد شد /գոֆթե خواه شد /
թե խաճող շող-,,ասվելու է,, /
թե շողե անթ-,,ասված է,, /
թե շողե բուղ-,,ասված էր,, /
թե միշող-,,ասվում էր,, /

Անցողական բաղադրյալ բայերի Օժանդակ բայը
փոխարինելով կրավորական իմաստ արտահայտող Օժան-
դակ բայով՝ կազմում են կրավորական բայեր. Օրի-
նակ՝ /ارودن /բեճմալ ավերդան-,,արտադրել,, /
/بمعمل آمدن /բեճմալ ամադան-,,արտադրվել,, /
/انتشار دادن /ենթեշար դադան-,,հրատարակել,, /
/انتشار داده شدن /ենթեշար դադե շողան-,,հրատա-
րակվել,, /
/اشنا کردن /աշնա քանդան-,,ծանոթաց-
նել,, /
/اشنا شدن /աշնա շողան-,,ծանոթացվել,,
նաև ծանոթանալ,, / և այլն:

Ընդ որում՝ կրավորական իմաստ արտահայտող Օ-
ժանդակ բայերը կարող են փոխարինվել համապատաս-
խան համանուններով. ինչպես, Օրինակ՝ /رسوا شدن /
/رئوسا شد /րոսվա շողան,, /
/خردمند کردن /խեքմանդ քոդան-,,
խայտառակվել,, /
/خردمند شدن /խեքմանդ քոդան-,,
/خردمند کردن /խեքմանդ քոդան-,,
/سنگ کردن /սանգ շողան,, /
/سنگ کردن /սանգ քոդան-,,
/الوده شدن /ալուդե քոդան-,,
/الوده کردن /ալուդե քոդան-,,
/معلوم شدن /մալում քոդան-,,
/معلوم کردن /մալում քոդան-,,
[մալում շողան-,,պարզվել,, /հայտնի դառնալ] և
այլն:

Պարսկերենում իբրև կրավորական հանդես եկող
բայաձևերից շատերը չունեն իրենց համապատասխան
հայկական ձևերը և թարգմանվում են չեզոք սեռի
բայերով:

Չունեն /շողան-,,լինել,, -ը ամենալայն գործա-
ծուծյուն ունեցող կրավորական Օժանդակ բայի է,
իսկ /گفتن /գեֆտան և /گرددن /գերդան
ըր ավելի շատ կիրառվում են գրական, պաշտոնական,
գրքային լեզվում:

Որոշ բաղադրյալ բայերի և կրավորականներ կազմ-
վում են ինչպես բառային, այնպես էլ քերականական
միջոցներով:

կրավորական կառուցվածքներում գործողութայն
տրամաբանական ենթական /գործող անձը/ արտահայտվում
է նկարագրական եղանակով, ար. /զարմանք, հե-
տևանքով, պատճառով, և ար. /անգամ, և ար. /
միջոցով, և ար. /նախդիրների Օգնութայնք՝ Օրինակ՝
միջոցով, և ար. /նամբ բեկման լեյս փոսթ ֆերես
թաղե շող-ը, նամակը փոստի միջոցով ուղարկվեց, և ար.
միջոցով, և ար. /նամբ անգամ շաբաթի մեջ նկվեց թե
միջոցով, և ար. /նամակը գրվում է իմ կողմից, և ար. /
միջոցով, և ար. /նամակը գրվում է իմ կողմից, և ար. /
դանեջը լսելի շող-ը, և ար. /նամբ կարգացվեց ուսանողի
կողմից, և ար. /նամբ զորքի պատճառով ծառը կտորվեց, և ար.
դերձի շեքման, և ար. /նամբ զորքի պատճառով ծառը կտորվեց, և ար.
նե սուխթ-ը, և ար. /նամբ զորքի պատճառով տունը վառվեց, և ար.

Յուրաքանչյուր ներգործական բայից շն-
դան / Օժանդակ բայի Օգնութայնք կարելի է կազմել
կրավորական բայ: Օրինակ՝ /նամբ /զիրից, և ար. /
բայի կրավորական է /նամբ /զիրից շողմ, և ար. /
վեց, և ար. /նամբ /միջոցով, և ար. /
վորականը, և ար. /նամբ /միջոցով, և ար. /
զնե շեքման, և ար. /նամբ /միջոցով, և ար. /
/զնե շողմ, և ար. /նամբ /միջոցով, և ար. /
փնդիրման, և ար. /նամբ /միջոցով, և ար. /
թե միջոցով, և ար. /նամբ /միջոցով, և ար. /
շնման, և ար. /նամբ /միջոցով, և ար. /
զնե շողմ, և ար. /նամբ /միջոցով, և ար. /
վանեց, և ար. /նամբ /միջոցով, և ար. /
շող-ը, և ար. /նամբ /միջոցով, և ար. /

Պարսկերենում կան բայեր, որոնք կարող են ու-
նենալ թե՛ ներգործական և թե՛ կրավորական իմաստ:
Օրինակ՝ /նամբ /սուխթման, և ար. /
/նամբ /սուխթման, և ար. /
/նամբ /սուխթման, և ար. /
/նամբ /սուխթման, և ար. /
/նամբ /սուխթման, և ար. /
/նամբ /սուխթման, և ար. /

Նախադասութեան մեջ կրավորական սեռի բայերը,
 ինչպես ասվեց, պահանջում են ներգործման անուղ-
 դակի ինդիք լրացում, որնարտահայտվում է նկարա-
 գրական ձևով.

مايد مجلل ما بدستدشمنان ويران ميندند
 /Մոաբեղե Մոջալլէշէն մա բեղնսթե ղոշմնան վիրան
 միշոդնը-,, մեր հոյակապ տաճարներն ավերվում էին
 թշնամիներից,,
 این ساختمان از طرف ما پیشهاد شده
 /Թարհե ին սախթեման աղ թարաթե մա վիշնեհաղ շոդե-
 ,, Այս շենքի նախագիծը առաջարկվել է մեր կողմից,,
 دشمنان از ما شکست خوردند
 ,, Թշնամին պարտվեց մեզանից,,

թար- /کردن
 ւ /ա /ուսնենալ,,
 ղան-,,
 անցողական բայերից կրավորական սե-
 ռի ձևեր չեն կազմվում:

կրավորական բայերի խոնարհման աղյուսակ

1. Սահմանական եղանակ

փնդիրոթթան-,, ընդունել,, բայի խոնար-
 հումը

Թիվ դեմք	Ներկա-սպառնի	
եզա- 1-ին կի	پذیرفته میشود րոթթե մի շնվ ամ /	փնդիր-,, ընդունվում եմ,,
2-րդ	پذیرفته میشود րոթթե մի շնվ ի /	փնդիր-,, ընդունվում ես,,
3-րդ	پذیرفته میشود րոթթե մի շնվ ան /	փնդիր-,, ընդունվում եմ,,
հոգ- 1-ին նակի	پذیرفته میشود րոթթե մի շնվ իմ /	փնդիր-,, ընդունվում եմք,,
2-րդ	پذیرفته میشود րոթթե մի շնվ ի /	փնդիր-,, ընդունվում եք,,
3-րդ	پذیرفته میشود րոթթե մի շնվ ան /	փնդիր-,, ընդունվում ենք,,

Թիվ դեմք		Ներկա շարունակական	
եզա- կի	1-ին	արձագանք/վերջին անգամ վերջին անգամ	արձագանք/ներկա պահին/
	2-րդ	վերջին անգամ վերջին անգամ	արձագանք/ներկա պահին/
	3-րդ	վերջին անգամ վերջին անգամ	արձագանք/ներկա պահին/

հոգ- նակի	1-ին	արձագանք/վերջին անգամ վերջին անգամ	արձագանք/ներկա պահին/
	2-րդ	արձագանք/վերջին անգամ վերջին անգամ	արձագանք/ներկա պահին/
	3-րդ	արձագանք/վերջին անգամ վերջին անգամ	արձագանք/ներկա պահին/

անցյալ կատարյալ

եզա- կի	1-ին	վերջին անգամ/վերջին անգամ վերջին անգամ	արձագանք/ներկա պահին/
	2-րդ	վերջին անգամ/վերջին անգամ վերջին անգամ	արձագանք/ներկա պահին/
	3-րդ	վերջին անգամ/վերջին անգամ վերջին անգամ	արձագանք/ներկա պահին/
հոգ- նակի	1-ին	վերջին անգամ/վերջին անգամ վերջին անգամ	արձագանք/ներկա պահին/
	2-րդ	վերջին անգամ/վերջին անգամ վերջին անգամ	արձագանք/ներկա պահին/
	3-րդ	վերջին անգամ/վերջին անգամ վերջին անգամ	արձագանք/ներկա պահին/

Թիվ դեմք

անցյալ անկատար

եզա- կր	1-ին	پذیرفته می‌شدم / փնդիր- րոճթթե մի շող ամ!	,, ընդունվում էի ,,
	2-րդ	پذیرفته می‌شدی / փնդիր- րոճթթե մի շող ի /	,, ընդունվում էիր ,,
	3-րդ	پذیرفته می‌شد / փնդիր- րոճթթե մի շող /	,, ընդունվում էր ,,
հոգ- նակր	1-ին	پذیرفته می‌شدیم / փնդիր- /րոճթթե մի շող իմ /	,, ընդունվում էինք ,,
	2-րդ	پذیرفته می‌شدید / փնդիր- րոճթթե մի շող իդ /	,, ընդունվում էիք ,,
	3-րդ	پذیرفته می‌شدند / փնդիր- րոճթթե մի շող անդ /	,, ընդունվում էին ,,

անցյալ շարունակական

եզա- կր	1-ին	پذیرفته می‌شدم / դաշթամ փնդիրոճթթե մի շող ամ / -,, ընդունվում էի ,, / որոշակի պահին /	
	2-րդ	پذیرفته می‌شدی / դաշթի փնդիրոճթթե մի շող ի / -,, ընդունվում էիր ,, / -,, - -,, - /	
	3-րդ	پذیرفته می‌شدند / դաշթ փնդիրոճթթե մի շող / -,, ընդունվում էր ,, / -,, - -,, - /	
հոգ- նակր	1-ին	پذیرفته می‌شدیم / դաշթ իմ փնդիրոճթթե / թե մի շող իմ / -,, ընդունվում էինք ,, / որոշակի պահին /	
	2-րդ	پذیرفته می‌شدید / դաշթ իդ փնդիրոճթթե մի շող իդ / -,, ընդունվում էիք ,, / -,, - /	
	3-րդ	پذیرفته می‌شدند / դաշթ անդ փնդիրոճթթե թե մի շող անդ / ,,, ընդունվում էին ,, / -,, - /	

վաղակատար

եզա- կր	1-ին	پذیرفته شده ام / փնդիր - րոճթթե շող Ե ամ /	,, ընդունվել եմ ,,

Թիվ	դեմք	վաղակատար	
	2-րդ	پذیرفته شده ای / փնդիր- րոճթե շող և ի /	ճ ը ն դ ու ն վ ե լ ե ս ճ ճ
	3-րդ	پذیرفته شده است / փնդիր- րոճթե շող և անսթ /	ճ ը ն դ ու ն վ ե լ ե յ
	հոգ- նակի	1-ին	پذیرفته شده ایم / փն- դիրոճթե շող և իմ /
	2-րդ	پذیرفته شده اید / փն- դիրոճթե շող և իդ /	ճ ը ն դ ու ն վ ե լ ե թ յ
	3-րդ	پذیرفته شده اند / փն- դիրոճթե շող և անդ /	ճ ը ն դ ու ն վ ե լ ե ն յ

անցյալ վաղակատար

Եզր- կի	1-ին	پذیرفته شده بودم / փն- դիրոճթե շող և բուդ ան /	ճ ը ն դ ու ն վ ե լ ե ի յ
	2-րդ	پذیرفته شده بودی / փն- դիրոճթե շող և բուդ ի /	ճ ը ն դ ու ն վ ե լ ե ի ի ճ ճ
	3-րդ	پذیرفته شده بود / փն- դիրոճթե շող և բուդ /	ճ ը ն դ ու ն վ ե լ ե ի յ
հոգ- նակի	1-ին	پذیرفته شده بودیم / փն- դիրոճթե շող և բուդ իմ /	ճ ը ն դ ու ն վ ե լ ե - ի ն թ ճ ճ
	2-րդ	پذیرفته شده بودید / փն- դիրոճթե շող և բուդ իդ /	ճ ը ն դ ու ն վ ե լ ե ի թ ճ ճ
	3-րդ	پذیرفته شده بودند / փն- դիրոճթե շող և բուդ անդ /	ճ ը ն դ ու ն վ ե լ ե ի ն ճ ճ

ապառնի

եզր- կի	1-ին	پذیرفته خواهید / փն- դիրոճթե խահ ան շող /	ճ ը ն դ ու ն վ ե լ լ ու ե մ ճ ճ
	2-րդ	پذیرفته خواهید / փն- դիրոճթե խահ ի շող	ճ ը ն դ ու ն վ ե լ լ ու ե ս ճ ճ
	3-րդ	پذیرفته خواهد شد / փն- դիրոճթե խահ ան շող /	ճ ը ն դ ու ն վ ե լ լ ու ե յ

Թիվ դեմք

ա պ ա ո ն ի

Գոգ- նակի	1-ին	Իմ քույրը	պարտավորված է	,, ընդունվելու ենք,,
	2-րդ	Իմ քույրը	պարտավորված է	,, ընդունվելու ենք,,
	3-րդ	Իմ քույրը	պարտավորված է	,, ընդունվելու ենք,,

Զ. Պայմանական-ստորադասական եղանակ

ներկա ապառնի /աորիստ/

Եզա- կի	1-ին	Իմ քույրը	պարտավորված է	,, ընդունվելու ենք,,
	2-րդ	Իմ քույրը	պարտավորված է	,, ընդունվելու ենք,,
	3-րդ	Իմ քույրը	պարտավորված է	,, ընդունվելու ենք,,

Գոգ- նակի	1-ին	Իմ քույրը	պարտավորված է	,, ընդունվելու ենք,,
	2-րդ	Իմ քույրը	պարտավորված է	,, ընդունվելու ենք,,
	3-րդ	Իմ քույրը	պարտավորված է	,, ընդունվելու ենք,,

անցյալ ենթադրական

Եզա- կի	1-ին	Իմ քույրը	պարտավորված է	,, ընդունվելու ենք,,
	2-րդ	Իմ քույրը	պարտավորված է	,, ընդունվելու ենք,,
	3-րդ	Իմ քույրը	պարտավորված է	,, ընդունվելու ենք,,

Թիվ դեմք

անցյալ ենթադրական

հոգ- 1-րդ / ԲԻՐԵՄ ԵՃԵ ԲԻՐԲԵՏԵ ԵՃԵ ԲԱՏԻՄ / փճ- / ԲԻՐԵՆԴՈՒՆՎԱԾ
Նակր զիրոֆթե շոդ և բաշ իմ / ԼԻՆԵՆՔՅՅ

2-րդ / ԲԻՐԵՄ ԵՃԵ ԲԱՏԻՄ ԲԱՏԻՄ / փճ- / ԲԻՐԵՆԴՈՒՆՎԱԾ
զիրոֆթե շոդ և բաշ իդ / ԼԻՆԵՆՔ

3-րդ / ԲԻՐԵՄ ԵՃԵ ԲԱՏԻՄ ԵՃԵ ԲԱՏԻՄ / փճ- / ԲԻՐԵՆԴՈՒՆՎԱԾ
զիրոֆթե շոդ և բաշ անդ / ԼԻՆԵՆՔՅՅ

3. Հրամայական եղանակ

եզա- 2-րդ / ԲԻՐԵՄ ԵՃԵ / փճ- / ԲԻՐԵՆԴՈՒՆՎԱԾ
կի / փճ- / ԲԻՐԵՆԴՈՒՆՎԱԾ

հոգ- 3-րդ / ԲԻՐԵՄ ԵՃԵ / փճ- / ԲԻՐԵՆԴՈՒՆՎԱԾ
Նակր / փճ- / ԲԻՐԵՆԴՈՒՆՎԱԾ

Յ ու ց ա կ

հաճախ գործածվող անկանոն բայերի

Անորոշ դերբայ ներկայի հիմք

اجتن / աջեսթեն / آ / աջ / -տնկել
اراستن / արասթեն / ار / արա / և ارای / արայ / -զարդա-

آزمون / ազմոն / آزما / ազմա / և آزماي / ազմայ / -
փորձել, քննել

آسودن / ասուդեն / آسا / ասա / և آساي / ասայ / -հան-
դարտել, հանգստանալ

آشناختن / աշոֆթեն / آشوب / աշոբ / -հուզել, խելա-
ցնորվել, աղմկել

افراختن / ֆրախթեն / افراز / ֆրազ / -բարձրացնել,
բարձրանալ

افروختن / ֆրոխթեն / افروز / ֆրոզ / -լուսավորել,
վառել

آفریدن	/سافریههههه/	آفرین	/سافریهههه/ - ստեղծել
آزودن	/سافرهههههه/	آزای	/سافرهههههه/ - հասնել
افشردن	/سافزهههههه/	افشار	/سافزهههههه/ - բարձրացնել, սեղմել
الودن	/سالهههههه/	الوا	/سالهههههه/ - սպազանել, արատարել
آمدن	/سամههههه/	آی	/سամههههه/ - գալ, ժամանել
اموختن	/سամهههههه/	آموز	/سամهههههه/ - սովորել, սովորեցնել
آمیختن	/سամիխهههه/	آمیز	/سամիخهههه/ - խառնել, բաղադրել
انباشتن	/անբաշթեհهه/	انبهار	/անբար/ - լցնել, կուտակել
انداختن	/անդախթեհه/	انداز	/անդազ/ - չափել, նետել
اندوختن	/անդուխթեհه/	اندوز	/անդուզ/ - հավաքել, ժողովել
انگاشتن	/էնգաշթեհه/	انگار	/էնգար/ - կարծել
انگيختن	/անգիխթեհه/	انگيز	/անգիզ/ - գրգռել
اويختن	/ավիխթեհه/	اويز	/ավիզ/ - կախել
ايستادن	/իսթահեհه/	ايست	/իսթ/ - կանգնել, սպասել
باختن	/բախթեհه/	باز	/բազ/ - տարվել
بيستن	/բեսթեհه/	بند	/բենդ/ - կապել
بودن	/բուդեհه/	باشي	/բաշի/ - լինել
بيختن	/բիխթեհه/	بيز	/բիզ/ - եփել, խաշել
بديرفتن	/բեդիրֆեհه/	بدير	/բեդիր/ - ընդունել
برداختن	/բրդախթեհه/	برداز	/բրդազ/ - վճարել, հղկել
پنداختن	/փենդախթեհه/	پندار	/փենդար/ - կարծել, ներշնչել
پيمودن	/փեյմուդեհه/	پيما	/փեյմա/ - ստիպել, թաղել
پيويستن	/փեյուիսթեհه/	پيوند	/փեյունդ/ - կապակցել, պատվաստել
فاختن	/ֆախթեհه/	فاز	/ֆազ/ - շահակել, սրարշակել
فافتن	/ֆաֆթեհه/	فاب	/ֆաբ/ - շոյրել, ճառագայթել
جستن	/ջեսթեհه/	ج	/ջ/ - ճատկել, թալել
جستن	/ջեսթեհه/	جو	/ջու/ - լցնել, խոնավել

چیدن / Էիդան / چين / Էիեն / - հավաքել, քաղել
 خاستن / խասթան / خبز / խիզ / - ելնել, բարձրանալ
 خواستن / խասթան / خواه / խահ / - ուզել, կամենալ, հայցել

دادن / դադան / ده / դեհ / - տալ
 داشتن / դաշթան / دار / դար / - ունենալ
 دانستن / դանեսթան / دان / դան / - իմանալ, գիտենալ
 دوختن / դուխթան / دوخ / դուխ / - կարել
 دیدن / դիդան / بین / բին / - տեսնել, դիտել
 رمودن / ռոբուդան / رما / ռոբա / - արհեստագործել, խելել

رستن / ռոսթան / رو / ռու, ռավ / - աճել
 رفتن / ռաֆթան / رو / ռոու, ռավ / - գնալ, մեկնել
 ریختن / ռիխթան / ریز / ռիզ / - թափել, սփռել, ձու-

دادن / զադան / زا / զա, زای / զայ / - ծնել
 زایشدن / զաիշդան / زای / զա, زای / զայ / - ծնել
 زدن / զադան / زن / զան / - խփել, ծեծել
 زیستن / զիսթան / زی / զի / - ապրել
 ساختن / սախթան / ساز / սազ / - շինել, կառուցել
 سپردن / սեփոդան / سپر / սեփոր / - հանձնել, հանձ-

ستودن / սոթուդան, սեթուդան / ستا / սեթա, ستای / սեթայ / - գովել

ساختن / սոսխթան / سوز / սուզ / - այրել, կիզել
 شتافتن / շեթաֆթան / شتاب / շեթաթ / - շտապել
 شدن / շոդան / شو / շոու / - լինել, դառնալ
 شستن / շոսթան / شو / շու / - շոյ, շու / - լվանալ

شکستن / շեթսթան / شکن / շեթան / - կոտրել
 شمردن / շեմոդան, շոմոդան / شمار / շեմար, زح-
 ماره / շեմար, շոմար / - հաշվել

شناختن / շենսխթան / شناس / շենաս / - ճանաչել
 شنیدن / շենիդան / شنو / շենու, շենավ / - լսել
 فرستادن / ֆերեսթան / فرست / ֆերեսթ / - ուղարկել
 فرمودن / ֆոմոդան / فرما / ֆոմա, فرمای / ֆոմայ / - հրամայել

فروختن / ֆորուխթան / فروش / ֆորուշ / - վաճառել
 فریفتن / ֆոֆթան / فریب / ֆոբ / - խաբել
 فرودن / ֆոզդան / فرای / ֆալ, افزای / ֆալայ / - հավելել, աճել

فشدن	/ ֆեշորդան /	فتا	/ ֆեշար / - սեղմել
کاستن	/ քասթան /	گاه	/ քահ / - պակասեցնել
کاشتن	/ քաշթան /	کار	/ քար / - ցանել
کردن	/ քարդան /	کن	/ քոն / - անել
گذاختن	/ գողախթան /	گذاز	/ գողազ / - հալել, հալեց- նել
گذاشتن	/ գողաշթան /	گزار	/ գողար / - դնել, ձգել, թողնել
گذاشتن	/ գողաշթան /	گنود	/ գողար / - անցնել, ընթանալ
گرفتن	/ գերեֆթան /	گیر	/ գիր / - վերցնել, բռնել
گریختن	/ գորիխթան /	گریز	/ գորիզ / - փախչել
گریستن	/ գերիսթան /	گری	/ գերյ / - լացել
گسیختن	/ գոսիխթան /	گسیل	/ գոսիլ / - խզել, կտրել, բա- ժանել
گشادن	گشودن / գոշադան /	گشا	/ գոշա /
گشتن	/ գաշթան /	گشای	/ գոշայ / - բացել
گفتن	/ գոֆթան /	گود	/ գարդ / - դառնալ, մեկնել, շրջապսել
گفتن	/ գոֆթան /	گو	/ գու / - ասել, խո- սել
گماشتن	/ գոմաշթան /	گمار	/ գոմար / - նշանակել
مردن	/ մորդան /	میر	/ միր / - մեռնել
نویستن	/ նեշթան /	نوشتن	/ նեշին / - նստել
نگاشتن	/ նեգաշթան /	نگار	/ նեգար / - նկարել
نگریستن	/ նեգարիսթան /	نگر	/ նեգար / - նայել
نمودن	/ նեմոդան /	نما	/ նեմա / , نمای / նեմայ / - ցույց տալ, ցուցադրել
نواختن	/ նավախթան /	نواز	/ նավազ / - նվագել
نوشتن	/ նեվեշթան /	نویس	/ նեվիս / - գրել
نهادن	/ նեհադան /	نه	/ նեհ / - դնել, կարգել
یافتن	/ յաֆթան /	یاب	/ յաբ / - գտնել

Մ Ա Կ Բ Ա Յ

Պարսկերենում մակբային հատուկ բառա-քերական-
նական հատկանիշներ ունեցող բառերը մեծ թիվ չեն
կազմում, ուստի և այստեղ մակբայները մոպես ինթ-
նուրույն խոսքի մաս առանձնանում են մերթ ձեռ-
բանական հատկանիշների, մերթ շարահյուսական գոր-
ծառույթի և մերթ իմաստի հիման վրա:

Պարսկերենում մակբայները իրենց շարահյուսական գործառությամբ տարբերվում են մյուս խոսքի մասերից: Նախադասության մեջ հանդես գալով որպես պարագաներ, հարակից բառերին միանում են առանց իզաֆեթի, երբեք հոգնակերտ մասնիկ, ինչպես նաև որոշյալ առման նշան /հոդ/ չեն ընդունում:

Մակբայը ընդհանուր առմամբ արտահայտում է հատկանիշի հատկանիշ, ուստի և կարող է կապակցվել թե՛ բայի, թե՛ ածականի և թե՛ մակբայի հետ՝ դառնալով պարագա: Այսպես, Օրինակ՝ آدم کاری بیوسته کار میکند /ադամն քարի փեյվանթե քար միթոննդ-,, Կորովի մառըը մշտապես աշխատում է,, և, որտեղ փեյվանթե-ն /,, և շտապես,, մակբայը ցույց է տալիս کار میکند /քար միթոննդ-,, աշխատում է,, բայի գործողության հատկանիշ, شهر مسکو بسیار زیبا است /Շահրե Մոսկոու բես-յար զիբա ասթ-,, Մոսկվան շատ գեղեցիկ է,, և, որտեղ بسیار /բեսյար-,, շատ,, մակբայը ցույց է տալիս زیبا /զիբա-,, ցեղեցիկ,, ածականի հատկանիշը: خودش خیلی تندمیدود /խոդշ քուշ խիլի թոնդ մի-ղնվանդ-,, Նապաստակը շատ արագ է վազում,, և, որտեղ خیلی /խիլի-,, շատ,, ցույց է տալիս تند /թոնդ-,, արագ,, մակբայի հատկանիշը:

Մակբայը առավելապես որոշում է գործողության որակը կամ աստիճանը: Օրինակ՝

مدن نخوانمت که همه زوال می دریا نکویمت که سراسر جواهری
 /ման՝ դան նախանմանթ քե համե զանրե խալեսի,
 դանրյա նմգուլմանթ քե սանրասանր շնվահերի-
 ,, Հանք չեմ կոչում քեզ,, քանզի ամբողջությամբ
 անաղարտ ոսկի ես,
 ծով չեմ անվանում քեզ,, քանզի ծայրից-ծայր գո-
 հար. ես,, /,

Մակբայը արտահայտում է առարկայի որակի աստիճանը: Օրինակ՝ از کار افتاد /բե-ղնդրի ֆարսուդե շող քե բեթոլլի նգ քար Օֆթաղ-,, /,, Այնքա՛ն հոգնեց /մաշվեց/, որ լրիվ շարքից դուրս եկավ,, /,

Մակբայն արտահայտում է պարագայական զանազան իմաստներ /ժամանակի, տեղի և այլն/, որոնց պայ-

Մասներում կատարվում է գործողութունը, Օրինակ՝
 همنگه شاگردان بمعقت نگرستند / համինք շագերդան բեռնաբ
 րաններին նախարարը, Հենց որ աշակերտները դեպի ետ յա-
 յեցին... / ۱, ۲, ۳, ۴, ۵, ۶, ۷, ۸, ۹, ۱۰, ۱۱, ۱۲, ۱۳, ۱۴, ۱۵, ۱۶, ۱۷, ۱۸, ۱۹, ۲۰, ۲۱, ۲۲, ۲۳, ۲۴, ۲۵, ۲۶, ۲۷, ۲۸, ۲۹, ۳۰, ۳۱, ۳۲, ۳۳, ۳۴, ۳۵, ۳۶, ۳۷, ۳۸, ۳۹, ۴۰, ۴۱, ۴۲, ۴۳, ۴۴, ۴۵, ۴۶, ۴۷, ۴۸, ۴۹, ۵۰, ۵۱, ۵۲, ۵۳, ۵۴, ۵۵, ۵۶, ۵۷, ۵۸, ۵۹, ۶۰, ۶۱, ۶۲, ۶۳, ۶۴, ۶۵, ۶۶, ۶۷, ۶۸, ۶۹, ۷۰, ۷۱, ۷۲, ۷۳, ۷۴, ۷۵, ۷۶, ۷۷, ۷۸, ۷۹, ۸۰, ۸۱, ۸۲, ۸۳, ۸۴, ۸۵, ۸۶, ۸۷, ۸۸, ۸۹, ۹۰, ۹۱, ۹۲, ۹۳, ۹۴, ۹۵, ۹۶, ۹۷, ۹۸, ۹۹, ۱۰۰, ۱۰۱, ۱۰۲, ۱۰۳, ۱۰۴, ۱۰۵, ۱۰۶, ۱۰۷, ۱۰۸, ۱۰۹, ۱۱۰, ۱۱۱, ۱۱۲, ۱۱۳, ۱۱۴, ۱۱۵, ۱۱۶, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000

Ըստ արտահայտած իմաստի՝ մակբայները սովորաբար բաժանվում են երկու հիմնական խմբի։

1| Մակբայների մի խումբ են կազմում այն բառերը, որոնք ցույց են տալիս գործողութայն որակը, և որ կամ էլ գործողութայն քանակային երանգները։

Այս կարգի մակբայները կարող են կոչվել որոշչային մակբայներ։

2| Մակբայների երկրորդ խմբին են պատկանում այն բառերը, որոնք ցույց են տալիս գործողութայն հետ կապված ժամանակային և տարածական հարաբերություններ, ինչպես նաև գործողութայն նպատակն ու պատճառը։

Այս խմբի մակբայները կարող են կոչվել պարագայական մակբայներ։

1| Որոշչային մակբայներ

ա| Որոշչային քանակական մակբայներ, որոնք

ցույց են տալիս գործողութայն քանակը, գործողութայն շարվածության կամ սաստկութայն աստիճանը, ինչպես նաև ածականների ու մակբայների որակի չափը։ Այդ կարգի մակբայներից են՝ خيلي (խիլի), بسیار (բեսայար), زیاد (չիյադ) և այլն, Օրինակ՝
 وقت زیاد بود ولی شهر در خواب بود • / վնդթ զիյադ դիր ւնբուդ վնլի շնհր դնր խաբ բուդ - / ժամը շատ ուշ էր, սակայն քաղաքը քնի մեջ էր,
 خيلي تاريك بود تقریباً در تمام خانه ها چراغها را خاموش کرده بودند •

խիլի թարիք բուդ Թնդրիբն դնր Թնմամբ խանեհա
 և երաղ հարա խամուշ քնրդե բուդնը - / Սաստիկ մուծ

Օրինակ՝ اورامی بینم / Գահի ուրա մի բինամ-ը, նը-
րան երբեմն տեսնում եմ, Գահ Գահ / Գահ Գահ,
երբեմն, մերթ ընդ մերթ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
ժամանակին և անժամանակ, տեղի-տեղի, Գահ Գահ,
/ ֆոռուրան-ը, անմիջապես, Գահ Գահ,
Ղը, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,

Արու / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,

Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,

Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,

Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,
Պոսկոտ / Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ, Գահ Գահ,

___ Երկ / Ժխտական ածանց է, արտահայտում է մի
բանի՝ հատկանշի բացակայությունը. Օրինակ՝ بیجا
| Բիջա- , անտեղի, անարհեստ, անաշուք, անհարգ, անկարգ,
| Բիզա- , անտեղի, անարհեստ, անաշուք, անհարգ, անկարգ,
| Բիզա- , անտեղի, անարհեստ, անաշուք, անհարգ, անկարգ,
| Բիզա- , անտեղի, անարհեստ, անաշուք, անհարգ, անկարգ,
| Բիզա- , անտեղի, անարհեստ, անաշուք, անհարգ, անկարգ,
| Բիզա- , անտեղի, անարհեստ, անաշուք, անհարգ, անկարգ,
| Բիզա- , անտեղի, անարհեստ, անաշուք, անհարգ, անկարգ,
| Բիզա- , անտեղի, անարհեստ, անաշուք, անհարգ, անկարգ,
| Բիզա- , անտեղի, անարհեստ, անաշուք, անհարգ, անկարգ,
| Բիզա- , անտեղի, անարհեստ, անաշուք, անհարգ, անկարգ,

___ Երկ / Եղևյնական ժխտական նախամասնիկ է,
նշանակում է մի բանի՝ հատկանշի բացակայությունը.
Օրինակ՝ | Եղևյնական- , անարհեստ, անաշուք, անհարգ, անկարգ,
| Եղևյնական- , անարհեստ, անաշուք, անհարգ, անկարգ,
| Եղևյնական- , անարհեստ, անաշուք, անհարգ, անկարգ,
| Եղևյնական- , անարհեստ, անաշուք, անհարգ, անկարգ,
| Եղևյնական- , անարհեստ, անաշուք, անհարգ, անկարգ,
| Եղևյնական- , անարհեստ, անաշուք, անհարգ, անկարգ,
| Եղևյնական- , անարհեստ, անաշուք, անհարգ, անկարգ,
| Եղևյնական- , անարհեստ, անաշուք, անհարգ, անկարգ,
| Եղևյնական- , անարհեստ, անաշուք, անհարգ, անկարգ,
| Եղևյնական- , անարհեստ, անաշուք, անհարգ, անկարգ,

___ Կիրի / Կիրի- . Նշանակում է անցյալ. Օրինակ՝ | Կիրի-
| Կիրի- , անցյալ, անհարգ, անկարգ,
| Կիրի- , անցյալ, անհարգ, անկարգ,
| Կիրի- , անցյալ, անհարգ, անկարգ,
| Կիրի- , անցյալ, անհարգ, անկարգ,
| Կիրի- , անցյալ, անհարգ, անկարգ,
| Կիրի- , անցյալ, անհարգ, անկարգ,
| Կիրի- , անցյալ, անհարգ, անկարգ,
| Կիրի- , անցյալ, անհարգ, անկարգ,
| Կիրի- , անցյալ, անհարգ, անկարգ,
| Կիրի- , անցյալ, անհարգ, անկարգ,

___ Գիր / Գիր- . Նախորդի պես մի բանի բաղադրություն
ներում նշանակում է անցյալ. Օրինակ՝ | Գիր-
| Գիր- , անցյալ, անհարգ, անկարգ,
| Գիր- , անցյալ, անհարգ, անկարգ,
| Գիր- , անցյալ, անհարգ, անկարգ,
| Գիր- , անցյալ, անհարգ, անկարգ,
| Գիր- , անցյալ, անհարգ, անկարգ,
| Գիր- , անցյալ, անհարգ, անկարգ,
| Գիր- , անցյալ, անհարգ, անկարգ,
| Գիր- , անցյալ, անհարգ, անկարգ,
| Գիր- , անցյալ, անհարգ, անկարգ,
| Գիր- , անցյալ, անհարգ, անկարգ,

Հիշատակման մակբայակերտ վերջածանցները հետևյալ-
նպես են՝

___ Երկ / Երկ- . Նշանակում է մի բանին հատուկ ձևով
նշանակում. Օրինակ՝ | Երկ- , հատուկ, անհարգ, անկարգ,
| Երկ- , հատուկ, անհարգ, անկարգ,
| Երկ- , հատուկ, անհարգ, անկարգ,
| Երկ- , հատուկ, անհարգ, անկարգ,
| Երկ- , հատուկ, անհարգ, անկարգ,
| Երկ- , հատուկ, անհարգ, անկարգ,
| Երկ- , հատուկ, անհարգ, անկարգ,
| Երկ- , հատուկ, անհարգ, անկարգ,
| Երկ- , հատուկ, անհարգ, անկարգ,
| Երկ- , հատուկ, անհարգ, անկարգ,
| Երկ- , հատուկ, անհարգ, անկարգ,

արիաբար, / արձանդ / խորնդմանդանե, / արհամա-
բար, / արձանդ / արձանդ / արձանդ / արձանդ /
Հոգեպես, / Գողով, / սիրով, /
Հանրան, / շիան, / արիաբար, /
Հանդուգան, / արձանդ / արձանդ /
Համարձակորեն, / արձանդ / արձանդ /
Հաղտ- / արձանդ / արձանդ /

Սոսնպես նշանակում է մեկին կամ մի
բանին հատուկ ձևով, որևէ ձևով կերպով Օրինակ՝
արիաբար, տղամարդու նման, / արձանդ /
արձանդ / արձանդ / արձանդ /
արձանդ / արձանդ / արձանդ / արձանդ /
արձանդ / արձանդ / արձանդ / արձանդ /
արձանդ / արձանդ / արձանդ / արձանդ /

Արտահայտում է՝ որևէ ձևով, կերպով
իմաստը Օրինակ՝ հոռու շքեր, / փութանակի,
կամա- / կամա- / կամա- / կամա- / կամա- / կամա- / կամա- /
կամա- / կամա- / կամա- / կամա- / կամա- / կամա- / կամա- /
կամա- / կամա- / կամա- / կամա- / կամա- / կամա- / կամա- /
կամա- / կամա- / կամա- / կամա- / կամա- / կամա- / կամա- /
կամա- / կամա- / կամա- / կամա- / կամա- / կամա- / կամա- /

Ի տարբերություն ան / ան / հոգեակերտմա-
նիկի, կցվելով գոյականներին, կազմում է մակբայ-
ներ՝ ամանակային իմաստով Օրինակ՝ ան / ան / ան /
արան- / արան- / արան- / արան- / արան- / արան- / արան- /
արան- / արան- / արան- / արան- / արան- / արան- / արան- /
արան- / արան- / արան- / արան- / արան- / արան- / արան- /
արան- / արան- / արան- / արան- / արան- / արան- / արան- /
արան- / արան- / արան- / արան- / արան- / արան- / արան- /
արան- / արան- / արան- / արան- / արան- / արան- / արան- /
արան- / արան- / արան- / արան- / արան- / արան- / արան- /
արան- / արան- / արան- / արան- / արան- / արան- / արան- /
արան- / արան- / արան- / արան- / արան- / արան- / արան- /
արան- / արան- / արան- / արան- / արան- / արան- / արան- /
արան- / արան- / արան- / արան- / արան- / արան- / արան- /

[Օֆթանուխիզան ընֆթնմ թա քույն դուսթ--, լնկ-
 նեչով--լարձրանալով կաղաղով՝ գնաթր մինչև բա-
 րեկամիս փողոցը,]:

16 | Երտահայտում է հարակից գործողու-
 թյուն, այսինքն՝ մի բան անելով: Օրինակ՝ Նալան
 Օֆթադ ռույն զմիտն-- / Երտահայտում է գործողու-
 բալով ընկալ դետնին,]:

17 | Երտահայտում է՝ ձևով, նման: Օրինակ՝
 / Գնմավարե--, ճշտապես, շարունակ,] Երտահայտում է
 գահե--, զուշ, անագան,] Երտահայտում է փեյսթ
 անընդհատորեն,] Երտահայտում է արևատա,]
 հեծած,] Երտահայտում է փարսան,] Երտահայտում է փարսան,]

Պարսկերենում լայն կիրառություն ունեն մի-
 աժամանակ էլ / բի / նախդրով և / ի / վերջածանցով
 կազմված մակբայները, ինչպես, Օրինակ՝
 / բիտուբի--, լայն կերպով, լավությամբ,]
 / բեստանի--, հեշտությամբ, հեշտորեն,]
 / բերուլի--, ամբողջությամբ,] Երտահայտում է
 ռոսթի--, ճշտորեն,] Երտահայտում է բրուդի
 տով,] Երտահայտում է բրուդի
 բերկրանքով,] Երտահայտում է արտի
 պով,] Երտահայտում է արտի
 դարձությամբ,]:

3 | Զանազան նախդիրներով կազմված մակբայներ:

Օրինակ՝ բրուդ / Երտահայտում է բրուդ
 թյամբ, բռնի կերպով,] Երտահայտում է բրուդ
 / բաշթաբ / բաշթաբ--, շտապ կերպով, աճապարանքով,]
 բերբ / Երտահայտում է բերբ
 / բերթաբ / բերթաբ--, մոտավորապես,] Երտահայտում է
 սիլ--, մոտամասնորեն,] Երտահայտում է զա
 տահար,] Երտահայտում է զա
 / զաբ / զաբ--, իրականում, իրապես,] Երտահայտում է զա
 / զաբ / զաբ--, իրականում, իրապես,]
 և այլն:

4 | Կազմությամբ բարդ մակբայներ: Բարդ մակ-

բայները կազմվում են տարբեր խոսքի մասերից՝ ար-
 մատների միացմամբ, կամ էլ նույն խոսքի մասի

արտաբոլետ, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս
 արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս
 արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս

Նույն վերջավորութեամբ արտաբոլետ բառերի նը-
 մանողութեամբ կազմված են մակբայներ նաև իրպնա-
 կան և եվրոպական բառերից, ինչպես, Օրինակ՝
 զուտ, զուտս, զուտի, զուտից, զուտից, զուտից, զուտից, զուտից, զուտից
 զուտից, զուտից, զուտից, զուտից, զուտից, զուտից, զուտից, զուտից
 զուտից, զուտից, զուտից, զուտից, զուտից, զուտից, զուտից, զուտից

գ) Նախդրավոր կապակցութիւններ։ Օրինակ՝

արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս
 արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս
 արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս
 արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս
 արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս
 արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս
 արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս
 արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս

Ածականն իբրև մակբայ

Ածականը, ինչպես ասվեց, շիրքով կարող է դառ-
 նալ մակբայ, եթե կապված լինի բայի կամ էլ մի
 ուրիշ ածականի հետ և որոշի նրանց որևէ հատկա-
 նիշը։ Օրինակ՝
 խոտ է մի բնիկ, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս
 արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս
 արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս
 արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս, արտաբոլետս

Նշված Օրինակներում خوب /խուբ-,, լավ,, /زبانو /զիյադ-,, շատ,, / ածականները կիրառված են իբրև մակբայ :

Պարսկերենում ածականը երբեմն կարելի է դարձնել մակբայ՝ համապատասխան ածանցի հավելումով : Օրինակ՝ عاقل /աղբլ-,, խելոք,, / و اعفانہ /աղբլանե-,, խոհեմաբար,, / و دلیر /դլիր-,, քաջար,, / و Այն ածականները, որոնք արդեն ունեն ան /անե / ածանցը, մակբայ դառնալու համար լրացուցիչ ստանում են վար ածանցը, Օրինակ՝ وار /ար-,, մուլեզնաբար,, / و مردانہ /մարդանեվար-,, արիաբար,, անվեհորեն,, / :

Այն մակբայները, որոնք կազմված են որակական ածականներից, ածականի նման, ստանում են համապատասխան աստիճաններ, Ածականների և մակբայների այս փերականական նույնական կարգերը չեն խանգարում, որ նրանք իրարից զանազանվեն իրենց շարահյուսական գործառույթով ու իմաստով :

Մակբայի համեմատական աստիճանը վերաբերում է բային, մինչդեռ ածականի նույն աստիճանը վերաբերում է գոյականին : Օրինակ՝ خوب جسد زودتر بشهر برسيم /խուբ միշտ զուղթը բեշմհր բերեսում-,, լավ կլինելի՞նք՝ ալբելի շուտ փողաք հասնեինք,, / و اگر وقتداشتم /ակր վաղ ատ ժամը վաղ ար շաշմ. բիշմար ննզ դե շումա միմանդմ-,, էթե ժամանակ ունենայի, ձեզ մոտ ալբելի երկար կմնայի,, / :

Պարսկերենը մակբայի համար չունի բոլոր երեք աստիճանները, ուստի գերադրականը կազմելու համար դիմում է վերլուծական ձևին : Օրինակ՝ و بهتر از همه /ու բեթր անգ հմե մինեվիսմդ-,, Նա բոլորից լավ է գրող /خوبتر من همه /ու խուբտր մն մն ու ման խուբ միխանմ թո բեթր միխանի վմ մմմա ու բեթր անգ հմե միխանմդ-,, էս լավ եմ կարդում, դու ալբելի լավ ես կարդում, սակայն նա բոլորից լավ է կարդում,, / :

Մակբայի համեմատական աստիճաններ կազմելու համար կարելի է համեմատական և գերադրական ածականի վրա դնել մակբայական նշաններ, այն է՝ نحو /նհվ /

او بهترین طور / و بهترین طرز / او بهترین طور / و بهترین طرز
[و بهترین طور / و بهترین طرز / او بهترین طور / و بهترین طرز]
[و بهترین طور / و بهترین طرز / او بهترین طور / و بهترین طرز]
[و بهترین طور / و بهترین طرز / او بهترین طور / و بهترین طرز]

Ն Ա Խ Դ Ի Ր

Նյութական իմաստից զուրկ խոսքի մաս է նախդիրը։ Արտահայտելով բառերի միջև եղած տարբեր հարաբերությունները, նախդիրները խոսքի մեջ հանդես են գալիս որպես սպասարկու բառեր։

Պարսկերենում հոլովական վերջավորությունների բացակայության պայմաններում, բառերի շարահյուսական հարաբերությունների արտահայտման գործում կարևոր նշանակություն են ստանում հատկապես նախդիրները, որոնց Օգնությամբ դրսևորվում են հոլովական իմաստներ։ Այսպիսով, այստեղ նախդիրները կատարում են հոլովական վերջավորությունների դեր։ Առանձին վերցրած, անկախաբար նախդիրները նախադասության անդամ չեն լինում, նախդիրն ու նրանով կապվող բառը միասին վերցրած՝ նախադասության մեկ անդամ են։

Պարսկերենում, սովորաբար, նախդիրները բաժանում են երկու խմբի։

1/ իսկական նախդիրներ, որոնք նյութական իմաստից զուրկ բառեր են և հանդես են գալիս միայն որպես նախդիր։ դրանք են՝ از /ազ/, به /բե/, در /դր/, /դիր/, /եմը/, بر /բր/, تا /թա/, و /վո/, /վոր/, /չոգ/, /բրայ/, /բրայի/

2/ իզաֆեթային նախդիրներ, որոնք խոսքի մեջ գործածվում են թե՛ իբրև նախդիր, թե՛ իբրև գոյական, մակբայ կամ այլ խոսքի մաս։

Որպես նախդիր գործածվելիս դրանք իրենց հաջորդող բառին միանում են իզաֆեթով։ այդ պատճառով էլ կոչվում են իզաֆեթային նախդիրներ։ Իրանք են՝ او /օ/, /զիր/, او /զիր/, او /զիր/

րան տեսաս, / او دوستداران من
գանձ անբուհ գողաշնորհ, / سرافرازان
տառով, / او میگذشت گویا کالسکه

مرا از جاده مخصوصی ویا از بیراهه میبرد

/ քաղեսքե բասոր, / անգ քուհո ղաշթո թուղխանե մի-
գողաշթ գույա քաղեսքելի մարա ան ջաղղեյե միս-
սուսի վա յա ան բիրահե մրբորդ, / Կառքը արագորեն
ընթանում էր լեռների, դաշտերի ու գետերի միջով,
Գուցե կառապանը ինչ զատորոշված կամ զարտուղի ճա-
նապարհով էր տանում, / :

դ/ Որպես ժամանակային նախդիր արտահայտում է
գործողութայն սկզբնակետը ժամանակային հարաբե-
րութայնք, սկսման պահը, Օրինակ՝ / անգ / از صبح سحر
սոբհե սնահր, / վաղ առավոտվանից, / او / میگذشت گویا
նա բուղ, / ևսում են՝ / Ուղարկին մանկությունից
կույր էր, / او / Երեսնամյա Կոնստանտին
/ ղաբիրեսթանհա ան անվան լե մահե սեփթամբը էթթե-
թահ միշնվան, / Դպրոցները բացվում են սեպտեմբե-
րի մեկից, / :

ե/ Յույց է տալիս տեղը, աղբյուրը, որտեղից
ծագում է ուրե է բան կամ երևույթ. Օրինակ՝

رسید از دست محبوبی بدستم / گلی خوشبوی در حاتم روزی

/ գելի խոշբույ ղար համամ թուզի
րեսիղ ան ղասթե մահբուբի բեղնսթամ-
, / Մի Օր բաղնիսում քաղցրաբույր մի կավ,
սիրելուս ձեռքից իմ ձեռքն անցավ, / :

շե- / این خیر را از داد بوشنیدم / րն խաբարրա ան թաղիո շե-
նիղան, / او / Երեսնամյա Կոնստանտինը աղբյուրով եմ լսել, /
, / անգ / از دست صدای موسیقی شنیده شد
շենիղե շող, / Զեռվից երաժշտութայն ձայն լսվեց, /
, / անգ / این اشتباه از من سر زد
, / Երեսնամյա սխալը ինչպեսից առաջացավ, / :

զ/ Արտահայտում է նյութի հարաբերությունը,
ցույց է տալիս, թե մի բան ինչից է պատրաստված.
Օրինակ՝

شبه صورت و شبه صفت و متشك بیکرم / زلف نگار گفت که از قیر چنبرم

این سکه مخلوطی از مس و نقره است
- ۱/ این سکه‌ها در ایران و هند و
- ۲/ در هند و ایران و هند و

۱/ اگر مرگه پر کنند از گلاب
جو سگدروی افتد کند منجلب
۲/ اگر مرگه پر کنند از گلاب
جو سگدروی افتد کند منجلب

۱/ اگر مرگه پر کنند از گلاب
جو سگدروی افتد کند منجلب
۲/ اگر مرگه پر کنند از گلاب
جو سگدروی افتد کند منجلب

۱/ اگر مرگه پر کنند از گلاب
جو سگدروی افتد کند منجلب
۲/ اگر مرگه پر کنند از گلاب
جو سگدروی افتد کند منجلب

۱/ اگر مرگه پر کنند از گلاب
جو سگدروی افتد کند منجلب
۲/ اگر مرگه پر کنند از گلاب
جو سگدروی افتد کند منجلب

سخن گفته اند طبری نخستین مورخی است که از این فرش توصیف نموده است.

Uոովարրեիսին ան դալիոյ ամ'րուֆի բհարեսթան սոխան գոֆթե անդ. Թնքարի նախոսթին մովարրեիսի անթ քե անդ ին ֆարչ Թոուսիֆ նեմուդե անթ. Գատմիլեները խոսել են բհարեստանի հայտնի գորգի մասին, Թաքարին առջին պատմիլեն է, որ նկարագրել է այս գորգը. ۱/۰ فلکی شروانی در اغلب قاصد تفزل بکار برده و بیشتر از می ۱/۰ Թնդանդուլ բեքար բորդե վն բիշթոր ան մեյ ո մ'շ- շուդ սոխան րանդե. Գալաքի Ներվանին շատ տաղե- րում կիրառել է դազելեթգություներ /սիրերգությու- նը/ և ավելի շատ խոսել է գինու ու սիրուհու մա- սին քան զամեն ինչից. Գրեթե ամեն մեկն արժանացել է իր անհատական գրեթե մեկ գրքով. Գրեթե ամեն մեկն արժանացել է իր անհատական գրքով. Գրեթե ամեն մեկն արժանացել է իր անհատական գրքով.

این لطایف کا زلب لعل تو گفتم که گفت وین تناول کا سرزلف تو می دیدم که دید / این անշահանե քե բիթուն ամադիմ մողանթի անդ նե- մայեշ վն անդ հոնարի շեգան գոֆթեգու մի քարդիմ- Երբ Թատրոնից դուրս եկանք, մի առ ժամանակ խո- սում էինք ներկայացման ու դերասանների մասին, ۱/۰

սա/ Ծույց է տպլիս մի գործողության աղբյու- րը. Օրինակ՝ این خیرمتاثر عدم / Թնքարի մոթեմասեր շողմ. Գալաքի Ներվանին շատ տաղե- րում կիրառել է դազելեթգություներ /սիրերգությու- նը/ և ավելի շատ խոսել է գինու ու սիրուհու մա- սին քան զամեն ինչից. Գրեթե ամեն մեկն արժանացել է իր անհատական գրքով. Գրեթե ամեն մեկն արժանացել է իր անհատական գրքով.

سود را چکنم کوز خود برونج در / Թնքարի մոթեմասեր շողմ. Գալաքի Ներվանին շատ տաղե- րում կիրառել է դազելեթգություներ /սիրերգությու- նը/ և ավելի շատ խոսել է գինու ու սիրուհու մա- սին քան զամեն ինչից. Գրեթե ամեն մեկն արժանացել է իր անհատական գրքով. Գրեթե ամեն մեկն արժանացել է իր անհատական գրքով.

توانم انکه نیازم اندرون کشی / Թնքարի մոթեմասեր շողմ. Գալաքի Ներվանին շատ տաղե- րում կիրառել է դազելեթգություներ /սիրերգությու- նը/ և ավելի շատ խոսել է գինու ու սիրուհու մա- սին քան զամեն ինչից. Գրեթե ամեն մեկն արժանացել է իր անհատական գրքով. Գրեթե ամեն մեկն արժանացել է իր անհատական գրքով.

سود را چکنم کوز خود برونج در / Թնքարի մոթեմասեր շողմ. Գալաքի Ներվանին շատ տաղե- րում կիրառել է դազելեթգություներ /սիրերգությու- նը/ և ավելի շատ խոսել է գինու ու սիրուհու մա- սին քան զամեն ինչից. Գրեթե ամեն մեկն արժանացել է իր անհատական գրքով. Գրեթե ամեն մեկն արժանացել է իր անհատական գրքով.

Զվշտացնել մեկի սիրտը՝ կարող եմ այդ ապահով,
բայց ի՞նչ անեմ ես նախանձին, որ հիվանդ է այդ
ախտով, 1, 1:

Ժբ/ Արտահայտում է որևէ գործողութայն կամ
վիճակի պատճառի հարաբերություն: Օրինակ՝ از عدت
از خوشحالی بی اختیار گونہ اورا بوسه زد
դե բուդ-՝, Սաստիկ սովածություններից ուշագնաց էր
եղել, 1, 1:

Անգ խոշհալի բի է խթիյար գունեյե ուրա բուսե զանդ-
՝, Ուրախությունից ինքնաբերաբար հաճուրեց նրա
այտը, 1, 1: قولى جلبى عينك وادرجيب كذا شتم ومست وملنك سرخوش از

• دیدار دنیای جدید بمرسه رفتیم
/դուքի հանձնարան է յնձքրա դար ջիբ գողաշթմ վա
մանթո մանանգ սարխոշ ազ դիդարե դոնյայե ջանդդ
բեմանդանսե ըմֆթմ-՝, Թիթեղյա ակնոցատուփը դրե-
ցի գրպանս և արբեցած կյանքի նոր տեսքով՝ ուրախ-
ուրախ գնացի դպրոց, 1, 1: عمر وقتى بخانه میامدم چهاره ام
մամ ազ սար վանթի բխանս միամանդմ չեհրե
մամ ազ սարմա քմբուդ բուդ-՝, Երեկոյան երբ տուն
էի գալիս, դեմքս կապտած էր լինում ցրտից, 1, 1:
• جنبامغرا زگره سرخ است
՝, Երեկոյան լացից կարմրել են, 1, 1:

Ժգ/ Արտահայտում է մասնական, այսինքն՝ ամբող-
ջի և մասի հարաբերություն: Օրինակ՝ یکی از صفات
• پسندیده و خالص حمیده صداقت است
անդիդե վա խեսալե հանդե սեղաղաթ մսթ-՝, Գո-
վելի հատկություններից և ազնիվ սովորություն-
ներից մեկը ճշմարտախոսությունն է, 1, 1: تنى چند از
• مردان واقعہ دیدہ و جنگ از مودہ و آ بفرستاد
լանդ ազ մարդանս վաղեհիդե վա ջանգամուդե ը
բեֆերեսթաղանդ-՝, Հմուտ և վարժ ռազմիկներից մի
քանիսին ուղարկեցին, 1, 1:
• برخى از این طایف مشرکین شدند
՝, Նրանցից շատերի մի մասը քաղա-
քաբնակ է դարձել, 1, 1:

Ժդ/ Արտահայտում է համեմատության հարաբերու-
թյուն: Օրինակ՝ دروغ صحت آمیز به از راست فتنه انگیز
/դորուդե մսլեհանթամրգ բեհ ազ ըասթե ֆեթե մն-
գիդ-՝, Լավ է սուտն այն, որ բարի գործ է անում

խորհրտ / քան այն ճիշտը, որ շարիք է սերմանում խոսվարար է / 1, 2, 3 :

Թեր / անդիշտ կոչումը քան արհեստագործությունը քան քան զուգահեռներն է / 1, 2, 3 :
 Բնական և ստեղծագործական / 1, 2, 3 :
 Բնական և ստեղծագործական / 1, 2, 3 :
 Բնական և ստեղծագործական / 1, 2, 3 :
 Բնական և ստեղծագործական / 1, 2, 3 :

Բնական և ստեղծագործական / 1, 2, 3 :
 Բնական և ստեղծագործական / 1, 2, 3 :
 Բնական և ստեղծագործական / 1, 2, 3 :
 Բնական և ստեղծագործական / 1, 2, 3 :

Բնական և ստեղծագործական / 1, 2, 3 :
 Բնական և ստեղծագործական / 1, 2, 3 :
 Բնական և ստեղծագործական / 1, 2, 3 :

Բնական և ստեղծագործական / 1, 2, 3 :
 Բնական և ստեղծագործական / 1, 2, 3 :
 Բնական և ստեղծագործական / 1, 2, 3 :

Բնական և ստեղծագործական / 1, 2, 3 :
 Բնական և ստեղծագործական / 1, 2, 3 :
 Բնական և ստեղծագործական / 1, 2, 3 :

Բնական և ստեղծագործական / 1, 2, 3 :
 Բնական և ստեղծագործական / 1, 2, 3 :
 Բնական և ստեղծագործական / 1, 2, 3 :

պահպանման նպատակով պոեզիայում հաճախ գործած-
վում է սղված չ /զ/ ձևով: Օրինակ՝

بیجا کا آیدت ز گل طبعی از گلستان من بجزوری

Բեջե բար այնքան զե գու թեքնդի
նզ գուխսթանե մնն բեքնր վնրնդի-

و خوشتر از گل است که ز جوی روان آن تندی و تیزی بیجان گشته هویدا است
վերջում մի թերթ օրգուխտանից օր անթառամ օր
سختتر است که ز جوی روان آن تندی و تیزی بیجان گشته هویدا است

Լսնթեք շնքնք ամնդ քե զե չուբի օ զե հանն
ան թոնդի օ թիզի բեջի սան գնչթե հովեյդասթ-

و لسا که نسا، که بیجان است و آهسته آهسته
Այդպիսի արագուստուն ու ալացում հայտնվեց օր օր

بافرومایه روزگار میر کزنی بود یا شکر نخوری

Բա ֆորումայե րուզեգար մեքնր օ
քնզ նեյե բուրյա շեքնր ննխորի-

و ز بوی گل که در دلم
շաքար չես ուսի հահի եղեգից օր օր

2 | Է | Բ | Ե | նադիրը

Պարսկերենում տրական հոլովի իմաստը արտահայտ
վում է Է/Բ/Ե/ նադիրի Օգնությամբ: Է նադիրի
գործառությունները բազմազան են.

ա/ նշանակում է շարժման ուղղությունը դեպի
تاریک که در میان رفتیم որևէ տեղ, որևէ կողմ: Օրինակ՝
Թարիք քե շող բեխանե ընթեքնմ- օ չեքց մթեքց,
գնացի տունս օ, օ Բյութրբ մարդու
մաղնր դմվիդ- օ Շրեխան դեպի մայրը վազեց օ
նզ / օշնյուն این صحنه شرمندم که بزمین افتادم .
չենիդանե ին դեսսս չենան շարմնդե շողնք քե բե-
զեմի ն Օֆթադնմ- օ Այդ պատմությունը լսելուց այն-
պես ամաչեցի, որ վայր ընկա օ, օ Բայբեթ արդ
Բնրայե խնրիդ բեքազար ընթեքնմ- օ Շուկա գնաց գը-
նումս երի օ, օ Բայբեթ արդ
գերեքնմնե մահի բեքնքե դարյա ընթեքնմ- օ Շուկի
ափը գնացինք ձուկ բռնեչու օ, օ Բայբեթ արդ

| անդ զանգա զանահ զանր բեզեմին խորդ- , Դիպվածաբար
դուան մոտ վայր ընկավ , ,
խանեկադեյե անհա բե Մազանդանրան բուլ քանդ- , ,
նրանց ընտանիքը գաղթեց Մազանդարան , , :

բ| Արտահայտում է որևէ բանի հետ բախման ,
համան հարաբերություն : Օրինակ՝ **وای پای بصرم خورد بستک**
| վայ փայե փեսանրմ խորդ բեսանդ- , , և Մ- , որդուս
ոտքը կպավ բարին , , և **تیرو بنشانه خورد**
նե խորդ- , , նետը նշանին առավ , , և **چشم نمیدید با یم به**
کشتی / لیوان آبخوری یا بشقاب یا کوزه آب میخورد
նեմիդիդ փայանմ բե լիվանե աբխորի յ բոշղաբ յ
թուզեյե աբ միխորդ- , , և **مغز** բերս է էին տեսում , ոտքս
դիպում էր ջրամանին կամ ափսեին կամ ջրի սափո-
րին , , և **با یم را بلند میکردم نشانه میرفتم که بتوب بزنم اما با یم بتوب نمیخورد**
| փայանրա բուլանդ միքանդ նեշանե միքանդմ բե
բե թուփ բեզանան անմա փայանմ բեթուփ նեմիխորդ-
 , , նշան առած ուղում էի գնդակին խփել , բայց ոտքս
գնդակին է էր դիպում , , և **سروش را میزد بدیوار**
 , , և **غزلت** Գլուխը պտտովն էր տալիս , , և **چ**

գ| Ցույց է տալիս այն անձը , որին ասվում կամ
տրվում է մի բան : Օրինակ՝ **باغچه ای که بیرون شهر دارم**
| բաղչեի բե բիրունե շահր դարան բե-
թո միսեփարանմ , , և **فراخواهتد** դուրս գտնվող իմ այդին
բեզեմ հանձնում , , և **دکتر بمن گفت خنجر گذشته است**
| դոքթոր բե մեն գոթթ խնթր գողաշթե անթ-
ժիչլն ինձ ասաց , , և **مغز** Գլուխը անցել է , ,
և **معلم کتاب گلستان سعدی را یتاگردش داد**
| Գլուխը քեթաբե Գո-
լեսթանե Մանդի ռա բե շագերդաշ դադ- , , և **نعل سگ خیزد**
Սաղիի , , և **فولک** Գլխտանը , , և **مذبح** իր աշակերտին , ,

դ| Արտահայտում է որևէ բանի փոխակերպման ,
ձևափոխման հարաբերություն : Օրինակ՝ **كلية اجسام میتوانند حالت دیگر تبدیل شوند**
| Լիեյե անջսամ միթանանանդ անդ յեթ հալթ բե հալթ-
թե դիգանր թեբդիլ շանդ , , և **فولک** մարմինները
կարող են մեկ վիճակից մի այլ վիճակի փոխվել , , և **اجسام جامد تحت حرارت متعاوت به مایع تبدیل میشوند**
| անջսամե շամեդ թեթեթե հարարթեթե մոթեթափափեթ բե մ-
յե թեբդիլ միշանդ , , և կարծր մարմինները տարբեր
լեթմության ներքո վերածվում են հեղուկի , , և **کلمه یژه بونی در طول سده ها به یروان تبدیل شده است**
- **کلمه** Գլուխը

բ) Արտահայտում է բաշխման հարաբերությունն՝
կրկնավորների կազմությամբ՝ Օրինակ՝ مبدع بدس مبطخ
միմ / դիմ է բ ղիմ սնր բ բ միթբնի միղնիմ-
Մերթ բնդ մերթ մտնում էր խոհանոց, և՛.
عره عرهمه میا یندخان با غچه کوک جلوی خانه شان را آب میدهد

մար բ բ մար համե միայնդ խանե բաղլեյն քուլե-
ք բ ջեղոյն խանեշան րա ար միղնիմնդ-՝, Երեկոնե-
րը բոլորը գալիս են տուն և իրենց տնամերձի փոք-
րիկ այգին ջրում, և՛, خانه بخانه / խանե բ բ խանե-՝,
տուն-տուն, և՛, شهر به شهر / շահր բ բ շահր-՝, քաղաք-
քաղաք, և՛, Իսլամ-իսլամ / ղիսսբ բ բ ղիսսբ-՝, խումբ-
խումբ, և՛, դո բ բ դո-՝, երկուպեկան, և՛, քու-
քու / սե բ բ սե-՝, երեքապեկան, և՛, քու-
քու / քու-՝, խումբ-խումբ, և՛

զ) Ցույց է տալիս առարկան, որի միջոցով կամ
որի Օգնությամբ, որի հետ միասին կատարվում է
գործողությունը, համապատասխանում է հայերենի
գործիական հոլովին, Օրինակ՝ چویش منور است
| բհհոսնե ջնվանիյն խիշ միղորուր անթ-՝, հպարտ
է՝ իր երիտասարդական գեղեցկությամբ, և՛,
بشیرین زبانی و لطف و خوشی
տանի կեպիլի Բմոսի կոսի

| բեշիրին ղմբանի ռ լոթթ ռ խոշի
Բմվանի քե փիլի բեմուրի քեշի-

և՛, Հեղուկությամբ ու քաղցր էեզվով
կարող ես փղին քաշել մի մազով, և՛,
سر چشمه شاید گرفتن به بیل
چو پر عذ نشاید گذاشتن به بیل
| սնրե էեշմե շայնդ գերեթթն բ բ բիլ
էո փոր շող ննշայնդ գողնթթն բ բ փիլ-՝
և՛, Աղբյուրի ալը հեշտ է փակել բահով,
որ հորդացավ՝ էես անցնի փղով, և՛,

آنکه جنگ آرد بخون خویش با زی میکند روز میدان و آنکه بگریزد بخون لشکری
| անթե ջննգ արնդ բեխունե խիշ բաղի միթոննդ
րուզե մեյդան վն անթե բեգորիղնդ բեխունե լնշ-
գարի-

և՛, իր արյան հետ է խաղում կապող ազգիկը,
իսկ բանակի արյան հետ՝ կովից փխըողը, և՛,

ظاهر حالش بنعمت دنیا آراسته
- շեշ բ բ շեշ / զահերե հաշեշ բ բ նե՝-

մաթե դոնյ արասթե-՝, նրա արտաքինը շպարված էր
իր հարստութեամբ, ՝

مالدارى راشنيدم بميخل چنان معروف بود که حاتم طائى بکرم
|մալդարիրա շենիղամ բե բախլ լեւան մա'րուէֆ
Բուղ քե հաթմմե թաի բեթարմ-՝, Սի հարուստ մարդ,
լսել եմ, նույնքան հայտնի էր իր ժլատութեամբ,
որքան Հաթամ թայիւն իր առատաձեռնութեամբ, ՝

ժա| Գործածվում է ցույց տալու համար լեզուը
որով խոսում, գրում կամ կարդում են, Օրինակ՝
بجزبائى حرف ميزند | բե լե զաբանի հարֆ միզաննդ-
՝, ի՞նչ լեզվով է խոսում, ՝, Բջանի Բիջանի
|բեզաբանե ֆարսի հարֆ միզաննդ-՝, Կարսկերեն
լեզվով է խոսում, ՝, Ինչու՞նի Բուսի Բուսի
թվանի բերուսի բենեվիսի-՝, Կարդող կարող ես
ուսներեն գրել, ՝, Ինչու՞նի Բուսի Բուսի
բեզաբանե ֆարսի մաթ-՝, նրա հողվածը պարսկերեն
լեզվով է, ՝, Ինչու՞նի Բուսի Բուսի
|փրի բեզաբանե մաթի լիզի միգույնդ վա մաթ-
հումե մա նեմիզարդնդ-՝, Սի ճերուսի պարսկերեն
ինչ-որ բան է ասում, որ մենք լեւեք հասկանում, ՝

ժբ| Արտահայտում է լափի և քանակի հարաբերու
թյուն, Օրինակ՝
|հաթմե թեջարնթ բե դո բարբար մաթաթե շաթթե
մաթ-՝, Կուստրի ճաղալը աճել է երկու անգամ,
به پنج بیضه که سلطان ستم روادارد | Զննդարար
|բե փնջ բեյգե քե սուլթան սեթմ ըմվա դարնդ
զաննդ լաթարիյանն ճեզար մորդ բեսիս-՝

՝, Թագավորը ապօրինի հինգ ձու թե տարավ,
զորքը շամփուր՝ պիտի քաշի հազար հավ, ՝
-՝, նրա միջոցով անհաբե զան միլիոնը-՝
րանց թիվը հասնում էր տասի, ՝

ժգ| Ցույց է տալիս գործողութեան նպատակը,
պատճառը, Օրինակ՝
|բեթմմաշայե մոսաբեղայե ֆուլթալ ըմթթե բուղնմ-
՝, ֆուլթալի մրցողութունը դիտելու էի գնացել, ՝
՝, Բարձր աստուծոյ միջոցով աստուծոյ
նաթ քարդ-՝, նրա դաստիարակութեան համար գիտուն
ուսուցիչ նշանակեց, ՝, Ինչու՞նի Բուսի Բուսի

ժող/ կապակցվելով զանազան իզաֆեթային նախդիր-
ների հետ, ճշգրտում է նրանց արտահայտած իմաստը,
Օրինակ՝ پروی / բեբաւայ - ավրան, վերը, ավր
/ բերույ - ավրա, մակերեսի վրա, ավ
փոշի - ասուր, ասլը / բեզիր - ասլը
/ օւտու, օւտու - օւտու, օւտու
/ բեղուն - օւտու, օւտու / բեղուն
բաւ - օւտու, օւտու / բեղուն
օւտու, օւտու / բեղուն
/ բեղուն - օւտու, օւտու
պատճառով, օւտու / բեղուն
/ բեղուն - օւտու, օւտու
զանազան օւտու, օւտու
մոտ գալով՝ անբերը դրեց մազերիս վրա, /
ես ամուրի իմ օւտու
/ բնա նամվոր բեզիրը զնմին դնին քաղն անդ
քնն զնսթիշ բնր րույն զնմին յեթ եռշան նմանդ -
Նատ անվանի մարդկանց թողել են հողի տակ,
որոնք եղև են երկրը վրա, թե՛ ոչ - չկա հետք
ու հիշատակ, /

Մովազեթ բաշ
րահ րա գոմ ննքոնի վն բեսույն բիրահ ննքույի -
Ձգույն եղիր՝ ճանապարհը չկորցնես և դեպի գարտ-
ողի չգնաս, / օւտու
թիմ թա բեսնրե բղանդթնրին քուհա րեսիդիմ -
Գնացիր՝ մինչև որ ամենաբարձր սարերի գլուխը
հասնես, /

Նա մրաստ ան քոմ ի քոմ ի քոմ
/ իմ մարդ նսթ ան բեննզնիթ խերնդմանդ
քե բա փլե զնման փեյթար ջուլնդ -

Գիտունների մոտ սխալ է կռել նրան արի,
/ Ով կատաղած փղի հետ դուրս գա պայքարի, /
/ բեննզնիթ խերնդ -
մանդան եռշին թա խերնդ ամուզի - Գիտուն -
ների մոտ նստիր, որպեսզի իմաստություն սովո-
րես, /

ليکن به پیشناوڪ مرگانت مانع نمی شود سبر و جوش

/ Լիքն բե փիշե նավնքե մոժգանթ
մանե՝ ենմիշնդ սեփնր ո ջուլնն -

1. Բո թարթիւների նետի դեմ, սակայն,
 էն կարող էինել արգելք զրահ ու վահան, 1,
 1. Եւսմեր բեվանի էյն
 2. Եւսմակը սուր-
 3. Երբ մեծ մեծի 1/2 անգամ 1/2 անգամ 1/2 անգամ
 4. Երբ մեծ մեծի 1/2 անգամ 1/2 անգամ 1/2 անգամ
 5. Երբ մեծ մեծի 1/2 անգամ 1/2 անգամ 1/2 անգամ

ժ/ Օգտագործվում է բարդ մակբայներ կազմե-
 լու համար, Օրինակ՝ 1. Բեզեթաբ - 1. Բեզեթաբ 1. Բեզեթաբ
 2. Բեզեթաբ 2. Բեզեթաբ 2. Բեզեթաբ
 3. Բեզեթաբ 3. Բեզեթաբ 3. Բեզեթաբ
 4. Բեզեթաբ 4. Բեզեթաբ 4. Բեզեթաբ
 5. Բեզեթաբ 5. Բեզեթաբ 5. Բեզեթաբ

ժգ/ Արտահայտում է տեղի հարաբերութուն,
 Օրինակ՝ 1. Բեզեթաբ 1. Բեզեթաբ 1. Բեզեթաբ
 2. Բեզեթաբ 2. Բեզեթաբ 2. Բեզեթաբ
 3. Բեզեթաբ 3. Բեզեթաբ 3. Բեզեթաբ
 4. Բեզեթաբ 4. Բեզեթաբ 4. Բեզեթաբ
 5. Բեզեթաբ 5. Բեզեթաբ 5. Բեզեթաբ

Կե Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան
 Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան
 Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան
 Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան
 Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան

Կո Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան
 Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան
 Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան
 Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան
 Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան Գլան

ա/ ԱնշուՆը աւարկաներ արտահայտող գոյական-
 ների հետ գործածվելիս՝ ցույց է տալիս գործիք
 որով մի բան կատարվում է, Օրինակ՝ با گونی جار آمد
 բա Գունյար Էմ Գունյար Էմ Գունյար Էմ Գունյար Էմ
 բա Գունյար Էմ Գունյար Էմ Գունյար Էմ Գունյար Էմ
 բա Գունյար Էմ Գունյար Էմ Գունյար Էմ Գունյար Էմ
 բա Գունյար Էմ Գունյար Էմ Գունյար Էմ Գունյար Էմ
 բա Գունյար Էմ Գունյար Էմ Գունյար Էմ Գունյար Էմ
 բա Գունյար Էմ Գունյար Էմ Գունյար Էմ Գունյար Էմ
 բա Գունյար Էմ Գունյար Էմ Գունյար Էմ Գունյար Էմ

բ/ Գործածվում է ցույց տալու մի բանի՝ իբրև
 փոխադրական միջոց ծառայելու, Օրինակ՝ میبدان اسب
 մե Բժան Էսբ Բժան Էսբ Բժան Էսբ Բժան Էսբ
 մե Բժան Էսբ Բժան Էսբ Բժան Էսբ Բժան Էսբ
 մե Բժան Էսբ Բժան Էսբ Բժան Էսբ Բժան Էսբ
 մե Բժան Էսբ Բժան Էսբ Բժան Էսբ Բժան Էսբ
 մե Բժան Էսբ Բժան Էսբ Բժան Էսբ Բժան Էսբ
 մե Բժան Էսբ Բժան Էսբ Բժան Էսբ Բժան Էսբ

գ/ Արտահայտում է միասնության, ուղեկցու-
 թյան, ընկերակցության հարաբերություն, Օրին-
 ալ՝ با هم قرار گذاشتند Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ
 Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ
 Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ
 Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ
 Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ
 Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ
 Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ Բա Էմ

քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ
 քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ
 քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ
 քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ
 քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ
 քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ
 քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ
 քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ
 քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ
 քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ
 քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ
 քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ քանի որ

باشیرا اندرون خود و باجان بدرود
 Բա Սիւրա Անդրոն Սուքուդ Եվ Բա Սիւրա Անդրոն Սուքուդ

մեհր Գործիք թո՛ղ ձեր զանազան զորքեր ձեր
 բա Գործիք թո՛ղ ձեր զանազան զորքեր ձեր

Կգա՞մի / حق با شماست / հնդ քա շոմա անթ-՝, Դուք
իրավացի եք, / Ե՛ս :

դ / Արտահայտում է դիմադրություն, հակադրու-
թյան հարաբերություն: Օրինակ՝ بیگانه نیست /
մարդ քա թո էմքանե փեյթար նիսթ-՝, Ե՛ս թո դեմ
պայթարե լու հնարավորություն չունեմ, / Ե՛ս
/ ամրուզ / امروز من و مرادگامان را با هم جنگ می اندازیم
մեն ք Մորադ գավհամանրա քա համ ջանգ միանդա-
գիմ-՝, Այսօր ես ու Մուրադը մեր ցուկերին կըռ-
վեցնե լու եմք, / Ե՛ս

چون کردی با کلون اندازیکار

سرخود را بنادانی شکستی

/ Ըո քանդի քա քուլուկանդազ փեյթար
սնրե խոդրա բենադանի շեքանթի-

, Ե՛րբ լավ քար գցող պարսավորի դեմ կըվես,
անվարժորեն գցած քարերից թո գլուխը կջարդես, / Ե՛ս

ե / Արտահայտում է համեմատության հարաբե-
րություն: Շրինակ՝ سطح زندگی ما با مقایسه با رسال یا ال وقت
/ սնթհե զենդեգիյե մա քա մողայեսեյե փարսալ
քալա ըմֆթե-՝, Մեր կենսամակարդակը անցյալ տար-
վա համեմատ բարձրացել է, / Ե՛ս նրա հետ
/ ին քա ան դաբելե մողայեսե նիսթ-՝, Մա նրա հետ
կտախայի ռա իստխախ մգայե կրմ
/ թեթաթե շափի ռա քա դնսթխնթնջ մողայեսե քար-
դնմ -՝, Ճպագիր գիրքը համեմատեցի ձեռագրի հետ

դ / Արտահայտում է գնի հարաբերություն: Օրին-
ակ՝ آخره پیرزنی با یکریال دوامعالمه
քա յեթ ռիալ դնվա մոալեջե ամ քարդ-՝, Ի վերջո
մի պառավ մեկ դիալի դեղորայքով ինձ բուժեց, / Ե՛ս
این جنس را نمیتوان خرید
քա նեմիթնվան խրիդ-՝, Բսան թուժանով այս ապ-
րանքը չես կարող գնել, / Ե՛ս

ե / Որոշ բառակապակցություններում արտահայ-
տում է , հանդերձ , , առկայություն ,
, պայմաններում , , իմաստը آدم مکلون
, քա հմեյե լիադաֆ վն քարազանդեգի
ադնմե մնլուլի անթ-՝, Իր բոլոր արժանիքներով
, Ե՛ս սաղակալի մարդ է, / Ե՛ս
با همه احترامی

یادرم بگشای تا بیرون رون

زییقم در گوش کن تا نشنوم

|գիբնդամ դար գուշ քոն թա նշշնվամ
յա դարամ բոգշայ թա բիրուեն րնվամ-

,, Սնդիկ լցրու ակաջնեբրիս մեջ՝ խլանամ,
կամ բաց արա դուռը, որ ես հեռանամ,,

چندانند مردم که در جامه کیست نویسنده اند که در نامه چیست

[Էն դանննդ մարդում քե դար ջամե քիսթ
նեվիսանդե դաննդ քե դար նամե չիսթ-

,, ի՞նչ իմանան մարդիկ, հագուստի տակ - /բառացի
մեջ,, / ո՞վ է թաքնված,
նամակ գրողը գիտե նամակում ինչ կա գրված,,]:

اگر یکدم در او افتد بسوزد اگر صد سال گبر آتش فرورد

[նգար սնդ սալ գաբբր արնշ ֆրուզնդ
նգար յեթղամ դար ու Օֆթնդ բեսուզնդ-

,, Գաբբը |կրակապաշտը| հարյուր տարի կրակ վա-
ռի ու պաշտի,
Թե մի րոպե մեջը ընկնի, անմիջապես կվառվի,,]:

դ |դար| նախդրի Օգնությամբ կարելի է ար-
տահայտել հետևյալ հարաբերությունները:

ա| Յույց է տալիս այն տեղը, որի ներսում
կամ սահմաններում կատարվում է գործողությունը,
Օրինակ՝

یا وفا خود نبود در عالم یا مگر کس در این زمانه نکرد

|յա վտֆա խոդ նմբուդ դար ալամ
յա մտգար քսս դար ին զամանե նմքարդ-

,, կամ աշխարհում բնավ էի եղել հավատարմություն,
կամ կյանքում մարդ էի գործադրել այն,,

شعی در بیابان مکه از غایت بیخوابی پای رفتنم نماند

|շաբի դար բիյաբանե մնքքե նգ դալմթե բիխաբի
փայե րնֆթննամ նմանդ-,, Մեքքայի անպատում մի
գիշեր անքնությունից այլևս քայլելու ուժ էեր
մնացել,,]:

բ| Յույց է տալիս այն ժամանակամիջոցը, որի

ընթացքում կատարվում է գործողություններ: Օրինակ՝
در طفلی از دست و تا زیاده خورده بودم
/դարձր թեֆլի անդ դանսթե ու թազյանե խորդե բուղան-
մ, մանուկ հասակում մտրակի հարվածներ եմ ստա-
ցեւ նրանից, , , ,

خافانی در عهد مباحات از خود پدید رویست و نخواستی و نوازش هم
خود محروم شد و در سال ۵۷۱ هجری بمریست ساله او این جهان را بدرود گفت.

/Խաղանի դար անդե սմբավթթ անդ վոջուդե փեղար վա
դար բիսթո փանջ սաւեգի ան սարփանանսթի վա նավազ
եշե անմե խող մարում շող վա դար սաւե 571
հեջրի փեսարե բիսթ սաւեյե ու ին չեհանրա բեդ-
րուդ գոֆթ- , , Խաղանին մանկության շրջանում
գրկվեց հորից, իսկ քսանհինգ տարեկան հասակում՝
իր հորեղբոր ինամակալությունից, իսկ հիջրեթի
571 թվականին նրա քսանամյա որդին հրաժեշտ տր-
վեց աշխարհին, , ,

գ/ Յուսց է տալիս անձ, աւարկա կամ իրադար-
ձություն, ուրի մասին խոսվում է /հատուկ է
باب اول در سیرت پادشاهان باب دوم /
դասական շրջանի լեզվին, , , در اخلاق درویشان
սիրտթե փաղեշահան բաբե դովվում դար անլադե
դարվիշան- , , Գլուխ առջին- թագավորների բարքե-
րից, գլուխ երկրորդ - Դերվիշների բարքերից, , ,
جدال عدی بامدی در میان توانگری و درویشی

/Զեղաւ Մանդի բա մողդարի դար բնյանե թվանգարի
վա դարվիշի- , , Սաղիի վեճն իր հակառակորդի հետ
հարստության և աղքատության մասին, , , در ولادت
հարստության և աղքատության մասին, , ,
حاجی بابا /դարվալադթթե շաջի բաբ- , , շաջի բաբ-
ի ծենդի վերաբերյալ, , ,

դ/ Յուսց է տալիս գործունեության ուղորդ,
աշխատանքի, զբաղմունքի բնագավառ: Օրինակ՝
متخصص در تشخیص تخصص پیدا کرده
բանշենասի թանասի փեղա քարդե- , , Մասնագիտացել է
լեզվաբանության մեջ, , ,

19

در علم موسیقی استاد ماهر است - و استاد ماهر است -
در علم موسیقی استاد ماهر است - و استاد ماهر است -
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]

بدر الزمان اولین کسی است که قصه و ایات ادبی در نثر منجم عربی ساخت
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]

مضمون در نجوم و پزشکی و حکمت مهارت داشت.
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]

گرمه شیر است در گرفتن موش
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]

ب) کما یقاله فی بعض النسخه فی بعض النسخه
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]

در میان یک صحنه گل فرمز
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]

جان بردی و اگر خفتی مردی
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]
[و استاد ماهر است - و استاد ماهر است -]

դժուր փան անգար լոֆֆի ջան բորդի վն անգար խոֆֆի
 Մորդի- յո՛վ եղբայր, - ասաց, - Մեքան առջև է,
 իսկ ավագանները՝ թիկունքիդ, եթե գնաս՝ կփրկե-
 վես, իսկ թե քնես՝ կմեռես, ասանար Կոնար
 քնար- Կոլոք, եզր, գոգ, մոտ, Օրինակ՝
 քնար անգար/ հորդանոսի գարնի Կոնար քնար
 բիշե խաբիդի- լուսաբացին մի անտառակի մոտ
 քնեցինք, ասույ՝ Կոնար Թուս- յո՛ւմ, Օրինակ՝

دوستی آنها در توی مدرسه شروع شده بود

Ռուսերն անհա դար թուսն մարդասե շորու շորե
 բուդ- յերանց բարեկամութունը սկսվել էր դարձ-
 ցում, ասանար Կոնար Թուս- յո՛ւմ, Օրինակ՝
 Օրինակ զոր զոր Կոնար զոր զոր զոր զոր զոր զոր
 զոր զոր զոր զոր զոր զոր զոր զոր զոր զոր զոր
 զոր զոր զոր զոր զոր զոր զոր զոր զոր զոր զոր
 զոր զոր զոր զոր զոր զոր զոր զոր զոր զոր զոր

Ռուս գործ ան դերձիս դժուր դաման ան ջոճիս
 անգար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար
 Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար
 Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար
 Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար
 Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար
 Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար
 Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար

دریشتا این سددریاچه منوعی بسیار بزرگی احداث میگردد

Ռուս փոշիս ին սանդ դժուր անգար Կոնար Կոնար
 Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար
 Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար
 Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար
 Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար
 Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար
 Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար

Ձ Գործ կապակցութուններում արտահայտում
 Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար
 Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար Կոնար

| Թնվանամ անքե նայազարամ անդարունե քնսի
 հասուդրա և քոնամ քու զե խող բերանջ դեր ասթ-
 ,, ջվշտացենե և մեկի սիրտը կարող եմ ապահով ,
 բայց ի՞նչ անեմ նախանձին, որ հիվանդ է այդ ակ-
 տով ,, բառացի ,, մեկի հոգու խորքը ,, մեջը ,,
 և այլն /

پرواندر جهان تفریح کن بیخرا از آنروز که جهان منروی

| բորո անդար ջեհան Թնֆարորոջ քոն,
 փիշ անգ անրուզ քնզ ջեհան բերանջի-
 ,, Գնա՛ , շրջիր աշխարհը , քանի
 դեռ ևես գնացել այս աշխարհից ,, /

Թույլ Բալախանե Բուլտրա Բիգոր
 Թույլ Բալախանե փուլ շաբաբսուր Բարբորա -
 մայափոխ իր փողը ստանալու համար եկավ վերնա-
 տուն , / ,, Կոնուր Բարբորա Բիգոր Բալախանե
 Գողշաբ - ,, Կոնուր Բարբորա Բիգոր Բալախանե
 Կոնուր Բարբորա Բիգոր Բալախանե Կոնուր Բարբորա Բիգոր Բալախանե
 շե բիլարեի քնդիկի - ,, Գոնցե խորից խորը մի խոր-
 ճուկի կոշիկի մեջ ես մտնել , / ,, Կոնուր Բարբորա Բիգոր Բալախանե
 | Թույլ Բարբորա Բիգոր Բալախանե ,, Կոնուր Բարբորա Բիգոր Բալախանե , /

Կոնուր Բարբորա Բիգոր Բալախանե և խուսակցական և եզ-
 րույն .
 زیبا نمریده بکنجی نشسته و بکم به از کسی که نباشد زیبا نشاند و رحکم

| զեբանբորիդե բեթոնջի նեշնսթե սոմ 0 բոթմ
 բեհ անգ քնսի քե նաբաշանջ զեբաննշ անդար հոթմ-
 ,, Լեզուն կտրած համր ու խուլը՝ նստած մի անկ-
 յունում ,
 Լավ է , քան նա , որի Լեզուն լուներ զսպում , /

--- | բար | նախդիրը

Կոնուր Բարբորա Բիգոր Բալախանե գրքային է՝ հա-
 տուկ դասական Լեզվին . այն արտահայտում է զանա-
 զան հարաբերույթյուններ :
 Կոնուր Բարբորա Բիգոր Բալախանե տեղը , որի վրա , մակե-
 ռեսին կատարվում է գործողութայնությունը , Օրինակ՝
 جواهنك رفتن کند جان پاک به بر تخت مردن چه بوروی خاک

| Է ո ահանգե ընթացն ժոնանդ շանե փաթ
է ե բար թանթ մորդան է ե բար ըույե խաթ-

,, Երբ ջիւնը հոգիդ պատրաստ լինի այս աշխարհից
մեկնելու,
միևնույն է՝ գահի վրա, թե գետնին. ես մեռնելում/

• Թայիվա ընդունան / Թայիվա ընդունան / Թայիվա ընդունան
դոգդանե անթբ բար սարե ժուհի նեշնսթե բուղանդ-
,, Արաբական ցեղի մի ավազակախումբ էր լեռնակա-
տարին նստել, / Կլահ ինքն քո քառ /

| Բուղանե խողրա բար սար դաշթ-,, Գլխարկը գլխին
էր,, / Բար սար սար բուղ-,, Երև-
տաս էր ճիւղ վրա,, / Կլահ ինքն քո քառ /
وقتی در بیابان مانده بودم
| Բուղանե խողրա բար սար դաշթ-,, Գլխարկը գլխին
էր,, / Բար սար սար բուղ-,, Երև-
տաս էր ճիւղ վրա,, / Կլահ ինքն քո քառ /

تویا كباش و مدداری بودار از کسی باک ز ندجامه ناپاک گازران برسنگ
| Բու փաթ բաշ ժ մարդար է յ բարդար անգ քան քաթ
զանանդ շամեյե նափաթ գազերան բար սանգ-
,, Մաթոնը եղիր , ո՛վ իմ եղբայր, մի՛ վախեցիր ոչ
ոքից,
աղտոտված հագուստն են վաթարարները խփում քա-
րի,, /

• Կիլ քան նազանդ բար
դերանթե բիբար սանգ-,, / Կիլ ոք քար չի գցում
անպտուղ ծառին,, / Կիլ քան նազանդ բար
اورا از زمین برداشت و بماللی

• Կիլ քան նազանդ բար
դաշթ վան բար բալայե սար բորդե բար զանին զանդ-,,
,, Բարդարցրեց նրան գլխից վերև և գետնին նետեց,,
գ / Ծույթ է տալիս անձը, որն անհրաժեշտաբար
պետք է կատարի ինչ-որ բան, ծրիռակ՝
بر شاست که این کار را انجام دهد

• Կիլ քան նազանդ բար
ջամ դանդիդ-,, / Կիլ քան նազանդ բար
այս գործը,, / Կիլ քան նազանդ բար
خواندن بر او واجب است
,, / Կարդալը նրան անհրաժեշտ է,,
վաջեք անթ-,, Կարդալը նրան անհրաժեշտ է,,

بر شما واجب است که بکشید / Բժր շոմա վաջեք ասթ քե բե-
քու շիդ, և նհրաժեշտ է, որ դուք ջանաք, և :

դ / Յուրջ է տալիս որևէ անձ, որի մոտով են
անցնում. / ای درویش پادشاه روی زمین بر تو گذر کرد چرا
خدمت نکردی / Էյ դժրվիշ փաղեշահ բու.

յե զամին Բժր Թո գողա՞ր քա՞րդ չե՞րա խեղճա՞թ նա-
քա՞րդի, և յի՞ դերվիշ, երկրի տերը մոտովդ անցավ,
ինչո՞ւ հարգանք չմատուցեցիր, և / انفا فاهمان صاحب دل

ու բողա՞շթ, և ևտահաբար նույն բարեպաշտը ան-
ցավ նրա մոտով, և / ای که بر ما بگذری / Էյ քե Բժր մա
բողա՞րի, և Էյ դու, որ մեր մոտով են անցնում, և /

ե / Գործածվում է տրական հոլովի իմաստ արտա-
հայտող և / բ / Նախդրի փոխարեն, ինչպես՝ նաև, և
համար, և իմաստով : Օրինակ՝ دست همه را یگان یگان بر
سوار / Դժսթե համերա յեքան յեքան Բժր
քա՞թի քա՞թնդ, և / Բոլորի ձեռքերը մեկ-մեկ Թի-
կու ենք ներին կապեցին, և / بر عمر تلف کرده تا سف میخورد

Բժր Օմրե Թա՞նթ քա՞րդե / Թա՞նթ միխոր-
դան, և / և ևս սոսում էի կորցրածս կյանքի համար, և /
բե վազե՞ս վա՞ մոբա՞նն ասթ վա՞ Բժր քա՞սի փու-
շիդե նիսթ, և / և հարկե, ակնհայտ է ու ապացուցված
և որևէ մեկի համար գաղտնիք չէ, և /

գ / Որոշ կապակցություններում արտահայտում է
և / մասին, և կապի իմաստը : Օրինակ՝ کسی را بر نیک و
مست / Բժսի րա Բժր նիթո Բժդե հալե
ման էթթելաի նաբաշա՞դ, և / և ոք իմ լավ ու վատի
մասին որևէ տեղեկություն չունենա, և / صاحب دلی
مست / Բարեպաշտներից մեկը՝ այս մասին իմացավ, և /
جواب

ե / Գործածվում է թվաբանության մեջ՝ արտահայ-
տելով բաժանման գործողություն : Օրինակ՝ بیست
سوار / Բիսթ Թա՞ղսիմ Բժր չե՞հար, և / Բասնը
բաժանած չորսի, և / և քա՞նիստ քա՞նիստ
դե Բիսթ 0 փնջրա Թա՞ղսիմ Բժր փնջ թոն, և / Բը-
սանհինգը բաժանիր հինգի, և /

ը / Մի շարք բարդ և իզաֆեթային նախդիրների
կազմում հանդես է գալիս որպես բաղադրիչ : Օրին-

գ/ կազմում է մի շարք բարդ մակբայներ. Օրի-
նակ՝ *تاکنون* /*թա ֆոնուեն* /, *تا حال* /*թա ֆեհալ* /,
/ *ادامه دارد* /*մինչեքեր ֆե ար* /, *تا کی* /*թա ֆե քի* /

تاکی ززیان دوزخ وسود بهشت
تاکی زجراغ مسجد و دود کشت
روز ازل آتیه بودنی بودنوش

/*թա ֆեյ զե* է Էբրադե մասջեդոդ դուդե ֆոնեչթ
/*թա ֆեյ զե* զիյանե դուզաթ 0 սուդե ֆեհեչթ
րոու ֆար սարե լոուհ ֆին ֆե Օսթադե դազա
րուզե ազալ ալե ֆուդենի ֆուդ նեկեչթ-

Սինչեքեր ֆ մկլիթի լապտերից ու մեհյանի ճիւղ
դատեք - դժոխքի վնասից, արքայության Օգտից,
հայացքդ ուղղիր տախտակին, ուր ճակատագրի վար-
պետը,
ինչ որ պետք է լիներ, գրել է սկզբից:

جـ | Զոգ | նախդիրը

Արտահայտում է ֆացառում և համապատասխանում
է հայերեն , ֆացի , կապին : Այն գործածվում է
ինչպես *بی* /*բի* / նախդիրի հետ, այնպես էլ առան-
ձին :

بعمیرا برمی ای سود کین و نجی است که از مشقت آن جز مرگ نتوان رست
/ *բեմիր Թա ֆեբրահի էյ* հասուդ ֆին ընջի աթ
ֆե ազ մաչեդդաթե ալ ջոզ ֆեմարգ. նաթալան ընաթ-

Սեուր, նախանձ, որ այդ ցավից լինես դու ազատ,
էկա ուրիշ ելք փրկության այդ ախտի դեմ՝ մահից
զատ, ի

مدای دیگری را بجز مدای گل بیونمی شنید و چیزی دیگر جز صورت گل بیو

جلو چشمش نبود
դայե Գուլբեբու նեմիչենիդ վա լիզե դիգարի ջոզ
սուրաթե Գուլբեբու ջեւո էբեմաչ նաբուդ- , Բացի
Գուլբեբուի ձայնից, ուրիշ ուրիշ էր լսում, նրա
դեմքից ֆացի, ուրիշ ուրիշ էր տեսնում :

بی | Բի | նախդիրը

Յույց է տալիս որևէ ֆանի, որևէ երևույթի, որ
և է մեկի շինելը, լուսննալը / *یا* , առանց : /

Եւ թիւն միաժամանակ նախածանց է, որը միա-
նալով գոյականներին՝ կազմում է ածականներ՝ մի
հատկանիշ չունենալու նշանակութեամբ, ինչպես,
Օրինակ՝ **بی باک** թիբաթ-,,անվախ, աներկյուղ,,
بی‌بنا թիւնվա-,,թշվառ,,

Սակայն միշտ էէ, որ **بی**-ն բառակազմական ձե-
վույթի է վերածվում, հաճախ այն դրվելով բառի
առաջ՝ նրա հետ չի ձուլվում և դառնում է ոչ ժրի
տական նախածանց, այլ նախդիր, Օրինակ՝ **بی‌**
մեն-,,առանց ինձ,, **بی‌** թու-,,առանց քեզ,,

Որպես նախդիր գործածված **بی**-ն կարելի է փո-
խարինել **بدون** թեղունե-,,առանց,, իրաֆեթթային
նախդրով՝ առանց իմաստային փոփոխութեան, Օրին-
ակ՝ **بدون من** թեղունե-,,մեն-,,առանց ինձ,,

بدون او թեղունե ու-,,առանց նրա,, **بدون او** նույնն են՝
թիւնթար-,,առանց տեղեկացնելու,, **بدون او** նույնն են՝
թիւն **بدون خبر** թեղունե խթար-,,առանց տեղեկաց-
նելու,, մինչդեռ ունենք նաև **بدون خبر** թիւնթար-
,,առանց տեղյակ,, ածականը, որի **بی**-ն է ենթ կարող
փոխարինել **بدون** թեղունեի նկով։

بی زمین کی گل پروید թի գնմին քեյ գուլ բերու-
թիղ-,,առանց հողի ծաղիկ չի աճի,, **بی پول** թի
փուլ-,,առանց փողի,, **بی نوبت** թի նոութթ-,,
առանց հերթի,, **بی نشان** թի նեշան-,,առանց
նշանի,,

بی باد بهار خوش نباشد **گل بی رخ یار خوش نباشد**
|գուլ բիրոխս յար խոշ նաբաշթիղ
բիբաղե բնհար խոշ նաբաշթիղ-

,,վարդը առանց սիրուհու պատկերի հաճելի չի լի-
նի,
գարունը առանց գինու հաճելի չի լինի,,

برای թարայե- նախդիրը

Թեև իսկական նախդիրներից է և այլ կիրառու-
թյուն չունի, սակայն ի տարբերություն մյուս
իսկական նախդիրների՝ իրեն հաջորդող բառին միա-
նում է իրաֆեթթային նրա վերջահար **ی**-ն թերևս
հենց իրաֆեթթի նշանն է։
Ունի մի շարք իմաստներ։

ա/ Արտահայտում է գործողության նպատակը՝
Օրինակ՝

گفتم هست و نیست عینک یک چیز متجددانه است که برای فشنکی پنجم میگذاردند
|գոֆթնմ հասթ 0 նիսթ էյնթ ք յ ք լիզե մոթթեջնդե-
դանե անթ քե քարայն դշշնդի բելեշմ միգոզա-
դանդ- , Ասացի՝ կա-չկա ակնոցը մի մոզայիկ բան
է, և գեղեցկություն համար է, որ դնում են աչքե-
րին , / 0 .
برای سفره عینک را از جمله اش در آوردم آنرا پنجم گذاشتم

|քարայն մասխարե էյնթ ք րա ցզ ջջ՞ քեջ ղար ավար-
դնմ անրա բելեշմմ գոզաշթնմ- , Ձվարճանաչու հա-
մար ակնոցը հանեցի իր պատյանից , ղրեցի աչքե-
րին , / 0 .

خوردن برای زیستن و ذکر کردنست تو معتقد که زیستن از بهر خوردنست

|խորդան բարայն 0 զեթր քարդան անթ
թո մոթնդեդ քե զիսթնն ան քնհրե խորդան անթ-
 , Ուտելը ապրելու ու երախտադիտության խոսք
ասելու համար է ,
իսկ դու հավատացած ես , թե ապրելը ուտելու հա-
մար է՞ , / 0 .

բ/ Արտահայտում է նախորոշման , հատկացման
հարաբերությունն : Օրինակ՝
من و برادرم لباس میخرید تا له اش بکنیم
•

|նենե խողա հեֆգնշ քոննդ հար վնդթ քարայն անթ
վն քարդարնմ լեբաս միխարիդ նալեշ թոլնդ
բուդ- , Մայրս , աստված պահպանի նրան , ինչ և եղ-
բորս համար հազուստ գնելիս՝ միշտ տրտնջում էր ,
أصام کردم که من تازه متولد شده ام و دنیا برایم معنای جدیدی دارد

|էհասս քարդան քե մնե թագե մոթթե-
վն լեղ շողե ան վն դոնյ քարայնմ մն՞ նայե ջն-
դիդի դարնդ- , Ձգացի , որ նորից եմ ծնվել , և
կյանքն այժմ բոլորովին այլ իմաստ է ստացել ինչ
համար , / 0 .

գ/ Արտահայտում է գործողության պատճառը ,
Օրինակ՝
مرادهم برای این خیانت که با و شده میخواست از ما زندان برود
|մորադ հնմ քարայն ին խիյանթ քե բու շողե
միխասթ ան Մազանդարան բերնվանդ- , Մուրադն էլ
իր հանդեպ տեղի ունեցած դավաճանության պատճա-
ռով ուզում էր Մազանդարանից գնալ , / 0 .
برای
من برای شرفم ادا کرده ام , و ، هماره ، و ،
|քարայն լեբ- , ինչի- , համար , / 0 .
ازدم و ناظم برای عرفی که با پدرش میخورد

Ասանդ-Օլլահ բա զանիմ վա նազեմ բարայե արանի
թե բա փեղարաշ միտորդ-, Ես իմ պատվի համար
իսկեցի Ասադոլլային, իսկ վերատեսուււր՝ նրա հոր
հետ իմած Օղու համար, /:

II Իզաֆեթային նախդիրներ

Իզաֆեթային նախդիրներն այն անուններն են,
որոնք գործածվում են իբրև սպասարկու բառեր:
Իզաֆեթային նախդիրները որպես կանոն իրենց պատ-
կանող բառին միանում են իզաֆեթով և այդ բառի
հետ կազմում բառաքերականական մի ամբողջու-
թյուն:

Ի տարբերություն իսկական նախդիրների, որոնք
զուրկ են նյութական իմաստից, իզաֆեթային նախ-
դիրները ավել կամ պակաս չափով պահպանում են
իրենց հիմնական բառային իմաստը, շնորհիվ որի
ավելի որոշակի նշանակութայուն ունեն, ուստի և,
ի տարբերություն իսկական նախդիրների, այնքան
էլ բազմագործածական չեն:

Իզաֆեթային նախդիրները պահպանում են ինք-
նուրույն իմաստ արտահայտող բառերի բոլոր ա-
ռանձնահատկութայունները, կարող են ածանցվել,
ընդունել հոդեր, դրսևորել այլ քերականական
կարգեր:

Հաճախ իզաֆեթային նախդիրները հանդես են
գալիս իսկական նախդիրների հետ կապակցության
մեջ, կազմելով բաղադրյալ ձևեր:

Նման կազմութայուններում իսկական նախդրի քե-
րականական իմաստը սերտորեն կապվում է իզաֆե-
թային նախդրի բառային իմաստին, որը որոշակի-
ացնում, ճշգրտում է իսկական նախդրի արտահայ-
տած իմաստը: Այսպես՝ և /բե/ նախդիրը, որը
արտահայտում է շարժման ուղղութայուն, կապակց-
վելով իզաֆեթային նախդիրների հետ, ճշգրտում,
թանձրացնում է նրանց իմաստը:

Նույն դերն են կատարում նաև իզաֆեթային
նախդիրները իսկական նախդիրների նկատմամբ:
Օրինակ՝ արտահայտում է շարժման ուղղությունը, սեղանի
կողմը, /բե սույե ման -/, դեպի իմ
փոշի, /բե փոշե միզ -/, սեղանի

طی این مدت
۱۰, ۱۱, ۱۲, ۱۳, ۱۴, ۱۵, ۱۶, ۱۷, ۱۸, ۱۹, ۲۰, ۲۱, ۲۲, ۲۳, ۲۴, ۲۵, ۲۶, ۲۷, ۲۸, ۲۹, ۳۰, ۳۱, ۳۲, ۳۳, ۳۴, ۳۵, ۳۶, ۳۷, ۳۸, ۳۹, ۴۰, ۴۱, ۴۲, ۴۳, ۴۴, ۴۵, ۴۶, ۴۷, ۴۸, ۴۹, ۵۰, ۵۱, ۵۲, ۵۳, ۵۴, ۵۵, ۵۶, ۵۷, ۵۸, ۵۹, ۶۰, ۶۱, ۶۲, ۶۳, ۶۴, ۶۵, ۶۶, ۶۷, ۶۸, ۶۹, ۷۰, ۷۱, ۷۲, ۷۳, ۷۴, ۷۵, ۷۶, ۷۷, ۷۸, ۷۹, ۸۰, ۸۱, ۸۲, ۸۳, ۸۴, ۸۵, ۸۶, ۸۷, ۸۸, ۸۹, ۹۰, ۹۱, ۹۲, ۹۳, ۹۴, ۹۵, ۹۶, ۹۷, ۹۸, ۹۹, ۱۰۰

գ/ Իզաֆեթային նախդիրներ, որոնք ցույց
են տալիս գործողութայն ուղղությունն դեպի որ-
ևէ մեկը կամ աւարկա՝ ۱/ ۲/ ۳/ ۴/ ۵/ ۶/ ۷/ ۸/ ۹/ ۱۰/ ۱۱/ ۱۲/ ۱۳/ ۱۴/ ۱۵/ ۱۶/ ۱۷/ ۱۸/ ۱۹/ ۲۰/ ۲۱/ ۲۲/ ۲۳/ ۲۴/ ۲۵/ ۲۶/ ۲۷/ ۲۸/ ۲۹/ ۳۰/ ۳۱/ ۳۲/ ۳۳/ ۳۴/ ۳۵/ ۳۶/ ۳۷/ ۳۸/ ۳۹/ ۴۰/ ۴۱/ ۴۲/ ۴۳/ ۴۴/ ۴۵/ ۴۶/ ۴۷/ ۴۸/ ۴۹/ ۵۰/ ۵۱/ ۵۲/ ۵۳/ ۵۴/ ۵۵/ ۵۶/ ۵۷/ ۵۸/ ۵۹/ ۶۰/ ۶۱/ ۶۲/ ۶۳/ ۶۴/ ۶۵/ ۶۶/ ۶۷/ ۶۸/ ۶۹/ ۷۰/ ۷۱/ ۷۲/ ۷۳/ ۷۴/ ۷۵/ ۷۶/ ۷۷/ ۷۸/ ۷۹/ ۸۰/ ۸۱/ ۸۲/ ۸۳/ ۸۴/ ۸۵/ ۸۶/ ۸۷/ ۸۸/ ۸۹/ ۹۰/ ۹۱/ ۹۲/ ۹۳/ ۹۴/ ۹۵/ ۹۶/ ۹۷/ ۹۸/ ۹۹/ ۱۰۰

هر که عیب دیگران ببیند تو آورد و شمرد
بیمگان عیب تو پیش دیگران خواهد برد
۱/ ۲/ ۳/ ۴/ ۵/ ۶/ ۷/ ۸/ ۹/ ۱۰/ ۱۱/ ۱۲/ ۱۳/ ۱۴/ ۱۵/ ۱۶/ ۱۷/ ۱۸/ ۱۹/ ۲۰/ ۲۱/ ۲۲/ ۲۳/ ۲۴/ ۲۵/ ۲۶/ ۲۷/ ۲۸/ ۲۹/ ۳۰/ ۳۱/ ۳۲/ ۳۳/ ۳۴/ ۳۵/ ۳۶/ ۳۷/ ۳۸/ ۳۹/ ۴۰/ ۴۱/ ۴۲/ ۴۳/ ۴۴/ ۴۵/ ۴۶/ ۴۷/ ۴۸/ ۴۹/ ۵۰/ ۵۱/ ۵۲/ ۵۳/ ۵۴/ ۵۵/ ۵۶/ ۵۷/ ۵۸/ ۵۹/ ۶۰/ ۶۱/ ۶۲/ ۶۳/ ۶۴/ ۶۵/ ۶۶/ ۶۷/ ۶۸/ ۶۹/ ۷۰/ ۷۱/ ۷۲/ ۷۳/ ۷۴/ ۷۵/ ۷۶/ ۷۷/ ۷۸/ ۷۹/ ۸۰/ ۸۱/ ۸۲/ ۸۳/ ۸۴/ ۸۵/ ۸۶/ ۸۷/ ۸۸/ ۸۹/ ۹۰/ ۹۱/ ۹۲/ ۹۳/ ۹۴/ ۹۵/ ۹۶/ ۹۷/ ۹۸/ ۹۹/ ۱۰۰

۱/ ۲/ ۳/ ۴/ ۵/ ۶/ ۷/ ۸/ ۹/ ۱۰/ ۱۱/ ۱۲/ ۱۳/ ۱۴/ ۱۵/ ۱۶/ ۱۷/ ۱۸/ ۱۹/ ۲۰/ ۲۱/ ۲۲/ ۲۳/ ۲۴/ ۲۵/ ۲۶/ ۲۷/ ۲۸/ ۲۹/ ۳۰/ ۳۱/ ۳۲/ ۳۳/ ۳۴/ ۳۵/ ۳۶/ ۳۷/ ۳۸/ ۳۹/ ۴۰/ ۴۱/ ۴۲/ ۴۳/ ۴۴/ ۴۵/ ۴۶/ ۴۷/ ۴۸/ ۴۹/ ۵۰/ ۵۱/ ۵۲/ ۵۳/ ۵۴/ ۵۵/ ۵۶/ ۵۷/ ۵۸/ ۵۹/ ۶۰/ ۶۱/ ۶۲/ ۶۳/ ۶۴/ ۶۵/ ۶۶/ ۶۷/ ۶۸/ ۶۹/ ۷۰/ ۷۱/ ۷۲/ ۷۳/ ۷۴/ ۷۵/ ۷۶/ ۷۷/ ۷۸/ ۷۹/ ۸۰/ ۸۱/ ۸۲/ ۸۳/ ۸۴/ ۸۵/ ۸۶/ ۸۷/ ۸۸/ ۸۹/ ۹۰/ ۹۱/ ۹۲/ ۹۳/ ۹۴/ ۹۵/ ۹۶/ ۹۷/ ۹۸/ ۹۹/ ۱۰۰

۱/ ۲/ ۳/ ۴/ ۵/ ۶/ ۷/ ۸/ ۹/ ۱۰/ ۱۱/ ۱۲/ ۱۳/ ۱۴/ ۱۵/ ۱۶/ ۱۷/ ۱۸/ ۱۹/ ۲۰/ ۲۱/ ۲۲/ ۲۳/ ۲۴/ ۲۵/ ۲۶/ ۲۷/ ۲۸/ ۲۹/ ۳۰/ ۳۱/ ۳۲/ ۳۳/ ۳۴/ ۳۵/ ۳۶/ ۳۷/ ۳۸/ ۳۹/ ۴۰/ ۴۱/ ۴۲/ ۴۳/ ۴۴/ ۴۵/ ۴۶/ ۴۷/ ۴۸/ ۴۹/ ۵۰/ ۵۱/ ۵۲/ ۵۳/ ۵۴/ ۵۵/ ۵۶/ ۵۷/ ۵۸/ ۵۹/ ۶۰/ ۶۱/ ۶۲/ ۶۳/ ۶۴/ ۶۵/ ۶۶/ ۶۷/ ۶۸/ ۶۹/ ۷۰/ ۷۱/ ۷۲/ ۷۳/ ۷۴/ ۷۵/ ۷۶/ ۷۷/ ۷۸/ ۷۹/ ۸۰/ ۸۱/ ۸۲/ ۸۳/ ۸۴/ ۸۵/ ۸۶/ ۸۷/ ۸۸/ ۸۹/ ۹۰/ ۹۱/ ۹۲/ ۹۳/ ۹۴/ ۹۵/ ۹۶/ ۹۷/ ۹۸/ ۹۹/ ۱۰۰

դ/ Իզաֆեթային նախդիրներ, որոնք արտահայ-
տում են միջոցի հարաբերությունն՝ ۱/ ۲/ ۳/ ۴/ ۵/ ۶/ ۷/ ۸/ ۹/ ۱۰/ ۱۱/ ۱۲/ ۱۳/ ۱۴/ ۱۵/ ۱۶/ ۱۷/ ۱۸/ ۱۹/ ۲۰/ ۲۱/ ۲۲/ ۲۳/ ۲۴/ ۲۵/ ۲۶/ ۲۷/ ۲۸/ ۲۹/ ۳۰/ ۳۱/ ۳۲/ ۳۳/ ۳۴/ ۳۵/ ۳۶/ ۳۷/ ۳۸/ ۳۹/ ۴۰/ ۴۱/ ۴۲/ ۴۳/ ۴۴/ ۴۵/ ۴۶/ ۴۷/ ۴۸/ ۴۹/ ۵۰/ ۵۱/ ۵۲/ ۵۳/ ۵۴/ ۵۵/ ۵۶/ ۵۷/ ۵۸/ ۵۹/ ۶۰/ ۶۱/ ۶۲/ ۶۳/ ۶۴/ ۶۵/ ۶۶/ ۶۷/ ۶۸/ ۶۹/ ۷۰/ ۷۱/ ۷۲/ ۷۳/ ۷۴/ ۷۵/ ۷۶/ ۷۷/ ۷۸/ ۷۹/ ۸۰/ ۸۱/ ۸۲/ ۸۳/ ۸۴/ ۸۵/ ۸۶/ ۸۷/ ۸۸/ ۸۹/ ۹۰/ ۹۱/ ۹۲/ ۹۳/ ۹۴/ ۹۵/ ۹۶/ ۹۷/ ۹۸/ ۹۹/ ۱۰۰

բ/ Իզաֆեթային նախդիրներ, որոնք արտահայ-
տում են պատճառի հարաբերությունն՝ ۱/ ۲/ ۳/ ۴/ ۵/ ۶/ ۷/ ۸/ ۹/ ۱۰/ ۱۱/ ۱۲/ ۱۳/ ۱۴/ ۱۵/ ۱۶/ ۱۷/ ۱۸/ ۱۹/ ۲۰/ ۲۱/ ۲۲/ ۲۳/ ۲۴/ ۲۵/ ۲۶/ ۲۷/ ۲۸/ ۲۹/ ۳۰/ ۳۱/ ۳۲/ ۳۳/ ۳۴/ ۳۵/ ۳۶/ ۳۷/ ۳۸/ ۳۹/ ۴۰/ ۴۱/ ۴۲/ ۴۳/ ۴۴/ ۴۵/ ۴۶/ ۴۷/ ۴۸/ ۴۹/ ۵۰/ ۵۱/ ۵۲/ ۵۳/ ۵۴/ ۵۵/ ۵۶/ ۵۷/ ۵۸/ ۵۹/ ۶۰/ ۶۱/ ۶۲/ ۶۳/ ۶۴/ ۶۵/ ۶۶/ ۶۷/ ۶۸/ ۶۹/ ۷۰/ ۷۱/ ۷۲/ ۷۳/ ۷۴/ ۷۵/ ۷۶/ ۷۷/ ۷۸/ ۷۹/ ۸۰/ ۸۱/ ۸۲/ ۸۳/ ۸۴/ ۸۵/ ۸۶/ ۸۷/ ۸۸/ ۸۹/ ۹۰/ ۹۱/ ۹۲/ ۹۳/ ۹۴/ ۹۵/ ۹۶/ ۹۷/ ۹۸/ ۹۹/ ۱۰۰

ցողական բայերով կազմված նախադասութիւններու
ուղիղ խնդրի ձևավորումն է :

1) - ն գործածվում է այն ժամանակ,
երբ ուղիղ խնդիրն արտահայտում է արդեն ծանոթ
առարկա կամ երևույթ, այսինքն՝ այն ըստ էութեան
կատարում է նաև որոշիչ հոգի դեր: Օրինակ՝
دا وروندانگ کتاب آورد / Դու շինեց քեթաբը ավարդ- , չուշան-
գը բերեց գիրքը , / , دانجو قلم را بمن داد / Դանեջ զը
ղանջմրա բեման դադ- , և սանողը գրիչը տվեց ինձ ,
/ նկատի է առնվում արդեն հայտնի գրիչ / :

1) - ն սղվում է , երբ խոսքը գնում է ոչ
թե ինչ-որ ծանոթ և որոշակի առարկայի մասին , այլ
առարկայի մասին ընդհանրապես , որպես ամբողջու-
թյամբ առեց կարգի մասին : Օրինակ՝
کتاب مفروضه / քեթաբ ֆիքորուշիգ- , գը-
րավաճառը գիրք է վաճառում , / նկատի է առնվում
ոչ թե ինչ-որ որոշակի՝ արդեն ծանոթ գիրք , այլ
գիրք ընդհանրապես / , من روزنامه میخوانم / Իմն րուզ-
նամն միխանմ- , էս լրագիր. եմ կարդում , / :

1) , ետադրութիւնը պատկանում է ենկլիտիկանե-
րի թվին , այսինքն՝ այնպիսի մասնիկների , որոնք
շեշտակիր չեն և միշտ միակցվելով իրենց նախոր-
դող բառին՝ արտասանվում են նրա հետ միասնաբար ,
որպես մեկ բառ :

1) - ն կարող է վերաբերել ինչպես մեկ , այնպես
էլ մի շարք բառերի կապակցութեանը , այդ թվում՝
նաև իզաֆեթային կապակցութեան կամ իզաֆեթային
շղթային : Այդ դեպքում այն դրվում է կապակցու-
թյան վերջում : Օրինակ՝
من بدرومادروم را در خواهر خود را / Իմն փեղաթը վաճառարաթը վաճառեց իմ
խոսակցին խոզ րա դուստր դարմ- , էս սիրում եմ իմ
հորը , մորը , եղբորը , քրոջը , / , دانجو قلم و دفتر و
کتاب و کاغذها را از روی میز برداشتم / Դանեջ զը զանեջմրա զիղիչը , տետ-
րո քեթաբը քաղաճհարա ձը րուսե միզ բարդաշթ-
 , և սանողը սեղանի վրայից վերցրեց գրիչը , տետ-
րը , գիրքը , թղթերը , / , من اسب عربی خوب رفیقم را دیدم / Իմն ասբե
արաբիս խուսբե րիկիմրա դիդիմ- ,
էս տեսա իմ ընկերոջ լավ , արաբական ձին , / :

Ուղիղ խնդիրն անհրաժեշտորեն
վորվում է եթե այն արտահայտված է որպես
ա/ հատուկ անուն.

Օրինակ՝ *هوشنگ را دیدم* / զիրուզ հուշանգրա դի-
դում-ը, նրով ես տեսա Հուշանգրին, *ما هوشنگ را دیدم*
- *منظور ساخت* / ֆերդուսի Շահնամերա մանգում սախթ
- *افراد* ֆերդուսին, Շահնամեն, շափածոյի վերածեցւի

բ/ էնկլիտիկա.

Օրինակ՝ *هوشنگ در شهر حاضر کرد* / Հուշանգր զարսնչրա-
հազեր քաղաքում, *هوشنگ در شهر حاضر کرد* / Հուշանգր իր դասը պատրաստեց, *هوشنگ در شهر حاضر کرد*
- *من کتابم را کم کرده ام* / ման քեթաբմ ըա գոմ քարդե ամ-
- *من* կորցրել եմ գիրքս, *من*.

գ/ անձնական դերանուն.

Օրինակ՝ *من ترا دوست دارم* / ման թորա դուսթ դարմ-
- *من* քեզ սիրում եմ, *ما شما را ندیدیم* / մա շո
- *ما* չու տեսանք ձեզ, *ما*.

դ/ ծուցական, հարցական, որոշյալ և այլ դե-
րանուններ.

Օրինակ՝ *این را بگو* / իներա ֆեզիր, անրա ֆեդեհ-
- *این* վերցրու, այն տուր, *این را بگو* / *این* քեզ ասու, *این*
- *این* մի ֆեհեր, *این* ես տեսնում, *این*.

Պոեզիայում և բանաստեղծության մեջ, ինչպես
նաև դասական շրջանի լեզվում, *این* ետադրույուն-
- նը ունի ավելի ընդարձակ գործառնություններ, *این*.

Ուղիղ խնդրից բացի այն կարող է արտահայտել
նաև՝

ա/ անուղղակի խնդրի՝ նշելով այն անձը կամ
իրը, որին ուղղված է գործողությունը. Օրինակ՝
این را بگو / ֆիրմարդիրա գոֆթանդ-ը, *این*
- *این* ծերուկի ասացին, *این* / *این* գոֆթամ-
- *این* նրան ասացի, *این* ժամանակակից լեզվում
- *این* / *این* գոֆթամ / *این*.

բ/ պատկանելու թյան, գաղափար. Օրինակ՝
این را از ملوک مرضی های بود

հայել բուղ-,, թագավորներից մեկն ուներ ստակա-
 ըի հիվանդութուն,, ,, | اورا اسیر | / ուրա սե
 փեսար բուղ-,, նա ուներ երեք տղա-,, |

զ/ առարկա կամ անձ, որի մասին խոսվում է,
 էրբ ստորագաս նախադասության ենթական անցնում
 է գլխավոր նախադասության մեջ, ենթականի կա-
 խումը գլխավոր նախադասության ստորոգյալից ար-
 տահայտվում է | և տաղըության միջոցով, Օրինակ
 گورد اشارت کرد / փառեշահիրա
 շենիղամ քե բեքշիտեն մսիրի էշարիթ ֆարդ-,,
 էս լսել եմ մի թագավորի մասին, որն աշխարհեց
 ապանել գերուն,, ,, | اورا اسیر | / փոխարկեց
 դեշահիր-,, լսել եմ, որ թագավորը աշխարհել է... |
 اسیر | / փոխարկեց շենիղամ-,, էս էր-
 սել եմ մի գիտունի մասին...,, | / փոխարկեց
 اسیر | / փոխարկեց գիտունը-,, լսել եմ, որ
 اسیر | / փոխարկեց գիտունը...,, |

Շ Ա Ղ Կ Ա Պ .

Շաղկապը նյութական իմաստից զուրկ, քերականա-
 կան իմաստ արտահայտող խոսքի մաս է, Շաղկապ-
 ները լեզվի համակարգում կատարում են շարա-
 հյուսական, կապակցական դեր, արտահայտելով բա-
 ուրի և նախադասությունների այլևայլ հարաբե-
 րություններ | միավորման, քվարկման, հավելման,
 տրոհման և այլն |

Սովորաբար շաղկապները դասակարգվում են .
 1. ըստ կազմության, 2. ըստ գործառության
 մեի, 3. ըստ շարահյուսական-կապակցական դերի,
 4. ըստ իմաստի:

1. ըստ կազմության | բառակազմական դասակարգ-
 ման | շաղկապները բաժանվում են երկու խմբի.
 ա/ Պարզ շաղկապներ | ց/ և ց, 0-,, և և, րսկ,, և և,
 | և և, և և, և և, և և, և և, և և, և և, և և, և և, և և,
 | և և, և և, և և, և և, և և, և և, և և, և և, և և,
 -,, և և, և և, |

... / ...
 ... / ...
 ... / ...
 ... / ...

Արավորիչ - հավելական շարկայները ջուլթ են
 տալիս կապակցվող հավասարածք շարահյուսական
 միավորներ,

և /վն 0/ շարկայը կապակցում է նախադասության

համազոր անդամներ և միավորական հարաբերու-
 թյամբ՝ համազոր նախադասությունները, Օրինակ՝
 یکنب تا مل ایام گذشته میگردم و بر عمر تلف کرده تا سفید خوردم و سنگ را چاد را
 Կենքի մեջ ալմա թափում եմ և քո ժամանակն անց էլինում է իմ հետ-
 բեր ժամանակն անց էլինում է իմ հետ, ինչպես նաև իմ հետ
 գն անց էլինում է իմ հետ, ինչպես նաև իմ հետ, ինչպես նաև իմ հետ
 վն ին բեյթհա ռա մոնասեբ հալե խող միգոֆթան-
 անմի գիշեր անցած իմ Օրերն էի վերապրում և ախ-
 ստում էի կորցրածս կյանքի համար և սրտիս տա-
 կի քարն էի հղում արցունքի աղանջի և իմ վի-
 ճակին հարմար այս բեյթերն էի ասում, /
 համ անգ ղոնբալե ու ընթացում էր - /
 ներն էլ ետևից գնացին, /
 /ֆերեյդուն վն հուշանգ ամանդ - /
 և ճուշանգը եկան, /

և /0/-ն ունի նույն իմաստը, ինչ և /վն/-ն,
 սակայն բառերը ազնի սերտ է կապակցում միմ-
 յանց, և շարկայը իրեն նախորդող բառի հետ ար-
 տասնվում է միացած և շեշտ էի ընդունում,

և շարկայը գործածվում է՝
 ա/ իմաստի տեսակետից մոտիկ կամ հակառակ նշանա-
 կությամբ բառերը կապակցելիս, Օրինակ՝
 تا تولانی یکف آری و مغفلت نخوری
 Իբրև քո արտաքին քո կարգը

...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...

Ամբողջ բաղադրանքները ֆակտորացրել ենք ըստ
թվաբանության թեորեմի՝
Նրանք բազմապատկել են իրենց թվերը՝
որպեսզի ստանան իրենց թվերի
հարկից փոքր թվեր։

خدا انکس که گوی نیکی بود

Այս բանը լուրջ համար է բերանդ մորդ
խոնոր անբան քեզ գուցե նիբի բորդ-
մանի որ թե՛ լավ, թե՛ վատ հասնելու են վախ-
ճանի։

نيك ويدجون همي بيا يدمرد

Երանի նրան, ով լավության գեղական իր հետ կտանի
ք/ Բաղադրյալ թվականներ կազմելիս՝ Օրինակ՝
Հարմար է հարմար ընտրել համարները՝
համարները հարմար ընտրել հարմար ընտրել հարմար
համարները հարմար ընտրել հարմար ընտրել հարմար

Հարմար է հարմար ընտրել հարմար ընտրել հարմար ընտրել հարմար

Այս բանը լուրջ համար է բերանդ մորդ
խոնոր անբան քեզ գուցե նիբի բորդ-
մանի որ թե՛ լավ, թե՛ վատ հասնելու են վախ-
ճանի։

دنیا دیدی هر چه دیدی هیچ است
رتا سرا آفای دودیدی هیچ است

Մեր ամբողջ բաղադրանքները ֆակտորացրել ենք ըստ
թվաբանության թեորեմի՝
Նրանք բազմապատկել են իրենց թվերը՝
որպեսզի ստանան իրենց թվերի
հարկից փոքր թվեր։

Այս բանը լուրջ համար է բերանդ մորդ
խոնոր անբան քեզ գուցե նիբի բորդ-
մանի որ թե՛ լավ, թե՛ վատ հասնելու են վախ-
ճանի։

Եվ այն էլ, ինչ ասացիր, ինչ լսեցիր՝ ուղիւ
է,

Ես այն էլ, որ տանը սողացիր՝ ուղիւ է,
Եվ այն էլ, որ տանը սողացիր՝ ուղիւ է,,

م...م / س...س، ل...ل، ب...ب، ع...ع، ه...ه

շաղկապը կրկնադիր գործածութեամբ ունի հա-
վելման իմաստ: Օրինակ՝ هم توهم وتصیرا یدولی من هم ترا
դա-
թիւ վաղի ման համ թորա վա համ ուրա միքիս
-
ձեզ դու, և նա մեզ ունեք, սակայն ես թե քեզ
և թե նրան ներում եմ,,

ما یم نهاده سر فرمان شراب
هم ساقی ما خلق مرا حی در دست
جان کرده فدای لب خندان شراب
هم بر لب ساغر آمده جان شراب

մարմն նեհողն սիր բեֆտրմանն շիրաբ
ջան քնորդն ֆանդայն լաբն խնդանն շիրաբ
համ սաղիյն մա հալղն սորահի դիր դասթ
համ բիր լաբն սաղեր ամաղն ջանն շիրաբ-

,, Գլուխս ենթարկել եմ գինու կաթին,
հոգիս մատաղ արել նրա ժպտուն շրթունքին,
թե մատուպակն է ձեռքը առել վզիկը կտի,
թե գինու հոգին է հասել թասի շրթունքին,,

چ...چ / ل...ل، ه...ه، ن...ن، ن...ن، ی...ی، ی...ی

Օրինակ՝ چو آهنگ رفتن کنجان پاک
چو بر تخت مردن چو بروی خاک
Օրինակ՝ چو آهنگ رفتن کنجان پاک
چو بر تخت مردن چو بروی خاک
,, ինչ հեծած, ինչ հետիոտն,,
| Էն դիր խաբ էն դիր ռոյա-,, ինչպես երազում, այնչ
պես էլ իրականութեան մեջ,,

چو آهنگ رفتن کنجان پاک
چو بر تخت مردن چو بروی خاک
| Ըն ահանգն բաթթան քոննդ ջանն փաթ
էն բիր թնիթ մորդան էն բիր ռույն խաթ-

,, Երբ ջինջ հոգիդ պատրաստ լինի այս աշխարհից
մեկնելու,
Միևնույն է՝ գահի վրա, թե գետնին ես մեռնելու,,

خوا...خواه / ک...ک، ن...ن، ن...ن، ی...ی، ی...ی

... ուզում է,, համանիշ է նախորդ՝ կրկնադիր

դար գարդանն ու բեմանդ 0 բար մա բողզաշթ.

,,Րունակալը կարծեց, թե մեզ չարիք պատճառեց,
չարիքը անցավ մեզնից, իսկ նրա վզին փաթաթվեց,

ولیکن / Լիքեն / لیکن / Կեն / ولی / Կալ / اما

— Բայց, — Լիք / Լիկ / لیکن / Կեն / لیکن / Կեն /

սակայն, մինչդեռ, իսկ,, Արտահայտում են սահ-

մանափակման, երբեմն էլ հակադրության հարաբե-
րությունն. Օրինակ՝

با یم را بلند میکردم نشانه میرفتم که
| փայտմարա բուլանդ միքարդան
նեշանե միրաֆթամ քե բեթուփ բեզանամ մամա փա-
յամ բեթուփ նեմիխորդ. —, Ոտքս բարձրացնում, նը-
շան առած՝ ուզում էի գնդակին հարվածել, բայց
ոտքս գնդակին էր դիպելում, |
اشباهی بچشم میخورد اما, |
— Էջանամ միխորդ մամա թաշխին նեմիդադամ քե չիսթ
0 քրսթ 0 էե միքոնադ—, ինչ—որ ստվերներ էին
երևում աչքիս, բայց թե ո՞վ է, ի՞նչ է և ի՞նչ է
անում, էի զանազանում, | |

نخلبندم ولی نه درستان
شاهدم من ولی نادر گنمان
| նախլբանդամ վալի նա դար բոսթան
շահեդամ ման վալի նա դար ֆանան—

,,Այգեգործ եմ, բայց ոչ պարտեզում,
գեղեցիկ եմ, բայց ոչ ֆանանում,, |
ولیکن مدتی با گل نشستم
| բեգոֆթա ման գելի նաչիզ բուդամ,
վալիքան մողաթի բա գուլ նեշանթամ—

,,Պատասխանեց, թե անարժեք հող եմ եղել,
կտոր ցելս,
բայց եղել եմ մի ժամանակ վարդենու հետ միա-
տեղ,, |
هزار بار چراگام خوشتر از میدان
ولیکن اسب ندارد بدست خویش رعنان

| հեզար բար էբրագահ: խոշթար ան մեյդան
վալիքան ասբ նադարանդ բեդեսթե խիշ անան—

,,Հազար անգամ արոտն է լավ, քան ասպարեզը
ձիարշակի,
բայց ձին չունի իր ձեռքին իրավունքը իր սան
ձի,, |

گره شیراستد و گرفتن موش / ليك موش استدر مضاف پلنگ

|գորբ Է շիր անթ դար գերեթթանե մուշո
 Էրք մուշ անթ դար մասաթե փշլանգ-

,,կատուն առու Ե մուկ բունելիս,
 սակայն մի մուկ՝ վագրի հետ կռվելիս,,

بلکه / ۱۰۰ - ۱۰۰ - ۱۰۰ - ۱۰۰ - / - Արտահայտում է ժխտման

հարաբերություն, ժխտում է կապակցական եզրերից
 մեկը, Օրինակ՝

بلکه جویان برای خدمت است / کوسفندا از برای جویان نیست

|գուսֆանդ ան քարայն չուփան նիսթ
 քան չուփան քարայն խեղճթե ուսթ-

,,Ուշխարները հովվի համար էն ապրում,
 այլ հովիվն է ուշխարներին ճառայում,,

գ / Տրոհական կամ բաժանական՝

یا ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ / و یا ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 یا ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ / و یا ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰

Տրոհական կամ բաժանական շաղկապները կապակ-
 ցում են այնպիսի շարահյուսական միավորներ, որոնց մեջ երկընտրանք կա, ընդունվում է կամ մե-
 ղը, կամ մյուսը, Օրինակ՝

درد است نمیدانم دیشب یا امروز / Ղորոսթ նեմի-
 դանմ դիշթ Ե տրոհ սոթ՝ բա դիթար Ե համ-
 վափեյմ մոսնչլլմ անթ քե հերեթթ քարդե անթ-

,,Ճիշտ չգիտեմ՝ գիշերը, թե՞ այսօր՝ առավոտ-
 ան գնացքով կամ ինքնաթիռով հաստատ մեկնել է,,

یا ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ / و یا ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 یا ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ / و یا ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
 խե նամերա բեթերեսթիմ վն Ե շնխան բերանվիմ-
 , Պետք է նամակի պատասխանը ուղարկենք, և կամ
 |կամ թե| անամբ գնանք,,

یا بکنه رخسارمان نکتت نیل / یا مرویا یا رازرق پیرهن
 یا بنا کن خانه درخورد بیل / یا مکن با بیلبابان دوستی

|Ե մարո բա Երե անթաղ փիրհան
 Ե բեթե շ քար խանեման անգոշթե նի
 Ե մթոն բա փիլբանան դուսթի
 Ե քնե սոն խանե դար խորդե փիլ-

,,կամ մի գնա կապույտ զգեստով Երբ հետ,

կամ էությանդ վրա կապույտ ներկ քսիր՝
կամ բարեկամութիւն մի՛ անիր փղպառնների հետ,
կամ էլ շինիր տունդ փղին հարմար մեծությանդ՝

Լ / յա / շողկապը կապակցում է նաև այնպիսի միա-
վորներ, որոնք նշանակութամբ նույնանում են
կամ նույն առարկայի տարբեր անուններն են և
կարող են փոխարինել միմյանց՝ Օրինակ՝ دریاچه و دریا
յա արումիլը արումիլը արումիլը արումիլը արումիլը
Օրոնմիլը բողորգթարին դարձալեյե իրան անթ-
նեզարյե կամ Ուրմիա լիճը իրանի ամենամեծ լիճն
է, / 1 :
| Արդեշիրոն անվանւ յա դերագդանթ ան փողեշահան
հանամանեշի անթ- , Արդաշիր Առաջինը կամ Երկայ-
նաբազուկը Աթմեսյան թագավորներից է, / 1 :

դ / Բացահայտման՝

յու՛նի, այսինքն, այն է, / շողկապը կա-
պակցում է այնպիսի միավորներ, որոնցից երկրորդը
այս կամ այն կողմով մեկնում է բացահայտում է
առաջին բաղադրիչի որևէ հատկանիշ՝

امروز هم طبق معمول یعنی سر ساعت هشتصد و بیست
| Էմրուզ համ թեբդե մի՛ մուլ յի՛ սմրե սանթե
հանթե սոբհ բիդար շող- , Այս Օր էլ ըստ սովորա-
կանի, այսինքն՝ առավոտյան ճիշտ ժամը թեբին
بالاخره از جنجال مصیبت یعنی بردگی رهائی یافت .
| Բելանթրե ան շանգալե մոսիբանթ, յի՛նի բարդեգի
րեհաի յաթթ- , Վերջապես, տառապանքի ճիրաններից,
այսինքն՝ ստրկութիւնից ազատագրվեց, / 1 :

ե / Մեկնական՝

Ճ / քե- , որ, թե, / 1 - Արդի պարսկերենի ամենա-
գործածական ստորադասական շողկապն է՝ Ճ շողկա-
պով կապակցվող երկրորդական նախադասութիւննե-
րը բազմաբնույթ են։ Այն հիմնականում հանդես է
գալիս բացատրական, մեկնական իմաստով և ենթակա,
ուղղիղ, անուղղակի խնդիր, որոշիչ ու հատկացու-
ցիչ, պարագայական զանազան երկրորդական նախ-
դասութիւններ կապակցում է գլխավոր նախադասու-
թիւնների հետ։

ա / խնդիր երկրորդական նախադասութիւն . Օրի-

նակներ. / ۱ / من یقین میدانم که این دروغ است
դանմ, ք ին դորուղ ասթ, ۲, ۳, ۴, ۵, ۶, ۷, ۸, ۹, ۱۰, ۱۱, ۱۲, ۱۳, ۱۴, ۱۵, ۱۶, ۱۷, ۱۸, ۱۹, ۲۰, ۲۱, ۲۲, ۲۳, ۲۴, ۲۵, ۲۶, ۲۷, ۲۸, ۲۹, ۳۰, ۳۱, ۳۲, ۳۳, ۳۴, ۳۵, ۳۶, ۳۷, ۳۸, ۳۹, ۴۰, ۴۱, ۴۲, ۴۳, ۴۴, ۴۵, ۴۶, ۴۷, ۴۸, ۴۹, ۵۰, ۵۱, ۵۲, ۵۳, ۵۴, ۵۵, ۵۶, ۵۷, ۵۸, ۵۹, ۶۰, ۶۱, ۶۲, ۶۳, ۶۴, ۶۵, ۶۶, ۶۷, ۶۸, ۶۹, ۷۰, ۷۱, ۷۲, ۷۳, ۷۴, ۷۵, ۷۶, ۷۷, ۷۸, ۷۹, ۸۰, ۸۱, ۸۲, ۸۳, ۸۴, ۸۵, ۸۶, ۸۷, ۸۸, ۸۹, ۹۰, ۹۱, ۹۲, ۹۳, ۹۴, ۹۵, ۹۶, ۹۷, ۹۸, ۹۹, ۱۰۰, ۱۰۱, ۱۰۲, ۱۰۳, ۱۰۴, ۱۰۵, ۱۰۶, ۱۰۷, ۱۰۸, ۱۰۹, ۱۱۰, ۱۱۱, ۱۱۲, ۱۱۳, ۱۱۴, ۱۱۵, ۱۱۶, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000

բ / Որոշիւ երկրորդական նախադասութիւն.
Օրինակներ. / 1 / کتابی را که شما برای من خریدید من کم کردم
| քեթաբա քե շոմա քարա քե մեն խարիդ քե բուդիդ
մեն գոմ քարդանմ, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100

բ / Բողորգան նախաննդ անլե խերանդ
քե նամե բողորգան բեզեթի բարանդ
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100

ա / Պարագայական կախյալ նախադասութիւններին
նպատակի երկրորդական նախադասութիւն, Օրինակներ.
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100

բ / Պատճառի պարագա երկրորդական նախադասու-
թիւն Օրինակներ.
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100

բ / Կեանի նիւծի քարա քե
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100

ք Զար Նմբուղն զարարե նեշնսթ-

՝ Եկավ անպատ՝ կրքից արբած,
քանզի հանգստանալու համար որևէ տեղ էեր
գտած, ՝ /

գ / Հետևանքի երանգով որոշիչ, ձևի և չափի
պարագա երկրորդական նախադասությունն.

چنان قطه مالى خدا ندر دستى كه ياران فراموش كردند عشق

լեւնան զնհրսալի շող անդր զնմեշը
ք Եսրան ֆարամուշ ֆարդանդ եշը-

՝ Իմանակոսում եղավ այնպիսի երաշտ տարի,
որ / բարեկամները / սիրահարները մոռացան սե-
րը բարի, ՝ /

از دست برفت بوى گلچنان مست کرد که دام منم از دست برفت
լեւնան մանթ ֆարդ քե դամանամ ան զնսթ բերնթթ-
՝ Կարդի բուրմուշը այնպես ինչ հարբեցրեց, որ
քղանցքը ձեռքիցս բաց ընկավ, ՝ /

آنقدر سازیردستان خود بدرفتاری کرد که آنها بر علیه او قیام کردند

/ անդամը բազիրդանսթանե խող անդրնթթարի ֆարդ քե
անհա բնր անդհե ու ղիյամ ֆարդանդ- ՝ Ես այնքան
վատ վարվեց իր հպատակների հանդեպ, որ նրանք
ըմբոստացան նրա դեմ, ՝ /

դ / Փամանակի պարագա խրկրորդական նախադասու-
թյունն. او که آمد من رفت بادم / ու քե ամանդ ման
րնթթե բուղան- ՝ Ես որ եկավ, ես գնացել էի, ՝ /
من که رسیدم وقت بدم خواب بودند
վանթ ղիր բուղ հմե խաբ բուղանդ- ՝ Երբ ես հա-
սա, արդեն ուշ էր, բոլորը քնած էին, ՝ /

Ուրիշի ուղղակի և անուղղակի խոսք

Պարսկերենում անուղղակի խոսք քիչ է գործած-
վում: Այստեղ ուրիշի խոսքը սովորաբար մեջ է
բերվում ոչ թե պատճառաբար, այլ հաղորդվում է
հենց խոսողի անունից:

Ուրիշի խոսքը հանդես գալով բարդ ստորադասա-
կան նախադասության կազմի մեջ, կապակցվում է
նրան և / քե / ստորադասական շաղկապով և, այս-

պիստով, կազմում է խնդիր երկրորդական նախադասու
թյուն, Օրինակ՝
|Մոնլլեմբ բ փնրվիզ գոֆթ ք բ թ շազերդ խուբի
հասթի-,,Ուսուցիչը Փարվիզին ասաց, որ
լավ աշակերտ ես,,
|Ֆնրմանդե հոթ փնրդ ք ասբհա րա զին քոնիդ-
,,Հրամանատարը կարգադրեց, որ
հասթի-,,Քանի որ քո ֆեդանեջզա հա-
հադ րաֆթ-,,

Կ | ք | շաղկապը որպես թարմատար գործածվում
է մի շարք հարաբերական բառերի ու շաղկապների
հետ, կազմելով բաղադրյալ գրություն, ինչպես
|հարթ-,, ու զոր, և
|հարթ-,, մինչև որ, որպեսզի,
|լախի-,, որտեղ որ, և
|վնդիթիթ-,, երբ որ, և

գ | Նպատակային

Կ | ք | շաղկապը որպես թարմատար գործածվում է մի շարք հարաբերական բառերի ու շաղկապների հետ, կազմելով բաղադրյալ գրություն, ինչպես |հարթ-,, ու զոր, և |հարթ-,, մինչև որ, որպեսզի, |լախի-,, որտեղ որ, և |վնդիթիթ-,, երբ որ, և
Կ | ք | շաղկապը որպես թարմատար գործածվում է մի շարք հարաբերական բառերի ու շաղկապների հետ, կազմելով բաղադրյալ գրություն, ինչպես |հարթ-,, ու զոր, և |հարթ-,, մինչև որ, որպեսզի, |լախի-,, որտեղ որ, և |վնդիթիթ-,, երբ որ, և

|փննդ գիր ան յաստեբ գիգարան
թա նագիրանդ գիգարան զ բ թ փննդ-

,,Ուրիշների դժբախտություններից խրատ առ,
որպեսզի ուրիշները խրատ չառնեն քեզանից,,

برای اینکه بچه تریه نکند و مهانه نگیرد یکدوله کوچك تریاك با و میداد و
بچه با چشم های خماردایم در چرت بود

|բնրայ ինք բնլլե գերյ նթոննդ վն բհհա-
նե նագիրանդ ք ք գոլուլեյն քոլեքեթ թերյաք բե-
ու միղադ վն բնլլե բա լեջմհայն խոմար դայնմ
դնր լորթ բուդ-,,Որպեսզի երեխան լաց չլինի և
կամակորություն չանի, մի փոքրիկ կտոր ափիոն
էր ուտեցնում նրան, երեխան խոմար ալքերով
միշտ ներհում էր,,

خو عیسی گرش یکه برند

چون بیا یدهنوز خرماع

խորիս Իսա գարնչ բե մարքե բարնիդ
լուսն բիացնդ հանուզ խնդ բաշնդ-

«Հիսուսի էլը, եթե նույնիսկ Մեքքա գնա,
երբ վերադառնա, նորից էլ կ'աճե՞ս»

تا وقتیکه معلم سخن نگفته بود کلاس آرام بود و وقتیکه آقا معلم بمن تعرض
کرد شاگردان کلاس رو بر گردانیدند

Թա վաղթիքե մոտլլեմ սոխնն նագոֆթե բուղ քե-
լաս արամ բուղ: վաղթիքե աղա մոտլլեմ բեմանն քե-
արող քարդ շագերդանե քելաս ու բար գարդա-

նիդանդ, «Բանի դու ուսուցիչը էր պոսկեացել,
դասարանը լուս էր: Երբ որ ուսուցիչը իմ վրա
զայրացավ, դասարանի աշակերտները շուտ եկան մեր
հմեկե՞նք շարժան եմք ներսը մերս: Կա՞նք որ
կողմը, ո՞րտե՞ս»

آن عددی که یک مرتبه گوشه زلزله آمد و کوه شکست

Գնմիքե շագերդան բեարդն նագարիսթննդ էյննքե
մար բա թոուսիֆի քե աղա շող դիդանդ քեմար
թնքե գուի զելզելե ամադ ո քուհ շեքնսթ, «Հենց
որ աշակերտները ետ նայեցին, իմ արդեն նկարագ-
րած ակնոցը տեսան, կարծես երկրաշարժ եղավ
ու սար փլվեց»

وقتیکه (هنگامیکه مادامیکه) من داخل
دانشگاهم رفتم دیدم که در راهرو قدم میزد
գամիքե, մարդամիքե ման դախելե դանեշգահ շո-
ղամ րեֆիդամրա դիդամ քե դար րահրուղ ղանամ մի-
ղադ, «Երբ ես մտա համալսարան, տեսա ընկերոջս,
որը փայլում էր միջանցքում»

تا مرد سخن نگفته باعد عیب و هنرش نهفته باعد

Թա մարդ սոխնն նագոֆթե բաշնդ
էյբ ո հոնարնչ նեհոֆթե բաշնդ-

«Բանդի դու մարդը էի ասել խոսք ու կարծիք,
թաքնված են լինում նրա թերուսյունն ու ար-
ժանիք»

اول اندیشه وانگهی گفتار پای پست آمده است پیردیوار

խվվանն անդիշե վանգահի գոֆթար
փայ-բնսթ ամանդե նսթ փնս դիվար-

չ, նախ պետք է մտածել և ապա խոսք ասել,
Նախ հիմք է պետք, ապա միայն պատշաճ շարժել։

Ժ / Զիջական՝

Հեջ քիջաք, բեք, բեպետ, քիջ
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,

Այս կարգի մասին հարկավոր է հետևել հետևյալը։

Հեջ քիջաք, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,

Մինչև և այլու հարցերը, հարցերը, հարցերը,

Հեջ քիջաք, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,

Մինչև և այլու հարցերը, հարցերը, հարցերը,
Համարձակելով քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
Համարձակելով քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
Համարձակելով քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
Համարձակելով քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,

Երբ քիջ քիջաք, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,

Նորմալ քիջ քիջաք, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,

Հեջ քիջաք, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,
|բա| բան, քիջ քիջաք, քիջ քիջաք,

برتونیکان نگیدهرکه بنیادش یداست

تربیت نا اهل را چون کردگان برگنبد است

پشور په ښارونو کې د هېواد د پیاوړتیا د پلوه د ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه د ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه د ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه

پشور په ښارونو کې د هېواد د پیاوړتیا د پلوه د ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه د ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه

د ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه د ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه د ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه

دی کونړه کړی بديدم اندرمازار برتانه کلي لکشمی زديسيار
وان گل بزبان حال با او ميگفت من همچوتوبوده ام مرا نيکودار

له ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه د ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه د ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه

د ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه د ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه د ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه

له ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه د ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه د ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه

این جمله آخر از زمین کلاه با اطمینان کامل گفت مثل اینکه تصمیم او قطعی بود

له ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه د ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه د ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه

روی کونړه ما پشور کرم څه مثل اینکه آتش شعله میزد

له ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه د ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه د ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه

د ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه د ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه د ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه

د پ / ز ښوونیزو پروگرامونو

له ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه د ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه د ښوونیزو پروگرامونو د ترمیم په موخه

Բրտունիկան նգրծերկե Բնիաճի ԲԻԺԻԿԻ
 Երիտ Նա ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ
 ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ
 ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ

ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ
 ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ
 ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ
 ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ

ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ
 ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ
 ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ
 ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ

ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ
 ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ
 ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ
 ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ

ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ
 ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ
 ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ
 ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ

ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ
 ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ
 ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ
 ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ

ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ

ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ ԲԻԺԻԿԻ

ուստի, հետևապես, շաղկապները արտահայտում են եզրակացութուն հետևութուն, որի համար իբրև հիմունք ծառայում է նախորդ նախադասությամբ արտահայտված միտքը: Օրինակ՝
 هر نفسی که فرو میرود مدحی است و چون بر می آید مفرح ذات پسر در هر نفسی دو نعمت موجود است و بر هر نعمتی شکر واجب

Ֆորու միրձվանդ մոմեղդե հայթ անթ վն լուն բնր-
 միայնդ մոֆնրրհհե զաթ փնս դնր հնր նմֆնսի դո
 նեմնթ մոուջուդ անթ վն բնր հնր նեմնթի շոքրի
 վաջեբ, նեմն մի շուսն, որ ներս է գնում, եր-
 վարացնողն է կյանքի, և երբ արտաշնչվում է, զը-
 վարացնում է ետևութունը: Ուրեմն ամեն մի շնչի
 մեջ երկու շնորհ կա, և ամեն մի շնորհին անհրա-
 ժեշտ է շնորհակալութուն, 10

در شهر یکی چون من و آنهم کافر پس در همه شهر یک مسلمان نبود

Ղանր շահր յեթի լուսն մնն 0 անհնմ քաֆիր
 փնս դնր հնմե շահր յեթ մոսնլման նեբուդ-

հաղաքում մի հատ եմ ես միայն և այն էլ
 անհալատ,

ուստի ողջ քաղաքում մի մուսուլման էի ե-
 դեմ, 10

• هو اخوب نمود لذا بگردش نرفتم
 բեգաիրդեշ նարնթթամ, նղանակը վատ էր, ուստի
 զբոսանքի չգնացի, 10

Հիմունքի և պտոճառի հարաբերութուն արտա-
 հայտող յոն շաղկապի հետ, քանի որ, շաղկապի հետ
 բաղադրվելով կազմվում են լուսն... յոն... լուսն...
 լեզա/ և յոն... փնս/ գուգադիր շաղ-
 կապները: Օրինակ՝
 هر نفسی که فرو میرود مدحی است و چون بر می آید مفرح ذات پسر در هر نفسی دو نعمت موجود است و بر هر نعمتی شکر واجب
 զոնհ բուդ լեզա թնթրե է շոդ, հանի որ նա տն-
 մեղ էր, ուստի արդարացվեց, 10

Հիմնականում սրանք են ժամանակակից պարսկե-
 րենի շաղկապների չլիսավոր իմաստներն ու կիրա-
 ռութունները:

Ինչպես տեսանք, որոշ շաղկապներ բազմիմաստ
 են և արտահայտում են տարբեր հարաբերութուններ
 ինչպես, Օրինակ՝
 ک / ք / և / ք / յոն / լուսն / և այլ շաղկապները, ուստի և բերված են

մի քանի խմբերի մեջ:

Շղկապների իմաստների ու կիրառութիւնների առաջել մանրամասն ուսումնասիրութիւնը վերաբերում է շարահյուսութեանը:

ԵՂԱՆԱԿԱՎՈՐՈՂ ԲԱՌԵՐ

Եղանակավորող բառերը արտահայտելով խոսողի կամ մային վերաբերմունքը ասածի հանդեպ, խոսքի մեջ Օգտագործվում են նախադասութեան որևէ անդամի կամ ամբողջ նախադասութեան իմաստային այս կամ այն երանգը շեշտելու, թուլացնելու կամ ճշգրտելու և այլ նպատակներով: Որպես այդպիսիք, եղանակավորող բառերը հանդես են գալիս իբրև միջանկյալ բառեր՝ ամբողջ նախադասութեանը կամ որևէ անդամի հաղորդելով խոսողի դատողական վերաբերմունքի այս կամ այն երանգը: Ուստի նրանք շարահյուսական հարաբերութիւնների մեջ չեն մտնում որոշակի բառերի հետ և այդ պատճառով էլ նախադասութեան անդամի պաշտոն չեն կատարում: Եղանակավորող բառերը որպես ինքնուրույն խոսքի մաս առանձնացնելիս, ելնում ենք խոսքի մասերի որոշման՝ ինչպես իմաստաբանական, այնպես էլ կիրառա-շարահյուսական հիմունքներից:

Եղանակավորող բառերը առջանում են զանազան խոսքի մասերի պատկանող բառերից՝ մակբայներից, բայերից, ածականներից և գոյականներից: Հաճախ մի շարք բառեր ըստ կիրառութեան՝ մի դեպքում եղանակավորող բառեր են, այլ դեպքում այլ խոսքի մասեր: Օրինակ՝ **گوئی** /գուի-/, ասես, ոնց որ, **یا** /բալ-/, բալ-/, **بلکه** /բալե-/, գուցե, թերևս, այլև, **یا** /իմա-/, ուստի, ապա, **یا** բառերը կարող են դիտվել թե՛ որպես շաղկապ, թե՛ որպես եղանակավորող բառեր:

اول /լամալ-/, գոնե, **واقعا** /վադեան-/, իրոք, **حقا** /հաղան-/, իրաւամբ, **یا** կարող են դիտվել թե՛ որպես մակբայ, թե՛ որպես եղանակավորող բառեր: **بگذار** /նաշադ-/, ըլիսի, **یا** /բոգաբար-/, թող, **یا** կարող են դիտվել թե՛ որպես բայ, թե՛ որպես եղանակավորող բառեր և այլն: **۱۶**

կարգի բառերը որոշակի կարելի է տարբերակել մի-
այն բնագրում:

Այն բառերը, որոնք իրենց բառային իմաստով
մոտենում են եղանակավորող բառերին, սակայն ի-
րենց շարահյուսական կիրառությամբ դրսևորում են
շաղկապական հատկություններ, իրենց իմաստով էլ
դառնում են շաղկապ:

Այն բառերը, որոնք իրենց բառային իմաստով
մոտենում են եղանակավորող բառերին, սակայն ի-
րենց կիրառությամբ շարահյուսական հարաբերու-
թյան մեջ են մտնում և կապակցվում են որոշակի
բառերի հետ, հանդես գալով եղանակավորող զանա-
զան պարագաների պաշտոնով, դիտվում են որպես
մակբայ:

Պարսկերենում գործածական ու տարածված եղա-
նակավորող բառերից են.

آخر /ախիր/ - Բառացի նշանակում է՝ , վերջ, վեր-

ջապես, , - Որպես եղանակավորող բառ արտահայտում
է սրտնեղություն, ցավակցման, եզրահանգման ե-
րանգ՝ , ախիր և խոսակցական լեզվում գործածվում
է آخر چرا با او اینطور رفتار کردی որինակ՝

ախիր լինողս նրա հետ այդպես վարվեցիր, ,
Ախր ինչու երա հետ այդպես վարվեցիր, ,
ախիր հետ քո հետ անասուներ մեղք է, մի՛ ջարջա-
րիր, ,

آخر او هم برای خودش انسانیت /ախր ու համ բն
որայն խողձ էնսանիսթ, , Ախր նա էլ իր համար մի
մարդ է, , վերջապես՝ նա էլ իր համար ծարդ
է, ,

آخر که اخرو شما که نمیدانید /ախե հիլլի նեմհիդունե,
Ախր բոլորովին բան չգիտի, ,
آخر که اخرو شما که نمیدانید /ախիր չոմա քե նեմհիդանիդ զճնե ամեն
է քե քեմիթի անսթ, , Ախր դուք հո չգիտեք՝ իմ կիներ
ինչ փորձանք է, ,

آیا /այա/ , արդյոք, , - Արտահայտում է երկբայա-

կան իմաստ՝ հարցական հնչեղանգով, Օրինակ՝
آیا راست است... آیا ممکن است... آیا روشنائی چشم او آهنگندایش

• بکلی خاموش شد /այա րասթ անսթ...
մոմքեն անսթ... այա րոու շանիյե է քեմե ու վն-
հանգ սեղայնջ բեթոլլի խամուշ շող, , Արդյոք

ճիշտ է... արդյոք հնարավոր է... արդյոք աշ-
քերի փայլը, նրա ձայնի երանգը լրիվ մարեցին, /
ایا خود اوم تغییر نکرده ایاهمان هما یون مهربان فرما نبرد ار و خوشگل

• سابقست /այո խողե ու համ թանդիր նախոր-
դե, այո համան չոմայունե մեհրմբան, ֆարմանբոր-
դար ո խոզգեւ սաբեղանթ-, Արդյոք ինքն էլ չէ՞ր
փոխվել, արդյոք առաջվա բարեղեմ, հնազանդ ու
գորովաւիր չոմայունե է, /

البتة /شرف /... անշուշտ, իհարկե, /... Հավաս-
տում է ասվածի ստույգ, հաստատ լինելը • Օրինակ՝
• البتة عينك كينه بود بقدری كينه بود که فراموش کنی
/ شرف էյնթ քոհնե բուդ բուդ բեղադրի քոհնե բուդ
քե ֆերամաշ շեքեմսթե բուդ-, իհարկե, ակնոցը հին
էր, այնքան հին, որ շրջանակը կոտրված էր, /

• روزانه ندا شتم اگر داشتم ناچیز بود البتة از تنگ و تنگی افتادم
/ րուզանե նադաշթեմ ագրաշթեմ նաչիզ Բուդ ալ Զու-
եմսթե մզ թանգոթա նեմի Օֆթադեմ-, Օրապահիկ չու-
նեի, եղածն էլ չնչին բան էր, իհարկե, ասեբեթ
սուրբ չէի տալիս, /

القصة /شرف /... ինչևէ, ինչևիցե, /... կիրառ-

վում է՝ ցույց տալու համար, որ խոսողը նախորդ
մտքից կամ մտքերից եզրակացություն է անում
կամ ամփոփում է կատարում, Օրինակ بارة /شرف
• القصة در این باره آنجا که شرف ին բարե անհամբա-
հեսե մոֆաշալի դաշթե մեդ-, ինչևէ, նրանք այդ
մասին մանրամասն զրույցներ են ունեցել, /
• شرف /شرف /... ինչևիցե, մեծ վտանգից մի
կերպ ազատվեց, /

اقلا /شرف /... զոհե, թեկուզ և, /... Արտա-

հայտում է սահմանափակման իմաստ՝ ցույց տալով,
որ տվյալ գործողության կամ երևույթի կամ հատ-
կան չի նվազագույն քանակությունը որոշ չափով
զբաղարար խոսողին, Օրինակ՝ ك
• خريدم اقلا يكيش مرندہ بشود
ազմայի քե խնրիդեմ ադալաշն քեթիշ բնրանդե բե-
շալաշ-, հնածս վիճակախաղի հինգ տոմսերից գոհե
մեկը շահեր, /... امروز سخت است ساعت استراحت بکنم

էմբրուզ սնիր խնսթ շողամ անլլան յեք սամթ էս
թերահնթ բոթոնամ, Այսօր խիստ հոգնել եմ, գոնե
մեկ ժամ հանգստանամ, |

اتفاقا | Եթե ֆաղան - , ի դեպ, | - ծուլց է տալիս,
որ միտքն արտահայտվում է դիպվածաբար, Օրինակ՝
• اتفاقا این قای معلم کج غلیظ شیرازی داشت
ֆաղան ին աղայե մոտլլեմ լաճեյե դալիզե շիրա-
զի դաշթ - , ի դեպ, պարոն ուսուցիչը խոսում էր
Շիրազի թուեղ բարբառով, | خیلی حراف و فضول بود
اتفاقا شیرین زبان و نقال هم بود | խոսլի հարրաֆո ֆոե
զուլ բուղ էթթեֆաղան շիրինզեթանո նաղղալ համ
բուղ - , Շատ բամբասկոտ ու շատախոս էր, ի դեպ՝
նաև սրամիտ էր ու պերճախոս, |

بالاخره | Բելիսիրե - , վերջապես, | - Արտահայտում
է մտքերի շարժում վերջին բաղադրիչի՝ իբրև եզրա-
կացողություն կամ ամփոփում հանդես գալը: Օրինակ՝
بالاخره میدانم که روزی ما هم میسیم
քե ըուզի մա բեհամ միրեսիմ - , վերջապես, գիտեմ,
որ մենք միմյանց կարժանանանք, | بنده هم یکی یکی
باشم / Բանդե համ | Եսնդե արա Եթե հան քերդեմ բելիսիրե
յեքի յեքի էյեմթհա ըա էմթհան քերդեմ բելիսիրե
յեք էյեմթ բելեշամ խորդ - , էս էլ մեկ-մեկ փոր-
ձեցի ականցները, վերջապես, մի ականց հարմար-
վեց, |

بله | Բելե - , այո, | - Արտահայտում է հաստատական
իմաստ, որ գործածվում է թե՛ նախադասությունների
կազմում, որտեղ հավաստում է տվյալ նախադասու-
թյամբ արտահայտված միտքը, թե՛ առանձին, որպես
պատասխանական բառ, փոխարինելով մի ամբողջ նախա-
դասություն, բառի կամ բառակապակցություն: Օրին-
ակ՝ گفتیم بلیه او امروز خواهد آمد
րուզ խահնդ ամսիդ - , Ասացի, - Այո՞, նա այսօր գալու
է, | او ایامیتوانم از قول شما بگویم بلیه
նդ ղոուլե: շոմա բեգուլամ - Բելե - , Արդոք կարող
եմ ձեր անուհից ասել: - Այո, | او بلیه بارها گفتیم اما
بلیه بلیه بارها گفتیم اما | Բելե Բելե բարհա գոֆթեմ ամմա գուշ
շենսվա նմբուղ - , Այո՞, այո՞, բազմիցս ասել եմ,
սակայն լսող չի եղել, |

بلی، |արի| آری / բառին համանիշ են | բառին
| բառին| և բարբառային խոսակցական արհ | արհ | բա-
ռերը :

• آری من اینطور معذیر مهمانخانه گفتم
բ Ե մողի ըը մեհմանխանե գոֆթիմ, - արհ, ես այսպես
մ Ե մաս Ե հյուարանոցի դիրեկտորին, - արհ, արհ
• جز يك جيز - آره جز يك جيز
յ Ե ըիգ, - արհ ըոգ, յ Ե ըիգ, - արհ, արհ, արհ, արհ, արհ,
ն Ե ս, բացի մեկ բանից, - արհ, բացի մեկ բանից, -

Արտահայտում է խո-
սողի կամքը, կռիւ՝ գործողութեանը կատարման մա-
սին, Օրինակ՝ ميخوند بيا ايند | Բարեհաճե՞լ
բիտայանդ, բոգզար բիտայանդ, - արհ, արհ, արհ,
բող գան, - արհ, արհ, արհ, արհ, արհ, արհ,
| բոգզար նա մա յադ նախնինդ, բոգզար մարա ֆիրա
մուշ բոնանդ, - արհ, արհ մեզ հիշեն, թող մեզ մոռա-
նան, - արհ, արհ, արհ, արհ, արհ, արհ, արհ, արհ,
մամ բոգոնդ, - արհ, արհ գործը վերջացնի, - արհ, արհ,

Արտա-
հայտում է խոսողի դժգոհութեանը ասվածի, մտքի
վերաբերյալ. Օրինակ՝ بدبختا نه خودم نمیدانستم که نيم کورم
| բեմբեխտանե խողմ համ նեմհոդանեսթմ քե նիմ-
քուրամ, - արհ, արհ, արհ, արհ, արհ, արհ, արհ, արհ,
տես եմ, - արհ, արհ, արհ, արհ, արհ, արհ, արհ, արհ,
յ Ե բար համ քանի բեղարդամ նարեսիդ, - արհ, արհ, արհ,
տաբար, որևէ մեկը ինձ չհասկացալ, - արհ, արհ,

Արտա-
հայտում է մտքի հաստատական բնույթը, ցույց տա-
լով խոսողի հակոճմունքը ասվածի ստույգ լինելու
վերաբերյալ. Օրինակ՝ بيشك پيروزي با ماست
| բիշք փիրուզի բա մասթ, - արհ, արհ, արհ, արհ, արհ, արհ,
մերն է, - արհ, արհ, արհ, արհ, արհ, արհ, արհ, արհ,
بيشك اويكي از برجسته ترين دانشمندان ماست

| բիշք ու յ Ե ըի արհ բարձեսթեսթիրոն դանեշմանդանե
մասթ, - արհ, արհ, արհ, արհ, արհ, արհ, արհ, արհ,
ն Ե բար համ քանի բեղարդամ նարեսիդ, - արհ, արհ, արհ,
տես եմ, - արհ, արհ, արհ, արհ, արհ, արհ, արհ, արհ,
بیشك اويكي از برجسته ترين دانشمندان ماست
| բիշք փիրուզի բա մասթ, - արհ, արհ, արհ, արհ, արհ, արհ,
մերն է, - արհ, արհ, արհ, արհ, արհ, արհ, արհ, արհ,

Արտա- 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100 Արտա-

Հայտու՛մ է սահմանափակման իմաստո՛ւ. Օրինակ՝
مثل معلمان سيرك شاكى بدستداشت فقط مافقيران را ميرزد

Դեռ և մահալի մահան ն սիրք շահալի բեղանթ դաշթ
վան ֆանիթ մա ֆանիթրան րա միգանդ-,, կրկեսսր կեսնդա-
նրենբր վարժեցնողներին պես ձեռքին մի մտրակ ու-
ներ և միայն մեզ խեղճերին էր ճեճու՛մ,,/:

نميدانم چقدر طول كشيد فقط احساس كردم فراشها مرا بلند كردند

Ենեմիդանմ է եղանդը թու է քեշիդ ֆանիթ է հասս քնր-
դանմ ֆանրաշհա մանրա բուլանդ քանդանդ-,, Զգրտեմ՝
որքան տեսց այդ միայն զգացրի, որ դպրոցը ճատա-
ները բարձրացրին ինձ,,/:

Հա և Հա /հանդան, հանդա- 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100 Հա և Հա

Ցույց է տալիս մտքի արդարացի, իրավացի լինելը՝
Օրինակ՝

در مسجد اگر چه با نياز آمده ايم حقا كه نه از بهر نياز آمده ايم
ز اينجا روزی سجاهه ای دزدیديم آن كهنه بنده است با نياز آمده ايم

Դանր մասջեդ անքնր է բա նիյազ ամանդ իմ
հանդա քե նն ան բահրե նմազ ամանդ իմ
զինջա րուզի սնջջադեի դողդիդիմ
ան քոհնե շողե անթ բազ բազ ամանդ իմ-
,, թեև կարիքն է ինձ բերել մզկիթը,
իրավամբ աղոթքը է ե գալուս առիթը,
այստեղ մի Օր մի սաջջադե գողացա,
այն մաշվել է, նորը տանելն է գալուս առիթը»:

բողորգ դաշթ անթ-,, իրավամբ նա արժանի է մեճար-
ման,,/:

Հա /հանդան- 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100 Հա

է տալիս մտքի անառկե լիությունը: Օրինակ՝
احتما՛ً باستقبال ما خواهد آمد
խահնդ ամանդ-,, նա անպայման մեզ դիմավորելու կը-
գա,,/:

فردا حتماً باید او را ببينم
սնդ ուրբ բեբինմ-,, վաղը անպայման պետք է նրան
տեսնեմ,,/:

Հանդիդան- 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100 Հանդիդան

Հաստատում է ասվածի ճշտությունը, իրական լինե-

մարգամ բեթո խահնդ բեսիդ-ի հարկե, այս նախա-
կը մահանալուցս հետո քեզ կհասնի, /
لا بد / Լաբոդ / բառին իր իմաստով մոտենում է
لاجرم / Լաջերմ-ի, անշուշտ, հարկադրաբար, իհար-
կե, / բառը:

مگر / մագմր-ի, մրթե, / Արտահայտում է երկիմաս-
տություն, տարակուսանք, զարմանք՝ հարցական հրե
երանգով: 0րինակ՝ است مگر هنوز دستخیز نده است
մագմր հանուզ դեկնթ խոնթք նաշողք մարթ-ի, /
مگر امیرانجا زیادتخواهد کرد / Կարգեցե՛ք, /
դեռ սիրտդ չի հովացե՛լ, /
/մագմր մարթ անջա սոբաթ խահնդ քարդ-ի, /
مگر امیرانجا زیادتخواهد کرد / Կարգեցե՛ք, /
իշխանը այնտեղ է հիմնավորվելու, /

مگر امیرانجا زیادتخواهد کرد ای که پنجاه رفت و در خوابی

Եյ քե փանջահ ընթթո դար խաբի
մագմր ին փանչրուզե դարյաբի-

, / Դու, որ հիսուն տարիդ անցավ՝ դեռ քնած ես,
միթքե այս հինգ 0րում բան ձեռք կբերես, /

مبادا / մեբադա-ի, / Էլիսի, / Արտահայտում է

խոսողի անհանգստությունը որևէ գործողության
կատարման կամ երևույթի առկայության մասին: 0-
میترسید چون امروز نامه را فراموش کرده بود مبادا روزنامه را
րինակ՝ /
میر- /
թարսիդ չուն էսմե ըուզնամերա ֆարամուշ քարդե
մեբադա ըուզնամհարա մագշ բեգիրենդ-ի, /
հանի որ
լրագրի անունը մոռացել էր, վախենում էր, չէի-
նի՝ լրագրերը վերցնեն իրենից, /

مبادا که بهمن شود تاجدار بیاد آوردن خون اسفندیار

մեբադա քե բնամն շնվանդ թաջդար
բեյադ մվարնդ խունե էսֆանդիյար-

, / Էլիսի՞ թե Բահմանը դառնա թագակիր,
հիշի արյունը էսֆանդիյարի, վրեժը լուծի իր, /
س- /
مبادا که در وقت حاجت درمائی
ջնթ դարմանի, / Էլիսի՞ թե կարիքի դեպքում դատար-
կաձեռն մնաս, /

— Բուզն / بودن — | Գլխի՞նք, Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք

Գլխի՞նք, Գլխի՞նք | Բայի աորիստի եզակի 3-րդ դեմքի սլ. -
տական ձևն է, որը որոշ կապակցութունների մեջ
կորցնելով նյութական իմաստը՝ արտահայտում է խո-
սողի անհանգստությունը ասվածի վերաբերյալ, օրի-
նակ՝ Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք
Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք
Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք

Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք
Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք
Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք
Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք
Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք

— Արտահայտություններ / Գլխի՞նք, Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք

տում է խոսողի հոգևորությունը ասվածի վերաբերյալ, օրի-
նակ՝ Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք
Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք
Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք
Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք
Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք

— Գլխի՞նք, Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք

Որպես եղանակավորող բառակապակցություն ցույց է
տալիս ասվածի թվացող լինելը, իբր նման է մի բա-
նի, օրինակ՝ Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք

Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք
Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք
Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք
Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք
Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք

Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք
Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք
Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք
Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք
Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք

— Արտահայտություններ / Գլխի՞նք, Գլխի՞նք | Գլխի՞նք / Գլխի՞նք

տում է ժխտում, Գործածվում է ժխտական նախադա-
սություններում՝ ժխտումը մի անգամ ևս հաստա-
տելու համար, հիրառվում է նաև առանձին, որպես
պատասխանական բառ՝ փոխարինելով մի ամբողջ նա-

من هرگز نزد او نخواهم رفت
| ۱۱ | و - و شرف
| ۱۲ | و شرف
| ۱۳ | و شرف
| ۱۴ | و شرف
| ۱۵ | و شرف
| ۱۶ | و شرف
| ۱۷ | و شرف
| ۱۸ | و شرف
| ۱۹ | و شرف
| ۲۰ | و شرف

من هرگز نزد او نخواهم رفت
| ۲۱ | و شرف
| ۲۲ | و شرف
| ۲۳ | و شرف
| ۲۴ | و شرف
| ۲۵ | و شرف
| ۲۶ | و شرف
| ۲۷ | و شرف
| ۲۸ | و شرف
| ۲۹ | و شرف
| ۳۰ | و شرف

من هرگز نزد او نخواهم رفت
| ۳۱ | و شرف
| ۳۲ | و شرف
| ۳۳ | و شرف
| ۳۴ | و شرف
| ۳۵ | و شرف
| ۳۶ | و شرف
| ۳۷ | و شرف
| ۳۸ | و شرف
| ۳۹ | و شرف
| ۴۰ | و شرف

من هرگز نزد او نخواهم رفت
| ۴۱ | و شرف
| ۴۲ | و شرف
| ۴۳ | و شرف
| ۴۴ | و شرف
| ۴۵ | و شرف
| ۴۶ | و شرف
| ۴۷ | و شرف
| ۴۸ | و شرف
| ۴۹ | و شرف
| ۵۰ | و شرف

من هرگز نزد او نخواهم رفت
| ۵۱ | و شرف
| ۵۲ | و شرف
| ۵۳ | و شرف
| ۵۴ | و شرف
| ۵۵ | و شرف
| ۵۶ | و شرف
| ۵۷ | و شرف
| ۵۸ | و شرف
| ۵۹ | و شرف
| ۶۰ | و شرف

من هرگز نزد او نخواهم رفت
| ۶۱ | و شرف
| ۶۲ | و شرف
| ۶۳ | و شرف
| ۶۴ | و شرف
| ۶۵ | و شرف
| ۶۶ | و شرف
| ۶۷ | و شرف
| ۶۸ | و شرف
| ۶۹ | و شرف
| ۷۰ | و شرف

و ا ب ج د ه و ز ح ط ی ک

من هرگز نزد او نخواهم رفت
| ۷۱ | و شرف
| ۷۲ | و شرف
| ۷۳ | و شرف
| ۷۴ | و شرف
| ۷۵ | و شرف
| ۷۶ | و شرف
| ۷۷ | و شرف
| ۷۸ | و شرف
| ۷۹ | و شرف
| ۸۰ | و شرف

Ձայնարկությունների կիրառական-շարահյուսակա-
կան առանձնահատկություններն արտահայտվում են
այն բանում, որ նրանք եղանակավորող բառերի նը-
ման, նախադասության անդամ չեն դառնում, վերա-
բերում են ոչ թե նախադասության որևէ անդամի,
այլ ամբողջ նախադասությանը, հաղորդելով նրան
այս կամ այն զգացական կամ կամային երանգ:

Ըստ ունեցած իմաստի և գործառության՝ պարսկե-
րենում ձայնարկությունները կարելի է բաժանել եր-
կու խմբի՝

1. զգացական կամ բացականչական ձայնարկու-
թյուններ, որոնք արտահայտում են զանազան զգաց-
մունքներ՝ ուրախություն, տրտմություն, վախ, զար-
մանք, զայրույթ և այլն:

2. կամային կամ կոչական ձայնարկություններ,
որոնք գործածվում են խոսակցի կամ մեկ ուրիշի
ուշադրությունը գրավելու, նրան կանչելու, զգու-
շացնելու, Օգնություն, ներում խնդրելու և այլնի
համար:

Զգացական կամ բացականչական ձայնար-
կություններ

ա) Ափսոսանք, տրտմություն, զղջում արտահայ-
տող բառերն են՝

آه/ահ-զ, ախ, 0, درین /դարիդ-09, ավաղ, 0, /
اف [0ֆֆ-0, ավայ, 0, /
ناله /, 0ֆ, 0, /ցավի արտահայտություն/, /
آه /, 0, /ավաղ, 0, / 0, /
واو /, 0, /ավաղ, 0, /
ای /, 0, /ավայ, 0, /մեղք, ափսոս, 0, /

Գոյականների վրա կոչական ալեֆ/ա/ ղրվելով՝
կազմվում են տրտմություն, զղջում, ափսոսանք,
նաև ուրախություն արտահայտող ձայնարկություն-
ներ, ինչպես, Օրինակ՝ /
در /դարդա-0, ավաղ, 0, /
خون /խոշա-0, շավ, երանի, երջանիկ, 0, /
سرس /հանրա-0, կարոտ, տենչանքի, տիրության արտա-
հայտություն/, /
درین /դարիդ-09, եղուկ, 0, /
0, /

բ) Ուրախություն, հրճվանք, հիացմունք, խրա-
խուսանք արտահայտող բառերն են՝ 0, /զեհ-0, 0, 0-

գ/ Ձգուշացում, վտանգ արտահայտող ճայնարկու-
թյուններն են՝ ایا / արտահայտող, զգուշացիր, Օրի-
նախահ محمود کثیر کتاف / արտահայտող զգուշացում
շայ-՝, Ձգուշացիր, Մահմուդ աշխարհակալ Քապուր, զ
هی / անհի, ایا / անհի, ایا / անհի-՝, զգուշացիր,
գիտցիր, Օրինակ՝
بلرزد همی چون بگرید یتیم ایا تا نگرید که عرش عظیم

/ անհի թա անգերյանդ քե անշի անգիմ
Բեւերգանդ համի լուսն Բեգերյանդ անթիմ-
, Ձգուշացիր, որպեսզի որբը լաց չլինի,
թե չե երկիրքն ամենաբարձր նրա լացից կցնցվի, զ

هان / անհան, զգուշաց, Օրինակ՝
گويا ز لب فرشته خوشی رسته است هر سبزه که بروکنا خوشی رسته است
کان سبزه ز خاک که خوشی رسته است هان بوس سبزه یا بخواری نهنی
/ անհի սաբզե քե բար քե նարե ջուրի րանթե անթ
գուշայ զե լմբե ֆերե շթե խուր-րանթե անթ
հան բար սարե սաբզե փա Բեխարի նմենհի
քան սաբզե զե խաթե լալերուր րանթե անթ-

, անհան կանաչ, որ առվակի ափին է բուսնել,
կարծես հրեշտակակերպի շրթներից է ծլել,
զգուշաց, արհամարհանքով կանաչ մի կոխտիր,
նա մի կանաչ աղջկա առյուսնով է սնվել, զ

| զեհար-՝, զգուշաց, Օրինակ՝
می خورد که بزیر گل بسی خواهی خفت می مونس و بیحریف و بی امید و حفت
زنهار مکن مگوتو این را ز نهفت هر لاله به زمرده نخواهد شکفت
/ մեյ խոր քե բեզիրե գե լ բանի խահի խոֆթ
բի մունես ո բիհարիֆ ո բիհամղամո ջոֆթ
զեհար բեքսս մազու թո ին րազե նեհոֆթ
հար լալեյե փածորդե նախահի շեզոֆթ-

, Գիեր խմիր, հողի տակ գնալու ես աշխարհից
առանց ընկեր, բարեկամ, մտերիմ ու սրտակից,
զգուշաց, երբեք ոչ մեկին այս գաղտնիքը չասես,
գի կակալը թե թառամեց, էլ չի բացվի նորից, զ

դ/ Օգուշոթյան, ներման խնդրանք արտահայտող
ճայնարկություններն են՝ امان / անման, ներուհի, զ
ای / անհայ, امان / անհայ, Օգուշոթյուն, զ
, կարտուղ, ալ ալն

Համառոտ մատենագրություն

ա/ Հայերեն

- Ս. Բեդյան, Հայոց լեզվի տեսություն, Երևան, 1965:
- Է. Աղայան, Լեզվաբանության ներածություն, Երևան, 1959,
- Է. Աղայան, Հ. Բարսեղյան, Հայոց լեզու, Դավազիրք միջնակարգ դպրոցի 7-րդ դաս. համար, Երևան, 1971,
- Հ. Աճառյան, Լիակատար քերականության հայոց լեզվի, ներածություն, հատոր 1, 2, 3, 4^ա, 4^բ, 5, 6, Երևան, 1955-1971,
- Բառարան պարսկերեն ըստ կարգի հայկական այբուբենից, Գեորգեայ դպրե Յովհաննէսեան, Պալատոցյ. աշխատութեամբ եւ ուղղագրելով եւ համառոտ քերականութեամբ Յակոբայ Տիւզեան, Պուլհոս, 1826,
- Բառարան պարսկերեն-հայերեն, կազմեց Գարեգին քահ. Յ. Կիրակոսյան, Թեհրան, 1933,
- Ա. Ղարիբյան, Հայոց լեզվի դասագիրք, միջնակարգ դպրոցի 5-6-րդ դաս. համար, Երևան, 1952,
- Հ. Զ. Պետրոսյան, Ս. Ա. Գալստյան, Թ. Ա. Ղարագյուլյան, Լեզվաբանական բառարան, Հայկ. ԳԱ Իր-րատարակչություն, Երևան, 1975,
- Նմուշներ ժամանակակից պարսկերեն արևելի, կազմեց Գ. Ս. Նալբանդյան, Երևանի պետական համալսարանի հրատարակչություն, Երևան, 1964,
- Գ. Ս. Նալբանդյան, իրանական լեզուներն ու բարբառները, Երևան, 1960,
- Գ. Ս. Նալբանդյան, Ուրվագծեր արդի պարսկերենի հըն լյուեաբանության, Երևան, 1961,
- Գ. Ս. Նալբանդյան, Պարսկերենի մթազնված և կորած բառերի վերականգնումը հայերենի Օգնությանամբ, Հայկ. ԳԱ տեղեկագիր, հասարակ. գիտ., 1962, նո. 1,
- Գ. Ս. Նալբանդյան, Հին պարսկերեն, Երևան, 1963,
- Գ. Ս. Նալբանդյան, Միջին պարսկերեն /պահլավերեն/, Երևան, 1962,

Գ. Սևակ, Փահանակների հայոց լեզվի դասընթաց, Երևան, 1955.

Գ. Սևակ, Փահանակների հայոց լեզվի համառոտ պատմություն, Երևան, 1948.

Բ Ի Լ Ե Կ Ե Լ Ե

Белгородский Н.А., Современная персидская лексика ("Труды ИЯМ им. Н.Я.Марра", т.УП, М.-Л., 1936).

Березин И.Н., Грамматика персидского языка, Казань, 1853.

Бертельс Е.Э., Грамматика персидского языка, Л., 1926.

Виноградов В.В., Русский язык, М.-Л., 1947.

Ворно Е. Ф., Кашеева М.А., Малишевская Е.В., Потапова И. А., Лексикология английского языка, Л., 1955.

Галунов Р., Краткая грамматика персидского языка, М., 1922.

Головин Б.Н., Введение в языкознание, изд. 3-е, М., 1977.

Жирков Л.И., Персидский язык. Элементарная грамматика, М., 1927.

Залеман К.Г., Жуковский В.А., Краткая грамматика новоперсидского языка с приложением метрики и библиографии, СПб, 1890.

Галунов Р.А., О двух суффиксах в персидской живой речи (сб. "Иран", П.Л., 1928, ст. 93-94).

Зиндер Р.Л., Вопросы фонетики, Л., 1947.

Иванов М.С.; Очерк истории Ирана, М., 1952.

Матусевич М.И., Введение в общую фонетику, Л., 1948.

Мирза Джафар, Краткая грамматика персидского языка, М., 1884.

Овчинникова И.К., Мамед-Заде А.К., Учебник персидского языка, часть 1, Изд-во Московского университета, 1966.

Овчинникова И.К., Функции послелого "ра" в современном литературном персидском языке ("Труды ИЯЗ", т.У1, М., 1956, стр. 356-391).

Оранский И.М., Иранские языки, Изд-во восточной литературы, М., 1963.

Оранский И.М., Введение в иранскую филологию, М., 1960.

Пейсиков Л.С., Очерки по словообразованию персидского языка, Изд-во Московского университета, 1973.

Пейсиков Л.С., К характеристике основного словарного фонда персидского языка ("Труды ВИИЯ", № 1, М., 1952, стр. 50-59).

- Поспелов Н.С., Учение о частях речи в русской грамматической традиции, Изд-во Московского университета, 1954.
- Расторгуева В.С., Краткий очерк грамматики персидского языка (приложение к персидско-русскому словарю Б.В.Миллера). М., 1953.
- Ромаскевич А.А., Современная персидская пресса в образцах, вып. 1-2, Изд-во ЛВИ, Л., 1924-1931.
- Розенфельд А.З., Вспомогательная функция глагола в современном персидском языке (сб. "Советское востоковедение", т.У, 1948, стр.305-310).
- Рубинчик Ю.А., Грамматический очерк персидского языка (приложение к персидско-русскому словарю авторского коллектива под редакцией Ю.А.Рубинчика)
- Русско-персидский словарь, составили И.К. Овчинникова, Г.А. Фуругян, Ш.М.Бади, М., 1965.
- Рубинчик Ю.А., Современный персидский язык, Изд-во Восточной литературы, М., 1960.
- Современный русский язык, морфология (курс лекций) под редакцией акад. В.В.Виноградова, Изд-во Московского университета, 1952.
- Шерба П.В., Фонетика французского языка, М., 1948.

ق / ا و م ن ر ل ه ز ن ي ه ر ن ق

- دکتر پرویز ناتل خانلری - زبان شناسی و زبان فارسی خرداد ماه ۱۳۴۳
- دکتر محمد معین - اسم جنس (معرفه نکره) چاپ دوم تهران اسفند ماه ۱۳۴۱
- دکتر محمد معین - مفرد و جمع چاپ دوم دی ماه ۱۳۴۰
- دکتر زهرای خانلری (کیا) راهنمای ادبیات فارسی (فرهنگ اعلام و اصطلاحات) دستور زبان فارسی برای سال اول و دوم و سوم و چهارم دبیرستانها تألیف آقایان :
عبدالمعظم قریب ملک الشعرا بهار و بدیع الزمان فروزانفر جلال همایون رشید یاسمی استادان دانشگاه جلد ۱ ۲
- علی برناک - تست فارسی مختصری از دستور زبان فارسی تهران ۱۹۷۰
- عبدالصمد سعیدیان - دستور زبان فارسی و فنون ادبی چاپ دوم آذر ماه ۱۳۴۳
- دکتر محمد جواد مشکور - دستور نامه در صرف و نحو زبان فارسی تهران آذر ماه ۱۳۳۸
- سید مصنف خلیق رضوی - دانش افزا شامل دستور زبان و نکات مفید املائی و انشائی و تجزیه و ترکیب مقداری عبارت فارسی چاپ اول مرداد ماه ۱۳۴۱

عبدالمظیم فریب - دستور زبان فارسی دوره دوم جدید چاپ بیست و دوم ۱۳۳۵
عبدالرحیم هما یونفرخ - دستور جامع زبان فارسی هفت جلد در یک مجلد چاپ دوم
ملک الشعرا بهار - سبک شناسی یا تاریخ تطویر نثر فارسی جلد ۱ ۲ ۳
دین محمد - دستور پهلوی قواعد دستور زبان پهلوی و مقایسه آن با قواعد صرف
و نحو فارسی بمبئی

• فرهنگ نفیسی در پنج جلد

• فرهنگ عمید در دو جلد

فرهنگستان ایران انجمن علمی تهران واژه های نو که تا پایان سال ۱۳۱۸ در

فرهنگستان ایران پذیرفته شده است تهران دبیرخانه فرهنگستان ۱۳۱۹

محمد علی جمال زاده فرهنگ لغات عامیانه

فردوسی شاهنامه در پنج جلد موسسه خاور

سعدی کلیات بمبئی

رباعیات حکیم عمر خیام چاپ موسسه مطبوعاتی علی اکبر علمی

غزلیات زیبای حافظ بکوشش یوسف جمشیدی پور ۱۳۴۲

محمد علی جمال زاده یکی بود یکی نبود تهران آذر ۱۳۳۳

صادق هدایت سه قطره خون (مجموعه داستان) تهران ۱۳۱۱

صادق هدایت سنگ و لگد (مجموعه داستان) تهران ۱۳۲۱

صادق هدایت زنده بگور (مجموعه داستان) چاپ چهارم تهران ۱۳۳۶

صادق هدایت بوف کور چاپ ششم تهران ۱۳۳۶

سفینه غزل - با اهتمام سید ابوالقاسم انجوی شیرازی بنگاه مطبوعاتی صفی ملیشاه

شاهکارهای نثر فارسی معاصر - شامل برگزیده آثار عبدالرحیم طالب اف علی اکبر

دهخدا سید محمد علی جمال زاده صادق هدایت تالیف استاد سعید نفیسی ۱۳۳۰

دریای گوهر - جلد اول شامل گزیده مقالات و داستانهای کوتاه از نویسندگان

معاصر تالیف دکتر مهدی حمیدی چاپ ششم مرداد ماه ۱۳۳۶

دریای گوهر - جلد سوم شامل گزیده اشعار شعرا و گویندگان معاصر تالیف دکتر

مهدی حمیدی استاد دانشگاه تهران چاپ دوم آبان ماه ۱۳۴۱

شعرهای جاوید - با انتخاب فریدون کار

A. Chodzko, Grammaire de la langue persane, Paris, 1883.

Phillott D.C. Higher Persian grammar, Calcutta, 1919.

Lambton Arn K.S. Persian Grammar, Cambridge, 1853.

Lazard G., Grammaire du persan contemporain, Paris, 1957.

ԲՈՎԱՆԴԱԿ ՈՒՐՅՈՒՆ

Նրկու խոսք	3
Ներածութիւն	6

Գ Լ ու խ ա ո ա ջ ի ն

Հնէյունաբանութիւն

1. Արտասանական գործարաններ	26
2. Զայնավորները և նրանց արտաբերութիւնը	31
3. Բաղաձայններ	39
4. Զայնորդ հնէյուններ սոնոր	49
5. Բաղաձայն հնէյունների փոփոխութիւնները	52
խոսքի մեջ	
ա բաղաձայնների փոփոխութիւնը բառավեր-	
ջում	53
բ բաղաձայն հնէյունների կորուստը բառի	
մեջ	53
գ դրափոխութիւն մետաթեզիս	55
դ . առնմանութիւն ասիմիլյացիա	55
ե տարնմանում դիսիմիլյացիա	57
6. Պարսկերենի հնէյունների հերթագայութիւնը	59
ա բաղաձայնների հնէյունափոխութիւն	59
բ ձայնավորների հնէյունափոխութիւն	60
գ զուգահեռ ձևեր	61
7. Վանկ	62
8. Շեշտ	65
9. Պարսկերենի գրութիւնը	67

Գ Լ ու խ ե Ր Կ Ր Ո Ր Ղ

Բառագիտութիւն

1. Բառերի նշանակութիւնը իմաստաբանութիւն 72	72
2. Բառը և նրա իմաստը	73
3. Բառի իմաստը և հասկացութիւնը	73
4. Բառի ուղղակի և փոխաբերական նշանակութիւն-	
ըր	74

5. Բառիմաստի փոփոխութիւնն	75
6. Համանուն կամ նույնանուն բառեր	77
ա/ միևնույն գրութիւնն և միևնույն արտասանութիւնն ունեցող համանուններ	79
բ/ տարբեր գրութիւնն, միևնույն արտասանութիւնն ունեցող համանուններ	80
7. Նույնանիշ կամ հոմանիշ բառեր	82
8. Նույնանիշ բառերի առջացման աղբյուրները	85
9. Հականիշ բառեր	90
Պարսկերեն լեզվի բառային կազմը և բառային հիմնական ֆոնդը	93
10. Պարսկերեն լեզվի հիմնական բառային ֆոնդը	93
11. Պարսկերեն լեզվի բառային կազմը	100
ա/ պարսկերենի արաբական փոխառութիւնները	101
բ/ թուրք-մոնղոլական փոխառութիւնները	111
գ/ պարսկերենի եվրոպական փոխառութիւնները	115
դ/ պարսկերենի ռուսական փոխառութիւնները	119
ե/ պարսկերենի հնդկական փոխառութիւնները	120
զ/ պարսկերենից փոխառյալ բառեր	120
է/ սող դիւրերենից փոխառյալ բառեր	121
ը/ հունա-հռոմեական փոխառութիւններ	122
թ/ արամեերենի փոխառութիւնները պարսկերենում	124
12. Պատմական կամ մեռած բառեր	124
13. Նորագույն փոխառութիւններ և նորաբանութիւններ	128

Գ Լ ու խ Ե ր ր ո ղ

Զարբանութիւն

1. Խոսքի մասերը ընդհանուր բնութագիրը	131
2. Գոյական անուն	133
3. Հատուկ և հասարակ անուններ	135
4. Գոյականի սեռի արտահայտութիւնը	137
5. Գոյականի թիվը	140
6. Գոյականի որոշյալ և անորոշ առումները	147
7. Հոլովական կարգը պարսկերենում	147
ա/ ուղղական հոլովի իմաստ	153

բ/ սենական հոլովի իմաստ	154	2.
գ/ տրական հոլովի իմաստ	154	3.
դ/ հայցական հոլովի իմաստ	155	4.
ե/ բացառական հոլովի իմաստ	156	5.
զ/ գործիական հոլովի իմաստ	157	6.
է/ ներգոյական հոլովի իմաստ	158	7.
8. Գոյականի բառակազմութունը	161	6.
9. Գոյականակերտ ածանցներ	162	9.
10. Բարդ գոյականներ	178	10
ա/ հարադրական հարաբերութիւններով բար-		11
դութիւններ	179	12
բ/ ստորադասական հարաբերութիւններով բար-		17
դութիւններ	183	—
11. Բարդ ածանցավոր գոյականներ	190	1.
12. Հարաբարդ կամ բազմաբարդ գոյականներ	192	2.

Ածական անուն

1. Շնչհանուր գիտելիքներ	193	3.
2. Որակական ածականներ	195	4.
3. Հարաբերական ածականներ	197	5.
4. Ածականի համեմատութեան աստիճանները	199	6.
5. Ածականի ձևաբանական կառուցվածքը / ածականի		7.
բառակազմութիւն /	202	8.
ա/ պարսկերենի ածականակերտ ածանցները	204	9.
բ/ ածականակերտ նախածանցներ	212	բ
գ/ բարդ ածականներ	217	1.
ա/ հարադրական հարաբերութիւններով բարդու-		2.
թիւններ	218	
բ/ ստորադասական հարաբերութիւններով բարդու-		
թիւններ	219	
6. Բարդ ածանցավոր ածականներ	224	
7. Կայուն բառակապակցութիւն-ածական	225	
8. Այլ խոսքի մասերի փոխանցումը ածականի և		3.
հակառակը	225	

Թվական անուն

1. Թվականների ձևաբանական և շարահյուսական		4.
առանձնահատկութիւնները	227	

2.	Բանական թվական	228
3.	Պասանիշենբր թվականների հետ	229
4.	Տառերի թվական արժեքը	233
5.	Պասական թվական	233
6.	Բաշխական թվական	235
7.	Կոտորակային թվական	236
8.	Տոկոսային թվական	237
9.	Մերձախորական թվական	238
10.	Բազմապատկական թվական	239
11.	Բաղկացական թվական	240
12.	Սակբայական թվական	240

Ղերանուն

1.	Ընդհանուր գիտելիքներ	241
2.	Անձնական ղերանուններ	245
	ա/ ինքնուրույն անձնական ղերանուններ	246
	բ/ կցական անձնական ղերանուններ	255
3.	Անդրադարձ-սաստկական ղերանուն	260
4.	Փոխադարձ ղերանուն	262
5.	Նույնական ղերանուն	263
6.	Հարցական ղերանուն	267
7.	Որոշյալ ղերանուն	271
8.	Անորոշ ղերանուն	273
9.	Ժխտական ղերանուն	274

Բ ա ջ

1.	Ընդհանուր գիտելիքներ	276
2.	Պարսկերենի ղերբայները	276
	ա/ անորոշ ղերբայ	276
	բ/ ապառնի ղերբայ	278
	գ/ անցյալի ղերբայ	279
	դ/ ենթակայական ղերբայ	280
3.	Բայի քերականական ձևերի կազմությունը	282
	ա/ բայահիմքերը /անցյալի և ներկայի/	282
	բ/ նախամասնիկներ	286
	գ/ բայի ժխտական ձևը	287
4.	Բայի կազմությունը	287
	ա/ պարզ բայեր	287
	բ/ նախդրավոր բայեր	287
	գ/ բարդ կամ բաղադրյալ բայեր	288

5. Ենթա բուհան-,, Լինել,, բայ-հանգույցի խոնարհումը	290
6. Ապասարկու բայեր	291
7. Կահ հասթ բայ-հանգույցի խոնարհումը	292
8. Օժանդակ բայ	293
9. Լինցողական և աննցողական բայեր	294
10. Գրականավոր բայեր	295
11. Բայի եղանակային ձևերը	296
12. Սահմանական եղանակ	297

Ա. Ներկա ժամանակ

ա/ ներկա ապառնի ժամանակ	297
բ/ ներկա շարունակական ժամանակ	298

Բ. Անցյալ ժամանակ

ա/ անցյալ կատարյալ	299
բ/ անցյալ անկատար	300
գ/ անցյալ շարունակական	301
դ/ վաղակատար ժամանակաձև	302
ե/ անցյալ վաղակատար	302

Գ. Ապառնի ժամանակ

13. Գայմանական-ստորադասական եղանակ	304
ա/ ներկա ապառնի / ատրիստ/	305
բ/ անցյալ ենթադրական	312
14. Հրամայական եղանակ	316
15. Խոնարհման աղյուսակ	318
ա/ դրական խոնարհում	318
բ/ ժխտական խոնարհում	321
16. Բայի սեռը	325
ա/ ներգործական սեռ	325
բ/ կրավորական սեռ	328
17. կրավորական բայերի խոնարհման աղյուսակ	331
18. Ցուցակ հաճախ գործածվող անկանոն բայերի	336

Մակբայ

Ընդհանուր գիտելիքներ	339
1. Մակբայների դասակարգումը ըստ իմաստի	341

16. Որոշչւային մակբայներ

ա/ որոշչւային քանակական մակբայներ 341
 բ/ որոշչւային որակական մակբայներ 342
 գ/ գործողության ձևի կամ եղանակի որոշչւային
 մակբայներ 343
 ը. Մարագայական մակբայներ

ա/ պարագայական ժամանակի մակբայներ 344
 բ/ պարագայական տեղի մակբայներ 346
 գ/ պարագայական պատճառի մակբայներ 346
 2. Բառեր, որոնք ընդհանուր են մակբայի և այլ
 խոսքի մասերի միջև 348
 3. Մակբայների կազմությունը 349
 ա/ պարզ մակբայներ 349
 բ/ ածանցավոր մակբայներ 349
 գ/ զանազան նախդիրներով կազմված մակբայներ
 դ/ բարդ մակբայներ 352
 4. Կայուն բառակապակցությունները որպես մակ-
 բայակերտ դարձվածներ 354
 5. Արաբերենից փոխառյալ մակբայներ 355
 ա/ մակբայաբար գործածվող պարզ բառեր 355
 բ/ թանվինով / Վերջացող բառեր 355
 գ/ նախդրավոր կապակցություններ 356
 6. Ածականը իբրև մակբայ 356

Նախդիր

1. Ընդհանուր գիտելիք 358
 2. Իսկական և իզաֆեթային նախդիրներ 358
 Ա/ Իսկական նախդիրներ

3. չ/ ազ նախդիրը 359
 4. և բե նախդիրը 368

5.	Լ	բա նախդիրը	375
6.	ը	դար նախդիրը	378
7.	բ	բար նախդիրը	384
8.	Ե	բա նախդիրը	387
9.	ج	չոզ նախդիրը	388
10.	بی	բի նախդիրը	388
11.	برای	բարայե նախդիրը	389

բ/ իզաֆեթային նախդիրներ

ա/	տեղ ցույց տվող իզաֆեթային նախդիրներ	391	
բ/	ժամանակամիջոց ցույց տվող իզաֆեթային նախդիրներ	394	
գ/	գործողության ուղղություն ցույց տվող իզաֆեթային նախդիրներ	395	
դ/	միջոցի հարաբերությունն արտահայտող իզաֆեթային նախդիրներ	395	
ե/	պատճառի հարաբերությունն արտահայտող իզաֆեթային նախդիրներ	395	
12.	ا, ڤ	րա ետադրությունը	396

Շաղկապ

1.	Ընդհանուր գիտելիքներ	399
2.	Շաղկապների բառակազմական դասակարգումը	399
	ա/ պարզ շաղկապներ	399
	բ/ բարդ շաղկապներ	400
3.	Շաղկապների դասակարգումը ըստ գործածության ձևի	400
	ա/ մենադիր	400
	բ/ կրկնադիր	400
	գ/ զուգադիր	400
4.	Շաղկապների դասակարգումը ըստ շարահյուսական կապակցությունների դերի	400
	ա/ համադասական շաղկապներ	401
	բ/ ստորադասական շաղկապներ	401
5.	Շաղկապների դասակարգումը ըստ իմաստի	401
	ա/ միավորիչ-հավելական	401
	բ/ ներհակական	406

գ/ տրոհական կամ բաժանական	408
դ/ բացահայտման	409
ե/ մեկնական	409
զ/ նպատակային	412
է/ պատճառի և հիմունքի	413
ը/ պայմանի	414
թ/ ժամանակային	415
ժ/ զիջական	417
ժա/ համեմատության	418
ժբ/ հետևանքի	419

Եղանակավորող բառեր

1. Ընդհանուր գիտելիքներ 421
2. Պարսկերենում գործածական և տարածված եղանակավորող բառերը 422

Ձայնարկություններ

1. Ընդհանուր գիտելիքներ 432
 2. Զգացական կամ բացականչական ձայնարկություններ 433
 3. Կամային կամ կոչական ձայնարկություններ 434
 4. Բնաձայնական բառեր 436
- Համառոտ մատենագրություն 438

ԳԵՈՐԳԻ ՄԿՐՏՁԻ ԵԱԼՐԱԵՂՅԱԸ

Պ Ա Ր Ս Ի Տ Լ Ե Ձ Վ Ի
Բ Ե Ր Ա Կ Ա Ե ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ե

ԻՏԵԼՅՈՒՆՔԱՆՈՒԹՅՈՒՆ, ԲՈՒՎԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ,
ՃԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հրատարակության և ներկայացրել համալսարանի
իրանական բանասիրության ամբիոնը

- Հրատ. խմբագիր՝ Ա.Ս.Գաբրիելյան
- Գեղ. խմբագիր՝ Ն.Ն.Թովմասյան
- Տեխն. խմբագիր՝ Ս.Ն.Ղալաբախչյան
- Վերստ. սրբագրիչ՝ Ս.Գ.Թալբյան

Պատվեր 423, տպարանակ 1000, Հանձնված է ար-
տադրության 20/9.1979 թ.: Ստորագրված է տպա-
գրության 20/10.1979 թ.: Հրատ. 17,5 մամուլ,
տպագրական 28,25 մամուլ, Քուղը՝ 60x90 1/16,
Գրներ՝ 72 կոպ.:

Երևանի համալսարանի հրատարակչություն, Երևան,
Սաալյան փող. նո. 1.

Заказ 423, тираж 1000: Сдано в производство 20/IX 1979г.
Подписано к печати 20/X 1979г. Бумага 60x90 1/16. Изд.
17,5 лист, Печатных 28,25 лист. Цена 72 коп.

Издательство Ереванского университета, Ереван, ул.
Мравяна №1.

Երևանի պետական համալսարանի «Որոտապրինտ», տպագրական արտադրամաս, Երևան, Սաալյան փող. նո. 1.

Цех "Роталпринт" Ереванского государственного универ-
ситета, Ереван, ул.Мравяна №1.

Հատված վրիպակներ

ԵԶ	Տող	Տպագրվել է	Թիւթը է լինի
110	վ. 5	Բառարմատը՝	Բառարմատը՝
159	վ. 31	در عشق و پیوستگی	در عشق و حرمانی
254	Ն. 1	բեզ	էբզ
261	վ. 19	من خود گرفتم	من خودم گرفتم
264	վ. 22	فشار آب را	فشار آب آنها را
269	վ. 8		چيست
286	վ. 9	چيست	کيست
289	վ. 26	گذشتن	گذشتن
294	վ. 8	کتابها خواندن	کتابها خواندم
308	վ. 15	من نتوانستم	من نتوانستم
310	վ. 3	ատորիստի	ատորիստի
316	վ. 15	ببیند از تاده	ببیند از تاده
352	վ. 8		ی / ۱ /
354	Ն. 1	հոգու խոսքից	հոգու խորքից
357	վ. 28	و بهتر از همه	او بهتر از همه
402	վ. 22	թարն էի հղում	թարն էի հղում
409	վ. 20	و شخصاً	و یا شخصاً
412	վ. 7	թամբեն	թամբեք
414	վ. 9	برایمانیدن	برایمانیدن
435	վ. 22	կանաչ	կակաչ
435	վ. 23	զենհար	զենհար / 26 Ե. Կար /